OZ§
ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE
Samostojna od leta 1868

ODVETNIK

Revija Odvetniške zbornice Slovenije / Leto XXVII, št. 1–2 (119–120) – pomlad 2025 / ISSN 1408-9440

Slavko Fartelj
Poklic odvetnika

Odvetniška šola 2025
dr. France Arhar
dr. Luka Vavken
mag. Andreja Sedej Grčar in Marko Balažic
Matjaž Voglar
Tajka Golob Obrenović
Petja Plaušajner
mag. Andreja Dajčman
dr. Žiga Škorjanc in Ana Pipinič
Borut S. Pogačnik

Neža Miklič
Priprava in izvedba intervjuja z mladostnico, domnevno žrtvijo spolnega napada

Intervjuja
Ivan Gorjup
Christophe Soulard

OZ§

ODVETNIŠKA ZBORNICA SLOVENIJE

OZ§

ODVETNIŠKA AKADEMIJA

Odvetniška šola 2025

Petek, 4. april 2025

Kongresni center Bernardin v Portorožu

9.30 – 10.00 Sprejem udeležencev

Sekcija A – **Uvodna – plenarna sekcija**

10.00 – 10.30 Pomen odvetništva za varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin
dr. Rok Čeferin, predsednik Ustavnega sodišča Republike Slovenije

10.30 – 11.15 Denar in tveganja
dr. France Arhar, bivši guverner Banke Slovenije

11.15 – 11.30 Zavarovanje Multi Protect – finančna zaščita v primeru resnega poslabšanja zdravstvenih težav
Tomislav Ćaćić, vodja osebnih zavarovanj

11.30 – 11.45 Odmor

11.45 – 13.15 Okrogla miza: Odvetnik v digitalni džungli umetne inteligence in kriptovalut
Petra Janželj, odvetnica in razpravljajoči: **Ivo Grlica,** odvetnik, **Mina Kržišnik,** odvetnica, **David Premelč,** odvetnik in **dr. Žiga Škorjanc,** postdoktorski raziskovalec na Inštitutu za inovacije in digitalizacijo v pravu Univerze Dunaj

13.15 – 14.30 Odmor za kosilo

Sekcija B – **Civilna sekcija**

14.30 – 15.15 Vloga odvetnikov pri preprečevanju pranja denarja
dr. Dušan Mitrović, LL.M., odvetnik

15.15 – 16.00 Aktualna vprašanja delovnega prava in najnovejša sodna praksa
Ljuba Zupančič Čokert, odvetnica

16.00 – 16.15 Odmor

16.15 – 17.00 Postopkovni koraki za priznanje in izvršitev tujega izvršilnega naslova v EU s poudarkom na Uredbi o evropskem izvršilnem nalogu (št. 805/2012)
red. prof. dr. dr. h. c. mult. Vesna Rijavec, profesorica na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

17.00 – 17.45 O brezplačnosti brezplačne pravne pomoči
mag. Andreja Dajčman, odvetnica

17.45 – 18.30 Čezmejno dedovanje v praksi
Petja Plauštajner, odvetnica

18.30 – 19.15 Spremembe ZUP – temeljne pravice strank in vpliv na delo odvetnikov
Luka Švab, odvetnik

Sekcija C – **Kazenska sekcija**

14.30 – 16.00 Razpolaganje z obtožnico in pravice obrambe v luči sodne prakse SEU
mag. Andreja Sedej Grčar, vrhovna sodnica, Vrhovno sodišče RS in **Marko Balažic,** asistent na Inštitutu za kriminologijo Pravne fakultete v Ljubljani

16.00 – 16.15 Odmor

16.15 – 17.00 Pomen in vloga kvalitete spornih in nespornih listin pri forenzičnem preiskovanju pisav
Borut S. Pogačnik, sodni izvedenec za forenzično preiskavo pisav

17.00 – 17.45 Aktualna vprašanja obrambe pri kaznivem dejanju o 240. členu KZ-1 (Zloraba položaja in pravic)
dr. Miha Šošič, sodvetnik in docent na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru

17.45 – 18.30 Odločanje o priporu: med zaščito svobode posameznika in učinkovitostjo kazenskega postopka oziroma varnostjo družbe pred kriminalom
dr. Luka Vavken, pravosodni svetnik na Vrhovnem sodišču RS

18.30 – 19.15 Kaznivo dejanje po 308. členu KZ-1 (prepovedano prehajanje meje ali ozemlja)
dr. Blaž Kovačič Mlinar, odvetnik

20.00 Večerni sprejem s prigrizkom in glasbo v GH Bernardin Coctail Lounge

Sobota, 5. april 2025

Sekcija D – **Družinsko pravo – Aktualna vprašanja družinskega prava**

10.00 – 10.30 Urejanje stikov v primeru nasilja v družini
mag. Matej Čujovič, vrhovni sodnik, Vrhovno sodišče RS

10.30 – 11.00 Ali in če/kdaj 15-letnik (še) potrebuje kolizijskega skrbnika
Tajka Golob, odvetnica

11.00 – 11.30 Novejša sodna praksa v zvezi s skupnim premoženjem
Matjaž Voglar, višji sodnik, Višje sodišče v Ljubljani

11.30 – 11.45 Odmor

11.45 – 12.15 Ukrepi za varstvo koristi otroka – začasne odredbe
Matej Papler, višji sodnik, Višje sodišče v Kopru

12.15 – 12.45 Predstavitev nekaterih novejših (pomembnejših) odločb ESČP o razmerjih med starši in otroki
Tamara Igličar, okrajna sodnica, Okrajno sodišče v Ljubljani

12.45 – 13.30 Razprava

Sekcija E – **Sodobni trendi na področju osebnega razvoja**

10.00 – 11.30 Umetnost lenarjenja
dr. David Zupančič, specialist infektolog in publicist, avtor knjižnih uspešnic

Sekcija F – **Redno usposabljanje za zagovornike, ki sodelujejo v postopku proti mladoletniku**

(skupaj 6 šolskih ur, začnemo ob 14.00)

Program rednega usposabljanja:

14.00 – 14.45 Predstavitev smernic za izdelavo individualne ocene mladoletnika in predstavitev predloga Zakona o obravnavanju zaradi kaznivih dejanj
Zoran Stankić Rupnik, odvetnik

14.45 – 16.00 Medvrstniško nasilje, ko je storilec mladoletnik
mag. Jride Mršnik Poljšak, okrožna državna tožilka

16.00 – 16.30 Odmor

16.30 – 17.00 Medvrstniško nasilje na spletu
Robert Tekavec, vodja Oddelka za mladoletniško kriminaliteto in višji kriminalistični inšpektor

17.00 – 18.00 Zaključek usposabljanja in razprava
Zoran Stankić Rupnik, odvetnik

Slavko Fartelj
odvetnik v Murski Soboti, predsednik OZO Pomurje in član Upravnega odbora OZS

Poklic odvetnika

Pred kratim sem na povabilo prof. dr. Boruta Holcmana imel priložnost predstaviti poklic odvetnika študentom 1. letnika Pravne fakultete Univerze v Mariboru. Poleg pravnih podlag je bil namen študentom predstaviti tudi orodja, ki jih odvetniki uporabljamo pri svojem delu, poklicne priložnosti in ostale izzive za prihodnost. Po moji predstavitvi je sledila še predstavitev poklicev sodnik, državni tožilec in notar.

Uvodoma sem pri študentih opravil kratko anketo z vprašanjem, kdo izmed njih bi bil odvetnik, kdo sodnik, kdo državni tožilec in kdo notar. Prepričljivo smo tokrat »zmagali« odvetniki, saj je bilo daleč največ odgovorov in zanimanja ravno za naš poklic, kar je spodbudno, glede na splošen trend upadanja zanimanja za pravniški poklic.

Spomnim se časov, ko je na pripravništvo na sodišču več let čakalo tudi 1000 in več pravnikov, danes pa je tako za sodišča kot tudi za odvetniške pisarne kar izziv dobiti pripravnike, odvetniške kandidate itd. V moji generaciji nas je na primer sprejemni izpit za vpis na Pravno fakulteto v Mariboru opravljalo 1500 kandidatov, razpisanih pa je bilo le 200 rednih in 200 izrednih mest. Danes presežka pri vpisu na redni študij praktično ni, statistika pa je še slabša, saj naj bi po nekaterih analizah magistrski študij prava v petih letih končalo 20 odstotkov študentov manj, kot se jih bo na primer upokojilo, pri čemer seveda zamenjava poklica sploh ni upoštevana. Manj naj bi bilo tudi pristopov k opravljanju pravniškega državnega izpita, reforma katerega se pripravlja že dalj časa, vendar še ni sprejeta. Pri tem je res neverjetno in nerazumljivo, da se pisni del izpita še vedno piše na roko, čeprav imamo v Sloveniji na primer celo Ministrstvo za digitalno preobrazbo.

> “Sodni postopek sicer poteka, vendar bi si želel, da bi ministrica za pravosodje soglasje k uskladitvi vrednosti odvetniške točke podpisala še pred koncem tega postopka, o pozitivnem izidu katerega sicer ne dvomim.”

Študentom sem poklic odvetnika predstavil v luči 137. člena Ustave RS. Zlasti sem poudaril pomen Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) kot najstarejše ustanove civilne družbe na Slovenskem, ki bo letos praznovala že 157-letnico delovanja. Ob pripravi na predstavitev sem si vnovič ogledal dokumentarni film *Paragraf številka 1; 150 let neodvisnega odvetništva na Slovenskem*,[1] ki je nastal v produkciji RTV Slovenija in društva EnaBanda ter ob sodelovanju OZS. Študentom sem predstavil ključne določbe Zakona o odvetništvu, Kodeksa odvetniške poklicne etike, Odvetniške tarife, Statuta OZS itd. Ko sem po dolgem času bral Kodeks odvetniške poklicne etike, sem se nasmehnil ob spoznanju, kaj vse je v kodeksu zapisano. Gre seveda za pomembno in živo vsebino, spoštovanje katere zagotavlja ne le zakonito opravljanje odvetniškega poklica, temveč – in zlasti – tudi krepitev zaupanja v naš poklic in delo. Študente sem prav tako opozoril na pomen nenehnega izobraževanja skozi celotno kariero. Dejstvo je, da nam po opravljenem pravniškem državniškem izpitu in izpitu iz predpisov s področja odvetništva nivo znanja sčasoma, z leti začne padati. Vsakodnevne poklicne obveznosti – od konferenc s strankami in sestankov do obravnav na sodišču, pisanja tožb in vlog – nam namreč dostikrat ne omogočajo sprotnega spremljanja zakonskih sprememb, sodne prakse ipd. Zato menim, da je sistemska ureditev nenehnega izobraževanja potrebna. Vesel sem, da za naše izobraževanje in krepitev znanja več kot odlično skrbita OZS in Odvetniška akademija, ne samo z Odvetniško šolo, ampak tudi prek ostalih izobraževanj.

V predstavitvi študentom sem zlasti izpostavil pomen neodvisnosti in samostojnosti odvetniškega poklica kot svobodnega poklica ter s tem pomen nudenja nepristranskih in kar najbolj strokovnih storitev našim strankam, tudi v luči populističnih in orwellovskih teženj v svetu ter predvsem v luči vnovičnega nedopustnega, arbitrarnega in eklatantno nesprejemljivega ravnanja domače aktualne politike, ki kljub nedvoumno jasni zakonski ureditvi in sodni praksi (spet) ne poda soglasja k uskladitvi vrednosti odvetniške točke z inflacijo in s tem ne zagotavi primernega gmotnega položaja ter finančne neodvisnosti odvetnic in odvetnikov. Upoštevaje inflacijo od zadnje uskladitve smo vnovič oškodovani, najmanj za 24 odstotkov. Sodni postopek sicer poteka, vendar bi si želel, da bi ministrica za pravosodje soglasje k uskladitvi vrednosti odvetniške točke podpisala še pred koncem tega postopka, o pozitivnem izidu katerega sicer ne dvomim.

Ugotavljam, da je študentom poklic odvetnika dobro znan, za kar so zagotovo poskrbele tudi številne televizijske serije; ni ga študenta, ki ne bi serije *Suits* pogledal vsaj enkrat. Znana so jim orodja in sredstva, ki jih uporabljamo pri našem delu. Beseda je tekla tudi o uporabi umetne inteligence (UI) pri našem poklicu, pri čemer se tudi študenti zavedajo, da praktično ni mogoče natančno napovedati, kaj bo razvoj UI prinesel v naslednjih letih. Izziv za prihodnost je tudi razmišljanje o »odvetniku brez pisarne« – tako možnost naj bi ponujala nova ureditev v Latviji. Sam temu nisem naklonjen, saj menim, da je najmanj ob prevzemu zastopanja in občasno tudi pozneje nujno potreben osebni kontakt s stranko, znotraj odvetniške pisarne, brez posrednega ali neposrednega vpliva tretjih oseb, s ciljem krepitve nivoja in ugleda našega poklica, zaupanja ter pravne varnosti.

[1] Film si je mogoče ogledati na spletni strani OZS; <https://www.odv-zb.si/odvetniska-zbornica/predstavitev/film-ob-150-obletnici-odvetniske-zbornice-slovenije-paragraf-st-1/>.

Dobrodošli na 26. Odvetniški šoli 2025

Za Odvetniško akademijo OZS se vsako leto pravzaprav konča in začne s spomladansko Odvetniško šolo v Portorožu.

Ta namreč pomeni vrhunec dejavnosti naše akademije.

Takoj ko se Odvetniška šola konča, že začnemo snovati novo, upoštevajoč vse vaše predloge, pohvale in blagohotne graje.

Že nekaj let zapovrstjo je bila edina taka pripomba, da je škoda, da se nekatere sekcije prekrivajo, ker je nemogoče biti udeležen na vseh hkrati. Zato smo letos naš program zasnovali malce drugače. In da vidimo ...

Želim vam prijetno in uspešno usposabljanje ter krasna kolegialna druženja, pa tudi veliko novih predlogov, idej in inspiracij, da nam bo vsem skupaj vsako leto še lepše!

Alenka Košorok Humar,
direktorica Odvetniške akademije OZS

Uvodnik / Editorial

Slavko Fartelj

3 **Poklic odvetnika** / *The Attorney's Profession*

4 **Dobrodošli na 26. Odvetniški šoli 2025** *(Alenka Košorok Humar)* / *Welcome to the 2025 26th Bar Academy*

Beseda urednika / Editor's note

Andrej Razdrih

6 **Otvoritev sodnega leta 2025** / *Opening of the Judicial Year 2025*

Članki / Articles

dr. France Arhar

7 **Denar in tveganje** / *Money and Risk*

dr. Luka Vavken

15 **Odločanje o priporu v novejši odločbah Ustavnega sodišča RS in Vrhovnega sodišča RS** / *Deciding on Pre-Trial Detention in Recent Decisions of the Constitutional Court and the Supreme Court of the Republic of Slovenia*

mag. Andreja Sedej Grčar in Marko Balažic

18 **Razpolaganje z obtožnico in pravice obrambe – v luči sodne prakse Sodišča EU** / *Disposal of the Indictment and the Rights of the Defence: In Light of the Case Law of the Court of Justice of the EU*

Matjaž Voglar

27 **Novejša sodna praksa v zvezi s skupnim premoženjem** / *Recent Case Law Concerning Joint Property*

Tajka Golob Obrenović

31 **Ali 15-letnik (še) potrebujem kolizijskega skrbnika** / *Does a 15-Year-Old (Still) Need a Guardian ad Litem?*

Neža Miklič

34 **Priprava in izvedba intervjuja z mladostnico, domnevno žrtvijo spolnega napada** / *Preparation and Conduct of an Interview with a Teenage Girl, the Alleged Victim of Sexual Assault*

Petja Plaušajner

39 **Čezmejno dedovanje v praksi** / *Cross-Border Inheritance in Practice*

mag. Andreja Dajčman

43 **O brezplačnosti brezplačne pravne pomoči** / *On the Gratuitous Nature of Legal Aid*

dr. Žiga Škorjanc in Ana Pipinič

48 **Evropska uredba o umetni inteligenci kot instrument varstva temeljnih pravic** / *The European Artificial Intelligence Regulation as an Instrument for Protecting Fundamental Rights*

Borut S. Pogačnik

52 **Pomen in vloga kakovosti spornih in nespornih listin pri forenzičnem preiskovanju pisav** / *The Importance and Role of the Quality of Disputed and Undisputed Documents in Forensic Handwriting Analysis*

Odmevi / Responses

Jože Hribernik

42 **V razmislek** / *A Thought for Reflection*

Intervju / Interview

54 **Ivan Gorjup: Vsakdo, ki mu je skupnost, v kateri živi, nekaj dala, bi moral tej tudi nekaj vrniti«** *(Andrej Razdrih)* / *All Who Gain from Their Community Have a Duty to Contribute in Return*

56 **Christophe Soulard: Seveda so plače pomembne, a sodnikom se zdijo večja težava pomanjkanje kadra** *(Andrej Razdrih) / Salaries Certainly Matter, but Judges View Understaffing as the More Pressing Issue*

Odvetniška zbornica slovenije / Bar Association of Slovenia

59 **Ali je Dan odvetniške pravne pomoči** *pro bono* **še potreben?** *(Andrej Razdrih) / Is the Pro Bono Legal Aid Day Still Necessary?*

60 **Okrogla miza o ureditvi nujnih dedičev in nujnih deležev** *(Andrej Razdrih) / Round Table Discussion on the Regulation of Forced Heirs and Forced Shares*

61 **Iz dela Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije** *(Jana Huč Uršič) / From the Work of the Steering Committe of the Bar Association of Slovenia*

62 **Podpora tistim, ki jo najbolj potrebujejo** *(mag. Nataša Mlakar Sukič) / Supporting Those Most in Need*

64 **Prisege** / *Taking the Oaths*

65 **Statistika OZS** / *Statistics*

66 **Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS** / *Striking off Attorneys from the Bar Register*

47 **Odvetnik potuje** *(A. R.) / An Attorney Travels*

Odvetniška akademija OZS / Bar Academy

Alenka Košorok Humar

68 **Odvetniška akademija OZS v letu 2024** / *The 2024 Slovenian Bar Academy*

Slavko Trstenjak

69 **Izobraževanje pri Law Society of Ireland** / *Training at the Law Society of Ireland*

Iris Pensa

71 **Mediacijski center OZS v letu 2024** / *The Mediation Centre of the Slovenian Bar Association in 2024*

Zoran Stankič Rupnik

72 **Študijski obisk na ESČP v Strasbourgu** / *Study Visit to the European Court of Human Rights in Strasbourg*

Mednarodna dejavnost OZS / International Activities of the Slovenian bar association

Klavdija Kerin in mag. Aleš Velkaverh

74 **Seja Stalnega odbora CCBE v Bruslju** / *Meeting of the CCBE Standing Committee in Brussels*

Klavdija Kerin in mag. Aleš Velkaverh

77 **Plenarno zasedanje CCBE v Bruslju** / *Plenary Session of the CCBE in Brussels*

26 **Otvoritev sodnega leta 2025 v Milanu** *(Andrej Razdrih) / Opening of the Judicial Year 2025 in Milan*

80 **Novoletno voščilo Palestinske odvetniške zbornice** *(Fadi Abbas) / New Year's Greeting from the Palestinian Bar Association*

Območni zbori odvetnikov / Regional bar Assemblies

81 - 85 **Poročila o delu OZO v letu 2024**

Fakulteta / Faculty

51 **7. koncert ljubljanske Pravne fakultete** (*Andrej Razdrih*) / *The 7th Concert of the Ljubljana Faculty of Law*

Martina Golob

87 **Juridicum** / *Juridicum*

Ivan Šalinovič

88 **Utemeljevanje pravnih odločitev** / *Reasoning in Legal Decisions*

Pravna terminologija / Legal terminology

Stanislav Fortuna

88 **Šestjezični pravni slovar (41.)** / *Six-lingual Legal Dictionary (41)*

Knjige / Books

93 **Javna predstavitev znanstvene monografije Martin Pegius** *(Andrej Razdrih) / Public Presentation of the Scholarly Monograph Martin Pegius*

93 **Vito Komac: Odvetnikova avantura in Odvetnikovi grehi** *(A. R.) / Vito Komac: The Attorney's Adventure and the Attorney's Sins*

Zgodovina odvetništva / History of Attorneyship

Stanislav Fortuna

94 **Jonathan Swift o odvetnikih** / *Jonathan Swift on Attorneys*

Pridružite se jim s svojim prispevkom v Odvetniku št. 3 (121) – poletje 2025!

Prevodi v angleščino: **Dean Zagorac**.

Andrej Razdrih
odvetnik v Ljubljani, odgovorni urednik revije Odvetnik in član Sodnega sveta RS

Otvoritev sodnega leta 2025

Letošnja prireditev ob otvoritvi sodnega leta, ki je 12. februarja 2025 potekala v konferenčni dvorani ljubljanske sodne palače, je bila še posebej slovesna, ker je bila zadnja za predsednika Vrhovnega sodišča **dr. Miodraga Đorđevića**, ki jeseni zaradi starostne omejitve odhaja v pokoj.

Morda so bili tudi zato prisotni vsi najvišji predstavniki države, na čelu s predsednico **dr. Natašo Pirc Musar**, ki jo je predsednik Vrhovnega sodišča toplo pozdravil in se zahvalil za pozornost, ki jo namenja sodstvu. Pozdravil je tudi predsednico državnega zbora **mag. Urško Klakočar Zupančič**, ki jo je pohvalil, da dobro pozna sodstvo, in ministrico za pravosodje, za katero je omenil, da zelo dobro sodeluje z Vrhovnim sodiščem. Prav tako je pozdravil predsednika državnega sveta **Marka Lotriča**, predsednika Ustavnega sodišča **dr. Roka Čeferina** in predsednico Sodnega sveta, odvetnico **dr. Urško Kežmah**, predsednico odbora za pravosodje in še nekatere druge. Zato je bilo kar nekoliko opazno, da dr. Đorđević ni pozdravil predsednika Odvetniške zbornice Slovenije **Janeza Starmana**, kar je bilo gotovo naključje, in ne posebno sporočilo odvetnikom.

Predsednik Vrhovnega sodišča je imel dober govor,[1] v katerem je med drugim opozoril, da mora država ščititi sodnike pred vsemi ravnanji, ki lahko ogrozijo njihovo neodvisnost in avtonomijo. V družbenem diskurzu količina in teža mnenj ter stališč prevladujeta nad dejstvi, zato je toliko bolj pomembna naloga sodne veje oblasti, kajti »sojenje je pravzaprav prav to, ločevanje med mnenji in dejstvi«! Povedal je, da sta »za zaupanje v sodstvo pomembna tudi značaj in ravnanje sodnikov, kajti samo primerno in korektno obnašanje sodnikov – zadržano, empatično in vljudno – s spoštovanjem dostojanstva vseh udeležencev v procesu lahko ohranja ugled sodstva«.

Posebej je izpostavil nadaljnji razvoj digitalizacije sodstva, ki bo omogočila hitrejše in racionalnejše poslovanje, s čimer se v celoti lahko strinjamo tudi odvetniki kot neposredni uporabniki sodnih storitev, ki vidimo v elektronskem poslovanju morda edino rešitev za bolj učinkovito delovanje sodstva in pravosodja nasploh. Kot kaže, višje plače sodnikov ne bodo zmanjšale sodnih zaostankov ali pripomogle k bolj enakomerni obremenitvi sodnikov tako po posameznih sodiščih kot po celotni Sloveniji. Če se nekatera sodišča ali oddelki utapljajo v delu, nekje na drugem koncu Slovenije komaj čakajo na prihod nove zadeve. En sodnik reši tri zadeve na teden, drugi pa tri na mesec, in do zdaj sodna uprava še ni zmogla rešiti tega nesorazmerja.

Kot poseben in častni gost je nastopil predsednik Kasacijskega sodišča Francoske republike **Christophe Soulard**, oblečen v atraktivno francosko togo, ki je prav tako govoril o digitalizaciji sodstva, načinu reševanja zadev (filter za dopustitev zadev v reševanje), dolžini sodnih odločb in vlog ter ukrepih za boljše obvladovanje visokega pripada zadev na njihovo sodišče. Zanimiv je bil podatek, da je Kasacijsko sodišče (ekvivalent našemu Vrhovnemu sodišču) prisotno na družbenih omrežjih, tudi na Instagramu.

Poseben gost na otvoritvi je bil kantavtor **Vlado Kreslin**. Po mojih izkušnjah je na taki prireditvi prvič nastopil umetnik, ki ni predstavnik klasične glasbe in ne poje arij. Med drugim je zapel tudi duhoviti šanson *Vse se da*, ki je lahko po mojem mnenju najboljša popotnica sodnikom v novem sodnem letu.

[1] Slavnostni govor predsednika Vrhovnega sodišča dr. Miodraga Đorđevića, <https://www.sodisce.si/vsrs/objave/2025030311400466/>.

dr. France Arhar

dr. pravnih znanosti, prvi guverner Banke Slovenije, nekdanji predsednik uprave zavarovalnice »Vzajemna«, predsednik uprave Unicreditbanke v Sloveniji, direktor Združenja bank Slovenije, svetovalec predsednika države

Denar in tveganje

Monetarno samostojnost je nova slovenska država pričakala šele 8. oktobra 1991. Do tedaj je veljala zaveza po Brionskem moratoriju, da bo Banka Slovenije ustavila vse priprave na izdajo novega denarja. Državni zbor je sprejel Zakon o denarni enoti, poimenovani tolar. Naslednji dan se je začela menjava starih jugoslovanskih dinarjev za novo slovensko valuto. Že ta menjava starega denarja z novim je pokazala, da ljudje cenijo stabilen denar, v nasprotju z denarjem, ki je dnevno izgubljal kupno moč, saj mu jo je zmanjševala visoka inflacija.
Ob zamenjavi je bilo ugotovljeno, da je prav zaradi vsak dan manjvrednega jugoslovanskega denarja prebivalstvo zamenjalo le nekaj manj kot 260 milijonov protivrednosti v nemških markah, z drugimi besedami: vse ostalo denarno premoženje je bilo v različnih tujih valutah, ki so bile varnejše sredstvo za ohranjanje vrednosti.

Ko govorimo o denarju, ga ekonomija predstavlja kot najbolj likvidno blago, kot obračunsko enoto in kot sredstvo za ohranjanje vrednosti. Naj k temu dodam še opozorila Nemcev, da med nemškimi besedami *die Währung* (valuta), *die Wahrheit* (resnica) in *die Bewährung* (preizkušnja) ni samo semantična povezava, temveč tudi vsebinska. Ko namreč sklepam posel, pri katerem sam svojo obvezo izpolnim takoj, pogodbenik pa jo s časovno dogovorjenim zamikom, je v tem času denarna enota glede na njeno kupno moč na preizkušnji prav z vidika njene stabilnosti. Če ni inflacije, je moj pogodbenik tudi po vsebini prejel korektno plačilo za izročeno blago, v primeru kakršnekoli inflacije pa je po nominalnem znesku prejel dogovorjeno vsoto, po razvrednotenju denarja za nivo inflacije pa dejansko nižjo vrednost.

Na podlagi predhodnih ugotovitev je bilo za Banko Slovenije ob izdaji tolarjev temeljno vprašanje to, kako bodo ljudje sprejeli novo valuto, ob dejstvih, da je bila mesečna inflacija na ravni 22 odstotkov, da Banka Slovenije ob izdaji novega denarja ni imela deviznih oziroma zlatih rezerv in da je Narodna banka Jugoslavije tuje banke opozorila, da je to dejanje protizakonito in ni dogovorjeno z njeno monetarno suverenostjo. V taki situaciji je imela nova slovenska centralna banka nasproti javnosti le obljubo, zavezo, da bo vodila tako denarno politiko, ki bo zmanjšala inflacijo na evropsko raven, da bo tako slovenski tolar postal stabilen, konvertibilen in zaupanja vreden doma in v tujini. Z drugimi besedami, zavedali smo se svojih obljub in s svojimi odločitvami oziroma dejanji delovali v smeri zniževanja inflacije. S tem smo krepili kupno moč nove valute in tudi zaupanje domačega prebivalstva ter tujih pogodbenih partnerjev. Če je prebivalstvo ob zamenjavi denarja pretežno varčevalo v tujih konvertibilnih valutah, je čez nekaj let, ravno obratno, večinsko varčevalo v tolarjih, kajti tolar je bil vedno bolj stabilen, hkrati je imel zaradi restriktivne denarne politiko tudi višjo obrestno mero oziroma donos.

Denar in zaupanje vanj sta imanentna vsem ljudem, ne glede na njihov politični nazor ali versko prepričanje je želja pri vseh enaka: posedovati stabilen denar. Za ilustracijo naj omenim delo Wolframa Bickericha *Die D--Mark, eine Biographie* (Berlin 1998), v katerem avtor med drugim pravi o nemški marki, da je bila pomemben del njihovega življenja, da je bila pramati nemške marke rojena v Kölnu leta 1504 in da jih bo marka zaradi evra zapustila. Pripoveduje o tem, da je bila več kot navadno plačilno sredstvo – bila je ikona nemškega vzpona in življenjskega standarda; z njo bodo Nemci izgubili del svoje identitete in fantomska bolečina jih bo spremljala še vrsto let. Za Vzhodne Nemce je bila pomembnejši simbol kot njihova zastava oziroma državni grb. Ne pozabimo: nemška politična stranka Alternativa za Nemčijo ima v svojem programu med drugim tudi ponovno uveljavitev nemške marke v Nemčiji, namesto evra. Taka razmišljanja so širše posredno prisotna tudi pri oblikovanju evropske bančne unije, ki po mnogih letih še vedno ni vzpostavljena, prav zaradi Nemčije, ki nasprotuje evropskemu skladu za zavarovanje bančnih depozitov. Vzrok za tako stališče je v dejstvu, da Nemčija, kljub vzpostavitvi nadnacionalne bančne kontrole pred desetimi leti, še vedno dvomi o »zdravju nekaterih bank«, predvsem v »sredozemskih državah«, na drugi strani pa tudi v zavedanju, da ima bančni sistem v Nemčiji že več desetletij dva bančna sklada, ki sta jamstvo varčevalcem ob eventualnem stečaju katerekoli nemške banke.

Še nekega dejstva ne gre prezreti: ko so bili leta 2002 izdani prvi evrski bankovci, zamenjava slednjih za nemške marke in tudi avstrijske šilinge ni bila na pričakovanem nivoju, temveč na bistveno nižjem, kar pomeni, da imajo ljudje v Nemčiji in Avstriji še vedno pomembne zneske tako ene kot druge valute.

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

Finančna kriza in zaupanje

V ZDA je 15. septembra 2008 propadla velika banka Lehman Brothers, stara 158 let. Banka, ki je imela po secesijski vojni v ZDA patent ameriškega predsednika, da je izdajala dolarske bankovce, kajti ameriška centralna banka je bila ustanovljena šele leta 1913 (angleška Bank of England je bila ustanovljena že leta 1694). Prav propad te banke – z več kot 2000 enotami po svetu – je sprožil val nezaupanja in strahu glede vseh bank. Ne pozabimo, zgolj banke so tiste pravne osebe, ki kljub svoji solventnosti lahko gredo v stečaj v enem dnevu, če zaradi pomanjkanja likvidnosti ne morejo izpolniti svojih obveznosti do svojih upnikov – varčevalcev, kajti bankam ni priznana dolžniška zamuda, čeprav v nobenem civilnem kodeksu, ne doma ne v tujini, ni določila, ki bi na to opozarjalo. Ergo, strah in nezaupanje sta največji nevarnosti za vsako banko, da izgubi kredibilnost v razmerju do svojih upnikov – varčevalcev (vseh tistih, ki imajo vpogledni denar ali tisti dan zapadli depozit). Za izgubo zaupanja je dovolj ena banka, ki zaradi strahu in domneve, da so tudi druge enake, povzroči množično dvigovanje denarja – v ljudeh se zbudi t. i. »čredni nagon«.

V sosednji Hrvaški je v enem mesecu šlo v stečaj 12 bank, na Češkem pa leta 1997 kar 10 bank in bi propadale še dodatne, če ne bi londonski *Financial Times* na prvi strani objavil novice, da za češko centralno banko stoji nemška Commerzbank. Spomnimo se, da je zaradi tega EU predlagala svojim članicam, ob izbruhu svetovne finančne krize 15. septembra 2008, naj sprejmejo državne garancije, brez omejitve zneskov, na vse vloge, ki jih imajo varčevalci v bankah. Na podlagi tega priporočila je tudi Slovenija novembra 2008 sprejela poseben zakon, s katerim je država sprejela 100-odstotno jamstvo za vsa denarna sredstva fizičnih oseb, brez omejitve zneskov. Veljal je do konca leta 2010 (hranilne vloge so v Evropski monetarni uniji garantirane do zneska 100.000 evrov, v ZDA pa do zneska 250.000 dolarjev).

Prav slednja finančna kriza je odprla vrsto vprašanj, predvsem vprašanje, kaj je povzročilo krizo. Ustanovljenih je bilo več komisij in delovnih teles, ki so iskala vzroke za takratno finančno »katastrofo«. Eni takih komisij, imenovani Skupina 30, je predsedoval bivši francoski guverner in pozneje predsednik Evropske centralne banke Jean-Claude Trichet. Bistvena ugotovitev je bila: pomanjkanje poslovne kulture in etike, premalo poštenja, za katero ima vsakdo sodnika v svoji vesti, in kot temeljni motiv pohlep: zaslužiti v najkrajšem času čim več.[1]

To so ugotovitve, ki denar dejansko spremljajo od njegovega začetka. Zgodovinarji pravijo, da so bili prvi kovanci najdeni v svetišču Artemide v Efezu, izvirali naj bi iz časov antične Grčije, iz 7. stoletja pred Kristusom, oziroma da se prvi denar omenja že v *Genezi*, prvi Mojzesovi knjigi, in sicer da naj bi ga poznali že v 17. stoletju pred Kristusom, ko so bratje prodali Jožefa Izmaelcem za 20 srebrnikov. Tristo let po najdbi prvih kovancev je grški dramatik Sofokles napisal znamenito delo *Antigona*, ki ima dvoje pomembnih sporočil: živimo zato, da ljubimo, in ne, da sovražimo, in vsi mrtvi si zaslužijo pokop. V dialogu med Antigono in tebanskim kraljem Kreonom slednji poudari tudi to:
»Največje zlo na svetu je denar, ugonobil nam je številna mesta, može pognal nam je v tujino, pamet zmeša, srce spridi, ljudi z ravnih potov usmerja na kriva, da tam počnejo dejanja bogokletna.«
Nikjer v literaturi nisem našel bolj univerzalne definicije od citirane.

Dvesto let pozneje v *Sirah* v *Stari zavezi Svetega pisma* piše o posojilu tudi naslednje:
»Dokler ne dobi posojila, bo upniku poljubljal roke, hlapčevsko se bo izražal o denarju svojega bližnjega. Ko pa bi moral vrniti, bo zavlačeval, se nemarno izgovarjal in tarnal nad razmerami. Če si bo opomogel, bo prinesel komaj polovico in še to naj ima upnik za naključno najdbo, če pa ne, je upnik ob denar. Pri poroštvu *Sirah* ugotavlja in opozarja: »Poroštvo je ugonobilo veliko vplivnih mož in jih premetavalo kakor morski val. Mogočne može je pognalo iz domovine, da so se morali potikati med tujimi narodi. Zavzemaj se za bližnjega po svojih močeh, a pazi na se, da ne boš propadel.«[2]

In še na nekoga se moramo spomniti, na Dantejev *Pekel*. Na etični lestvici različnih kultur je prav pohlep v najnevarnejši coni. V krščanstvu je pohlep – lakomnost ali *avaritia* med sedmimi glavnimi grehi, tj. med lastnostmi, ki pomenijo pogubo za človeka, v družbi z napuhom in nečistostjo. V Dantejevem *Peklu (Inferno)* je pohlep moralno zavržen: pohlepneži se pogreznejo v blato in iztrebke ali pa jih Kerber, troglavi peklenski pes, raztrga na koščke. Podobno govori o pohlepu indijska vedska tradicija in ga opisuje s pojmom *laulyam*; pravi, da pohlep uničuje naše zdravje in odnose. Budizem ga imenuje *raga* in ga uvršča med tri strupe, skupaj s sovraštvom in zablodo.

Ergo, na relaciji med denarjem in pohlepom ni ničesar novega, le naše življenje je kratko, kot so poudarjali stari Rimljani – *vita nostra brevis est* – in pogosto brez sramu, na katerega je opozarjal rimski filozof Seneka, ki je poudarjal, da je prav slednji pri odgovornem človeku večja sankcija kot vse tiste, ki so zagrožene v različnih predpisih.

Finančna kriza, sanacija bank, subordinirane in navadne obveznice

Posledice finančne krize so bile najbolj vidne v poslovnih bankah, ki so bile soočene z vrsto slabih kreditov in hkrati nezaupanjem svojih deponentov, prebivalstva ter podjetij. Da bi preprečile še večjo škodo in zmanjšale nezaupanje do bank, ki se je pojavilo povsod v svetu, so se države odločile, da pomagajo bančnemu sistemu na več načinov: z državno dokapitalizacijo bank, državnimi garancijami in različnimi likvidnostnimi aranžmaji. Iz poročila, ki ga je 2. oktobra 2012 za Evropsko komisijo pripravila posebna skupina ekspertov pod vodstvom finskega guvernerja Erkkija Liikanena, je med drugim razvidno, da so v letih od 2008 do 2011 EU oziroma njene članice z že navedenimi instrumenti

[1] **Patrick S. Kenadjian, Andreas Dombret** (ur.): Getting the Culture and the Etics Right. Berlin, Boston 2016.
[2] Sveto pismo; Sirah: 28, 29. Ljubljana 1997.

pomagale bančnemu sistemu s 4,5 bilijona evrov, kar je obsegalo 36,7 odstotka BDP Evropske unije.[3] Ista skupina je predlagala, da se dodatno prouči t. i. *bail-in* instrument in da se napiše jasna definicija, kaj ta instrument predstavlja.

Preprosto rečeno: gre za sanacijo banke s pomočjo dolžniških instrumentov. Podrejena obveznica ima vse značilnosti navadne, s tem da je pri izdaji jasno zapisano, da bodo ob eventualnem stečaju izdajatelja imetniki slednje poplačani iz stečajne mase tik pred lastniki, če bo stečajna masa zadoščala za tovrstna poplačila. V primeru bank je Baselski komite, ki od leta 1974 deluje pri Banki za mednarodne poravnave, že leta 1988 sprejel odločitev oziroma priporočilo, da se lahko s tovrstno obveznico dopolnjuje bančni kapital, vendar mora biti njena zapadlost najmanj pet let in en dan in ne sme biti drugih pogojev, ki bi investitorju dajali priložnost, da pride do poplačila pred tem rokom. V Sloveniji je Banka Slovenije že leta 2006, ko smo sprejeli Mednarodne računovodske standarde, sprejela sklep, s katerim je pobližje predstavila pogoje za tovrstne obveznice. Banka ob taki izdaji obveznic potrebuje tudi soglasje Banke Slovenije.

Sanacija bank se je v Sloveniji začela šele leta 2013, z zahtevo Banke Slovenije po dokapitalizaciji, kajti kreditni portfelj bank se je poslabševal postopoma, in ne s tako hitrostjo kot na primer naložbe evropskih bank v hipotekarne obveznice, ki so odražale stanje na nepremičninskem trgu, v prvi vrsti v ZDA, pa tudi v Evropi. Zaradi take situacije je skupščina delničarjev NLB junija 2013 med drugim sklenila, da država kot največja solastnica takoj dokapitalizira banko za 600 milijonov evrov, česar slednja ni realizirala, Banka Slovenije pa ji je podaljšala rok za dokapitalizacijo. Ne glede na to so banke konec tretjega kvartala istega leta po Mednarodnih računovodskih standardih v svojih bilancah uspeha še vedno izkazovale dobiček. Hkrati sta začela vrednotenje bančnega premoženja dva mednarodno priznana pogodbena cenilca, Oliwer Wyman in Ronald Berger; njune cenitve so se razlikovale za 1,5 milijarde evrov. V primeru takih različnih ocen se v poslovni praksi – ali pred sodišči, če so za to angažirani izvedenci – cenilca pogovorita in na podlagi tega predlagata skupno oceno, v nasprotnem primeru, če ne pride do skupnega imenovalca, pa sodišče običajno imenuje tretjega, da ta presodi cenitev enega in drugega ter predlaga rešitev.

Ergo, ne glede na mednarodno poslovno in sodno prakso je v Sloveniji obveljala ocena višjega minusa, ki je pripomogel k ugotovitvi, da gre za negativen kapital; posledično bi bil razglašen stečaj banke in na tej podlagi postavljena zahteva za izplačilo zajamčenih vlog, 100.000 evrov *per capita*. Tak sklep je bil osnova za državno dokapitalizacijo petih bank v višini približno 4,5 milijarde evrov. Država je ob sprejetju te odločitve sklenila, da se začasno poviša tudi DDV, in sicer z 20 na 22 odstotkov, kar velja še danes.

Ob tako izvedeni sanaciji, z državno pomočjo, čeprav je bila država tudi sama solastnica in banke ni dokapitalizirala, čeprav je bilo to sklenjeno, se imetniki subordiniranih obveznic s tem niso strinjali, zato so pred rednimi sodišči in Ustavnim sodiščem RS sprožili različne pravne postopke, ki pa do danes, po 10 letih, še niso dali nobenega rezultata. Za ilustracijo: Banka Slovenije v svojem letnem poročilu za leto 2023 navaja, da je proti njej vloženih 159 tožb. Z drugimi besedami: po 10 letih iskanja rešitve doma in v tujini ni na vidiku nobene solucije, kar je temeljni razlog za veliko dodatno nezaupanje tako do države kot tudi do Banke Slovenije. To nezaupanje pomeni velik problem tako za banke kot za državo, še posebej na področju rasti javnega dolga, ki je dosegel že 45 milijard evrov.

Namreč, če pogledamo, kdo financira slovenski javni dolg, lahko ugotovimo, da so to pretežno tuje pravne in fizične osebe, kar je prav obratno tistemu, kar se dogaja v svetu. Vzemimo za primer ZDA, ki imajo najvišji javni dolg, v nominalnem znesku več kot 36 bilijonov dolarjev – tri četrtine zneska odpadejo na domače pravne in fizične osebe, ostalo četrtino pa financirajo s približno enim bilijonom Japonska, približno enakim zneskom Kitajska s Hongkongom, tuje centralne banke in finančni centri. Podobno strukturo kreditorjev ima sosednja Italija, katere javni dolg presega 3,7 bilijona evrov. Glede na to, da ima prebivalstvo v domačih bankah več kot 27 milijard evrov, da je pretežni del tega denarja na vpogled, kar za banke pomeni veliko potencialno likvidnostno tveganje, je dodatna škoda, da ni vsaj del tega denarja v funkciji financiranja domačega javnega dolga ali drugih investicij, namenjenih predvsem infrastrukturi.

Pri tem ne gre prezreti še naslednjih dejstev: nekdanja jugoslovanska država je leta 1983 bankrotirala in ni več mogla odplačevati tujega dolga, enako se je sredi avgusta leta 1998 zgodilo Rusiji. Ko se je Slovenija s tujimi upniki več kot tri leta pogajala o starem jugoslovanskem dolgu, ob tveganju, da bo ta, zaradi solidarnostne klavzule in klavzule o navzkrižni odgovornosti, padel nanjo, je bil končno dosežen *modus vivendi*, vendar je morala Slovenija v celoti plačati del tega dolga, veliki Poljski pa so v istem času upniki odpisali 40 odstotkov dolga. S tem želim poudariti, da se sorazmerno malih dolžnikov ne boji nihče, od njih se zahteva 100-odstotno poplačilo, na drugi strani pa pri velikih dolžnikih upniki iščejo rešitve, kar se je pokazalo tudi pri bankrotu Rusije. Prav ob reševanju tega primera je poslovna praksa začela izvajati novo klavzulo, *collective action clause*, na podlagi katere danes velja naslednje: če dolžnik razglasi bankrot, začnejo upniki za dolžnika iskati rešitve (delni odpis dolga, moratorij na glavnico, podaljšanje odplačilne dobe, znižanje obrestne mere), in če se s takimi rešitvami strinja več kot 50 odstotkov upnikov, njihove rešitve veljajo tudi za vse ostale.

Pri reševanju bank ob omenjeni finančni krizi velja omeniti še različne pristope v EU. Pri tem mislimo konkretno na sosednjo Italijo, ki je dolgo časa reševala znamenito banko Monte dei Paschi di Siena, ustanovljeno leta 1472. Slednjo je dve leti pozneje, za slovensko sanacijo, sanirala italijanska država, ne da bi pri tem sodelovali obstoječi lastniki ali upniki, z obrazložitvijo, da italijanska Ustava iz leta 1947 vsem fizičnim osebam garantira varnost njihovih naložb v banke, tudi pri

[3] High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector – Final Report, Bruselj, 2. oktober 2012, str. 21.

eventualnem stečaju, in z dodatno obrazložitvijo, da je EU nastala na podlagi Rimske pogodbe iz leta 1957, zato v tem primeru velja domača zakonodaja, in ne nova evropska priporočila.

Glede na navedeni primer bančne sanacije v Sloveniji bi kazalo čim prej zaključiti odprte sodne postopke, v smeri poravnave, upoštevaje vsa dejstva, ki so botrovala temu procesu. Še pomembnejše je dejstvo, povezano z zaupanjem v domač bančni sistem in slovensko državo, ki bi lahko na ta način domače finančne vire v večji meri uporabila za rastoči javni dolg in investicije, potrebne v javnem sektorju. Ne pozabimo, v zadnjem času se veliko diskutira, kako oživeti domač kapitalski trg z izdajo obveznic, pri čemer se pozablja, da slovensko gospodarstvo večinsko sestavljajo mala in srednja podjetja, ki se za svoje potrebe financirajo pri bankah, kajti izdaja obveznic zahteva logistiko, ta pa je povezana tudi z višjimi stroški. Podobna je situacija tudi v največji evropski ekonomiji, Nemčiji, kjer se podjetja v 80 odstotkih financirajo pri bankah, in ne na kapitalskem trgu, ki ga pretežno uporabljajo velike korporacije. Hkrati velja spomniti, kar smo že omenili, da po 10 letih še vedno ni vzpostavljena evropska bančna unija, zato so dvomi o kapitalski uniji še večji, kar je dodaten argument v korist bančnega financiranja.

Kar zadeva dogodke na domačem kapitalskem trgu, velja spomniti na evforijo, ki je vladala na njem leta 2007, ko je Slovenija postala članica Evropske monetarne unije. Ljubljanska borza je v tem letu naredila evropski rekord, kajti letna rast indeksa je presegla 70 odstotkov. Številni posamezniki, kot tudi podjetja, so najeli celo kredite za nakup delnic. Najbolj vpijoč je bil primer prodaje delnic Nove kreditne banke Maribor; več kot 100.000 vlagateljev je vplačalo 2,3 milijarde evrov kapitala. Vlada je takrat prepoznala potencialno nevarnost in omejila vpis *per capita* na 50.000 evrov. Naslednje leto je nastopila svetovna finančna kriza, vrednosti na trgu so začele hitro padati. Nekateri vlagatelji, ki so za tovrstne investicije najeli celo bančne kredite, so se znašli v veliki stiski, zaradi katere so za odplačilo kreditov morali celo odprodajati nepremičnine. Ne pozabimo, trgi nikdar niso moralno nevtralni, na njih so vedno prisotne špekulacije, hkrati pa pri udeležencih ostaja t. i. tržni spomin, ki jim je napotek za eventualne prihodnje tovrstne naložbe.

Če se ob tem ozremo še na dogodke zadnjih treh let na svetovnem kapitalskem trgu, lahko ugotovimo tudi naslednje: ekspanzivna denarna politika večine centralnih bank v svetu, predvsem pa ameriške in evropske, je pripomogla z dodatnim emitiranjem denarja v višini več kot 4,5 bilijona evrov in na eni strani k višji inflaciji, na drugi strani pa so denarni viški odšli na kapitalske trge, kjer so vrednosti delnic zelo zrasle in prišle v velik razkorak z rastjo BDP oziroma realno ekonomijo. Ne pozabimo, inflacija je v prvi vrsti denarni fenomen: če je pri enaki ponudbi blaga denarja preveč, začnejo cene hitro naraščati, kar pomeni, da je v zadnjih treh letih višja, tudi dvomestna inflacija v prvi vrsti rezultat denarne ekspanzije, ki jo je povzročila centralna banka s tiskanjem novega denarja.

Posledice take politike so še vedno vidne tudi v domačem bančnem sektorju, ki se sooča z visokimi likvidnostnimi viški, med 10 in 12 milijardami evrov, ki so na računih pri centralni banki, ta pa te viške obrestuje po zelo visoki obrestni meri, trenutno po 2,75 odstotka, pred tem po 3,5 oziroma 4 odstotke. To je tudi razlog za visoko neto obrestno maržo, ki v Sloveniji presega celo 3,2 odstotka, kar se ni zgodilo še nikdar v preteklosti. Hkrati je prav ta temeljni generator enormnih bančnih dobičkov oziroma donosa na kapital, in sicer več kot 20 odstotkov, glede na dejstvo, da je v bankah v Sloveniji več kot 70 odstotkov lastniškega kapitala v tujih rokah, neto obrestna marža v državah, od koder prihajajo tuji lastniki, pa ni tako visoka kot v Sloveniji. Upoštevaje prav ta gibanja na eni strani, na drugi strani pa že drugo sanacijo v največji meri državnih bank z javnim denarjem in posledično permanentno rast javnega dolga bi bilo iskanje primerne rešitve za imetnike podrejenih obveznic še bolj korektno in hkrati spodbudno za bodoče investicije, predvsem v javnem sektorju.

Ob omenjanju subordiniranih obveznic omenimo še navadne obveznice, ki jih v največji meri za financiranje svoje zadolžitve uporabljajo predvsem države in velike korporacije ter na kapitalskem trgu predstavljajo znesek, ki presega 750 bilijonov dolarjev. V tovrstne obveznice vlagajo svoje premoženje tako pravne kot fizične osebe, pri čemer se običajno premalo zavedajo, da lahko država razglasi bankrot ali da obveznica vsebuje klavzulo o suvereni imuniteti, če pride do različnih sporov z izdajateljem. V sodni praksi je na to desetletja opozarjal primer pred londonskim sodiščem iz leta 1851, ko je bila tožena portugalska kraljica.[4] Tudi za različne domače vlagatelje je bil nepomemben, čeprav so svoje premoženje investirali v obveznice eksotičnih držav z visoko obrestno mero, te države pa so nekega dne razglasile bankrot ali prišle v različne finančne težave. Omenjeni primer je pred londonskim sodiščem veljal vse do leta 1974 oziroma 1976, ko so Velika Britanija in tudi ZDA sprejele posebno zakonodajo o suvereni imuniteti na področju finančnih transakcij držav. Londonsko sodišče je pri reševanju tovrstnih primerov začelo ločevati dejanja države na poslovnem področju glede na to, ali gre za primere *iure imperii* ali za primere *iure gestionis*. Z drugimi besedami: ožilo je primere uporabe klavzule o suvereni imuniteti.

Tržno tveganje

Tržno tveganje (angl. *market risk*) je tveganje potencialne izgube, ki nastane zaradi neugodne spremembe tržnih spremenljivk (tečaji vrednostnih papirjev, tržne obrestne mere, devizni tečaj, kreditni razmiki in podobno) ali parametrov, ki vplivajo na tržne cene. Tržno tveganje se pojavi, če banka trguje, zavzema pozicije v obveznicah, delnicah, tujih valutah, blagu ali izvedenih finančnih instrumentih ali izvaja vlogo vzdrževalke trga. Nekaj primerov: zaradi negativne obrestne mere pri državnih obveznicah, ki je bila rezultat vodenja denarne politike v Evropski centralni banki in v manjši meri tudi v ameriškem FED, je upnik plačeval obresti dolžniku, kar se v zgodovini denarja še ni zgodilo, oziroma so imeli ob spremembi obrestne politike pri

[4] *De Hader v. Queen of Portugal*. **Robert S. Rendel**: International Financial Law. London 1998.

obeh omenjenih centralnih bankah imetniki tovrstnih obveznic velike izgube, denimo Silicon Vally Bank z bilančno vsoto 208 milijard dolarjev ali druga največja švicarska banka Credit Suisse (marec oziroma april leta 2023), prav tako so imele velike izgube centralne banke, katerih premoženje pretežno predstavljajo prav državne obveznice. Iz teh primerov je razvidno, da obveznica, ki predstavlja zadolžnico izdajatelja, ni vedno najbolj varna naložba. Nadalje je zanimivo, da so imele obveznice omenjene švicarske banke klavzulo *contingent convertible capital instrument*, kar pomeni, da so pri stečaja banke pred imetniki obveznic poplačani lastniki banke. Ti so lahko 23 delnic banke zamenjali za eno delnico banke UBS, ki je v stečaju prevzela omenjeno banko; zaradi slednjega se pričakujejo številni sodni postopki.

Valutno tveganje, ki je povezano z odobravanjem naložb v tuji valuti (angl. *foreign exchange lending risk*), se nanaša na odobravanje naložb v tuji valuti ali z valutno klavzulo, ki se glasi na tujo valuto, pri čemer komitent prejema prihodke v domači valuti. Pri neugodnem premiku valutnega tečaja se komitentova še neodplačana obveznost v domači valuti poviša, s čimer se lahko poslabša njegova plačilna sposobnost. V tem primeru je banka izpostavljena dodatnemu kreditnemu tveganju, ki izvira iz odobritve kredita v tuji valuti. Banka v svoji opredelitvi prevzemanja tveganj (angl. *risk appetite*) določi, kako visoko valutno tveganje je zanjo še sprejemljivo, in skladno s tem postavi ustrezen sistem limitov. Ob tem naj poudarimo, da se tečajnih gibanj v prihodnosti nikdar ne more predvideti, ne glede na vse znanje in izkušnje iz preteklosti. Zakaj ne? Transakcije, ki se dnevno opravljajo na deviznem trgu, se odvijajo v milijardah dolarjev ali evrov, nobena centralna banka pa nima tolikšnih deviznih rezerv, da bi s svojo intervencijo lahko vplivala na želeni tečaj. Zato tudi ne more nobenemu komitentu svetovati, kakšen bo prihodnji tečaj neke valute, lahko mu pokaže le, kaj se je s posamezno valuto dogajalo v preteklosti.

Za ilustracijo naj poudarimo, da smo bili do razveljavitve zlatega standarda za ameriški dolar, ki jo je sredi avgusta 1971 izvedel predsednik Nixon, soočeni s fiksnimi tečaji nasproti dolarju (Brettonwoodski sporazum iz leta 1944), od tedaj dalje pa so na deviznem trgu fleksibilni tečaji, ki so odvisni od ponudbe in povpraševanja. Ta pomembna sprememba na svetovnem trgu in pomanjkanje ustreznih pravil, predvsem za poslovanje bank z gibljivimi tečaji, je pripeljala do tega, da je 26. junija 1974 v eni sami noči šla v stečaj nemška banka Herstatt, ker je trgovala z ameriškim dolarjem, sama pa je imela večino premoženja v domači valuti: nemški marki.

Ta primer je privedel do ustanovitve Baselskega komiteja, še isto leto. Med prvimi ukrepi je sprejel odločitev, da morajo banke, ki trgujejo s tujimi valutami ali uporabljajo devizno klavzulo, dnevno imeti zaprto devizno pozicijo, kar pomeni, da morajo pri uporabi tuje valute imeti slednjo tako v svojem premoženju kot tudi med svojimi obveznostmi. Razlika med eno in drugo bilančno pozicijo lahko dnevno znaša največ 10 odstotkov bančnega lastniškega kapitala. Če ima banka v svojem premoženju znesek v tuji valuti, ki je višji od njenih obveznosti v isti tuji valuti, govorimo o t. i. dolgi neto poziciji, obratno pa o kratki neto poziciji. Tako ena kot druga pozicija ob dnevnem gibanju valut predstavlja tečajno tveganje, ki se odraža s pozitivnimi ali negativnimi tečajnimi razlikami, te pa vplivajo na dnevno bilanco uspeha. Ta ureditev želi zmanjšati devizno tveganje in s tem preprečiti zlom posamezne banke.

Baselski standardi veljajo za banke, in ne za druge subjekte na trgu, zato morajo slednji sami sprejeti odločitev o transakcijah v tuji valuti oziroma z valutno klavzulo (pri valutni klavzuli imamo dve valuti: valuto sklenitve posla in valuto realizacije posla; prva je običajno tuja valuta, druga je domača valuta). V nekdanji Jugoslaviji je devizni zakon dovoljeval tako valutno kot zlato klavzulo in ob visoki inflaciji je večina državljanov varčevala v tuji valuti. Zavedala se je tečajnih razlik, ki so dnevno nastajale na primer med dinarjem in nemško marko, pri čemer je bil ta proces enosmeren: dinar je dnevno izgubljal vrednost, nemška marka pa jo je pridobivala. Še na nekaj velja opozoriti, ko govorimo o tujih valutah: v žargonu razumemo tujo valuto kot devizo, ki jo imamo fizično kot bankovec v rokah ali na deviznem računu pri domači banki. Po mednarodnem finančnem pravu je deviza definirana kot dobroimetje, ki ga ima domača banka na računu pri tuji banki, običajno v državi, kjer je ta valuta zakonito plačilno sredstvo; ameriški dolarji so torej na računih pri ameriških bankah, angleški funti v Veliki Britaniji, evri pri bankah v evrskem območju. Skladno s to definicijo in mednarodno finančno prakso je razumljivo, zakaj ima Rusija milijardne vsote dolarjev zamrznjene – dolarji so namreč v ameriških bankah, levji delež nafte in drugih pomembnih surovin, ki jih je prodajala, pa je bil plačan v dolarjih.

Ob taki formalni ureditvi zmanjševanja tečajnega tveganja v bančnem sektorju se zastavlja praktično vprašanje, kolikšna so bila tovrstna tečajna nihanja med posameznimi valutami v obdobju, ko je na trg prišel evro. Če najprej pogledamo evro in ameriški dolar, lahko ugotovimo, da je bila vrednost evra nasproti dolarju najvišja v času finančne krize, ko je bilo za en evro treba odšteti 1,60 dolarja in obratno. Že drugo leto po uvedbi evra je bilo zanj treba odšteti le 0,84 dolarja, pri čemer ne pozabimo, da je bilo, ko je evro leta 1999 prišel na trg, razmerje med valutama 1,16 dolarja za en evro. Podobna je bila situacija med evrom in švicarskim frankom: v času finančne krize je bilo treba za evro odšteti 1,65 franka. Za ilustracijo: avgusta 1998, ko je Rusija razglasila bankrot, je japonski jen v le enem dnevu padel za 18 odstotkov in obratno, danska krona je doživela visoko revalvacijo – posledično je danska centralna banka Evropsko centralno banko zaprosila, da ji »pomaga« pri dodatnem zviševanju njene vrednosti.

Ko je konec junija 2004 Slovenija vstopila v mehanizem ERM-2, z namenom, da bomo v dveh letih prevzeli evro, je v tem času slovenski tolar revalviral nasproti evru za nivo inflacije, ki smo jo imeli od junija 2004 do julija 2006. Tem tečajnim nihanjem je prebivalstvo v Sloveniji vedno sledilo, enako tudi podjetja, kajti od uvedbe slovenskega tolarja oktobra 1991 smo imeli v Sloveniji drseči, in ne fiksni tečaj, ki ni bil odvisen od izvršne oblasti, temveč od denarne politike Banke Slovenije. Upoštevaje ta dejstva je razumljivo, da je prebivalstvo sledilo dogodkom na deviznem trgu, zato se je na podlagi analize tako obrestne kot tudi tečajne politike začelo odločati za najetje kreditov z valutno klavzulo v švicarskih frankih. Ko so kredite najeli prvi

kreditojemalci, je bilo razmerje med frankom in evrom 1,45 franka za en evro, obrestna mera pa je bila nižja tudi za 2 odstotni točki. Švicarski frank je nadalje izgubljal vrednost in dosegel kulminacijo pri 1,65 franka za evro. V tem času so imeli kreditojemalci dobičke, o katerih ni nihče govoril. Ko se je situacija na deviznem trgu spremenila in je vrednost franka začela naraščati ter je bilo razmerje celo 1 proti 1, so začeli opozarjati na nevzdržno situacijo, na zavajanje bank, na nepravične in neveljavne kreditne pogodbe, z drugimi besedami: želeli so, da izgubo na podlagi tečajnih razlik pokrijejo banke, ker so bili zavedeni. Situacija je bila podobna tudi v drugih državah, kjer so nekateri sklepali celo pogodbe v japonskih jenih, ne le posamezniki, temveč tudi velike pravne osebe.

Naj na tem mestu poudarim naslednje: ekonomija je o **moralnem tveganju** začela govoriti sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja. Moralno tvegano človek ravna takrat, ko s svojimi odločitvami in ravnanjem dosega odlične rezultate, pa ne želi, da so slednji znani tudi drugim. Ko je isti človek soočen z izgubo ali celo propadom, pa pričakuje, da mu bo izgubo pokrila celotna skupnost in do njega pokazala solidarnost. V naši državi se nekateri sklicujejo celo na 2. člen Ustave RS, ki govori o tem, da je Slovenija pravna in socialna država. Tako ravnanje ne potrebuje dodatnega komentarja, ob predpostavki, da so bile kreditne pogodbe sklenjene na podlagi svobodne in resnične volje, brez prisile ali zvijače.

Ko govorimo o valutnem tveganju, je zanimivo tudi vprašanje, kolikšno zaupanje imajo na svetovnem trgu nekatere znane valute. Iz podatkov, ki prikazujejo svetovne devizne rezerve, ki jih posedujejo različne centralne in poslovne banke, je razvidno, da je v zadnjih letih okrog 59 odstotkov deviznih rezerv v dolarjih, 23 odstotkov v evrih, 6 odstotkov v angleškem funtu, približno enako tudi v japonskem jenu, ostalo predstavljajo druge tuje valute. Zanimivo je tudi, da Kitajska, ki se šteje za drugo največjo ekonomijo v svetu, njen BDP pa obsega 23 odstotkov svetovnega BDP (ameriški BDP 34 odstotkov), ne uživa zaupanja trgov v njeno valuto renminbi, kajti deviznih rezerv v tej valuti je le okrog dva odstotka. Kje je vzrok za tako nezaupanje? V dejstvu, da ima Kitajska v veljavi različne kapitalske omejitve in da njena valuta ni rezultat trga, ponudbe in povpraševanja po njej, temveč je tečaj odvisen od administrativnih ukrepov. Na drugi strani je to država, ki ima od 1. julija 1997, ko je Hongkong spet postal sestavni del Kitajske, dve valuti: to sta renminbi in v Hongkongu veljaven hongkonški dolar, ki je na podlagi Plaza Agreement iz leta 1985 vezan na ameriški dolar, v razmerju 8,15 hongkonškega dolarja za en ameriški dolar, kar pomeni, da se njegova vrednost ravna po dnevnem tečaju ameriškega dolarja. Ta ureditev se kaže tudi na področju kapitalskih vlaganj – na primer, ko Kitajska kupuje obveznice različnih držav, vedno prikaže, koliko je vplačal Hongkong in koliko »stara Kitajska«. To je brez dvoma *sui generis* rešitev, ki ni znana v nobeni drugi državi.

Naj na valutnem področju omenimo tudi prizadevanja skupine držav BRICS (Brazilija, Rusija, Indija, Kitajska, Južna Afrika), da bi vzpostavila svojo skupno valuto, ki bi nadomestila hegemonijo ameriškega dolarja. Trenutno so ta prizadevanja brez rezultatov, na eni strani zato, ker Kitajska in Indija želita, da bi se uporabljali samo njuni valuti ali ena od njiju, česar ostali ne sprejemajo. Primer: če Brazilija izvaža sojo na Kitajsko, ji slednja plača v renminbinih, slednji so na računu pri kitajski banki. Podjetje, ki Braziliji prodaja avtomobile, pa ne želi plačila v kitajski valuti, ki jo ima Brazilija na računu pri kitajski banki. Ergo, tudi tu je na prvem mestu zaupanje oziroma nezaupanje do administrativno določenih tečajev za posamezno valuto. Za ilustracijo naj še navedem ugotovitev Univerze Kalifornije Berkeley, da je do današnje prevlade dolarja svet »obvladovalo« le sedem svetovnih valut, in sicer: leta 1200 firenški florint, v letih 1300–1500 beneški dukat, v letih 1500–1650 portugalski oziroma španski real, leta 1650 nizozemski gulden, leta 1720 francoski livre, leta 1800 angleški funt, od leta 1900 ameriški dolar.

Denar in korupcija

Denar kot menjalec vrednosti je sam po sebi vrednostno nevtralen, moralno vprašanje se pojavi pri načinu, kako ga pridobivaš oziroma zaslužiš.[5] Njegova »vrlina« je v tem, da odpira vsaka vrata, zato je še bolj atraktiven in hkrati nevaren. V času finančne krize so se povsod okrepila prizadevanja za dodaten etični vidik poslovanja tako javnih kot tudi zasebnih institucij, s poudarkom in opozorilom, da se mora spoštovanje etičnih kodeksov začeti pri najbolj odgovornih, politikih, menedžerjih in drugih posameznikih na vodstvenih položajih, kajti če zgled ne prihaja »od zgoraj«, ni spoštovanja niti pri podrejenih.

Za ilustracijo naj omenim, da so na Nizozemskem leta 2016 za vse zaposlene v bančnem sektorju uvedli t. i. bančno zaprisego, ki jo sestavlja osem obljub, danih pred dvema pričama. Več kot 86.000 bančnikov je priseglo, da bo njihovo delo opravljeno *lege artis*, na pošten in korekten način. K tej novi praksi je pripomogla tudi nizozemska kraljica Maxima, ki je pred tem tudi sama delala v eni od bank v Argentini in je na podlagi lastnih izkušenj opozarjala na različne »stranpoti« pri denarnih operacijah.

Ob teh diskusijah je bilo še dodatno poudarjeno, da mora imeti »beseda, dana partnerju«, v celoti svojo veljavo, po vsebini in po času. *Dictum meum pactum* (*beseda je moja zadolžnica*) je moto londonske borze, ki je bila ustanovljena leta 1801 in katere kakovost je prav v tem. Še več, prav iz tega mota se je v številnih državah v zahodni Evropi in ZDA razvila praksa t. i. patronatske izjave, ki jo za svojo »hči« običajno poda podjetje mati upniku, ki financira hči. V knjigi Axel Gerth[6] navaja več primerov tovrstnih izjav, ki se običajno glasijo tako:

[5] **Georg Simmel**: Filozofija denarja. Ljubljana 2005.
[6] **Axel Gerth**: Atypische Kreditsicherheiten. Frankfurt 1995.

– Mati izjavlja, da bo skrbela za obveznosti hčere enako kot za svoje obveznosti.
– Mati soglaša s pogoji kredita (ali: se je seznanila z vsemi kreditnimi pogoji).
– Mati med trajanjem kreditnega razmerja ne bo spreminjala delniške udeležbe v kapitalu hčere.
– Mati izjavlja, da kontrolira hčer pri vseh pomembnih poslovnih odločitvah in bo tudi v prihodnje skrbela za boniteto hčere.

Take ali podobne izjave predstavljajo moralno zavezo podjetja matere, temelječo na zaupanju, ki je vzpostavljeno na podlagi dolgoletnega poslovnega razmerja med materjo in banko. Te izjave niso iztožljive in hkrati znižujejo stroške poslovanja, ki jih običajno prinašajo različne bančne garancije ali druge vrste jamstev. Ergo, zaupanje, pridobljeno z dejanji in realizacijo dane besede po vsebini in času, ima visoko vrednost.

Kje smo v Sloveniji na tem področju? Tisti, ki upravljajo državni proračun – ta dosega že znesek 17 milijard evrov – bi morali pri uporabi javnega denarja delovati z največjo odgovornostjo, pa večkrat ugotavljamo, da ne dajejo pravega zgleda. Vlada in državni zbor imata svoja etična kodeksa, ki sta napisana korektno, kako pa se izvajata, je drugo vprašanje – prav z vidika odgovornosti. Pri spoštovanju kateregakoli tovrstnega kodeksa lahko obstajata samo črna in bela solucija, sive ne sme biti, a žal je pri nas prav te barve preveč. Tak pristop, brez pravega zgleda pri najvišjih, je dobra podlaga za razvoj korupcije, pri kateri je Slovenija, kot majhna država, med najslabšimi članicami EU. Leta 2020 je nemški časopis *Die Welt* objavil »evropsko lestvico korupcije«, na kateri je bila Slovenija na predzadnjem mestu. Statistični podatki, ki jih za celoten svet na eni strani objavlja Svetovna banka (The World Bank, Worldwide Governance Indicators 2023) in na drugi strani združenje Transparency International (Global Corruption Barometer 2021), nas opozarjajo, da imamo v tem segmentu delovanja eno najslabših pozicij. Vprašati se moramo, kaj je vzrok: zavedanje, da nekaterim nihče »ne more do živega«, nedelujoča pravna država, solidarnost v slabem, tekma, kdo bo koga prelisičil, strah, da bom kaznovan, če bom sam koga opozoril, proces masovne privatizacije ali enostavno pohlep, o katerem smo že zapisali nekaj ugotovitev? Včasih ima človek vtis, da so ljudje, ki od vsega začetka svojega delovanja delajo v javnem sektorju in se niso konkretno soočili z delovanjem trga ter niso bili odvisni od njegovih rezultatov, »otopeli« in jim je vseeno, kaj se dogaja v njihovi soseščini, zato tudi ne opozarjajo na deviacije in stranpoti svojih sodelavcev. Tako ravnanje je seveda nesprejemljivo in je le dodatna spodbuda za stranpoti. V praksi prihaja ob uporabi moderne tehnologije do prenosa informacij, da se vse več ljudi ne zaveda, da prav mi, živa bitja, s svojo voljo in razumom dajemo poslovno sposobnost pravnim osebam – slednjih ni, če ni živih subjektov. Tudi v primeru različnih poslovnih dokumentov in sporočil ljudje ne zapišejo več svojega imena oziroma priimka, naslovnik ne ve, s kom komunicira. Kje je tukaj osebna odgovornost? Izmikamo se ji in s tem ustvarjamo dodatno podlago za stranpota nekaterih. Ne pozabimo – to je ugotavljal že Aristotel v svojem delu *De anima* (*O duši*) – da je prav živa beseda odraz človekove notranjosti, z najvišjo stopnjo odgovornosti. Barva glasu, ki prihaja iz duše, že sama po sebi govori o tem, ali ste zaskrbljeni, veseli ali žalostni, ali me želite opomniti na moje obljube ali samo sporočiti, da ste z menoj zelo zadovoljni, kar je zame lahko največje priznanje oziroma pohvala. Premalo je vsega tega in to je dodaten razlog za različne stranpoti, za korupcijo, goljufijo in graditev nezaupanja, Kaj narediti na tem področju? V družini morajo biti starši prvi in najpomembnejši zgled, če tega ni, ga tretji težko da, kajti človek se rodi, osebnost pa vzgoji. Ergo, zgledi morajo prihajati od najvišje oblasti, ki ima moč in finančna sredstva, zbrana od nas vseh.

Nekaj sklepnih ugotovitev

Letos bomo v Sloveniji obeležili 21 let našega članstva v Evropski uniji in 18 let sobivanja s skupno evropsko valuto. Tako eno kot drugo dokazuje, da je bila Slovenija, kot novonastala država, sposobna izpolniti vse potrebne pogoje za sobivanje z ostalimi evropskimi državami, kajti kot majhna odprta ekonomija je v največji meri odvisna od tujih trgov in predvsem pogojev, ki veljajo na njih. Vsi trgi delujejo po principu »dam, da dobim«. Prav slednjega bi se moral še bolj zavedati javni sektor, ki ima v vseh državah na svojem področju monopolni položaj in hkrati s svojo porabo največji vpliv na tržne udeležence ter njihove rezultate doma in v tujini. Gledano iz tega zornega kota bi si morali prizadevati, da se naš javni dolg zmanjšuje, in ne povečuje, kajti 17 držav v EU ima boljšo pozicijo kot naša država. Situacija je podobna pri direktnih naložbah tujcev, kjer je Slovenija šele na 20. mestu. Kot že rečeno, pri zaznavi korupcije smo celo na predzadnjem mestu, za nami je le še Ciper. Na drugi strani je spodbuden podatek, da smo pri varčevanju gospodinjstev na petem mestu, samo štiri države so pred nami.[7]

Ob teh nekaj podatkih in dejstvu, da smo spremenili družbeni in gospodarski sistem, izvedli proces privatizacije družbenih stanovanj in podjetij, se zdi, da smo morda premalo pozornosti posvetili poslovni kulturi, ki jo predstavljajo ideje, navade in socialna razmerja določenega kroga ljudi oziroma skupine. Ne pozabimo, kultura je lepilo, ki posameznika povezuje z institucijo, kreira konsistentni okvir za medsebojna razmerja in poslovno prakso. Kreira vrednote in ustvarja razmerja, ki so temelj za zaupanje v poslovne subjekte in posameznike. Poslovna kultura je temeljna determinanta pri razumevanju strank in ostalih deležnikov, pri čemer so mišljeni vsi zaposleni, in je na drugi strani lahko najbolj kritičen element nezaupanja v posamezno institucijo.

Za zaupanje med strankami ostaja ob množici domačih in evropskih predpisov najpomembnejše merilo izpolnitev dane besede po vsebini in času. Zakoni in pravilniki ne morejo nadomestiti etike. Rimski filozof Ovid je pisal o zlati dobi, ko so ljudje sami od sebe, brez zakona in strahu pred kaznijo, gojili poštenje in pravico. Na drugi strani je veliki kitajski mislec Konfucij v

[7] Glej na primer Letopis za leto 2023 Inženirske akademije Slovenije, Ljubljana 2024.

5. stoletju pred Kristusom poudarjal, da je uspešna država tista, ki se lahko brani sama, ima dovolj hrane in uživa zaupanje doma ter pri svojih partnerjih.

In še nekaj: v 2. členu Ustave RS je zapisano, da je Slovenija pravna in socialna država. Glede na to bi morali moralnemu tveganju posvečati še več pozornosti. O njem je začela ekonomija razpravljati v osemdesetih letih prejšnjega stoletja in z njim razume zavestno človekovo ravnanje ob prevzemanju velikih tveganj, z namenom doseganja najboljših rezultatov. Če človek uspe, želi vse to zadržati zase, če izgubi, pričakuje solidarnost najširše skupnosti. Tako ravnanje ni etično in si ne zasluži solidarnosti.

V svoji knjigi Peter L. Bernstein[8] ugotavlja, da brez sprejemanja tveganj današnji razvoj na nobenem področju ne bi bil tam, kjer je, začenši pri kirurgiji, letalstvu, financah … Skratka, gre za celotno naše udejstvovanje. Skupna naloga pogodbenikov je, da vsa vprašanja analizirajo, z namenom, da bodo dosegli dogovorjeni pogodbeni cilj. V okviru t. i. *lender liability*[9] je treba obravnavati tudi t. i. pojasnilno dolžnost banke v predpogodbeni fazi, kajti če je ta kršena, se obravnava po logiki *culpa in contrahendo*. Tega dejstva se morajo še dodatno zavedati banke, ki imajo status agenta, ki v svojem imenu in za svoj račun zbirajo sredstva od neznane javnosti, z obljubo, da bodo z njimi ravnale profesionalno in skladno z željami partnerjev ter na ta način dosegale želene rezultate – *ad informandum*: konec preteklega leta je znašal lastniški kapital v bankah v Sloveniji 6 milijard evrov, izposojeni denar pa 53 milijard evrov. Glede na tako razmerje med lastniškim in izposojenim denarjem je razumljivo, da večina sodne prakse v Evropi opozarja na odgovornost bančnika kot *duty of excellence* za predpogodbeno in pozneje pogodbeno razmerje, če do slednjega pride. Pri tem ne gre prezreti dejstva, da je rimskopravna koncepcija posojilne pogodbe *mutuum* kot realnega kontrakta veljala le do Napoleonove kodifikacije v začetku 19. stoletja, kar pomeni, da je od tedaj kreditna pogodba konsenzualni kontrakt in s še večjo stopnjo odgovornosti zavezuje obe pogodbeni stranki, tudi v odnosu do tretjih oseb, ki imajo v konkretnem pogodbenem razmerju svoj lastni interes. Za bančnika na podlagi tega velja – od trenutka dalje, ko je sklep o sklenitvi kreditne pogodbe sprejel kreditni odbor banke – še dodatna »profesionalna molčečnost« z vso odgovornostjo do tretjih strank.

Še na nekaj velja opozoriti: regulativa v okviru Evropske monetarne unije je obsežna, z različnimi direktivami in predpisi, ki pa se v bančni praksi držav članic žal lahko interpretirajo zelo različno. Omenimo dolžniško zamudo, ki od bank zahteva, da iz tekočega dohodka ustvarjajo rezervacije, če je zamuda daljša od 90 dni. Italijanske, francoske in angleške banke so tovrstno zamudo prakticirale pri hipotekarnih kreditih s 180 dnevi; podobno je bilo ugotovljeno, da imajo evropske banke več kot 7000 modelov za ugotavljanje in merjenje tveganj. Hkrati naj spomnimo, da je bila že leta 2012 predlagana bančna strukturna reforma, ki vse do danes ni bila realizirana, enako velja za evropsko bančno unijo, ki še ni vzpostavljena, ker Nemčija še ni dala soglasja za ustanovitev evropskega sklada za varstvo depozitov, saj se »boji kakovosti posameznih bank« v nekaterih članicah Evropske monetarne unije, kljub temu, da velike evropske banke obvladujejo trge v različnih državah (na primer v Sloveniji je lastniški kapital v bančništvu v 70 odstotkih v tujih rokah). Kako se je reševala bančna sanacija v nekaterih državah in v Sloveniji, pa smo že omenili. Na prakso, povezano z »virtualnim stečajem banke«, nismo naleteli nikjer v Evropski monetarni uniji.

Naj zapis sklenem s pozivom Siraha v Stari zavezi: *»Drži besedo, izkaži se upniku zanesljivega, pa boš ob vsakem času dobil, kar potrebuješ.«*

Literatura:

- **Arhar, F.:** Moja beseda je moja zaveza, Prepletanje, julij 2011
- **Arhar, F.:** Quo vadis eurom Bančni vestnik, marec 2019
- **Arhar, F.:** Cenovna stabilnost je temelj za gospodarsko rast, Akademija gradbenih investicij, marec 2024
- **Aristotel:** O duši, Slovenska matica, 2002
- **Bickerich, W.:** Die D-Mark Eine Biographie, Berlin 1998.
- **Kenadijan, S. P., Dombret, A.:** Getting the Culture and the Ethics Right, Berlin, Boston 2016
- **Deane, M., Pringle, R.:** The Central Banks, London 1994
- **Simmel G.:** Die Philosophie des Geldes, 8. Auflage, Berlin 2000
- **Sveto pismo**, Ljubljana 1997
- **Tietmeyer, H**.: Herausforderung Euro/ Frankfurt 2003.

[8] **Peter L. Bernstein**: Wieder die Götter. Die Geschichte von Risiko und Risikomanagment von der Antike bis heute. München 1997.
[9] Glej na primer **Ross Cranston**: Banks, liability and risk. London 1995.

dr. Luka Vavken
pravosodni svetnik I, Vrhovno sodišče RS

Odločanje o priporu v novejših odločbah Ustavnega in Vrhovnega sodišča RS

Med zaščito svobode posameznika in učinkovitostjo kazenskega postopka oziroma varnostjo družbe pred kriminalom

Pri odločanju o priporu se v največji meri srečujeta dve osnovni tendenci, na katerih je zasnovan sodobni kazenski postopek. Tendenca zaščite človekovih pravic in svobode na eni strani ter tendenca učinkovitosti kazenskega postopka oziroma zaščite družbe pred kriminalom na drugi.
Predmet prispevka je aktualna procesnopravna problematika odreditve in podaljšanja pripora v novejši (ustavno)sodni presoji, ki jo je iz metodoloških razlogov mogoče razdeliti v različne sklope, v okviru katerih bodo analizirane nekatere pomembnejše odločbe Ustavnega in Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, ki so bile sprejete v zadnjem času. Pri tem ne bo šlo za poglobljeno vsebinsko analizo (mestoma bodo stališča obeh najvišjih sodišč v državi predstavljena poenostavljeno in osredotočeno zgolj na bistvo problematike), hkrati pa seveda tudi ne za golo prepisovanje nosilnih razlogov obravnavanih odločb, ki so objavljeni v spletnih iskalnikih sodne prakse. V njih pogosto ni mogoče prepoznati prave spoznavne vrednosti, ne da bi se bralec hkrati poglobil v pogosto obširno in zapleteno obrazložitev posamezne odločbe.
Na koncu prispevka bo dodano kratko razmišljanje o vprašanju, ali v Ustavi zapovedano podaljševanje pripora po Vrhovnem sodišču v fazi preiskave zagotavlja najvišjo stopnjo varovanja pravic obdolženca.[1]

Spoštovanje pravice do izjave oziroma zagotavljanje kontradiktornosti postopka

• XI Ips 11256/2021 z dne 4. novembra 2021

V zadevi ***XI Ips 11256/2021 z dne 4. novembra 2021*** je Vrhovno sodišče RS zahtevi za varstvo zakonitosti ugodilo, ker je ugotovilo, da sta bili v obravnavanem primeru podani medsebojno povezani kršitvi, ki sta privedli do zaključka, da obdolžencu ni bila dana ustrezna možnost, da se pred odločitvijo o podaljšanju pripora seznani s predlogom za njegovo podaljšanje ter vloženo obtožnico in se o predlogu izjavi.

Prvič: sodišče je kršilo pravila o vročanju, ker je obdolženčevi zagovornici »obtožnico« vročilo po navadni elektronski pošti, pravilno pa ji je bila vročena šele več kot teden dni po podaljšanju pripora.

In drugič: »obtožnica«, ki je bila zagovornici posredovana po elektronski pošti, ni bila le nepodpisana in neopremljena z ustreznim žigom, temveč je iz nje izpadlo kar 108 sprotnih opomb, ki so vsebinsko pojasnjevale izsledke prikritih preiskovalnih ukrepov. Dokument, ki je bil zagovornici vročen po elektronski pošti, torej ni bil vsebinsko skladen z vloženo obtožnico.

Vrhovno sodišče je sklenilo, da so v obravnavanem primeru kršena temeljna jamstva poštenega postopka. Obramba se namreč do predloga za podaljšanje pripora, podanega v obtožnici, lahko opredeli šele, ko je seznanjena s tistim delom obtožnice, v katerem je podana obrazložitev utemeljenega suma. To pomeni tudi, da začne 24-urni rok za izjavo o predlogu za podaljšanje pripora teči šele od vročitve celotne obtožnice.

• Up-139/22 z dne 11. maja 2023

Vsebinsko nadaljevanje stališč prej obravnavane sodbe Vrhovnega sodišča pomeni odločba Ustavnega sodišča ***Up-139/22 z dne 11. maja 2023.*** Nekaj dni pred odločitvijo Vrhovnega sodišča v prej navedeni zadevi je zunajobravnavni senat na podlagi drugega odstavka 207. člena Zakona o kazenskem postopku (ZKP)[2] že izdal naslednji sklep, s katerim je ugotovil, da so še vedno podani priporni razlogi. Bistvo ustavne pritožbe je bilo v trditvi, da je Vrhovno sodišče sklep o podaljšanju pripora po vložitvi obtožnice razveljavilo, kar pomeni, da o predlogu državnega tožilstva za podaljšanje pripora po vložitvi obtožnice (še) ni bilo odločeno, zato gre pri sklepu, ki ugotavlja obstoj pripornih razlogov, za novo, samostojno odločanje o priporu.

Ustavno sodišče je ugotovilo, da je sodišče s sklepom o ugotovitvi obstoja pripornih razlogov kršilo določbi 22. člena in druge alineje 29. člena Ustave.[3] S tem sklepom sodišče (brez predloga državnega tožilca) ugotavlja, ali so še podani razlogi za pripor, ki temelji na predhodnem sklepu o podaljšanju pripora.

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

[1] Prispevek je skrajšana in hkrati delno dopolnjena različica avtorjevega članka z naslovom *Procesni vidiki odločanja o priporu v novejši (ustavno)sodni presoji*, Pravosodni bilten, 45/2, Ministrstvo za pravosodje, Center za izobraževanje v pravosodju, Ljubljana, 2024, str. 103–120.

[2] Uradni list RS, št. 176/21 – uradno prečiščeno besedilo, 96/22 – odl. US, 2/23 – odl. US, 89/23 – odl. US in 53/24.

[3] Uradni list RS, št. 33/91I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ50, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ14, 68/06 – UZ121, 140, 143, 47/13 – UZ90, 97, 99, 47/13 – UZ148, 75/16 – UZ70a, 92/21 – UZ62a.

Pravna podlaga za izvrševanje pripora od vložitve obtožnice do izreka prvostopenjske sodbe je sklep o podaljšanju pripora, vmesni ugotovitveni sklepi pa imajo zgolj deklaratorno naravo.

Ustavno sodišče je v nadaljevanju pritrdilo presoji Vrhovnega sodišča, da je bila obdolžencu pred odločitvijo o podaljšanju pripora po vložitvi obtožnice kršena pravica do izjave. Ta kršitev je vplivala tudi na skladnost izpodbijanega naknadnega ugotovitvenega sklepa z Ustavo. Dokler namreč obdolžencu ni dana možnost, da se opredeli do predloga državnega tožilca za podaljšanje pripora, s kršitvijo pravice do izjave ni obremenjen le sklep o podaljšanju pripora po vložitvi obtožnice, temveč tudi vsi nadaljnji ugotovitveni priporni sklepi. Zato bi sodišče obdolžencu moralo dati možnost, da se izjavi vsaj pred ponovno odločitvijo o izdaji ugotovitvenega sklepa. Ker je Vrhovno sodišče sklep o podaljšanju pripora po vložitvi obtožnice razveljavilo, ne da bi zadevo vrnilo v ponovno odločanje sodišču prve stopnje, je odpadla tudi pravna podlaga za izvrševanje pripora. Ta pravna podlaga je lahko le sklep o odreditvi ali podaljšanju pripora, ne pa (deklaratorni) sklep, izdan na podlagi drugega odstavka 207. člena ZKP.

• Up-729/23 z dne 6. julija 2023

Na pomen spoštovanja pravice do izjave v ustavnosodni presoji kaže tudi odločba Ustavnega sodišča ***Up-729/23 z dne 6. julija 2023.*** V tej zadevi je sodišče prve stopnje ob izreku zaporne kazni zavrnilo predlog specializiranega državnega tožilstva za podaljšanje pripora zoper obdolženko do pravnomočnosti sodbe oziroma do nastopa zaporne kazni. Zoper takšno odločitev se je državno tožilstvo pritožilo na višje sodišče, ki je pritožbi ugodilo in pripor zoper obdolženko podaljšalo do nastopa kazni oziroma do pravnomočnosti sodbe. Višje sodišče je o pritožbi tožilstva odločalo pred iztekom 15-dnevnega roka za odgovor na pritožbo, kar pomeni, da obdolženka oziroma njena obramba ni imela možnosti podati odgovor na pritožbo zoper sklep o odpravi pripora.

Ustavno sodišče je sklep višjega sodišča razveljavilo in zadevo vrnilo v ponovno odločanje, ker je ugotovilo kršitev pravice do izjave iz določbe 22. člena Ustave. Poudarilo je, da jamstva poštenega postopka ne veljajo zgolj za odločanje o predlogu za odreditev ali podaljšanje pripora, ampak tudi za odločanje o pritožbi državnega tožilca zoper sklep o odpravi pripora. Zaključilo je, da je bilo v obravnavanem primeru odločeno o pravici do osebne svobode iz 19. člena Ustave, ne da bi bila obdolženki zagotovljena pravica do izjave.

Zagotavljanje načela »enakosti orožij« v postopku odločanja o priporu

• Up-1267/23 z dne 18. aprila 2024

V zvezi s tem je v zadnjem času zlasti pomembna odločba Ustavnega sodišča ***Up-1267/23 z dne 18. aprila 2024.*** V tem primeru je bila obtožnica, ki je vsebovala tudi predlog za podaljšanje pripora, obsežna – sestavljena je bila na kar 78 straneh. Sodišče je celotno obtožnico obravnavalo kot tajno. Obdolženka oziroma njena obramba je bila z obtožnico seznanjena na dveh narokih: na prvem naroku je obdolženkin zagovornik obtožnico v celoti prebral v slovenskem jeziku, tolmačka pa je obdolženki, ki ni razumela slovenskega jezika, ustno prevedla prvih sedem strani obtožnice in predlog za podaljšanje pripora. Na drugem naroku je imela obdolženka (brez svojega zagovornika, čeprav ga je zahtevala) možnost prebrati pisni prevod preostalih 70 strani obtožnice.

Bistvo presoje v tej zadevi je bilo vprašanje, ali je sodišče pri vročanju obtožnice s predlogom za podaljšanje pripora ustrezno uravnotežilo potrebo po varovanju tajnih podatkov in pravico obdolženca, da se v jeziku, ki ga razume, seznani z razlogi tožilstva za podaljšanje pripora ter se s pomočjo svojega zagovornika do njih opredeli.

Ustavno sodišče je ugotovilo, da v obravnavanem primeru sodišče ni ustrezno uravnotežilo potrebe po varovanju tajnih podatkov in hitrosti postopka na eni strani ter obdolženkine pravice do izjave in do obrambe z zagovornikom na drugi strani. S tem, ko je obdolženki, ki ne razume slovenskega jezika, obsežno obtožnico s predlogom za podaljšanje pripora vročilo tako, da ji je bilo prvih sedem strani le ustno prevedenih, ob branju pisnega prevoda preostalega dela, ki ga ni smela odnesti iz sodne dvorane, pa ji ni bilo omogočeno da se zaupno posvetuje s svojim zagovornikom, je kršilo njeno pravico do izjave iz 22. člena Ustave in pravico do obrambe z zagovornikom iz druge alineje 29. člena Ustave. Ustavno sodišče je pri tem upoštevalo zlasti to, da sta obdolženka in njen zagovornik sicer imela na razpolago 24-urni rok za pripravo odgovora na predlog za podaljšanje pripora, vendar ob tem nista mogla več prebirati obtožnice in predloga za podaljšanje pripora, temveč sta se morala zanašati izključno na svoj spomin, kar je ob tako obsežnem dokumentu praktično nemogoče.

Ob tem je Ustavno sodišče poudarilo pomen pravice do obrambe z zagovornikom. Obdolženki ob branju pisnega prevoda obtožnice na drugem naroku ni bilo omogočeno, da bi bil ob njej prisoten zagovornik. Gre za specifično situacijo, ki se razlikuje od situacije običajne vročitve, pri kateri lahko obdolženec in zagovornik prebirata vsak svoj izvod obtožnice s predlogom za podaljšanje pripora ves čas teka 24-urnega roka za odgovor.

Zakonita dejstvena podlaga za odreditev ali podaljšanje pripora

• Up-697/21 z dne 16. februarja 2023

V zadevi ***Up-697/21 z dne 16. februarja 2023*** je Ustavno sodišče zavrnilo ustavno pritožbo zoper sodbo Vrhovnega sodišča, s katero je bilo odločeno o zahtevi za varstvo zakonitosti zoper sklep o podaljšanju pripora po vložitvi obtožnice. Jedrno vprašanje v tej zadevi je bilo, ali je sodišče s tem, ko pritožniku ni omogočilo udeležbe pri zaslišanju določenih (obremenilnih) prič v preiskavi, nato pa se je v sklepu o podaljšanju pripora oprlo na njihove izpovedbe, nedopustno poseglo v obdolženčeva ustavna jamstva pri odločanju o omejitvi pravice do osebne svobode.

Ustavno sodišče je presodilo, da je pravica do zaslišanja obremenilnih prič logično povezana z odločitvijo, za katero se zahteva celovita ocena dokazov in prepričanost sodišča o resničnosti ugotovljenih dejstev, pri priporu pa se odloča na ravni verjetnosti, ki ne terja popolne in pravilne razjasnitve stvari, zato pravica do

pri čemer je pomemben mejnik trenutek pravnomočnosti sklepa o uvedbi preiskave.

Obstoj utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja mora biti torej posebej skrbno obrazložen v sklepu o odreditvi pripora, izdanem pred pravnomočno uvedbo kazenskega postopka. Ni sicer treba, da je obrazložitev utemeljenega suma v sklepu o priporu tako podrobna, kot se to zahteva v nadaljnjih sodnih odločbah (na primer v sklepu o preiskavi in sodbi), vendar pa mora biti sklep o odreditvi pripora obrazložen tako, da je iz njega razvidno, na podlagi katerih konkretnih dejstev in okoliščin sodišče sklepa na obstoj utemeljenega suma storitve očitanega kaznivega dejanja.[1] V odločbah o priporu, izdanih po pravnomočnosti sklepa o preiskavi, se sme sodišče opreti na stališče, sprejeto v omenjeni odločitvi, če se kasneje upoštevane okoliščine ne spremenijo.[2] Pri odločanju o podaljšanju pripora ni torej nobene potrebe po vnovičnem obširnem naštevanju posameznih obdolžencu očitanih izvršitvenih ravnanj ali ponavljanju celotnega dokaznega gradiva, ki je vsebinsko povzeto že v predhodnih pravnomočnih sklepih o odreditvi in podaljšanju pripora, še zlasti pa v sklepu o preiskavi. Bistveno je, da sodišče utemeljen sum kot prvi pogoj za podaljšanje pripora (znova) presodi, da pri tem upošteva zlasti morebitne nove okoliščine, ki so nastale med postopkom in ki lahko omajajo obstoj zahtevanega dokaznega standarda, ter da svojo odločitev obrazloži na način, ki po eni strani obrambi omogoča seznanitev z razlogi za podaljšanje pripora, po drugi strani pa nudi zadostno podlago za naknadno presojo njene zakonitosti.[3] Podobno kot v zvezi z utemeljenim sumom velja pri podaljšanju pripora tudi pri presoji pripornih razlogov begosumnosti in ponovitvene nevarnosti, ne pa tudi za presojo pripornega razloga koluzijske nevarnosti.[4]

Obstoj utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja in obstoj pripornega razloga po poteku določenega časa ne moreta več utemeljevati nadaljnjega trajanja pripora. Sodišče mora zato odgovoriti na ugovor priprte osebe, da pripor traja že nesorazmerno dolgo, in določno navesti tiste okoliščine konkretnega primera, ki po njegovem mnenju opravičujejo nadaljnje trajanje pripora. Če sodišče ni izvedlo postopka in izdalo pravnomočne obsodilne sodbe v razumnem času, je dolžno priprtega izpustiti na prostost, četudi so še vedno podani priporni razlogi.[5] Zaključiti je torej mogoče, da je padanje standarda obrazloženosti utemeljenega suma ter pripornih razlogov ponovitvene nevarnosti in begosumnosti s potekom časa trajanja pripora v obratnem sorazmerju s podrobnostjo časovnega vidika presoje sorazmernosti pripora.

Sklep

Najširši skupni imenovalec predstavljenih stališč obeh najvišjih slovenskih sodišč je mogoče zvesti na ugotovitev, da Ustavno in Vrhovno sodišče pri presoji poštenosti postopka odreditve in podaljšanja pripora sledita temeljni ustavni vrednoti – varstvu posameznika pred posegi v njegovo integriteto. Odreditev oziroma podaljšanje pripora ne sme za sodišče, kljub velikemu številu pripornih zadev, ki jih obravnava, nikoli postati mehanično oziroma birokratsko opravilo. Od sodišča, ki odloča o priporu, se pričakujejo skrbna presoja tožilčevega predloga, spoštovanje temeljnih jamstev poštenega postopka in subtilno iskanje ravnotežja med posegom v osebno svobodo posameznika in javnim interesom.

Skorajda paradoksalno utegne ena večjih težav odločanja o priporu v slovenskem pravnem redu, ki doslej v pravni teoriji še ni bila ustrezno prepoznana, izvirati prav iz Ustave same. Ustavodajalec se je namreč že pred skoraj 35 leti odločil, da na ravni najvišjega pravnega akta države pristojnost za podaljševanje pripora v preiskavi še največ za dodatne tri mesece zaupa najvišjemu sodišču v državi – Vrhovnemu sodišču.[6] Pri tem je očitno izhajal iz prepričanja, da bo tako v največji možni meri zagotovljeno varstvo človekovih pravic obdolženca, saj na tem sodišču opravljajo sodniško funkcijo najbolj izkušeni pravniki, ki so najbolj usposobljeni za presojo, ali je bil v konkretni zadevi obstoj utemeljenega suma v fazi kazenske preiskave morebiti omajan, ali je (so) po treh mesecih izvrševanja pripora še podan(i) priporni razlog(i), zlasti pa, ali je podaljšanje pripora še vedno neizogibno potrebno in sorazmerno s težo obdolžencu očitanega kaznivega dejanja in opravili, ki jih je v preiskavi še treba opraviti.

Če pustimo ob strani, da pomeni z vidika hierarhičnosti sodnega odločanja in temeljne naloge Vrhovnega sodišča (ta je skrb za enotnost sodne prakse) ureditev, po kateri to sodišče nastopa v vlogi sodišča prve stopnje in ocenjuje dejstva, svojevrstno anomalijo, je treba poudariti, da takšna ureditev obdolžencu ne zagotavlja maksimalnega varstva človekovih pravic, ki mu je sledil ustavodajalec, ko je v podaljševanje pripora vključil vrh rednega sodstva. Pritožba zoper sklep Vrhovnega sodišča o podaljšanju pripora je namreč po določbi četrtega odstavka 399. člena ZKP izključena. Nadomešča jo zahteva za varstvo zakonitosti, ki ni popolno pravno sredstvo, ki bi bilo po učinkovitosti, pravnem varstvu in njegovih učinkih primerljivo s pritožbo. Zahteve za varstvo zakonitosti namreč ni mogoče vložiti zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja. Posledica takšne ureditve je, da je obdolženec dejansko v veliki meri prikrajšan za učinkovito pravno sredstvo zoper odločbo o podaljšanju pripora, ki jo je sprejelo Vrhovno sodišče. Obdolženec oziroma njegova obramba tistega, kar je bilo bistveno za odločitev Vrhovnega sodišča o podaljšanju pripora – to je presoja dejanskega stanja – v zahtevi za varstvo zakonitosti ne more uspešno izpodbijati.

[1] Primerjaj na primer sodbi Vrhovnega sodišča v zadevah XI Ips 3913/2018 z dne 12. marca 2018 in XI Ips 44777/2019 z dne 7. novembra 2019.

[2] Primerjaj na primer sklep Vrhovnega sodišča v zadevi II Kr 23821/2022 z dne 10. oktobra 2022.

[3] Tako sodba Vrhovnega sodišča v zadevi XI Ips 25329/2021 z dne 30. septembra 2021.

[4] Pri pripornem razlogu koluzijske nevarnosti mora standard obrazloženosti tega pripornega razloga s potekom časa pravzaprav naraščati.

[5] Primerjaj na primer odločbi Ustavnega sodišča v zadevah Up-336/13 z dne 16. maja 2013 in Up-45/16 z dne 17. marca 2016 ter odločbo Vrhovnega sodišča v zadevi II Kr 8732/2022 z dne 11. maja 2022.

[6] Drugi odstavek 20. člena Ustave med drugim določa, da sme pripor trajati samo toliko časa, dokler so za to dani zakonski razlogi, vendar največ tri mesece od dneva odvzema prostosti. Vrhovno sodišče sme pripor podaljšati še za nadaljnje tri mesece.

mag. Andreja Sedej Grčar
vrhovna sodnica na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije

Marko Balažic
mag. prava, asistent na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani

Razpolaganje z obtožnico in pravice obrambe – v luči sodne prakse Sodišča EU

Področje spreminjanja obtožbe je z vidika pravice do obrambe v zadnjem času deležno pomembnih premikov – prelomna je predvsem praksa Sodišča EU, kjer je poudarjena dolžnost sodišča, da v primeru posega v obtožbo o tem obvesti obdolženca in mu omogoči učinkovito obrambo. Taka razlaga se čedalje bolj odraža tudi v slovenski ustavnosodni in kazenskopravni praksi.

Mag. Andreja Sedej Grčar v prvem delu (I.) prispevka opredeli teoretične vidike in slovensko procesnopravno ureditev pravice do obrambe v okviru spreminjanja obtožbe. **Marko Balažic** v drugem delu (II.) prispevka prikaže pomen pravice do obveščenosti glede spremembe obtožbe v okviru prava Evropske unije (EU), prakse Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) in Sodišča EU. Avtorja skupaj v tretjem delu (III.) prispevka povzameta aktualne primere Kazenskega oddelka Vrhovnega sodišča RS, ki se nanašajo na predstavljeno problematiko.[1]

I.

Pravica do obrambe in sprememba pravne opredelitve kaznivega dejanja

Zakon o kazenskem postopku (ZKP)[2] v 354. členu predvideva dva dopustna posega v izrek obtožbe s strani sodišča. Gre za poseg v opis kaznivega dejanja in poseg v pravno opredelitev kaznivega dejanja.

Pravico do obrambe je treba razumeti tako, da ta vključuje tudi pravico obdolženca, da v primeru, ko namerava sodišče za obdolžencu očitano kaznivo dejanje spremeniti pravno opredelitev drugače, kot jo je uporabilo tožilstvo, o tem obdolženca pravočasno obvesti.[3]

1. Člen 354 ZKP

Sodba se sme nanašati samo na osebo, ki je obtožena, in samo na dejanje, ki je predmet obtožbe, obsežene v vloženi oziroma na glavni obravnavi spremenjeni ali razširjeni obtožnici.

Sodišče ni vezano na predlog tožilca glede pravne presoje dejanja.

Zahteva po obstoju identitete med sodbo in obtožbo je pogoj za uresničevanje tako obtožnega načela kot tudi pravice obdolženca do obrambe, izhajajoče iz 16. člena ZKP. Tožilec mora navesti dejstva, na katera opira svoj zahtevek, in predlagati dokaze, s katerimi ta dejstva utemeljuje. Obdolženec ima pravico navajati dejstva in predlagati dokaze, ki so mu v korist. Za presojo objektivne identitete med obtožbo in sodbo je odločilno, da opis dejstev in okoliščin, s katerim je opredeljeno kaznivo dejanje, ostane v mejah dejstvene podlage obtožnega akta.[4] Opis kaznivega dejanja v obtožnem aktu obdolžencu omogoči, da se seznani s historičnim dogodkom, ki je predmet obtožnega akta in je opredeljen časovno, krajevno, z načinom storitve in vsemi sestavinami, ki jih ZKP zahteva za opredelitev kaznivega dejanja (tretji odstavek 168. člena ZKP za uvedbo preiskave oziroma po 2. točki prvega odstavka 269. člena ZKP, ko gre za obtožbo). Natančen opis kaznivega dejanja namreč obdolžencu daje možnost, da se z očitki, ki ga obremenjujejo, seznani, hkrati pa mu omogoča tudi, da za svojo obrambo navede vsa dejstva in dokaze, ki so mu v korist (drugi odstavek 6. člena Evropske konvencije o človekovih pravicah /EKČP/[5] in 5. člen ZKP).

Skladno z obtožnim načelom se sme sodba nanašati samo na osebo, ki je obtožena (subjektivna identiteta), in samo na dejanje, ki je predmet obtožbe (objektivna identiteta). Ne zahteva se identiteta pravne opredelitve kaznivega dejanja v obtožbi in sodbi, ker sodišče na tožilčevo pravno opredelitev kaznivega dejanja ni vezano.

2. Glede subjektivne identitete med sodbo in obtožbo

V sodni praksi glede subjektivne identitete med sodbo in obtožbo ni težav. Če sodišče v dokaznem postopku ugotovi, da kaznivega dejanja ni storil obdolženec, temveč druga oseba, obdolženca obtožbe oprosti. Zoper

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

[1] **Balažic, M.,** povzame sodbo VS RS I Ips 20734/2019 z dne 17. 10. 2024, **Sedej Grčar, A.,** pa sodbe I Ips 22422/2022 z dne 16. 12. 2024, I Ips 16941/2020 z dne 19. 12. 2024 in I Ips 23116/2023 z dne 20. 2. 2025.

[2] Ur. l. RS, št. 63/94 in nasl.

[3] Odločba Ustavnega sodišča Up-1702/22 z dne 14. 3. 2024.

[4] Sodba VS RS I Ips 158/2010 z dne 14. 10. 2010.

[5] Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, spremenjene s protokoli št. 3, 5 in 8 ter dopolnjene s protokolom št. 2, ter njenih protokolov št. 1, 4, 6, 7, 9, 10 in 11 (EKČP), Ur. l. RS, št. 7/94 in nasl.

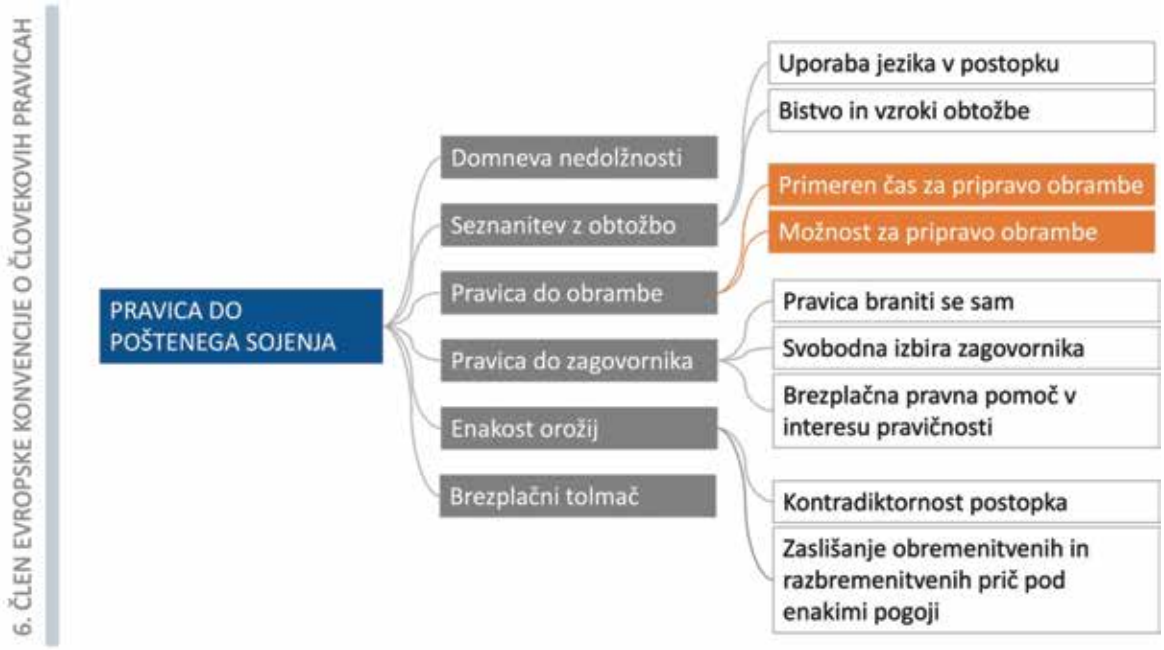

drugo osebo državni tožilec na glavni obravnavi obtožbe ne more razširiti, lahko pa zoper njo vloži ali zahtevo za preiskavo ali obtožni akt. Absolutna bistvena kršitev kazenskega postopka po 9. točki prvega odstavka 371. člena ZKP je podana, če sodišče izreče sodbo osebi, ki sploh ni bila obtožena.

3. Glede objektivne identitete med sodbo in obtožbo

V nasprotju s subjektivno identiteto med sodbo in obtožbo je glede objektivne identitete med njima v praksi kar nekaj težav.

Objektivna identiteta med sodbo in obtožbo pomeni, da je sodba vezana le na dejanje, ki je predmet obtožbenega akta, in ne na historični dogodek, ki se je zgodil oziroma ga je ugotovilo sodišče. Zahteva po objektivni identiteti med sodbo in obtožbo omogoča obdolžencu učinkovito obrambo, sodišču pa preprečuje, da bi postalo organ pregona storilcev kaznivih dejanj. V sodni praksi in teoriji prevladuje stališče, da lahko sodišče spremeni opis kaznivega dejanja iz obtožbe tudi v bistvenih delih samó, če je sprememba v obdolženčevo korist, pri čemer dejanja, ki je predmet obtožbe, ne sme spremeniti v popolnoma drugo kaznivo dejanje.[6]

Glede objektivne identitete med sodbo in obtožbo je treba najprej izpostaviti vezanost sodišča na opis kaznivega dejanja v obtožbi oziroma vprašanje, ali so spremembe obtožbe s strani sodišča sploh dopustne, ne da bi bila zaradi sprememb obtožba prekoračena. **Spremembe opisa kaznivega dejanja s strani sodišča, ki bi bile obdolžencu v škodo, niso dopustne.**

Glede opisa kaznivega dejanja so v sodbi dopustne spremembe, ki za kaznivo dejanje in kazensko odgovornost obdolženca niso bistvene. Gre za spremembe, ki za obstoj kaznivega dejanja in kazensko odgovornost niso pravno relevantne, torej za spremembe, ki so redakcijske, stilistične ali jezikovne narave, oziroma za spremembe, ki opis kaznivega dejanja naredijo natančnejši in jasnejši. Med manj spornimi posegi sodišča v opis kaznivega dejanja, ki so dopustni, so posegi v očitne pomote, stilistični, jezikovni oziroma slovnični popravki, pa tudi izpuščanje odvečnih in nedokazanih očitkov ter natančnejša opredelitev spremljajočih okoliščin obdolženčevih ravnanj, ki niso zakonski znaki kaznivega dejanja.[7] Nekoliko večjo težavo pomenijo posegi sodišča v opis kaznivega dejanja s spremembo datuma storitve kaznivega dejanja.[8] Vendar pomik datuma oziroma časovnega obdobja, v katerem je nastala premoženjska korist, sam po sebi ne pomeni prekoračitve obtožbe. Za takšno kršitev (po 9. točki prvega odstavka 371. člena ZKP) bi lahko šlo, če bi čas storitve predstavljal zakonski znak kaznivega dejanja (na primer detomor) ali njegovo kvalificirano obliko (na primer kazniva dejanja zoper spolno nedotakljivost, ki so storjena zoper mladoletnike), če bi imela sprememba datuma vpliv na težo dejanja ali kazensko odgovornost storilca ali če bi bil datum pomemben za ugotavljanje zastaranja kaznivega dejanja ali uveljavljanje alibija.[9] Tudi sprememba opisa kaznivega dejanja zaradi prilagoditve dejstvu, da razpoložljivi dokazi niso omogočali natančnejše časovne opredelitve, ne pomeni bistvene kršitve določb kazenskega postopka po 9. točki prvega odstavka 371. člena ZKP. Če se sodba kljub spremembi datuma storitve kaznivega dejanja še vedno nanaša na isti historični dogodek, še vedno obstaja objektivna identiteta med sodbo in obtožbo.[10]

Iz opisa dejanskega stanja je dovoljeno **izpustiti** posamezne oblike izvršitvenih ravnanj, če so od več alternativnih izvršitvenih oblik dokazane le nekatere, kot tudi dejstva, ki pomenijo kvalificirano obliko kaznivega

[6] Sodba VS RS I Ips 366/2002 z dne 10. 2. 2005.
[7] **Briški, L.**: Spreminjanje parametrov spora v kazenskem postopku, doktorska disertacija, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2023, str. 222.
[8] Sodba VS RS I Ips 29035/2010 z dne 7. 11. 2013.
[9] Sodba VS RS I Ips 214/2005 z dne 24. 8. 2006.
[10] Sodba VS RS I Ips 221/93 z dne 2. 2. 1994.

dejanja.[11] Sodišče opis dejanskega stanja v obtožbi lahko dopolnjuje z navajanjem določenih odločilnih dejstev pod pogojem, da niso obdolžencu v škodo. Pri tem mislim na primere, ko sodišče opis kaznivega dejanja dopolni z okoliščinami, zaradi katerih se njegova pravna opredelitev spremeni iz kvalificirane v temeljno ali iz temeljne v privilegirano obliko kaznivega dejanja.

Dovoljene so tudi spremembe opisa kaznivega dejanja glede krivdne oblike, na primer iz naklepa v malomarnost, spremembe, ki pomenijo zmanjšanje kriminalne dejavnosti, in spremembe abstraktnega dela opisa z več alternativnimi znaki. S tem, ko je sodišče na podlagi ugotovljenih in v izreku sodbe navedenih dejstev sprejelo glede krivdne oblike drugačen pravni zaključek (da gre za direktni naklep) kot državna tožilka (ki je zatrjevala eventualni naklep), pri tem pa ni spreminjalo dejstev in okoliščin, navedenih v opisu kaznivega dejanja, ni kršilo identitete med obtožbo in sodbo. Le v primeru, če bi v zvezi z dejstvi, ki so odločilna za ugotavljanje krivdne oblike, poseglo v opis dejanja in nato na vnesene spremembe oprlo pravni zaključek, bi bilo mogoče sklepati, da je prekoračilo obtožbo.[12]

V sodni praksi se niso izoblikovala merila, kdaj je objektivna identiteta med sodbo in obtožbo prekršena, zato se to vprašanje presoja vsakič posebej glede na okoliščine posameznega primera. Gre torej za kazuistično metodo.[13] Velja pa pravilo, da objektivna identiteta med sodbo in obtožbo ni podana in sprememba s strani sodišča ni dopustna, če bi sodišče spremenilo opis kaznivega dejanja, pri čemer bi šlo po spremembi za povsem drugo kaznivo dejanje, lahko tudi lažje. Tudi ni dopustno obsoditi obdolženca za isto kaznivo dejanje, vendar z opisom, ki je zanj manj ugoden (na primer krivdna oblika).

4. Vprašanje, kdaj gre za drugačno ali drugo kaznivo dejanje

Pri presoji, ali gre zaradi spremembe opisa kaznivega dejanja v sodbi za drugačno ali drugo kaznivo dejanje, si lahko sodna praksa pomaga s tako imenovanim testom ***res iudicata***, kot ga je predlagal Zobec.[14] Pri ugotavljanju, ali bi sprememba opisa kaznivega dejanja pomenila popolnoma drugo kaznivo dejanje, se moramo postaviti v položaj, v katerem je obdolženec dejanja, ki je predmet obtožbe, pravnomočno oproščen. Nato moramo pretehtati, kakšno bi bilo stanje, če bi tožilec obdolženca obtožil, še posebej za dejanje, ugodnejše za obdolženca, za katero ne vemo, ali bi še zadržalo identiteto. Če bi menili, da je oprostilna sodba pokrila tudi to »*ugodnejše kaznivo dejanje*«, obtožba zaradi načela *ne bis in idem* ne bi bila možna. To bi pomenilo, da je med kaznivima dejanjema podana objektivna identiteta in da sodišče obtožbe ni prekoračilo. Če pa bi menili, da je obdolženec kljub pravnomočni oprostilni sodbi lahko obtožen »*ugodnejšega kaznivega dejanja*«, objektivne identitete ne bi bilo več, šlo bi za popolnoma drugo kaznivo dejanje, kar bi pomenilo, da se sodišče v tako bistveno spremembo opisa kaznivega dejanja ne bi smelo spustiti, ker bi s tem prekoračilo obtožbo.

Učinek prepovedi sojenja o isti stvari se razteza na historični dogodek oziroma kaznivo dejanje kot celoto, zato obtožbe glede istega kaznivega dejanja ni mogoče deliti na več delov. Učinek že razsojene zadeve velja za celotno dejanje, opisano v obtožnici, ne le za dejanje, opisano v izreku obsodilne sodbe.[15]

Teorija je izoblikovala kriterije za presojo objektivne identitete med obtožbo in sodbo, ki se nanašajo na:

1. konstitutivne elemente kaznivega dejanja, ki so zakonski znaki posameznega kaznivega dejanja,
2. kvalifikatorne elemente kaznivega dejanja, okoliščine, zaradi katerih določeno kaznivo dejanje pomeni hujšo obliko temeljnega kaznivega dejanja,
3. privilegirane elemente, zaradi katerih določeno kaznivo dejanje pomeni lažjo obliko temeljnega kaznivega dejanja.[16]

5. Konstitutivni elementi kaznivega dejanja

Če sodišče tožilčeve pravne opredelitve kaznivega dejanja, na katero sicer ni vezano, ne sprejme, mora presoditi, ali ima morda kaznivo dejanje, opisano v obtožnem aktu, zakonske znake kakšnega drugega kaznivega dejanja. Sodišče v opis kaznivega dejanja okoliščin, ki so znak drugega kaznivega dejanja, ne sme vnesti. S tem bi sodišče spremenilo objektivno identiteto kaznivega dejanja. Objektivna identiteta med obtožbo in sodbo terja, da:

1. obdolženi ne sme biti obsojen za povsem drugo kaznivo dejanje, ne glede na to, da je drugo kaznivo dejanje lažje, in
2. obdolženi ne sme biti obsojen za isto kaznivo dejanje z opisom, ki je zanj manj ugoden. Sodišče opisa kaznivega dejanja ne sme spremeniti na način, da s tem ustvari neko drugo kaznivo dejanje, ne glede na to, ali gre za hujše ali za blažje kaznivo dejanje.

V praksi to pomeni, da če sodišče ugotovi, da pri očitanem kaznivem dejanju, ki ga tožilstvo pravno opredeli kot kaznivo dejanje velike tatvine po 1. točki prvega odstavka 205. člena Kazenskega zakonika (KZ-1),[17] obdolžencu ni mogoče dokazati kaznivega dejanja vloma, dokazni postopek pa je pokazal, da ima obdolženi v posesti predmete, ki so bili odtujeni pri obravnavanem vlomu, in državni tožilec obtožnice ne spremeni, sodišče obtožnice ne sme spremeniti in dejanja opredeliti kot kaznivega dejanja prikrivanja po 217. členu KZ-1.

Sodišče je dolžno okoliščine v opisu kaznivega dejanja, ki ne pomenijo znakov kaznivega dejanja, spremeniti zaradi natančnejše opredelitve kaznivega dejanja. Gre za opis okoliščin iz sfere časovne, prostorske spremembe, načina storitve kaznivega dejanja, navedbe uporabljenega sredstva za storitev itd. Sodišče torej opis kaznivega

[11] **Horvat, Š.**: Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, GV Založba, Ljubljana, 2004, str. 732.
[12] Sodba VS RS I Ips 104/2002 z dne 8. 5. 2003.
[13] **Dežman, Z.**, *v:* Šepec, M. (ur.), Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2023, str. 748.
[14] **Zobec, Ž.**: Komentar Zakona o kazenskem postopku s sodno prakso, Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1985, str. 653.
[15] Sodba VS RS I Ips 214/2005 z dne 24. 8. 2006.
[16] **Dežman, Z.**, *v:* Šepec, M. (ur.), Zakon o kazenskem postopku (ZKP) s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2023, str. 748–752.
[17] Ur. l. RS, št. 55/08 in nasl.

dejanja spremeni z navedbo ugotovljenih okoliščin, pod pogojem, da to ne pomeni spremembe pravne opredelitve v takšno, ki je za obdolženca slabša.

6. Kvalifikatorni elementi

Sodišče opisu kaznivega dejanja ne sme dodajati znakov, ki so kvalifikatorni in zaradi katerih bi se pravna opredelitev kaznivega dejanja iz temeljne spremenila v kvalifikatorno obliko, ne glede na dejstvo, da je sodišče te znake ugotovilo v dokaznem postopku. V takšnem primeru bi sodišče prevzelo vlogo tožilca, funkcija sojenja ne bi bila več ločena od funkcije pregona, s tem pa bi sodišče tudi poslabšalo procesni položaj obdolženca. Prav tako sodišče ne sme nekega kvalifikatornega znaka zamenjati z drugim. Če obtožnica obdolžencu očita kaznivo dejanje umora na zahrbten način po 1. točki 116. člena KZ-1, sodišče pa v dokaznem postopku ugotovi, da so podani znaki kaznivega dejanja umora iz drugih nizkotnih nagibov po 4. točki 116. člena KZ-1, sodišče samo kvalifikatornega znaka v opisu kaznivega dejanja ne sme spremeniti, ker bi s tem prekoračilo obtožbo. Če se med dokaznim postopkom ugotovi, da kvalifikatorni znak kaznivega dejanja ni dokazan, ga mora sodišče iz opisa kaznivega dejanja izpustiti. Tako bo sodišče obdolženca spoznalo za krivega kaznivega dejanja poskusa uboja po prvem odstavku 115. člena KZ-1 v zvezi s 34. členom KZ-1, če bo na podlagi opravljenega dokaznega postopka ugotovilo, da na strani obdolženca ni okoliščin, ki bi dokazovale, da je obdolženi želel oškodovanca umoriti na zahrbten način.[18]

7. Priviligatorni elementi

Ko sodišče v dokaznem postopku ugotovi, da so podane okoliščine, ki kaznivo dejanje delajo blažje (privilegirane okoliščine), teh ne sme prezreti in jih mora vnesti v opis kaznivega dejanja. Če je sodišče med dokaznim postopkom ugotovilo, da kaznivo dejanje ni bilo storjeno naklepoma, temveč iz malomarnosti, je treba v opis kaznivega dejanja vnesti znake malomarnosti. V obratni smeri, ko bi državni tožilec opis kaznivega dejanja opredelil po privilegirani obliki, bi sodišče s tem prekoračilo obtožbo.

Pri presoji objektivne identitete med sodbo in obtožbo je osnovno vprašanje, koliko je sodišče vezano na opis dejanja v obtožbi oziroma koliko lahko sodišče samo spremeni obtožbo, če jo sploh lahko, in kakšne spremembe obtožbe so dopustne, da sodišče obtožbe ne prekorači.

Sodna praksa in procesna teorija absolutne vezanosti sodbe na obtožbo nista sprejeli. Sprejem takšnega stališča bi pomenil, da sodišče v opis obtožbe ne bi smelo posegati in bi moralo obdolženca oprostiti obtožbe, ko posameznega dejstva ne bi ugotovilo tako, kot ga je v obtožbi opisal državni tožilec. Dolžnost sodišča je, da s spremenjenim opisom kaznivega dejanja v izreku sodbe ne prizadene pravice obdolženca do obrambe, hkrati pa zadosti načelu materialne resnice, vendar ne prevzame funkcije obtožbe in s tem ne izgubi svojega nepristranskega položaja.[19]

Med obtožbo in sodbo izostane objektivna identiteta ne zgolj v primeru, če sodišče obtožbo prekorači, temveč tudi v primeru, če sodišče predmeta obtožbe ne reši v celoti. Pri prekoračitvi obtožbe sodišče zagreši absolutno bistveno kršitev po 9. točki prvega odstavka 371. člena ZKP, če sodišče v celoti ne reši predmeta obtožbe, pa gre za kršitev po 7. točki prvega odstavka 371. člena ZKP, ki jo lahko uveljavlja le državni tožilec, ne pa obdolženi, ker mu je kršitev v korist.

8. Nevezanost sodišča glede pravne presoje kaznivega dejanja

Sodišče ni vezano na predloge tožilca glede pravne presoje dejanja, vezano je le na opis oziroma očitek, ki ga predstavlja opisani historični dogodek oziroma ravnanje obdolženca, na način, kot je opisan v obtožbi.[20]

Če sodišče ne sprejme tožilčeve pravne opredelitve kaznivega dejanja, mora presoditi, ali morda kaznivo dejanje izpolnjuje zakonske znake kakšnega drugega kaznivega dejanja. Nevezanost sodišča na pravno presojo kaznivega dejanja ni nujno v obdolženčevo korist. Sodišče obdolženca namreč lahko spozna za krivega hujšega kaznivega dejanja, kot ga je opredelil tožilec, ob pogoju, da takšna opredelitev izhaja iz dejanskega stanja, ki je opisano v obtožbi. Ko v takšnem primeru sodišče izda obsodilno sodbo, v izreku sodbe navede pravno opredelitev kaznivega dejanja, ki po presoji sodišča izhaja iz opisa kaznivega dejanja, v obrazložitvi pa pojasni, zakaj je kaznivo dejanje pravno opredelilo drugače kot tožilec v obtožbenem aktu. Če sodišče obdolženca oprosti ali obtožbo zoper njega zavrne, ker se s tožilčevo pravno opredelitvijo kaznivega dejanja ne strinja, navede v izreku sodbe pravno opredelitev kaznivega dejanja iz obtožbe, v obrazložitvi sodbe pa pojasni razloge za svojo pravno presojo kaznivega dejanja.[21]

II.

Pravica do obveščenosti glede spremembe obtožbe v okviru prava EU in judikature ESČP ter Sodišča EU[22]

1. Pravo EU

V korpusu predpisov EU ni najti pravil, ki bi neposredno urejala način spremembe obtožbe, kar pomeni, da je to področje prepuščeno nacionalnim zakonodajam. V pravu EU pa je v okviru pravice do obrambe poudarjena obdolženčeva pravica do seznanitve z obtožbo. V zvezi s tem je ključen **6. člen Direktive 2012/13/EU o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku**[23] (Direktiva):

[18] Sodbi VS RS I Ips 44024/2018 z dne 10. 6. 2022 in I Ips 22422/2022 z dne 16. 12. 2024.

[19] **Dežman, Z.,** *v:* Šepec, M. (ur.), Zakon o kazenskem postopku s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2023, str. 748.

[20] Sodba VS RS I Ips 11929/2010 z dne 13. 12. 2012.

[21] **Dežman, Z.,** *v:* Šepec, M. (ur.), Zakon o kazenskem postopku s komentarjem, 2. knjiga, GV Založba, Ljubljana, 2023, str. 748, 751–752.

[22] *To poglavje deloma temelji na avtorjevem prejšnjem prispevku* – **Balažic, M.**: Pravica obdolženca do seznanitve s spremembo pravne opredelitve dejanja v luči judikature ESČP, SEU in ustavne odločbe Up-1702/22-10, Pravna praksa, št. 21, 2024, str. II–VIII.

[23] Direktiva 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku. *Direktiva temelji na* 6. členu (Pravica do svobode in varnosti), 47. členu (Pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča) *in* 48. členu (Domneva nedolžnosti in pravica do obrambe)

Pravica do obveščenosti o obdolžitvah

1. Države članice zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe obveščene o kaznivem dejanju, katerega so osumljene ali obdolžene. Te informacije se podajo nemudoma in tako podrobno, kolikor je to potrebno za zaščito poštenosti postopka in učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe.

2. Države članice zagotovijo, da so prijete ali pridržane osebe obveščene o razlogih za prijetje ali pridržanje, vključno z navedbo kaznivega dejanja, katerega so osumljene ali obdolžene.

3. Države članice zagotovijo, da se, najpozneje ob vložitvi obtožnice v preizkus sodišču, podajo podrobne informacije o obdolžitvah, vključno z vrsto in pravno opredelitvijo kaznivega dejanja ter naravo udeležbe obdolžene osebe.

4. Države članice zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe, če je to potrebno za zaščito poštenosti postopka, nemudoma obveščene o vseh spremembah informacij, podanih v skladu s tem členom.

Obveznost iz četrtega odstavka 6. člena Direktive v primeru posega v obtožbo s strani sodišča[24] v Zakon o kazenskem postopku (ZKP)[25] ni bila izrecno prenesena.[26]

2. Sodna praksa ESČP

Uvodoma gre pojasniti, da pri obravnavi obdolženčevih procesnih pravic v evropskem pravnem prostoru ni mogoče zanemariti EKČP in prakse ESČP. Čeprav ne gre za pravne vire EU, je judikatura ESČP ključna za razumevanje stališč, ki jih je kasneje sprejelo Sodišče EU, kot bo podrobneje prikazano v nadaljevanju.

ESČP presoja spoštovanje temeljnih človekovih pravic, ki jih določa EKČP kot minimalni standard varstva, v pravnomočno zaključenih postopkih. ESČP tako odloča *ex post*, od primera do primera, pri čemer presoja poštenost postopka kot celote,[27] upošteva okoliščine vsakokratne zadeve, kot tudi posebnosti nacionalnih ureditev.[28] Gre za kazuistični pristop, pri čemer ima ESČP glede spoštovanja EKČP »nadzorno« vlogo.

Iz prakse ESČP izhaja, da kršitev pravice do obrambe[29] ni podana, če je bila sprememba pravne opredelitve za obdolženca predvidljiva. Ključen kriterij je, ali nova opredelitev dejanja vsebuje drugačne elemente (***elements intrinsic to the offence***) kot prvotna – če jih ne, kršitev pravice do obrambe niti ob neseznanitvi obdolženca s spremembo ne bo podana. V nasprotnem primeru mora biti obdolženec z nameravano spremembo seznanjen, pri čemer mu mora biti dana možnost, da se zoper spremenjeno obtožbo lahko učinkovito brani.[30] Gre torej za **relativni pristop**, kjer ESČP v vsakokratni zadevi primerja zakonske znake prvotno očitanega kaznivega dejanja z zakonskimi znaki novega kaznivega dejanja. Kriterij predvidljivosti je bil do sedaj uveljavljen tudi v slovenski sodni praksi,[31] s pomembno razliko, da instančna sodišča nižjim sodiščem praviloma niso dajala napotkov o dolžnosti obvestitve o nameravani spremembi pravne opredelitve v primerih, ko sprememba ni bila predvidljiva.

Med drugimi vidiki, ki jih je poudarilo ESČP, je tudi ta, da je **za seznanitev s spremembo obtožbe odgovorna država (tožilstvo ali sodišče) in da je dolžna to narediti na aktiven način**: ne zadošča, da je z drugačno pravno opredelitvijo obdolženca seznanil oškodovančev pooblaščenec,[32] prav tako ni dovolj zgolj možnost vpogleda v spis[33] oziroma stališče, da bi se potencialne spremembe kvalifikacije lahko zavedal obdolženčev zagovornik kot pravni strokovnjak.[34]

3. Sodna praksa Sodišča EU

Prvenstvena naloga Sodišča EU je zagotavljanje enotne uporabe in razlage prava EU, pri čemer se čedalje bolj poudarja varstvo človekovih pravic in s tem vzpostavlja tudi enak položaj posameznikov.[35] To pristojnost Sodišče EU med drugim izvršuje v okviru instituta predhodnega odločanja[36] – Sodišče EU nacionalnemu sodišču, ki je med svojim postopkom nanj naslovilo vprašanje, s sodbo odgovori, kako naj v takšnem primeru uporabi določbe prava EU, tudi v razmerju do nacionalnega prava. Odločitev Sodišča EU glede uporabe in razlage prava EU nacionalna sodišča zavezuje, četudi bi to bilo v nasprotju z določbami nacionalnega prava, celo ustavnimi kategorijami.[37] Sodišče EU je tako v vlogi *avtoritativnega razlagalca prava*.[38] To je pomembno zaradi razumevanja dometa sodb Sodišča EU. Drugače kot v sodbah ESČP, kjer so predmet presoje le zatrjevane kršitve EKČP, pri čemer je ESČP strogo vezano na pritožnikove navedbe, se lahko sodbe Sodišča EU nanašajo tudi širšo prakso sodišč držav članic in tako presegajo zgolj vidike posamičnega primera.

Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (2010/C 83/02).

[24] Primerjaj drugi odstavek 354. člena ZKP in 344. člen ZKP – drugače velja v primeru spremembe obtožbe s strani tožilca.

[25] Ur. l. RS, št. 63/94 in nasl.

[26] Tako tudi **Briški, L.:** Spreminjanje parametrov spora v kazenskem postopku, doktorska disertacija, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2023, str. 45–46.

[27] Pritrdilno ločeno mnenje sodnice dr. Katje Šugman Stubbs k odločbi št. Up-1702/22 z dne 14. 3. 2024, str. 4.

[28] Glej na primer **Ribičič, C.:** Evropsko pravo človekovih pravic: izbrana poglavja, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007, str. 234, *v zvezi s* sodbo ESČP Leyla Şahin proti Turčiji z dne 10. 11. 2005, št. 44774/98.

[29] Točka A tretjega odstavka 6. člena EKČP.

[30] Na primer sodbe ESČP *Pélissier in Sassi proti Franciji* z dne 25. 3. 1999, št. 25444/94, *Sadak in drugi proti Turčiji* (št. 1) z dne 17. 7. 2001, št. 29900/96, 29901/96, 29902/96 in 29903/96, *Juha Nuutinen proti Finski* z dne 24. 4. 2007, št. 45830/99, *Dumenil proti Franciji* z dne 24. 6. 2021, št. 63418/13, in *Alecsandrescu proti Romuniji* z dne 13. 12. 2022, št. 51272/16.

[31] Na primer sodbe VS RS I Ips 193/2008 z dne 12. 2. 2009, I Ips 39086/2010-9 z dne 13. 1. 2011, I Kp 33481/2011-612 z dne 14. 3. 2014, I Ips 17404/2010-217 z dne 3. 4. 2014, I Ips 3691/2013 z dne 4. 3. 2021 in I Ips 1641/2014 z dne 20. 9. 2022.

[32] Sodba ESČP *Pélissier in Sassi proti Franciji* z dne 25. 3. 1999, št. 25444/94.

[33] Sodba ESČP *Matoccia proti Italiji* z dne 25. 7. 2000, št. 23969/94.

[34] Sodba ESČP *I. H. in drugi proti Avstriji* z dne 20. 4. 2006, št. 42780/98.

[35] **Ribičič, C.:** Evropsko pravo človekovih pravic: izbrana poglavja, Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007, str. 235.

[36] Člen 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

[37] Povzeto po **Pecin, S.**: Načelo nadrejenosti prava Evropske unije skozi prizmo odločb najvišjih sodišč v državah članicah Evropske unije, doktorska disertacija, Ljubljana, 2019, str. 137, 140–141, 145.

[38] **Grad, F.:** Evropsko ustavno pravo. Prvi del, Ljubljana, 2010, str. 175.

Kolev in drugi, C-612/15 z dne 5. junija 2018

Sodišče EU je na podlagi temeljnih načel **lojalne razlage**[39] in **primarnosti prava EU** spet poudarilo dolžnost države članice *zagotoviti polni učinek obveznosti*, ki jih določa pravo EU – četudi nacionalni kazensko-procesni red ne vsebuje takšnega pravila, mora država članica svojo ureditev razlagati čim bolj skladno z določenim predpisom EU, tudi če to pomeni izključitev uporabe svoje nacionalne ureditve.[40]

Možnost seznanitve z informacijami o obtožbi **načeloma najpozneje ob začetku razprave** je po oceni Sodišča EU ključnega pomena, da se obrambi omogoči koristna udeležba v kazenskem postopku ob spoštovanju načela kontradiktornosti in enakosti orožij tako, da lahko obramba učinkovito predstavi svoje stališče.

Sodišče EU je kot skrajni trenutek podaje teh informacij opredelilo **trenutek pred začetkom posvetovanja**, pri čemer mora sodišče ukreniti vse potrebno, da zagotovi pravico do obrambe in poštenost postopka: določitev roka za seznanitev s temi informacijami ima namen omogočiti učinkovito pripravo obrambe, da lahko ta predloži svoja stališča in procesne predloge ter po potrebi tudi preloži obravnavo.

***Moro,* C-646/17 z dne 13. junija 2019**

Cilj Direktive[41] je vzpostavitev harmonizacije kazenskih postopkov v EU z določitvijo skupnih minimalnih standardov o pravici do obveščenosti. Skladno s tem je Sodišče EU pojasnilo, da **uporaba Direktive ni omejena na primere s čezmejnimi posledicami** – določbe Direktive se uporabljajo tudi v zadevah, ki imajo izključno nacionalno razsežnost.[42]

Način, kako naj se obdolženca obvesti o spremembi pravne opredelitve, ni predpisan in je tako prepuščen ureditvi vsake države članice, pri čemer raven varstva ne sme biti nižja od standardov, določenih z EKČP in razlagami ESČP.

ZX, C-282/20 z dne 21. oktobra 2021

Ne glede na nacionalno zakonodajo je treba **pravice iz tretjega odstavka 6. člena Direktive zagotoviti v celotnem kazenskem postopku** – to lahko zagotovi državni tožilec ali sodišče.

Sklicujoč se na načeli primarnosti in **neposrednega učinka prava EU** je Sodišče EU ponovilo, da sta **47. člen Listine EU o temeljnih pravicah**, ki med drugim zagotavlja pravico obdolženca do učinkovitega sodnega varstva, in **tretji odstavek 6. člena Direktive neposredno uporabljiva**.

BK, C-175/22 z dne 9. novembra 2023

Sodišče EU je izpostavilo, da **lahko vsaka sprememba pravne opredelitve s strani sodišča odločilno vpliva na uveljavljanje pravice do obrambe** in na poštenost postopka v smislu četrtega odstavka 6. člena Direktive. Pri tem je izrecno izenačilo položaj, kadar nova kvalifikacija vključuje nove elemente, glede katerih obdolženec še ni imel možnosti predstaviti svojih trditev, in položaj, ko nova kvalifikacija ne vsebuje novega elementa v primerjavi s predhodno, tako da se je imel obdolženec možnost izjaviti o vseh elementih te nove kvalifikacije. Sprememba pravne opredelitve s strani sodišča ima namreč vseeno lahko nezanemarljiv vpliv na uveljavljanje pravice do obrambe. Ni mogoče izključiti, da bo obdolženec, ki je obveščen o predvideni novi opredelitvi, svojo obrambo organiziral drugače. Ob tem je Sodišče EU dodalo, da je okoliščina, da je nova pravna opredelitev z vidika kazni milejša, popolnoma neupoštevna – **strogost kazni ni povezana z uveljavljanjem pravice do obrambe**. Svojo odločitev je podkrepilo s tem, da zavzeta razlaga predstavlja jasno in preprosto izvedbeno pravilo glede obveznosti sodišča obrambo obvestiti o nameravani spremembi kvalifikacije, s čimer se krepi vzajemno zaupanje med državami članicami in s tem olajša priznavanje sodb v kazenskih zadevah, kar je tudi cilj Direktive. Zaključilo je, da **četrti odstavek 6. člena Direktive nasprotuje nacionalni sodni praksi, da sodišče uporabi drugačno pravno opredelitev od prvotne, ne da bi obdolženca pravočasno obvestilo o predvideni novi opredelitvi, v času in pod pogoji, ki bi mu omogočili učinkovito pripravo obrambe**.

Sodišče EU je še presodilo, da obvestitev obdolženca o novi pravni opredelitvi s strani sodišča, upoštevaje 3. člen[43] in drugi odstavek 7. člena[44] Direktive (EU) 2016/343,[45] **ne omaje domneve nedolžnosti ali nepristranskosti sodišča**.

Drugače kot ESČP je Sodišče EU odločno zavzelo **absoluten pristop** glede spremembe pravne opredelitve s strani sodišča, skladno s katerim je postal **kriterij predvidljivosti brezpredmeten**. Nekateri to označujejo za »emancipacijo« Sodišča EU v odnosu do pristopa ESČP. Vsekakor je pomenljivo, da Sodišče EU v tej sodbi prakse ESČP ni omenilo niti z besedo.[46] Zdi se, da je Sodišče EU zavrnilo kazuistični pristop ESČP in uveljavilo dosledno razlago glede dolžnosti sodišča obrambo obvestiti o nameravani spremembi pravne opredelitve.

[39] Glej sodbo Sodišča EU *Pupino*, C-105/03 z dne 16. 6. 2005; tudi **Gorkič, P.**: Direktiva 2012/29/EU: dve leti zamude pri implementaciji in načelo lojalne razlage, Pravna praksa, št. 12-13, 2018, str. 6–7.

[40] Tako tudi v sodbah *Taricco in drugi*, C-105/14 z dne 8. 9. 2015; *ZX*, C-282/20, 40.–45. točka, in *Staatsanwaltschaft Offenburg*, C-615/18 z dne 14. 5. 2020, ter v tam navedeni sodni praksi.

[41] Uvodne izjave Direktive 1, 3, 10, 14 in 41.

[42] **Wahl, T.**: CJEU: Italian Law Differentiating Applicability of Negotiated Settlements in Line with EU Law, EUCRIM 2019, <https://eucrim.eu/news/cjeu-italian-law-differentiating-applicability-negotiated-settlements-line-eu-law/> (23. 2. 2025).

[43] Domneva nedolžnosti.

[44] Pravica do molka in pravica posameznika, da ne izpove zoper sebe.

[45] Direktiva (EU) 2016/343 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. marca 2016 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku.

[46] **Bernardini, L.**: Turning Labels – A sound interpretation of the right to be informed in criminal proceedings that still holds some drawbacks: BK (Case C-175/22), EU Law Live, orbilu.uni.lu/handle/10993/60776 (23. 2. 2025).

III.

Pregled nekaterih aktualnih odločitev Kazenskega oddelka Vrhovnega sodišča RS

1. Ips 20734/2019 z dne 17. oktobra 2024

Tožilstvo je obdolžencu očitalo storitev kaznivega dejanja nevarne vožnje v cestnem prometu po četrtem v zvezi s prvim odstavkom 324. člena KZ-1. Sodišče prve stopnje ni ugotovilo obdolženčevega naklepa glede konkretne ogrozitvene posledice, ki se za očitan delikt zahteva, temveč le malomarnost. Skladno s tem je to krivdno obliko vneslo v opis dejanja in spremenilo pravno opredelitev ter obdolženca obsodilo za povzročitev prometne nesreče iz malomarnosti po prvem odstavku 323. člena KZ-1. Višje sodišče je pritožbo obrambe zavrnilo kot neutemeljeno in potrdilo prvostopenjsko sodbo. V zahtevi za varstvo zakonitosti je vložnik uveljavljal prekoračitev obtožbe (kršitev po 9. točki prvega odstavka 371. člena ZKP), saj naj bi bil obsojen za drugo kaznivo dejanje, kot se mu je očitalo z obtožbo. Poleg tega je zatrjeval, da mu ni bila dana možnost, da se brani glede dejanja, zaradi katerega je bil obsojen (kršitev po drugem odstavku 371. člena ZKP).

Vrhovno sodišče je zavrnilo navedbe o prekoračitvi obtožbe, saj je prvostopenjsko sodišče ostalo v mejah istega historičnega dogodka, pri čemer tudi milejša oblika krivde ni pomenila kršitve objektivne identitete med obtožbo in sodbo (prvi odstavek 354. člena ZKP).

Utemeljene pa so bile vložnikove navedbe o kršitvi pravice do obrambe. Kot izhaja iz odločbe Ustavnega sodišča Up-1702/22-10 z dne 14. marca 2024, je Republika Slovenija na podlagi 3.a člena Ustave RS[47] izvrševanje dela svojih suverenih pravic prenesla na EU.[48] Skladno s tem morajo slovenska sodišča pri presoji pravnih jamstev iz 29. člena Ustave upoštevati tudi določbe 6. člena Direktive in z njimi povezano prakso Sodišča EU. Vrhovno sodišče je tako ob povedanem in na podlagi načel lojalne razlage in neposrednega učinka prava EU ter upoštevaje stališča iz zgoraj predstavljene sodne prakse Sodišča EU[49] ugotovilo, da standardom obveščenosti obdolženca iz 6. člena Direktive ni bilo zadoščeno. Ker je bil obdolženec s spremembo opisa dejanja in pravno opredelitvijo seznanjen šele ob izreku obsodilne sodbe, pri čemer obrambi ni bila dana možnost, da se na s strani sodišča spremenjen opis dejanja in pravno opredelitev odzove pred fazo posvetovanja oziroma pred sprejetjem odločitve sodnika posameznika, je bila kršena pravica do primernega časa in možnosti za pripravo obrambe iz prve alineje 29. člena Ustave. Skladno s tem je Vrhovno sodišče pravnomočno sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo v novo sojenje prvostopenjskemu sodišču, ki bo moralo v primeru spremembe pravne opredelitve ali posega v obtožbo glede pomembnih okoliščin obdolženca predhodno o tem obvestiti in mu zagotoviti primeren čas ter možnosti za pripravo svoje obrambe zoper spremenjene očitke. Z vidika zagotavljanja nepristranskosti sodišča je opozorilo, da gre pri tem vendarle za občutljiv pravni položaj – sodišče prve stopnje bo tako moralo ob razlagi prvega odstavka 351. člena ZKP in prvega odstavka 353. člena ZKP skladno z 29. členom Ustave in 6. členom Direktive stranke seznaniti, da bo obtožbene očitke presojalo tudi na podlagi drugih pravnih opredelitev, ki jih bo moralo konkretno navesti.

Primer je zanimiv z več vidikov. Verjetno gre za prvo zadevo v slovenski kazenskopravni judikaturi, kjer sta bili uporabljeni načeli lojalne razlage in neposrednega učinka prava EU. Prav tako je Vrhovno sodišče poudarilo dolžnost sodišča obvestiti obrambo o nameravani spremembi pravne opredelitve,[50] kar v evropskem pravnem prostoru sicer ni novota, vendar pri nas do sedaj ni bilo del ustaljene prakse. Nenazadnje je v tej sodbi tudi jasno prikazana ločnica med procesnima vidikoma skladnosti vsebine izreka sodbe s predmetom obtožbe in pravice do učinkovite obrambe.

2. I Ips 22422/2022 z dne 16. decembra 2024

Vrhovno sodišče je presodilo, da sta nižji sodišči obsojenčevo dejanje nepravilno opredelili kot poskus kvalificirane oblike odvzema življenja (umor), čeprav bi morali zaradi odsotnosti ustrezne konkretizacije ene izmed kvalifikatornih okoliščin dejanje opredeliti kot poskus temeljne oblike odvzema življenja (uboj). Pri tem se je ukvarjalo z vprašanjem, ali mora glede na naravo odločanja pred Vrhovnim sodiščem, ki o izrednih pravnih sredstvih odloča na nejavnih sejah, ne pa na javnih obravnavah, o nameravani spremembi pravne opredelitve seznaniti obrambo. Presodilo je, da iz Direktive, odločb Sodišča EU in Ustavnega sodišča RS[51] izhaja, da je temeljni namen Direktive izključiti element presenečenja in zagotoviti možnost, da se obdolženec brani zoper spremenjeno pravno opredelitev kaznivega dejanja. V obravnavani zadevi je Vrhovno sodišče pravno opredelitev spremenilo brez obveščanja obdolženca in njegovega zagovornika, saj je zgolj pritrdilo trditvam v zahtevi o pomanjkljivi konkretizaciji kvalifikatorne okoliščine, kar ima za logično posledico spremembo opredelitve v temeljno obliko kaznivega dejanja, ki z izjemo te kvalifikatorne okoliščine vsebuje identične elemente kot kaznivo dejanje v kvalificirani obliki. Zaključilo je, da zaradi tega obramba ni mogla biti postavljena v položaj presenečenja.

3. I Ips 16941/2020 z dne 19. decembra 2024

Sodišče prve stopnje je obdolženko spoznalo za krivo izvršitve kaznivega dejanja zatajitve po petem odstavku 208. člena KZ-1 (1. točka izreka) in poskusa kaznivega dejanja tatvine po prvem odstavku 204. člena KZ-1 v zvezi s prvim odstavkom 34. člena KZ-1 (2. točka izreka). Za kaznivo dejanje zatajitve po petem odstavku 208. člena KZ-1 ji je določilo kazen treh mesecev zapora, za poskus kaznivega dejanja tatvine po prvem odstavku 204. člena KZ-1 v zvezi s 35. členom KZ-1 pa ji je kazen

[47] Ur. l. RS, št. 33/91-I in nasl.

[48] Glej še odločbe Ustavnega sodišča Up-858/20 z dne 24. 11. 2022, Up-500/23, U-I-85/23 z dne 19. 10. 2023 in Up-558/20 z dne 1. 2. 2024.

[49] Sodbe Sodišča EU *Kolev in drugi*, C-612/15 z dne 5. 6. 2018, *Moro*, C-646/17 z dne 13. 6. 2019, *ZX*, C-282/20 z dne 21. 10. 2021, *BK*, C-175/22 z dne 9. 11. 2023.

[50] Glej tudi **Gorkič, P**. *v:* Šugman Stubbs, K., Gorkič, P., in Fišer, Z.: Temelji kazenskega procesnega prava, GV Založba, Ljubljana, 2020, str. 498.

[51] Odločba Ustavnega sodišča RS Up-1702/22 z dne 14. 3. 2024.

zaradi neprimernega poskusa odpustilo. Prvostopenjsko sodišče je obsojenki na podlagi 3. točke drugega odstavka 53. člena KZ-1 v zvezi s prvim odstavkom 55. člena KZ-1, upoštevaje tudi drugo predhodno pravnomočno sodbo, izreklo enotno kazen dveh let zapora.

Višje sodišče v Kopru je s sodbo II Kp 16941/2020 z dne 11. novembra 2021 ugodilo pritožbi državne tožilke in sodbo tudi po uradni dolžnosti spremenilo glede pravne opredelitve kaznivega dejanja tako, da je dejanje, opisano pod 2. točko izreka prvostopenjske sodbe, opredelilo po drugem odstavku 204. člena KZ-1. Obdolženki je za kaznivo dejanje zatajitve po petem odstavku 208. člena KZ-1 določilo kazen treh mesecev zapora in za kaznivo dejanje tatvine po drugem odstavku 204. člena KZ-1 kazen šestih mesecev zapora, nato pa ji na podlagi 3. in 4. točke drugega odstavka 53. člena KZ-1 izreklo enotno kazen sedmih mesecev zapora.

Mag. Andreja Sedej Grčar pojasnjujem, da je glede na opisan način spremembe pravne opredelitve in določitev kazni šestih mesecev zapora ključno vprašanje, kdaj seznanitev obdolženke s spremembo pravne opredelitve kaznivega dejanja še ustreza standardom iz 6. člena Direktive.

Kot je bilo že omenjeno zgoraj, iz uveljavljene prakse Sodišča EU izhaja, da je treba tretji odstavek 6. člena Direktive razlagati tako, da se podrobne informacije o obdolžitvi obrambi sporočijo najkasneje pred fazo posvetovanja, če so tako sporočene informacije kasneje spremenjene.[52] V takšnem primeru je treba obdolžencu omogočiti, da pripravi svojo obrambo glede na spremenjeno obtožbo in predloži svoja morebitna stališča. Obvestitev obdolženca o pravni opredelitvi kaznivega dejanja zaradi učinkovitega uveljavljanja pravice do obrambe je namreč bistvena pravica obdolženca, da lahko razume, česa je obdolžen, in da lahko organizira svojo obrambo, po potrebi izpodbija očitke tudi na način, da dokazuje odsotnost obstoja enega ali več znakov očitanega mu kaznivega dejanja.[53]

Jedro zahteve za varstvo zakonitosti je bilo usmerjeno v pomembno spremembo obtožbenega očitka v smislu pravne opredelitve kaznivega dejanja. Glede na povedano zgoraj bi takšna sprememba skladno s četrtim odstavkom 6. člena Direktive po avtoričinem mnenju terjala obvestitev obdolženke. Ta je bila namreč s spremenjeno pravno opredelitvijo kaznivega dejanja seznanjena šele, ko ji je bila vročena sodba Višjega sodišča v Kopru II Kp 16941/2020 z dne 11. novembra 2021, ki je kaznivo dejanje pod 2. točko izreka izpodbijane sodbe pravno opredelilo po drugem odstavku 204. člena KZ-1. To kaznivo dejanje se preganja na predlog oškodovanca. Oškodovanka je sicer dne 2. julija 2019 podala predlog za pregon obdolženke in pri njem vztrajala ves čas kazenskega postopka na prvi stopnji. Pritožbeno sodišče, ki je spremenilo pravno opredelitev obsojenki očitanega kaznivega dejanja po drugem odstavku 204. člena KZ-1, ni pridobilo njene izjave, ali vztraja pri podanem predlogu za pregon, kar je sicer procesna predpostavka za kaznivo dejanje po drugem odstavku 204. člena KZ-1.

Dejstvo je, da po spremembi pravne opredelitve kaznivega dejanja po drugem odstavku 204. člena KZ-1 in opravljeni seji pritožbenega senata višjega sodišča obdolženki ni bila dana možnost, da se odzove na s strani pritožbenega sodišča spremenjeno pravno opredelitev dejanja pred fazo posvetovanja oziroma pred sprejemom odločitve glede spremembe pravne opredelitve kaznivega dejanja pod 2. točko izreka sodbe. Upoštevaje četrti odstavek 6. člena Direktive po avtoričini oceni v pritožbenem postopku ni bilo zadoščeno standardom obveščenosti obdolženke in ji je bila posledično kršena pravica do primernega časa in možnosti za pripravo obrambe iz prve alineje 29. člena Ustave. Sprememba pravne opredelitve očitanega kaznivega dejanja po drugem odstavku 204. člena KZ-1 je tako zanjo vsekakor predstavljala tudi akt presenečenja, še posebej glede na dejstvo, da je prvostopenjsko sodišče obsojenki kazen za kaznivo dejanje pod 2. točko izreka sodbe odpustilo, pritožbeno sodišče pa je obdolženki, ob spremenjeni pravni opredelitvi tega dejanja, določilo kazen šestih mesecev zapora.

Vrhovno sodišče je zahtevi za varstvo zakonitosti zagovornika obdolženke ugodilo in sodbo Višjega sodišča v Kopru II Kp 16941/2020 z dne 11. novembra 2021 razveljavilo ter vrnilo temu sodišču v novo sojenje. Vendar so bili razlogi za razveljavitev drugostopenjske sodbe drugačni od zgoraj predstavljenih stališč. V razlogih citirane sodbe je Vrhovno sodišče ugotovilo kršitev iz 11. točke prvega odstavka 371. člena ZKP. Pritožbeno sodišče namreč ni poseglo v vsebinski opis historičnega dogodka iz 2. točke izreka izpodbijane prvostopenjske sodbe, ki se je nanašal na poskus tatvine po prvem odstavku 204. člena KZ-1, temveč je le spremenilo njegovo pravno opredelitev. Vsebinski opis očitka v izreku izpodbijane drugostopenjske sodbe tako ni več ustrezal zakonskim znakom kaznivega dejanja iz drugega odstavka 204. člena KZ-1. Zato je Vrhovno sodišče ocenilo, da je izrek izpodbijane sodbe postal nejasen in nerazumljiv, kar je predstavljalo absolutno bistveno kršitev pravil kazenskega postopka iz 11. točke prvega odstavka 371. člena ZKP.

4. I Ips 23116/2023 z dne 20. februarja 2025

Vrhovno sodišče je zavrnilo zahtevo za varstvo zakonitosti, ki jo je obsojenkin zagovornik vložil zaradi kršitve kazenskega zakona in kršitev določb kazenskega postopka. Vrhovnemu sodišču je predlagal, naj zahtevi za varstvo zakonitosti ugodi in izpodbijano sodbo spremeni tako, da razveljavi prvostopenjsko sodbo glede odločbe o odvzemu premoženjske koristi, zaradi kršitve pravice do obrambe oziroma 29. člena Ustave.

V obravnavani zadevi je obsojenka na predobravnavnem naroku dne 31. 3. 2023 priznala krivdo za kaznivi dejanji po prvem odstavku 186. člena KZ-1 in prvem odstavku 187. člena KZ-1. Izrečena ji je bila enotna kazen štirih let in šestih mesecev zapora. Na podlagi 74. člena KZ-1 in drugega odstavka 75. člena KZ-1 je bila obsojenka dolžna plačati 22.100 evrov, ki predstavljajo s kaznivim dejanjem pridobljeno premoženjsko korist.

[52] Sodbe Sodišča EU *Kolev in drugi*, C-612/15 z dne 5. 6. 2018, ZX, C-282/20 z dne 21. 10. 2021, in *BK*, C-175/22 z dne 9. 11. 2023.
[53] Sodba Sodišča EU *BK*, C-175/22 z dne 9. 11. 2023.

Bistvo vložene zahteve za varstvo zakonitosti je v zatrjevanju, da prvostopenjsko sodišče ni predstavilo tega, da obravnava odvzem premoženjske koristi, zaradi česar naj bi bila obrambi odvzeta možnost podajanja trditev in predlaganja dokazov v tej smeri. Vložnik navaja, da je sodišče zgolj nakazalo, da bo odločalo o odvzemu koristi v zvezi z dejanjem z dne 21. septembra 2019, ne pa tudi, da bo odločalo o odvzemu drugih zneskov iz drugih izvršitvenih dejanj. Obramba bi v nasprotnem primeru predlagala zaslišanje tajnih delavcev in oseb, ki so obsojenki prodale drogo, ker bi sodišče le tako lahko pravilno ugotovilo višino premoženjske koristi.

Skladno z določbo prvega odstavka 74. člena KZ-1 nihče ne more obdržati premoženjske koristi, ki je bila pridobljena s kaznivim dejanjem ali zaradi njega. Obstoj premoženjske koristi sodišče ugotavlja po uradni dolžnosti (prvi odstavek 499. člena ZKP). Če ugotovi, da je bila z očitanim kaznivim dejanjem ali zaradi njega pridobljena premoženjska korist, je odvzem take koristi obligatoren. Odsotnost tožilčevega predloga za odvzem premoženjske koristi oziroma obdolženčevo priznanje krivde na navedeno dolžnost sodišča ne vplivata.[54] Vrhovno sodišče je v dosedanji praksi že presodilo, da sodišče obdolženca ni dolžno poučevati o obveznosti odvzema premoženjske koristi, ker je to posledica, ki sledi po sili zakona obsodilni sodbi, v kateri je bilo ugotovljeno kaznivo dejanje, s katerim ali zaradi katerega je bila pridobljena premoženjska korist.[55]

V skladu z navedenimi izhodišči prvostopenjsko sodišče v obravnavani zadevi ni bilo dolžno obsojenke in njenega zagovornika posebej obveščati o obveznosti odvzema premoženjske koristi. Vložnik je neupravičeno pričakoval, da bi ga sodišče moralo seznanjati s tem, pri katerih izvršitvenih ravnanjih in v kakšnih zneskih pride v poštev odvzem premoženjske koristi, ter ga pozivati k izjavi. Tudi sicer je sodišče navzočim na naroku jasno predstavilo, da je poročilo o tajnem delovanju prebralo v zvezi s 74. členom KZ-1 in prvim ter drugim odstavkom 499. člena ZKP, kar pomeni, da je bilo obsojenki, še toliko bolj pa zagovorniku kot prava vešči stranki, predočeno, da sodišče po uradni dolžnosti ugotavlja premoženjsko korist, pridobljeno z očitanimi kaznivimi dejanji. Nobene ovire ni bilo, da bi obramba v zvezi z ukrepom odvzema protipravne premoženjske koristi (ki obligatorno in že na podlagi zakona sledi obsodilni sodbi) podala morebitne pripombe ali dokazne predloge. Zatrjevana kršitev pravice do obrambe zato ni bila podana in ker v konkretnem primeru torej ni šlo za tako imenovano sodbo presenečenja, je Vrhovno sodišče zahtevo za varstvo zakonitosti zavrnilo.

[54] Sodba VS RS I Ips 45450/2012 z dne 13. 11. 2014.
[55] Sodbi VS RS I Ips 11937/2014 z dne 7. 4. 2016 in I Ips 8807/2017 z dne 6. 6. 2019.

Otvoritev sodnega leta 2025 v Milanu

Od 24. do 26. januarja 2025 so se v Milanu odvijali dogodki ob otvoritvi sodnega leta 2025, in sicer za območje v pristojnosti Višjega sodišča v Milanu. Slavnostne otvoritve se je udeležil tudi predsednik Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) Janez Starman.

Svečana otvoritev sodnega leta je potekala 25. januarja od 9. ure v sodni palači v Milanu. Otvoritve so se poleg italijanskih kolegov udeležili tudi predstavniki odvetniških zbornic iz držav Evropske unije in drugih držav. Letos se je dogodka udeležil tudi predsednik zbornice iz Hongkonga. Vsi predstavniki so bili zaprošeni, da s seboj prinesejo svoje toge oziroma službena oblačila, kar je še dodatno prispevalo k svečanosti dogodka.

Zvečer so se zbrali na skupni večerji in druženju, ki sta potekala v organizaciji Odvetniške zbornice Milana. Vanjo se združuje skoraj 20.000 odvetnic in odvetnikov, kar je skorajda nepredstavljivo za razmere v Sloveniji.

A. R.

Janez Starman ter odvetnik in član upravnega odbora Hrvaške odvetniške zbornice Emir Bahtijarević, ki si je za slovesnost izposodil italijansko togo, ker hrvaški odvetniki nimajo službenega oblačila.

Matjaž Voglar
višji sodnik na Višjem sodišču v Ljubljani

Novejša sodna praksa v zvezi s skupnim premoženjem

Skupno premoženje je stvarnopravna kategorija družinskega prava in nastane, če so izpolnjeni pogoji, ki jih določa družinskopravna zakonodaja.[1] Družinskopravno zakonodajo sestavljata Družinski zakonik (DZ)2 ter Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR),3 ki se v sodni praksi še vedno uporablja, saj je bistveno, kdaj je premoženje začelo nastajati. To vprašanje sta obravnavala tudi Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)4 in Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS).5 Drugi pol premoženjskega režima zakoncev (partnerjev6) je posebno premoženje; to je tisto, ki je bilo pridobljeno pred nastankom zveze ali pozneje, vendar ne z delom, pa tudi stvari manjše vrednosti za izključno osebno rabo (77. člen DZ in prvi odstavek 51. člena ZZZDR).

Skupno premoženje je celota in ga je treba tako obravnavati. Na skupnem premoženju se ugotavlja enoten delež, ki – ko je pravnomočno ugotovljen – velja za vse stvari skupnega premoženja, ne glede na to, ali je bilo zajeto s prvotno tožbo.

Novost DZ je pogodba o ureditvi premoženjskih razmerij med zakoncema (85. do 94. člen DZ), v zvezi s katero pa (za zdaj) še ni objavljene sodne prakse.[7]

1. Nastanek skupnega premoženja

Pogoja za nastajanje skupnega premoženja sta obstoj zveze in pridobitev premoženja z delom. Skupno premoženje nastane originarno, po sili zakona, razen če se zakonca s pogodbo o ureditvi premoženjskopravnih razmerij (85. člen DZ) ne dogovorita drugače.

1.1. Zveza

Zvezi, v katerih lahko nastaja skupno premoženje, sta zakonska zveza in zunajzakonska skupnost (4. člen DZ), v bližnji preteklosti pa so bile to tudi sklenjena partnerska zveza (2. člen ZPZ), (registrirana) istospolna partnerska skupnost (2. člen ZRIPS) in nesklenjena partnerska zveza (3. člen ZPZ). V teh zvezah oziroma skupnostih je zakon predvidel nastajanje skupnega premoženja (8. do 17. člen ZRIPS in deveti odstavek 4. člena ZPZ). V zvezi s skupnim premoženjem po ZPZ in ZRIPS ni objavljene nobene sodne odločbe.

Ustavno sodišče RS je v odločbi U-I-486/20-14, Up-572/18-36 ugotovilo, da so (bile) v nasprotju z Ustavo določbe ZZZDR in DZ, da je zakonska zveza življenjska skupnost moža in žene; posledično je zakonodajalec DZ spremenil tako, da je tako zakonsko zvezo kot zunajzakonsko skupnost definiral kot skupnost dveh oseb.

Dalj časa trajajoča skupnost je pravni standard; praviloma mora obsegati skupno življenje, čustveno in intimno povezanost, vzajemno pomoč, ekonomsko skupnost in notornost skupnosti. Potrebna je tudi zrelost partnerjev za samostojno skupno življenje.[8]

Eden od pogojev, da zunajzakonska skupnost lahko nastane, je odsotnost razlogov za neveljavnost zakonske zveze, na primer obstoječa zakonska zveza. Naknadna odprava te ovire (razveza prej poročenega partnerja) ne more učinkovati za nazaj.[9]

1.2. Pridobljeno z delom

Skupno premoženje nastane z neposrednim pridobivanjem ali pa izvira iz drugega skupnega premoženja (na primer najemnina; dohodki od intelektualne lastnine; kmetijska subvencija[10]; loterijski dobitek[11]). Tudi premoženje, ki se pridobi s pogodbo o preužitku, je lahko skupno.[12] Skupno premoženje je tudi premoženje, pridobljeno z delom na črno, ne pa tudi tisto, ki je pridobljeno s kriminalno dejavnostjo.[13]

---

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

[1] VSRS II Ips 97/21, 32. točka.

[2] Ur. l. RS, št. 15/17 in nasl.

[3] Ur. l. SRS, št. 15/76 in nasl.

[4] Ur. l. RS, št. 33/16 in nasl.; veljal je od 24. maja 2016 do 31. julija 2023.

[5] Ur. l. RS, št. 65/05 in nasl.; veljal je od 23. julija 2005 do 24. avgusta 2017.

[6] V nadaljevanju prispevka bom pretežno uporabljal ta izraz, saj zajema vse oblike zvez, v katerih lahko nastaja skupno premoženje.

[7] Iz registra pogodb o ureditvi premoženjskopravnih razmerij, ki ga vodi Notarska zbornica Slovenije (<https://www.notar-z.si/registri/register-pogodb-o-ureditvi-premozenjskopravnih-razmerij>), je razvidno, da je bilo med letoma 2019 in 2023 sklenjenih 600 takih pogodb; v tem obdobju je bilo sklenjenih 30.958 zakonskih zvez (spletna stran Statističnega urada RS).

[8] VSRS II Ips 338/2013; šlo je za zvezo dveh duševno manj razvitih oseb, pri čemer se tožnica ni nikoli v celoti osamosvojila od svoje primarne družine.

[9] VSL II Cp 2830/2015.

[10] VSL I Cp 1060/2022.

[11] VSRS II Ips 100/2015, II Ips 671/2003 in II Ips 403/93.

[12] Na primer VSRS II Ips 271/2016, II Ips 424/2011. Glej še VSL I Cp 68/2021, VSL I Cp 246/2022 in VSRS II Ips 33/2022.

[13] VSL I Cp 652/2020. Glej tudi VSK II Kp 11807/2012.

Skupno premoženje so tudi stvari, pridobljene z menjavo ali s kupnino za stvar, ki je bila skupno premoženje (realna subrogacija), ali z dohodki od skupnega premoženja (primerjaj 67. člen DZ), plodovi skupnega premoženja[14] in tudi premoženje, kupljeno iz kupnine od enostranske prodaje skupnega premoženja po prenehanju zveze.[15]

Ni pomembno, kdo je bil podpisnik pogodbe ali kdo je najel ter odplačeval kredit; bistveno je, da se je skupno premoženje plačalo z denarjem, ki je skupno premoženje.

Kar je bilo podarjeno obema partnerjema, ni njuno skupno premoženje, temveč posebno premoženje obeh.[16] Domneva se, da je darilo, ki je bilo v času trajanja zveze (formalno) dano le enemu partnerju, dano obema, dokler se ne dokaže nasprotno.[17]

S prenehanjem zveze skupno premoženje preneha *na*stajati, ne preneha pa *ob*stajati; preneha (še)le z delitvijo. Predmet delitve je lahko le tisto skupno premoženje, ki v času sojenja še obstaja,[18] če je bilo skupno premoženje porabljeno soglasno. Z nedovoljenim razpolaganjem skupno premoženje ne preneha, le spremeni svojo obliko – pretvori se v terjatev.[19]

2. Prelivanje premoženja

Veliko sporov povzročajo primeri, ko je prišlo do mešanja posebnega premoženja enega partnerja ali tretje osebe s skupnim premoženjem oziroma do vlaganja posebnega premoženja v skupno premoženje ter obratno.

Položaji so lahko različni:
a) en partner vlaga posebno premoženje v skupno premoženje;
b) en partner vlaga svoje posebno premoženje v posebno premoženje drugega partnerja;
c) skupno premoženje se vlaga v posebno premoženje;
č) skupno premoženje se vlaga v premoženje tretje osebe;
d) tretja oseba vlaga premoženje v skupno premoženje;
e) tretja oseba vlaga premoženje v posebno premoženje (in obratno).

- Položaja *b)* in *e)* ne posegata v premoženjski režim skupnega premoženja in se urejata po splošnih pravilih stvarnega in/ali obligacijskega prava.
- Položaj *a)* – Posebno premoženje z vložitvijo v skupno izgubi svojo samostojnost; tako vlaganje ne povzroči spremembe skupnega premoženja v posebno, temveč vpliva na velikost deležev v skupnem premoženju.[20]
- Položaj *c)* – Pri vlaganju skupnega premoženja v posebno premoženje je bistveno, kdaj je do vlaganja prišlo. Od uveljavitve Stvarnopravnega zakonika[21] vlaganje v tujo nepremičnino nima (več) stvarnopravnih posledic, temveč je skupno premoženje terjatev partnerjev do lastnika posebnega premoženja,[22] razen v primeru dogovora (drugi odstavek 48. člena SPZ).[23] Taka terjatev ne zastara, saj je pravno gledano to stvarnopravni zahtevek za delitev skupnega premoženja.[24] Zastaranje povračilnega zahtevka partnerja, ki je po razpadu zveze vlagal posebno premoženje vlagal v skupno premoženje, začne teči s pravnomočno določitvijo deležev v skupnem premoženju.[25]

Če se je gradnja odvijala v času Zakona o temeljnih lastninskopravnih razmerjih[26] (primerjaj 24. do 26. člen ZTLR) in je šlo za ustvaritev *nove stvari*, se lahko posebno premoženje preoblikuje v skupno, vložek posebnega premoženja enega partnerja pa se odrazi v večjem deležu slednjega v skupnem premoženju.[27]

- Položaj *č)* – Če partnerja vlagata v nepremičnino tretje osebe, se v razmerju med njima uporabljajo določbe o skupnem premoženju, v razmerju do tretje osebe pa določbe o neupravičeni pridobitvi.[28] Če partner toži tretjo osebo za povrnitev vlaganj, mu s tožbo ni treba zajeti bivšega partnerja.[29]
- Položaj *d)* – Če tretja oseba vlaga v skupno premoženje partnerjev, pridobi le terjatev do skupnega premoženja, ne pa tudi solastniškega deleža. Izjema je le dogovor (drugi odstavek 48. člena SPZ).

Člen 79 DZ vsebuje novo določbo glede vlaganja v nepremičnine. Ta splošne ureditve iz 48. člena SPZ ne spreminja, ampak jo le dopolnjuje, predvsem s tem, da vlagatelju omogoča stvarnopravno zavarovanje.[30]

3. Deleži

Šteje se, da sta deleža zakoncev v skupnem premoženju enaka, zakonca pa lahko dokažeta drugače (prvi odstavek 74. člena DZ in prvi odstavek 59. člena ZZZDR). Pri odločanju, kolikšen je delež vsakega partnerja, sodišče upošteva vse okoliščine primera; ne le dohodka vsakega zakonca, temveč tudi skrb za otroke, gospodinjstvo, dom, za ohranitev premoženja itd. (prim. 74. člen DZ in 59. člen ZZZDR). Če ima eden

[14] VSRS II Ips 15/2022, VSL I Cp 930/2023. Drugače VSL I Cp 950/2019: najemnina, pridobljena po prenehanju zveze, ni skupno premoženje, ker je to s prenehanjem zveze prenehalo nastajati. Glej tudi VSL I Cp 930/2023.
[15] VSRS II Ips 1169/2008.
[16] VSRS II Ips 17/2016 in II Ips 29/2022.
[17] VSRS II Ips 29/2022.
[18] VSRS II Ips 156/2017.
[19] VSRS II Ips 100/2015, II Ips 19/2016.
[20] Na primer VSRS II Ips 296/2016, II Ips 424/2011.
[21] Ur. l. RS, št. 87/2002 in nasl. (SPZ).
[22] Na primer VSRS II Ips 257/2012.
[23] VSRS II Ips 40/2022, II Ips 86/2023.
[24] VSRS II Ips 305/96, II Ips 603/2007, II Ips 64/2015, II Ips 846/2008.
[25] VSRS II Ips 1216/2008. V pritrdilnem ločenem mnenju v zadevi II Ips 40/2022 je izpostavljeno, da je to pravilo uporabljivo tudi za povračilni zahtevek partnerja zaradi vlaganj v času obstoja zveze.
[26] Ur. l. SFRJ, št. 6/80 in nasl. (ZTLR).
[27] Na primer VSRS II Ips 128/2017, II Ips 15/2018 in II Ips 40/2017.
[28] VSRS II Ips 225/2015.
[29] VSRS II Ips 225/2015, II Ips 1/2020. S tem je presežena starejša praksa.
[30] VSRS II Ips 40/2022, 15. točka.

od partnerjev občutno višje dohodke, njun prispevek k skrbi za družino, gospodinjstvo in ohranjanje premoženja pa je enakovreden, bo delež prvega partnerja večji.[31] Izjema je primer, ko partner z višjimi dohodki tudi bistveno več troši za potrebe, ki niso povezane s skupnim premoženjem.[32]

Delež v skupnem premoženju je enoten za celotno skupno premoženje, ne glede na to, ali so s tožbo zajete vse stvari, ki sodijo v skupno premoženje (načelo enotnosti skupnega premoženja),[33] in ne glede na to, koliko je kateri partner prispeval k posamezni stvari. Presežena je starejša praksa, da se na različnih stvareh lahko ugotovijo različni deleži. Ker je treba glede deležev odločiti enotno, ni na primer možna delna zamudna sodba.[34]

V starejši sodni praksi je bilo mogoče naleteti na stališče, da mora toženi partner, ki zatrjuje, da je njegov delež v skupnem premoženju večji od polovice, vložiti nasprotno tožbo. To stališče je preseženo: toženi partner lahko večji delež uveljavlja z ugovorom.[35] Tudi stališče, da ugovor glede posebnega premoženja ne vsebuje tudi ugovora glede višjega deleža v skupnem premoženju, je VSRS preseglo; upoštevati je treba vsebino trditev, in ne le pravnega naziranja stranke.[36]

4. Delitev

Skupno premoženje se praviloma ugotavlja v pravdi, deli pa v nepravnem postopku. Med načinom delitve skupnega premoženja in delitvijo solastne stvari obstaja pomembna razlika: pri delitvi skupnega premoženja se skupnim lastnikom dodelijo posamezne stvari iz mase skupnega premoženja, pri delitvi solastnine pa se razdeli (praviloma) posamezna stvar. Za delitev skupnega premoženja pravda ni primerna, zato je taka delitev dopustna le, če obstajajo posebne okoliščine.[37]

Sodišče lahko skupno premoženje pravilno in pravično razdeli samo, če hkrati odloča o celotnem premoženju,[38] zato delna delitev v pravdi ni primerna.[39] DZ pri delitvi daje prednost dogovoru, le če ta ni dosežen, se delitev opravi po določbah nepravdnega postopka (75. in 76. člen DZ ter drugi odstavek 162. člena Zakona o nepravdnem postopku[40]); s sporazumom se lahko premoženje razdeli le deloma, saj gre za stvar pogodbene svobode.[41]

Stranka delitev skupnega premoženja v pravdi uveljavlja z ugotovitvijo obsega skupnega premoženja in deleža v njem kot celoti ter z zahtevkom za izplačilo protivrednosti svojega deleža in/ali oblikovanje solastnine.[42]

Če stranka zahteva delitev skupnega premoženja v pravdi, pa sodišče ugotovi, da za to ni pogojev, je bolje, da zahtevka ne zavrne (ker bi lahko nastopila *res iudicata*), temveč postopek ustavi in se ta nadaljuje po pravilih nepravdnega postopka (21. člen Zakona o pravdnem postopku[43]).

Pred prenehanjem zveze lahko partnerja skupno premoženje razdelita s sporazumom (71. in 85. člen DZ; drugi odstavek 58. člena ZZZDR), ki mora biti sklenjen v obliki notarskega zapisa (1. točka 47. člena Zakona o notariatu[44]); oblika je predpisana *ad valorem*, realizacija načeloma ne pride v poštev.[45] Stroga obličnost pa ne velja za sporazume, ki le začasno urejajo razmerja in nimajo dolgoročnih posledic.[46] Če se s pogodbo ne urejajo razmerja med partnerjema, temveč na primer med partnerjem(a) in tretjo osebo, ni potreben notarski zapis, celo ustna oblika lahko konvalidira.[47] Stroga obličnost prav tako ne velja za sporazum, sklenjen po prenehanju zveze.[48] Tudi za sporazum o delitvi veljajo splošne določbe Obligacijskega zakonika,[49] na primer dopustna podlaga.[50]

5. Posebne oblike skupnega premoženja

5.1. Podjetniško premoženje

V času veljavnosti ZZZDR je bil režim podjetniškega premoženja enak kot režim drugih oblik premoženja: če sta bila podjetniško premoženje samostojnega podjetnika (s. p.) ali delež (delnice) v družbi pridobljena z delom v času trajanja zveze, je šlo za skupno, sicer pa za posebno premoženje. Tak režim je, predvsem pri kapitalskih družbah, kjer so prisotne tudi upravljalske pravice, povzročal številne težave, tudi v razmerju do tretjih oseb.[51]

Po DZ je osnovno pravilo, da partnerja svoja razmerja glede podjetniškega premoženja uredita s pogodbo. Če dogovora ni, se šteje, da gre pri vlaganju v posebno podjetniško premoženje za udeležbo po pravilih o družbeni pogodbi (primerjaj 80. člen DZ). Če gre za

[31] VSRS II Ips 53/2018 in številne druge odločbe.
[32] VSRS II Ips 53/2018.
[33] VSRS II Ips 424/2011.
[34] Primerjaj VSK I Cp 606/2022.
[35] Na primer VSRS II Ips 296/2016.
[36] VSRS II Ips 163/2017, II Ips 20/2019.
[37] Več o okoliščinah glej na primer v VSRS II Ips 232/2018, VSRS II Ips 220/2012.
[38] Na primer VSL I Cp 802/2018.
[39] VSL I Cp 1060/2022. Izjema se dopušča, če naj se deli le denar, na primer VSL I Cp 556/2015.
[40] Ur. l. RS, št. 16/19 (ZNP-1).
[41] VSRS III Ips 40/2010.
[42] VSRS II Ips 232/2018.
[43] Ur. l. RS, št. 73/07 – UPB-3 in nasl. (ZPP).
[44] Ur. l. RS, št. 13/94 in nasl. (ZN).
[45] Na primer VSRS II Ips 169/2011. Glej tudi VSRS II Ips 249/2018.
[46] VSRS II Ips 249/2018; glej tudi VSRS II Ips 293/2013.
[47] VSRS II Ips 32/2021.
[48] VSRS II Ips 766/2009.
[49] Ur. l. RS, št. 83/2001 in nasl. (OZ).
[50] VSL I Cp 1327/2022.
[51] **Rijavec, V.:** Zakoniti premoženjski režim zakoncev, Pravni letopis, Ljubljana 2018 št. 1, str. 134–135.

skupno pridobitno dejavnost, se prav tako prvenstveno upošteva(jo) pogodba(e), le če pogodbe ni, velja zakoniti premoženjski režim (primerjaj 81. člen DZ).

Glede na novo ureditev 80. člena DZ bo lahko sporno, ali povečana vrednost spada v premoženje družbe civilnega prava in ima partner pravico do povrnitve vlaganj od drugega partnerja ali od gospodarske družbe. Prakse o tem še ni, nakazuje pa se (tretji odstavek 995. člena OZ), da lahko zahtevek uveljavlja le proti partnerju. Tak zahtevek se praviloma pojavi, ko je zveza razpadla in partnerja očitno ne želita več skupaj upravljati podjetja. Zato je tak zahtevek (verjetno) mogoče razlagati kot odpoved družbene pogodbe (1001. člen OZ), ki ima za posledico prenehanje družbe (1000. člen OZ).

Premoženje (kapitalske) družbe ne more biti skupno premoženje, ker je pravna oseba samostojen pravni subjekt, lahko pa je skupno premoženje delež v družbi. Če je bil denarni vložek v družbo plačan z dohodki od dela, gre za skupno premoženje.[52] Če ima eden od partnerjev status samostojnega podjetnika (s. p.), je del skupnega premoženja lahko tudi podjetniško premoženje, saj s. p. ni pravna oseba. Obveznosti, nastale v zvezi z opravljanjem podjetniške dejavnosti v okviru s. p., so lahko obveznosti skupnega premoženja, za katere partnerja odgovarjata nerazdelno (82. člen DZ in 56. člen ZZZDR).[53]

Povečana vrednost poslovnega deleža, ki je posebno premoženje, spada v posebno premoženje partnerja, ki je lastnik poslovnega deleža, drugi partner, ki je vlagal, pa ima obligacijski zahtevek do družbe.[54]

V podjetniško skupno premoženje, ki ga partner podjetnik ustvari z delom v času trajanja zveze, spadajo tudi obveznosti; upnik podjetnika lahko zahteva izpolnitev tudi od drugega partnerja. Partner, ki je dolg poplačal, lahko od partnerja podjetnika zahteva povrnitev dela dolga, ki po pravilih družinskega prava odpade nanj.[55] Kadar obveznost izvira iz samostojne dejavnosti enega partnerja, ki ni v zvezi s potrebami družine ali skupnega premoženja (in drugi partner s tako dejavnostjo ni soglašal), obveznost ne bremeni skupnega premoženja.[56]

5.2. Lizing

Lizingodajalec ostane lastnik predmeta lizinga vse do končnega poplačila. Skupno premoženje je (načeloma le) tisto, ki je pridobljeno v času trajanja zveze. Kadar je bila pogodba o lizingu sklenjena in realizirana v času trajanja zveze ter so se obroki plačevali iz skupnega premoženja, je predmet lizinga skupno premoženje.

Kadar je bila lastninska pravica pridobljena v času trajanja zveze, je za nastanek skupnega (ali posebnega) premoženja pri lizinški pogodbi odločilen trenutek sklenitve kupoprodajne pogodbe. Če je bila pogodba sklenjena pred nastankom zveze in je eden od partnerjev plačal del kupnine (lizinških obrokov) že pred sklenitvijo zveze, je s tem vložil posebno premoženje, zato na premoženju pridobi solastniški delež posebnega premoženja, delež, ki je plačan iz skupnega premoženja, pa je skupno premoženje.[57]

Pravilo o nastajanju skupnega premoženja je manj uporabno, kadar je do prenosa lastninske pravice prišlo po prenehanju zveze. V več zadevah je odločeno, da v takem primeru predmet lizinga ni skupno premoženje, ker je bil ob prenehanju zveze še vedno last lizingodajalca.[58]

Vendar pa novejša praksa poudarja tudi civilnopravni namen oziroma cilj pogodbe o lizingu in pričakovanje lizingojemalca, da bo (če redno plačuje obroke in izpolnjuje druge obveznosti) pridobil lastninsko pravico na predmetu lizinga. Pogodba o lizingu lahko prevzame značilnosti prodajne pogodbe in v takem primeru lahko gre za skupno premoženje.[59]

5.3. Obveznosti

Neplačane obveznosti, ki se tičejo skupnega premoženja, predstavljajo pasivo skupnega premoženja in jih je praviloma treba upoštevati pri ugotavljanju obsega skupnega premoženja. Če partner po prenehanju zveze sam odplačuje kredit, to ne vpliva na deleže v skupnem premoženju, temveč ima le obligacijski zahtevek.[60] Če se obveznost tiče posebnega premoženja, je to zgolj obveznost partnerja, ki je lastnik posebnega premoženja (84. člen DZ in prvi odstavek 56. člena ZZZDR). Če drugi partner plačuje obroke takega kredita, pridobi zgolj obligacijski zahtevek.[61]

5.4. Drugo

Pri renti ali pokojnini iz naslova prostovoljnega zavarovanja ipd. je pomembno, kolikšen delež je partner vplačal iz posebnega in kolikšen delež iz skupnega premoženja.[62] Prejemki iz osebnih zavarovanj (življenjsko,[63] nezgodno[64]) in odškodnine za nepremoženjsko škodo niso skupno premoženje.[65] Skupno premoženje tudi niso sredstva, ki se zbirajo na podlagi obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja.[66]

[52] VSRS II Ips 197/2017. Primerjaj tudi VSRS II Ips 29/2022 in II Ips 306/2009.
[53] VSRS II Ips 188/2016, II Ips 75/2014, II Ips 120/2009 in II Ips 426/2004.
[54] VSRS II Ips 905/2008, II Ips 387/2011 in VSL II Cp 1634/2024.
[55] **Dugar, G.:** Podjetniško premoženje kot skupno premoženje zakoncev, Pravni letopis 2015, str. 55–78; sklep VSM I Cp 521/2020.
[56] VSRS II Ips 97/2021, z dodatno citirano in analizirano sodno prakso.
[57] VSRS II Ips 225/2016.
[58] VSL I Cp 519/2012 in VSL I Cp 1367/2018; tudi starejša praksa, na primer VSL I Cp 519/2012.
[59] Glej VSRS II Ips 131/2018, na katero se sklicujeta VSM I Cp 409/2016 in VSM I Cp 521/2020.
[60] VSRS II Ips 97/2021.
[61] VSL I Cp 550/2019.
[62] VSRS II Ips 296/2016.
[63] VSL II Cp 3426/2009.
[64] VSL II Cp 3015/2011.
[65] VSM I Cp 719/2023, VSL I Cp 246/2022.
[66] VSL II Cp 39/2022, VSK I Cp 523/2017.

Tajka Golob Obrenović
odvetnica v Ljubljani

Ali 15-letnik (še) potrebuje kolizijskega skrbnika?

Na začetku se spomnimo:
- da je po Družinskem zakoniku (DZ) otrok oseba, ki še ni dopolnila 18 let (5. člen DZ);
- da otrok, ki je dopolnil 15 let, lahko sam sklepa pravne posle, če zakon ne določa drugače; če so ti posli takšni, da bistveno vplivajo na otrokovo življenje pred ali po polnoletnosti, je potrebno dovoljenje staršev, sicer se veljavnost presoja po Obligacijskem zakoniku (OZ; 146. člen DZ);
- da po Zakonu o nepravdnem postopku (ZNP-1) sodišče otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, omogoči, da kot udeleženec v postopku samostojno opravlja procesna dejanja (drugi odstavek 45. člena ZNP-1);
- da če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo, sodišče postavi otroku kolizijskega skrbnika (peti odstavek 45. člena ZNP-1 in 269. člen DZ).

1. Starostni mejnik

Zakonodajalec je določil starostni mejnik 15 let kot trenutek, ko se otroku v *postopku za ureditev osebnih stanj in družinskih razmerij* omogoči, da v njem sodeluje kot udeleženec. Ta starost je torej procesna predpostavka, o kateri se ne razpravlja.

Enako velja za razumevanje otroka v pravnem smislu. Starost 18 let je norma.

Razmislek za naprej: kolizijskega skrbnika sodišče postavi **otroku**, če si interesi otroka in njegovega zakonitega zastopnika nasprotujejo.

2. Starost otrok ob postavitvi kolizijskega skrbnika v praksi

Osebna statistika pokaže, da je bilo od 40 otrok, ki jim je bil postavljen kolizijski skrbnik, le 10 otrok starih 15 let ali več; torej je bilo le 25 odstotkov varovancev takih, da jim tudi zakon omogoča udeležbo v postopku na način, da samostojno opravljajo procesna dejanja. Od 40 otrok sta med postopkom dosegla starost 15 let le dva otroka, torej 0,5 odstotka varovancev.

3. Utemeljitve v sklepih o postavitvi kolizijskega skrbnika otroku, staremu več kot 15 let

- »Sodišče je mladoletnici XY s sklepom postavilo kolizijskega skrbnika za varstvo njenih pravic in koristi. Sodišče je mladoletnico XY, glede na to, da je že dopolnila 15 let, obvestilo o možnosti samostojnega opravljanja procesnih dejanj, vendar je slednja dne … povedala, da ne želi sodelovati v postopku kot udeleženka.«
- »Sodišče ugotavlja, da je predlog CSD za postavitev kolizijskega skrbnika utemeljen, ker so na podlagi pedopsihiatrične obravnave ugotovljeni nihajoče razpoloženje, manjša intelektualna zmožnost, motnje aktivnosti in pozornosti ter vedenjska problematika. Vse navedeno po oceni sodišča izkazuje, da mladoletnica XY kljub dopolnjenemu 15. letu starosti ni sposobna samostojnega nastopanja v postopku.«
- »Sodišče je z mladoletnico XY opravilo pogovor o načinu nastopanja v postopku in ji kot možnost predstavilo zastopanje po pooblaščencu preko brezplačne pravne pomoči ali zastopanje po kolizijskem skrbniku. Mladoletnica XY je izjavila, da si svojega zastopnika ne bo vzela, in je izrazila željo, da ji sodišče zagotovi kolizijskega skrbnika.«
- »Sodnica je opravila neformalni razgovor z otrokom. Sodišče ugotavlja, da so izpolnjeni pogoji za imenovanje kolizijskega skrbnika, ker starša z nadaljnjo namestitvijo v zavod soglašata, mladoletnik XY pa to zavrača in tudi ne vidi smisla, da bi sam angažiral odvetnika, ki bi v tem postopku zastopal njegove pravice in korist.«
- **V sklepu o imenovanju kolizijskega skrbnika 16 let staremu otroku se sodišče prve stopnje ob siceršnjih pogojih za postavitev glede starosti otroka ni izreklo. Pritožbeno sodišče je v sklepu II N 159/2019 z dne 16. 10. 2023 v isti zadevi reklo, da intenzivnost konflikta med staršema vzbuja dvom, da bosta sposobna poskrbeti za koristi otroka v postopku, in da je otrok zaradi dolgotrajne obremenitve s tem konfliktom v stiski. Torej tudi višje sodišče starosti otroka ni prepoznalo kot razlog, ki bi negiral potrebo po kolizijskem skrbniku.**
- V sklepu o imenovanju kolizijskega skrbnika 16 in 17 let staremu otroku se sodišče prve stopnje ob siceršnjih pogojih za postavitev glede starosti otroka ni izreklo.

Moja ugotovitev je, da so se v zadnjih petih letih

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

obrazložitve sklepov o postavitvi kolizijskega skrbnika otrokom, starim več kot 15 let, razvile od tega, da se s tem vprašanjem sodišče v obrazložitvi ni ukvarjalo, do tega, da je zelo jasno razvidno, da je sodišče sledilo tudi dolžnosti, da se 15-letnemu otroku, ki je tega zmožen, omogoči udeležba pri samostojnem opravljanju procesnih dejanj.

4. Seznanitev otroka z možnostjo udeležbe

– Neformalni razgovor sodnika z otrokom (po izkušnjah otroci, zlasti tisti, ki ne živijo doma, takrat, ko gre za postopke ukrepov, praviloma komaj čakajo, da bodo stari 15 let, in želijo priti na sodišče, se pogovoriti s sodnikom ter povedati svoje mnenje).

– Pridobitev izjave na centru za socialno delo; zapisnik o izjavi je sestavni del poročila centra za socialno delo v zadevi (praviloma otroci nočejo priti na sodišče in tudi ne želijo sodelovati kot udeleženci, sploh ko gre za klasične spore pri razvezah, varstvu in vzgoji, stikih in preživnini).

Iz novejših sklepov sodišča je mogoče razbrati, da sodišče očitno obvešča 15-letnike o njihovih pravicah glede udeležbe in omogoča kolizijskega skrbnika tudi 15-letniku, ki bi bil sposoben sodelovati v postopku tudi s pooblaščencem, ki bi ga dobil preko brezplačne pravne pomoči. Obstajajo argumenti za in proti.

Argument *za* je gotovo ta, da so kolizijski skrbniki lahko bolj vešči postopanja z mladostnikom kot odvetnik s seznama za brezplačno pravno pomoč. Argument *proti* pa je, da s tem negiramo sposobnost otroka, da samostojno opravlja procesna dejanja. Če to sposobnost ima, bi morala biti dovolj usmeritev otroka v pridobivanje brezplačne pravne pomoči. Argument, da imamo pred seboj vendarle še vedno otroka, po mojem mnenju za zdaj še vedno pretehta v smeri, da je za otroka bolj koristno, da se mu ažurno določi kolizijskega skrbnika, kot da se pol leta in dlje čaka na odločbe o brezplačni pravni pomoči (in pred tem ureja dokumentacijo, ki je včasih niti odrasla oseba brez pomoči ne zna urediti).

5. Ali je treba udeležbo vedno dopustiti?

Odgovor je: »Ne.«

Torej, dosežena starost 15 let že po zakonu ne zadošča, da se otroku omogoči udeležba v postopku na način, da samostojno opravlja procesna dejanja, saj mora biti kumulativno podana sposobnost tega otroka, da razume pomen in pravne posledice svojih dejanj.

Kako sodišče ugotavlja, ali je otrok, ki je dopolnil 15 let in je izrazil željo, da se mu omogoči samostojno opravljanje procesnih dejanj, res sposoben razumeti pomen in pravne posledice?

Na več načinov, torej ne vedno enako.

• Neformalni razgovor

V klasičnih družinskih postopkih (razveza, varstvo in vzgoja, stiki in preživnina) bo najbrž sodišče izhajalo iz tega, da je otrok, ki je že na centru za socialno delo izrazil željo po udeležbi, za to tudi sposoben. Torej mora biti udeležba dopuščena. Iz izkušenj lahko povem, da se tudi pri tem sodniki razlikujejo. Še vedno bomo našli sodnike, ki kljub opozorilom nočejo upoštevati tega, da ima 15-letni otrok po zakonu poseben položaj v postopku in mu ga je treba omogočiti, če so pogoji izpolnjeni.

Moje mnenje je, da bi bilo kljub starosti 15 let otroku v korist, da bi sodnik najprej sam opravil neformalni razgovor z njim in mu tudi pojasnil, kaj pomeni sodelovanje v postopku kot udeleženec.

Moje izkušnje s tem, da se v napet odnos med staršema v postopku glede varstva, vzgoje itd. vključi 15-letni otrok, o pravicah katerega se pravzaprav v postopku odloča, so take: še tako trdna odločenost otroka, da bo na naroku povedal svoje mnenje in s tem tudi povedal enemu ali obema staršema, kar jima gre, se praviloma konča v solzah in z otrokovo stisko pred sodiščem. Tega ne želimo.

V konkretnem primeru je sodišče postopek za varstvo, vzgojo, stike in preživnino vodilo tako dolgo, da sta otroka dosegla eden eno, drugi pa dve pomembni procesni barieri. Oba sta postala stara 15 let, oba gimnazijca, sposobna izraziti svoje mnenje. Eden od otrok je poleg tega želel položaj udeleženca v postopku.

Razpravljajoči sodnik se je želel izogniti udeležbi tega otroka, vendar je otrok pri svoji zahtevi vztrajal, in izbire seveda ni bilo. Sodnik, ki je pred tem povedal, da je po njegovem mnenju za otroka udeležba v postopku (varstvo in vzgoja, stiki, preživnina) stresna in naporna ter da je to nekaj, kar morata rešiti starša, je moral otroka povabiti v postopek. Od trenutka, ko je otroku dovolil udeležbo, se je do tega otroka obnašal zelo strogo. Vse skrbi o tem, kako bo postopek otroka prizadel, so izpuhtele. Otroka je sodnik spravil v jok in mu še zažugal v smislu, češ saj si sam hotel priti na sodišče. In postavlja se vprašanje, ali je otrok, ki je sposoben razumeti posledice, tudi emocionalno dovolj zrel, da prenese pritisk postopka, sploh če se znajde v primežu odvetnikov in sodnika, ki tudi družinski konflikt rešujejo kot hudo sporno pravdo.

Ta isti otrok je v še vedno istem postopku, ne da bi bila izdana končna odločba na prvi stopnji, dočakal polnoletnost. Takrat je isti sodnik, ki je preložil narok na nekaj dni po polnoletnosti, od tega istega otroka, z argumentom, češ saj je odrasel, izvedel ponovno zaslišanje in ga spraševal o zadevah, ki so bile dejansko razčiščene že z zaslišanjem staršev (preživnina!).

Postopek je pokazal, kako sta dva procesna mejnika za tega otroka predstavljala nič drugega kot stres, celo ponižanje in izkazovanje moči oblasti nad državljanom. In to v družinskem nepravdnem postopku. Nobena od procesnih kavtel temu otroku ni ničesar dala in ga ni zavarovala.

• Postavitev izvedenca medicinske stroke (klinične psihologije)

V primeru, ko spisovno gradivo kaže, da obstajajo okoliščine, ki nakazujejo, da otrok kljub doseženi starosti 15 let vendarle nima kapacitet, da bi razumel pomen in pravne posledice lastnih dejanj, in torej ne more samostojno nastopati v postopku, včasih ne zadošča, da sodišče opravi neformalni razgovor s tem otrokom. Včasih ne zadošča zato, ker otrok že angažira odvetnika in s

tem nakaže, da se zaveda pravic in možnosti sodelovanja v postopku, in potem po odvetniku to tudi obsežno argumentira. Če sodnik dvomi o sposobnosti otroka sodelovati v postopku, se postavi tudi vprašanje veljavnosti mandatnega razmerja med otrokom in odvetnikom.

V primeru, ko je vprašljiva procesna sposobnost, bi pri odraslem človeku gotovo angažirali izvedenca. Ne vidim razlogov, da bi pri otroku ravnali drugače.

Vendar je otroku vseeno treba zagotoviti, da so do ugotovitve, kakšne so njegove sposobnosti, njegove pravice zavarovane. Ne bi bilo težav, če ne bi bilo pomislekov o ustreznosti zastopanja koristi s strani zakonitih zastopnikov. Nastopijo tedaj, kadar je sodišče v postopku temu otroku že nekaj let pred tem, ko je dosegel starost 15 let, določilo kolizijskega skrbnika zaradi kolizije interesov med starši in otrokom.

Moja izkušnja v odprti zadevi: otrok ima kolizijskega skrbnika, ki ga eden od zakonitih zastopnikov zavrača, in posledično ga zavrača tudi otrok, ki pri njem živi. Otrok ima tudi odvetnika, ki mu je podpisal pooblastilo. Opravljena procesna ravnanja sodišča: zaslišanje izvedenca pediatrične stroke, opravljen neformalni razgovor z otrokom, postavljen izvedenec psihiatrije in klinične psihologije. Naj na tem mestu končam.

6. Udeležba kot samostojno opravljanje procesnih dejanj in pravica do vročitve odločbe

Tega ne gre enačiti s pravico otroka po 96. členu ZNP-1, da izrazi svoje mnenje o uvedenem postopku, o čemer ga obvesti center za socialno delo in ga pouči o pravici izraziti mnenje na centru za socialno delo, zagovorniku otroka pri varuhu človekovih pravic, v neformalnem razgovoru s sodnikom ali strokovno usposobljeni osebi, vselej brez prisotnosti staršev. Če center za socialno delo oceni, da otrok ni sposoben razumeti pomena postopka in posledic odločitve, o tem obvesti sodišče. Če je sposoben, posreduje zapisnik in mnenje otroka. Če je otrok, ki je že dopolnil 15 let, izrazil svoje mnenje, mu sodišče vroči odločbo in otrok ima pravico do pritožbe.

Starost dopolnjenih 15 let in pogoj, da je sposoben razumeti pomen in pravne posledice svojih dejanj, sta tudi mejnik, ki otroku omogoča, da začne postopek za odločanje o ukrepih za varstvo koristi otroka (106. člen ZNP-1). Po 102. členu ZNP-1 je tak 15-letnik tudi legitimiran, da sproži postopek o varstvu, vzgoji in preživljanju ter stikih. Po 113. členu ZNP-1 lahko sproži postopek glede postavitve pod skrbništvo. Po 116. členu ZNP-1 lahko predlaga prenehanje rejništva, po 119. členu ZNP-1 lahko sproži postopek za podelitev starševske skrbi sorodniku. Po 121. členu ZNP-1 pa tudi postopek za razveljavitev svoje posvojitve.

Procesna sposobnost otrok je v zakonskih sporih in sporih iz razmerij med starši in otroki urejena posebej ter drugače kot v splošnem postopku: skladno z določbama prvega in drugega odstavka 409. člena ZPP mora sodišče otroku, ki je dopolnil 15 let in je sposoben razumeti pomen ter pravne posledice svojih dejanj, omogočiti, da kot stranka v postopku samostojno opravlja procesna dejanja; zakoniti zastopnik tega otroka sme opravljati dejanja v postopku le, dokler otrok ne izjavi, da sam prevzema pravdo. V pravdah o tovrstnih sporih otrok torej ima procesno sposobnost in o tem v teoriji ter praksi ni spora.[1]

V primeru, ko je kolizija interesov zakonitega zastopnika in otroka že prepoznana, je treba seveda tudi preveriti, kako je otrok prišel v stik z odvetnikom, ki ga je pooblastil. Pri pooblastilnem razmerju v družinskem postopku, kjer je predmet obravnave ravno položaj tega otroka (varstvo, vzgoja, stiki, tudi vprašanje omejitve starševske skrbi glede izobraževanja, zdravja itd.), bi bilo smiselno izhajati iz pravice 15-letnega otroka, da sklepa pravne posle, ki so takšni, da bistveno vplivajo na njegovo življenje, in v katerih je potrebno dovoljenje staršev. V tem primeru, kjer obenem obstaja kolizija interesov med otrokom in staršem prav glede teh vsebin, to najbrž ne pride v poštev.

Otrok med 15. in 18. letom starosti je po materialnem pravu omejeno poslovno sposoben (146. člen DZ). Torej je brez odobritve zakonitega zastopnika poslovno sposoben le za posle manjšega pomena. V procesnem smislu za take posle, ki presegajo posle manjšega pomena, nima procesne sposobnosti. Če je otrok pod skrbništvom in ga ne zastopajo starši, ampak skrbnik, je vedno potrebna odobritev skrbnika. To pomeni, da tak otrok nima procesne sposobnosti.[2]

7. Sklep

Vprašanje sposobnosti samostojnega procesnega nastopanja 15-letnega otroka odpre druga vprašanja, na primer vprašanje pravilnega zastopanja in vprašanje veljavnosti pooblastila.

Odvetnik s sprejemom pooblastila sklene z naročnikom mandatno pogodbo (766. člen OZ). Za sklenitev take pogodbe veljajo vse materialne določbe OZ. Pooblastilo torej lahko po materialnem pravu da poslovno sposobna stranka, poslovno omejeno sposobna stranka pa brez dovoljenja zakonitega zastopnika samo za posle, za katere to dovoljuje zakon. Od presoje zakonitega zastopnika je torej odvisno, ali bo soglasje za takšno pooblastilo dal ali ga celo kasneje odobril. Mandatna pogodba je torej po materialnem pravu tedaj veljavno sklenjena, razen če se ne dokaže drugače v postopku izpodbijanja pooblastila. Taka pogodba ni nična.

Vendar pa ta položaj ne vpliva na vprašanje zmožnosti otroka, da sodeluje kot udeleženec v postopku, na kar se nanaša vprašanje njegove procesne sposobnosti. Glede tega zakon nalaga sodišču dolžnost preverjanja, ali je otrok kljub starosti 15 let sposoben sodelovati v postopku z vsemi pravicami in obveznostmi.

Navedeno je pomembno, da se otrokove koristi zaščitijo, sploh v primerih, ko ima otrok v postopku kolizijskega skrbnika zaradi kolizije interesov med zakonitim zastopnikom in otrokom. V primeru, ko je ugotovljeno, da otrok nima kapacitet, da bi sodeloval kot udeleženec, bo sodišče udeležbo argumentirano zavrnilo.

[1] Sklep II Ips 684/2008, 27. november 2008.

[2] Komentar k 77. členu ZPP, str. 331, točka 4.

Neža Miklič

univ. dipl. soc. delavka, univ. dipl. sociologinja, mednarodno certificirana strokovnjakinja za izvedbo forenzičnega intervjuja, višja policijska inšpektorica na Višji policijski šoli Generalne policijske uprave

Priprava in izvedba intervjuja z mladostnico, domnevno žrtvijo spolnega napada

Prikaz s primerom

V prispevku bom s primerom prikazala, kako se na izvedbo intervjuja pripraviti in kako ga izvesti, kadar intervju opravljamo z mladostnikom, v našem primeru z mladostnico Metko, ki je domnevna žrtev spolnega napada. Razlaga skozi posamezne faze nam bo omogočila lažje razumevanje mladostnice, predvsem njenega vedenja in odzivanja.
Pojasnila bom dinamiko spolne zlorabe v tem konkretnem primeru in razložila pomen oblikovanja vprašanj, saj je osrednji namen intervjuja ta, da od osebe, v našem primeru od Metke, pridobimo verodostojne in zanesljive informacije.

1. Sum spolnega napada na otroka (mladostnico) – primer

Soočeni ste s situacijo, da boste v zelo kratkem času opravili intervju z mladostnico, domnevno žrtvijo spolnega napada. Podatki, ki jih imate o primeru, so navedeni v nadaljevanju.

Metka je stara 13 let. Živi v Celju s staršema v stanovanjski stavbi. Neposredno nad njimi v svojem stanovanju živita Mark in Saša. Poročena sta štiri leta. Mark je star 29 let. Zaposlen je v gradbenem podjetju, ki večino svojih poslov opravi v tujini, zato ima Mark mnogo prostih dni, ko se vrne nazaj v Slovenijo.

V tem šolskem letu je imela Metka težave pri matematiki in Mark se je ponudil, da ji bo pomagal, s čimer so se Metkini starši strinjali. Mark je prihajal k njim v stanovanje in inštruiral Metko. Družini med seboj tudi sicer prijateljujeta.

Zaradi dela v bolnišnici je Saša pogosto odsotna. V petek je zaradi slabega počutja predčasno zapustila delovno mesto in se vrnila domov. Ko je okoli 22. ure vstopila v stanovanjsko stavbo, je na hodniku »zalotila« Metko in Marka med poljubljanjem. Navedeno je nemudoma povedala Metkinim staršem, ki so odšli na policijsko postajo in podali prijavo. Metka je staršema »priznala«, da sta z Markom že imela vsaj en spolni odnos.

Mark se do Metke vede »pokroviteljsko«. Že od novembra jo vozi v šolo, pride po šoli po njo in ji daje darila. Za rojstni dan, ki ga je imela 10. januarja, ji je podaril parfum, ki ga je bila zelo vesela. Obljubil ji je, da jo bo, če bo »prav dobra«, za nekaj dni nekam peljal na počitnice.

Mark in Metka naj bi klepetala tudi po Snapchatu, zato je policija naredila zaslonske slike telefona, iz katerih je razvidno, da se vsebina pogovora nanaša na spolnost, zaljubljenost.

Mark je sicer Saši vse priznal in ji povedal, da sta se z Metko res poljubljala, ob tem pa ji očital, da je za vse kriva ona, saj se je v njunem odnosu »ohladila«. Dejal je tudi, da je pravzaprav Metka zapeljala njega.

Metko bodo k vam pripeljali starši.

2. Priprava na izvedbo intervjuja z mladostnico

Na izvedbo intervjuja se moramo pripraviti. Za začetku velja razmisliti o sebi, o lastnem odnosu do obravnavane problematike. Morebitni predsodki, stereotipi in zasebne življenjske situacije imajo odločilen pomen ter se pokažejo v našem vedenju v trenutku, ko poskušamo z Metko vzpostaviti stik. Mladostnika lahko pridobimo in lahko ga še hitreje izgubimo. Četudi smo v časovni stiski, obremenjeni z nujnostjo tega primera in številnimi drugimi čakajočimi zadevami, se lahko na intervju pripravimo v zelo kratkem času.

Kako nas bo oseba, v našem primeru Metka (pred njo pa še starša), sprejela, je odvisno predvsem od nas, našega pristopa, naše verbalne in neverbalne mimike. Prvi vtis o sogovorniku si ustvarimo zgolj v nekaj sekundah in sogovornika prednostno intuitivno začutimo. Mladostniki so glede tega še posebej senzorni. Neizmerno so občutljivi na to, ali so besede, ki jih izrekamo, usklajene z našim vedenjem, ravnanjem, obnašanjem. »Skenirajo« nas in od prvega trenutka dalje vedo, »v kakšni koži smo«. Vedo, ali nam je mar. Mladostnik nas vrednoti in ko oceni, da smo vredni zaupanja, bo z nami komuniciral; v nasprotnem primeru nas bo gladko odbil. Uspeh intervjuja ni odvisen toliko od spola izpraševalca, kolikor je odvisen od osebnosti izpraševalca. Ko bomo mladostnika resnično pogledali, in ne »gledali skozenj«, ko se bomo zanj iskreno zanimali, z njim komunicirali, ker nas bo zanimal kot oseba, bo mladostnik začutil, da smo v poplavi oseb, s katerimi se srečuje, morda prav mi tisti pravi, vredni zaupanja, in bo z nami spregovoril. Mladostnik je namreč vajen, da se ga ne posluša, da se ga ne sliši, da njegovo mnenje ne šteje, morda celo meni, da zanj nikomur ni mar. Kar pogosto sliši, je moraliziranje, pridiganje, in takrat se odklopi – telesno in mentalno. Prigovarjanje ali ukazovanje ne bo pomagalo, s takšnim ravnanjem bo mladostnik le prejel potrdilo, da smo eni izmed mnogih. Pomagalo bo, ko mu pokažemo, da je vreden pozornosti, če pohvalimo očitno, če poiščemo njegov potencial in ga ubesedimo.

2.1. Mladostnica Metka – razumevanje telesne in čustvene ravni, pomena socialnih odnosov ter kulturnih dejavnikov

Metka ni pomanjšana verzija odrasle osebe, četudi se zdi, da pred nami sedi mlada ženska. Lahko se zdi starejša, lahko se izraža »zelo odraslo«, pa vendar je Metka mladostnica v fazi dozorevanja, v razvojni fazi poznega otroštva in zgodnjega mladostništva, za katero sta značilna spoznavanje psiholoških razlik v odnosu do staršev in upad njihove idealizacije. Metka dvomi o vsem ali zavrača vse, kar starša govorita, njune nasvete in predloge, še bolj zavrača stališča, ki jih izražata. Starša sta zanjo z drugega sveta, stara, starokopitna, zastarela. Daleč od tega, da sta vsevedna, nasprotno, ničesar ne vesta, še manj razumeta. Ne poznata je, ne razumeta, zdaj še toliko manj. Ne vesta, kaj je resnična ljubezen; ko sta bila sama zaljubljena, so bili drugi časi, od takrat je minilo že »stoletje«. Vse je brez pomena, naredila bosta »po svoje«, zato lahko Metka kljubuje, se »zapre« pred svetom ali pa izraža strah, da se Marku kaj ne zgodi. Glede na navedbe v primeru je povsem mogoče, da Metka do Marka goji čustva naklonjenosti, da je vanj mladostniško zaljubljena.

Na telesni ravni Metka doživlja velikanske spremembe. Veliko pozornosti posveča svojemu videzu. Telo se spreminja, polno je nenavadnih razmerij, vse bolj so vidni razvijajoči se sekundarni spolni znaki. Metka je zaradi vseh teh telesnih dejavnikov še toliko bolj razdražljiva, skrajno občutljiva. Mladostniki imajo v tem razvojnem obdobju praviloma nizko samopodobo in Metka ni nujno izjema.

Iskanje samega sebe je zahteven proces in Metka kot mladostnica v tem razvojnem obdobju eksperimentira z različnimi vlogami. V dobi mladostništva Metka v socialnih odnosih doživlja krizo identitete. Četudi je s staršema do sedaj lahko imela zaupljiv odnos, se z njima o posameznih temah ne pogovarja. Gre za pogovore o intimnosti, o kateri se Metka lahko pogovarja z nekom njene starosti, po možnosti istega spola, ali z nekom, ki ji veliko pomeni, ki mu je naklonjena in ki je naklonjen njej. V mladostništvu imajo pomembno vlogo vrstniki. Mladostnik si sam izbira svoje vrstniške skupine, skupine, ki jim želi pripadati. Podatkov o Metkini socialni mreži v opisu primera ni, morda je Mark njena socialna mreža. Vse več je mladih, ki nimajo prijateljev, niti enega, in ki ostajajo sami, osamljeni z željo po tem, da bi nekomu pripadali. Takrat so posebej občutljivi in dojemljivi za morebitne druge osebe, ki imajo za njih čas, jim dajejo občutek, da jih razumejo, jim dajo, kar potrebujejo: pozornost. Drugi so torej tisti, ki zadovoljujejo Metkine prioritete, za katere so pred tem skrbeli starši. Ti drugi so tisti, ki spodbujajo, usmerjajo zanimanje in imajo vpliv na oblikovanje ali preoblikovanje vrednot, ki jih je pred tem, v otroštvu, Metka ustvarila s starši. Kadar teh drugih v fizičnem smislu ni v vrstnikih, so kje drugje: fizično ali virtualno.

Številne raziskave podrobno pojasnjujejo pomen upoštevanja psiholoških elementov, za razliko od sociooloških elementov, ki se jim raziskovalno posveča pozornost šele v zadnjem obdobju, predvsem zaradi vojnih stanj in posledično globalnih migracij ter s tem zaradi pomembnosti razumevanja različnih kultur. Za izpraševalca so v času priprave na izvedbo intervjuja enako kot psihološki elementi pomembni tudi podatki o tem, iz kakšnega okolja Metka izhaja, v kakšnem okolju trenutno živi, v kakšni obliki družine odrašča. Zanimati nas morajo njeni morebitni sorojenci, če jih ima, in kateri otrok po vrsti je Metka. Vsaka podrobnost ima svoj pomen. Pomembno je versko prepričanje staršev, tudi zato, ker se bo intervju prednostno vrtel okoli področja intimnosti. Ekonomske razmere družine so na drugi strani tiste, ki Metkin status v okolici, predvsem v šoli, zvišujejo ali znižujejo. Iz navedb primera nam je znano, da naj bi jo v šolo in iz šole vozil Mark, ji kot 13-letnici kupoval darila, parfum za rojstni dan, in ji obljubljal, da jo bo peljal na počitnice. Morda Metki matematika resda povzroča težave, a tu je Mark in ta ima prost dostop do stanovanja in Metke. Hvaležni starši v Marku vidijo prijatelja, soseda, osebo, ki rada pomaga, se dodatno angažira. Njuno druženje neomajno podpirajo in vsi morebitni zadržki s tem avtomatično padajo. Z Markom in njegovo ženo Sašo tudi sicer prijateljujejo, zato ni tako nenavadno, da 29 let star moški veliko časa preživi z Metko, 13-letnim dekletom. Mark pravzaprav družini mnogo doprinese, zdi se, da ji, ko je doma, njihov vsakdanjik močno olajša.

3. Dinamika spolne zlorabe

V primeru, ki ga obravnavamo, gre za domnevno spolno zlorabo dekleta, mladostnice, ki naj bi jo domnevno storil odrasli moški. Mark ni Metkin vrstnik (ni mlad), kot tudi ni moški očetove starosti (ni star). Je moški in ni tujec, pred katerim opozarjajo starši, nasprotno – je človek, ki nesebično pomaga. Inštruira jo v stanovanju in kadar potekajo inštrukcije, je dobro imeti mir, biti sam ali v ločenem prostoru, saj je tako najbolje za učenje. Starši se strinjajo, navedeno seveda podpirajo. Metka in Mark sedita blizu drug poleg drugega. Neizbežen je osebni stik, prej ali slej vse bolj intimen. Osebo, ki sedi poleg tebe, vonjaš in jo telesno čutiš. Premiki s telesom, sprva bežni dotiki, prijemi za roko, ko se popravlja matematični račun, so normalen, sestaven, običajen del inštruiranja. Kadar so uspehi tu, sledijo objemi, poljubi in stiski telesa kot odrazi veselja. Pri inštrukcijah ne gre vedno za snov, lahko gre za pogovor, navadno sproščen, prijeten, lahko gre za druženje, zbliževanje, lahko gre za stik, ki preide v odnos.

Spolna zloraba ni vedno uporaba sile ali grožnje, le redko je prisotna telesna poškodba, zato pa je spolna zloraba vedno zloraba moči. Je manipulacija in psihološka igra zrelejšega z mlajšim, naivnim, zaupljivim, z nekom, ki še nima pravih življenjskih izkušenj. Mladostnik, ki je zlorabljen, se tega ne zaveda nujno, do storilca lahko čuti empatijo, čustva naklonjenosti, celo iskreno zaljubljenost. Kontrolo nad odnosom ima vedno starejši, zrelejši, in če bi to bil resnično iskren odnos, ne bi bil skriven in prepovedan. Odrasli ve, da je nadlegovanje otroka kaznivo. Za Metko je njuna skrivnost – nasprotno – lahko prijetna. Mark je svetu ne pokaže, saj za to še ni pravi čas, navsezadnje je še osnovnošolka. Metka razume, da doma pri njem ni vse v redu, in hkrati sanjari o življenju z njim, kot njegovo dekle, kot njegova žena, mati njegovih otrok. Družbena omrežja podrejo še zadnje bariere. Če je kakšno stvar težko osebno izreči, je bistveno lažje z uporabo tehnologije. Simboli naklonjenosti, prijaznosti, nežnosti. Nobene sile, nobene grožnje in Metka ves čas aktivno sodeluje. Ko jo starša

»stisneta v kot«, prizna, da je enkrat že imela spolni odnos z Markom, četudi ne vemo, kaj to pomeni. Preveriti moramo, kaj si Metka pod pojmom »spolni odnos« sploh predstavlja. Po podatkih primera Mark ob razkritju prizna in hkrati z vso močjo obrambno napade. Kriva je pravzaprav Saša, tudi Metka, žrtev je on. Metko – nasprotno – skrbi, ne želi si, da se Marku karkoli zgodi, ne želi si, da bi ga spravila v težave ali ga osramotila. Pri mladostnikih, ki so žrtev spolne zlorabe, je takšno vedenje pogosto. Strah jih je, da bodo kaznovani, skrbi jih za druge, v krču so ob misli na to, kakšne posledice bo odkritje imelo za njih in družino. Krivdo že tako ali tako najprej iščejo v sebi.

4. Intervju

4.1. Vzpostavitev stika – pogovor/intervju s staršema kot predpriprava na intervju z Metko

Razkritje je v primeru, ki ga obravnavamo, nenadno, nepričakovano. Saša reagira, se sooči z Markom in seznani z dogodkom Metkina starša. Starša Metko »zaslišujeta«. Razkritje sproži »efekt domin«, ki ga Metka ne razume najbolje. Naslednji trenutek je s staršema že na policiji, kjer jo izprašujejo o najbolj intimnih podrobnostih. Vzeli so ji telefon, povezavo s svetom.

Podrobnosti razkritja nam niso znane, so pa za postopek in izvedbo intervjuja odločilnega pomena. Ne vemo, kako, v kakšnih razmerah in ob prisotnosti koga je pogovor z Metko potekal. Ne poznamo reakcije staršev, niti Saše, le nekaj malenkosti o Marku. Zanesljivo so velika čustvena vznemirjenost in postavljena vprašanja nehote vplivala na Metkino počutje in njeno izjavo. Metko pripeljejo starši, ki želijo biti med intervjujem fizično prisotni. Metka, 13-letna mladostnica, čustveno močno pretresena, v strahu pred prihodnostjo, že tako težko govori, o intimnih podrobnostih pa sploh ne in nikakor pred staršema. Kar starša potrebujeta, je zaupanje, zagotovilo, da bo z Metko vse v redu, da je izvedba intervjuja ne bo dodatno viktimizirala. To je treba razumeti, zato se je treba prednostno pogovoriti s staršema. Z vsakim od njiju posebej, ločeno, saj se bo v nasprotnem primeru oblikovala enotna in s tem neverodostojna izjava. Pogovora s staršem (na primer najprej z očetom, nato z mamo) ne začnimo z zadnjim, aktualnim dogodkom. Ta je vsekakor pomemben, a nanj bomo prešli kasneje. Na začetku nas zanima sogovornik, ki je pred nami. Povejmo mu, kdo smo – preprosto, brez uporabe nazivov, če nas po tem ne vpraša posebej; enostavno razložimo, kakšen je namen tega srečanja in kako bo potekal pogovor. Nadaljujmo z besedami, da imamo dovolj časa, oziroma mu sporočimo, koliko časa imamo na razpolago, na primer:

»Sedaj imava na razpolago 30 minut; če bova potrebovala več časa, se bova dogovorila, kako naprej. Bi vam bilo tako v redu?«

Povejmo mu, da nas zanima vse in da bomo zato dobro poslušali ter morebiti postavljali vprašanja, kadar bomo želeli izvedeti še več ali še bolj podrobno. Naj oseba na drugi strani vdihne – postavili ste okvir in s tem pri osebi vzbudili občutek gotovosti v situaciji, ki ji je sicer neznana. Pogovor začnimo z vprašanji o tej osebi: kdo je, koliko je družinskih članov, zanimajo nas njihova imena, koliko so stari, kaj so po poklicu, kje so zaposleni, kaj delajo, kako poteka njihov vsakdanjik, kaj počnejo, ko so prosti – povsem običajne in splošne stvari, preko katerih spoznavamo sogovornika in njegov besedni zaklad ter hkrati pridobivamo informacije. Delujemo sproščeno, na obrazu imamo mehak izraz. Naš ton glasu naj bo umirjen, ne prepočasen in ne prehiter. Občasno se nasmehnimo in sogovorniku z mimiko obraza sporočimo, da ga poslušamo, da ga slišimo, da ga aktivno spremljamo. Sogovornik nam opisuje okoliščine, ki so mu znane, zaradi katerih se ne počuti ogroženega, ki ga ne vznemirjajo; v nas vidi osebo, ki zanj kaže zanimanje. Pri tem smo seveda iskreni, sicer je vse zaman. Poleg sogovornika, splošnih podatkov, družinskih članov nas zanimajo razmere pri njih doma. Spet neogrožajoče – kako je imeti doma Metko kot mladostnico. Zanimajo nas odnosi, kakšni so. Med pogovorom spoznamo, »da imajo vsake oči svojega malarja«, in čeprav bomo pogovor z očetom in nato mamo (ali obratno) vodili na isti način, bomo prejeli različne podatke, različne poglede na iste stvari, iste osebe. To, kar potrebujemo.

Potem v pogovoru preidemo na Metko. Metka nas zanima celostno: kdo je, kakšna je, kaj jo zanima, kaj ima rada, česa ne, kako deluje, kako se počuti, kakšne so razmere v šoli, zanimati nas mora njena socialna mreža, odnosi s sošolci, šolsko delo, morebitni hobiji ali stvari, ki ji veliko pomenijo. Ko končamo, se usmerimo na aktualni dogodek. Ta nas zanima podrobno in natančno: kaj se je dogajalo, kako in kje je bil starš z dogajanjem soočen, kaj je kdo rekel, katere besede je uporabil, kdo je bil prisoten, zanimajo nas vse izrečene besede vseh vpletenih. Zanima nas, kdo je izpraševal Metko, kdo je bil pri tem prisoten, kakšna vprašanja so ji bila postavljena, kaj in kako je Metka odgovarjala. Na kakšen način se je razkril podatek, »da sta imela z Markom vsaj en spolni odnos«.

Z ozkega preidimo nazaj na široko. Preverimo, kako so se sploh spoznali s Sašo in Markom, kakšno je njihovo prijateljstvo, kako pogosto in kdaj so se družili, na kakšen način so se začele inštrukcije, kje so potekale, kdaj, kako, kako pogosto. Kje so bili ta čas drugi, kakšno je bilo Metkino vedenje – kaj vse je starš opazil sam, kaj je zaznal; zdaj se morda že spomni tudi okoliščin, ki jih je prej spregledal, saj se mu takrat niso zdele nič posebnega.

Staršema se »odpirajo oči«. Sprevidela bosta, katera dejanja, kateri dogodki so na koncu pripeljali do razkritja. Pred nami se bo sestavljal mozaik posameznih dejanj in dogodkov, ki bodo prikazovali, kako je stik prešel v odnos. Starša se namreč šele zdaj dobro soočata z nastalo situacijo. Glede na reakcijo sta šokirana, jezna in morda ju že navdajajo občutki krivde, morda mislita, da sta s svojim dopuščanjem sama omogočila nastalo situacijo, prispevala k njej.

Za tako podroben pogovor praviloma potrebujemo od 30 do 45 minut. Gre za ciljno usmerjen pogovor, v katerem pridobivamo bogastvo informacij, ki nam bodo prišle prav pri izvedbi intervjuja z Metko. Pravzaprav gre za najboljši možen izkoristek časa. Starša sta nas spoznala, spoznala sta naš način dela, vesta, da nas dogajanje resnično zanima. Metka ni zgolj primer in ko jima bomo dejali, da bi z Metko želeli govoriti sami, nam bosta to omogočila.

4.2. Intervju z Metko

Po podatkih, ki jih imamo o tem primeru, naj bi se razkritje zgodilo v poznih večernih urah. Metko so odpeljali na policijo, verjetno je bil opravljen (njen prvi) ginekološki pregled. Sklepamo, da je trenutno zelo utrujena, zato je pomembno vprašanje, kdaj je pravzaprav najbolj primeren čas za izvedbo intervjuja. Ko je Metka spočita. Če je le mogoče, opravimo intervju z mladostnikom v poznih dopoldanskih urah, ne zjutraj in ne v prostoru, kjer naj bi se domnevna zloraba zgodila. Stanovanje, v katerem Metka živi, ni primeren kraj, četudi je to prostor, ki ga Metka mogoče dojema kot prostor, kjer je »vzklila ljubezen«.

V intervjuju izhajamo iz okoliščine, da je Metka tista oseba, ki ima informacije. Poudarek je torej na njeni izpovedbi in na nas izpraševalcih, ki vodimo intervju. Bistven namen intervjuja je, da od Metke na verodostojen način pridobimo zanesljive podatke o dejanju (ali več dejanjih) in drugih okoliščinah ter vseh udeleženih osebah. Pridobljene informacije lahko podatkom, ki jih o konkretnem primeru že imamo, pritrjujejo ali pa jih prikažejo na drugačen način (na primer kot naučeno, vnaprej pripravljeno pripoved, kot krivo ovadbo, kot dogodek, in ne kaznivo dejanje). Izpraševalci izhajamo iz predpostavke, da smo s primerom seznanjeni zgolj na podlagi nekaj posredovanih podatkov, ki jih je treba preveriti. Seveda nas posebej zanima zadnji dogodek, dejanje »razkritja«, ki pa je zgolj delček dogajanja. Zanimati nas mora celota.

Na intelektualni ravni je mladostnik že sposoben pravilno poročati o simptomih, dogodkih, izkušnjah, s pravim občutkom za čas in okolje. Sposobnost razmišljanja je pri mladostniku v polnem razmahu. Razvito ima abstraktno razmišljanje, kar pomeni, da začne sistematično analizirati logične alternative, da sestavlja hipoteze, sklepa logično in deduktivno. Večina 13-letnikov, ki živijo v običajnih razmerah in imajo običajne intelektualne sposobnosti, je zmožna odgovoriti na vprašanja, kdo, kaj, kje, kako, kdaj, kolikokrat, s čim, ter zna opisati zaporedje.

Pri izvedbi intervjuja z mladostnikom ozavestimo in upoštevajmo, da smo odrasli praviloma vajeni intervju voditi tako, da mladostnik odgovarja na postavljena vprašanja. Cilj našega intervjuja je povsem drugačen. Naš namen je, da Metka pripoveduje, da nam podaja informacije, mi pa na drugi strani zelo dobro in natančno poslušamo ter vprašanja zastavljamo na način, da Metko usmerjamo k še podrobnejšemu opisovanju ali pojasnjevanju, k razlagi posebnosti, ki nas še posebej zanimajo. Zdi se, da je Metka tista, ki vodi intervju, in mi odrasli se Metki, mladostnici prilagodimo tako s tempom kot izborom vprašanj. Praviloma v intervjuju jedro podatkov, vezanih na primer obravnave, pridobimo v t. i. sredini izvedbe intervjuja, procentualno ocenjeno po približno 40 odstotkih celote intervjuja.

Začnemo na podoben način, kot smo delovali že pri Metkinih starših. Ne skočimo neposredno na dogodek, najprej vzpostavimo stik, da bomo lahko razvili odnos. Metko v začetku spoznamo, sprostimo v situaciji, ki je zanjo (in nas) zahtevna, čustveno naporna. Spodbujamo jo k pripovedovanju in tako spoznavamo njen način govora, besedni zaklad, intelektualne spretnosti. Govorimo z njo o tematikah, ki so njej zanimive in pomembne in za katere smo prej izvedeli v pogovoru s starši ali nam jih je z odgovori ponudila Metka (na primer, da ima ljubljenčka, psa z imenom Lux, da rada izdeluje nakit).

Naj nas ne zmoti morebiten Metkin odklonilen, uporniški odziv, ali nasprotno, naj nas ne prestraši tiha, apatična Metka. Prilagodimo se ji. Pogledamo jo, se ji predstavimo z imenom in jo vprašamo po njenem.

Ime mi je …, kako je ime tebi? Pišem se …, kako se pišeš ti? Zdaj sva v Ljubljani, od kod si ti? Kje živiš? V katerem kraju živiš? Kje si doma?

V zadnjem delu smo na primer postavili isto vprašanje na več različnih načinov, da prikažemo, kako se vprašanje da postaviti na več različnih načinov. Nismo ponavljali istega vprašanja, temveč smo ga zastavili na drugačen način. Ponavljanje istega vprašanja ni primerno, saj bi Metka menila, da ni odgovorila pravilno, in bi nam podajala različne odgovore. Menila bi namreč, da očitno iščemo drug odgovor, ne tistega, ki ga ona ponuja.

Povemo ji, da bi radi govorili z njo, se pogovorili z njo. Na več načinov lahko povemo, kaj želimo. Ne uporabljamo besede zaslišanje ali intervju. Rečemo: *Rada bi se pogovorila.*

Če se Metka odzove z zavrnitvijo, z besedami, da naj kar starše vprašamo, kar nas zanima, se na primer lahko odzovemo tako:

- *Rada bi, da bi se pogovorili. Zanima me tvoje mnenje,* ali
- *Želim slišati tebe, ne zanimajo me drugi,* ali
- *Lahko vprašam starše, a to ni isto. Mene zanimaš ti, zanima me, kaj imaš ti povedati, kaj ti misliš. Zanima me tvoje mnenje,* ali
- *Imava čas. Obljubim, da te bom poslušala. Če mi kaj ne bo razumljivo, te bom vprašala, da mi bo potem bolj jasno. Bo tako v redu?*

Nato na ta način nadaljujemo, da pridobimo osnovne informacije o njej in njeni družini:

Kako je ime mami? Kaj dela? Kaj je po poklicu? Kakšna je? Opiši mi jo, prosim. Kaj ti je pri njej všeč? Kaj te moti?

Enako nas potem zanima tudi za očeta in morebitne sorojence. Nikogar ne smemo izpustiti. Praviloma nekaj teh informacij že imamo, z Metkino pripovedjo preverjamo njen senzorični spomin.

Zatem lahko preidemo na tematiko šole, ki ima za nas poseben pomen. Vprašamo na primer tako:

Stara si 13 let, torej obiskuješ 8. razred. Na katero šolo pa hodiš? Kje v Celju je ta šola? Kako daleč od doma je šola? Kako prideš v šolo in nazaj?

S temi vprašanji smo posegli v del vsebine, ki nas posebej zanima. Če Metka odgovori, da gre v šolo z avtobusom, jo lahko spodbudimo s podvprašanjem:

Greš v šolo še kako drugače? Peljejo me. Kdo te pelje? Mama ali oče. Te kdaj pelje kdo drug? Morda kdaj dedek, drug pa ne.

Metka se izogiba odgovoru, saj ve, da je povezan z Markom. Lahko jo vprašamo, kako je šla v šolo določenega

dne, če smo pred tem pridobili te podatke. Pri tem nam bo koristna informacija, ki smo jo dobili na primer od mame:

Ko si je zlomila nogo, to je bilo lani, se je Mark ponudil, da jo vozi. Veseli smo bili. Od takrat naprej jo je vedno, ko je bil doma, vozil v šolo in nazaj. Vozil jo je vedno s svojim avtom. Mark vozi avto znamke … «

V takem primeru podamo iztočnico:

Lani si imela poškodovano nogo. Kaj pa se je zgodilo? Opiši mi podrobno. Koliko časa si imela mavec? Zdaj razumem ... Kako si takrat hodila v šolo? Vozili so te … . Kdo pa?

Nato je tu še ena tematika, ki usmerja in je povezana s šolo ter vključuje del, ki nas posebej zanima:

Kakšen je 8. razred? Slišala sem, da celo najtežji. Kaj misliš? Kako ti gre? Sama sem imela težave s fiziko, matematiko – kaj pa ti? Kaj imaš v šoli rada? Kaj ti ni všeč? Matematika. Težka je … Kako si pomagaš? Učim se. Imam inštrukcije. Od takrat je bolje … Povej mi vse o inštrukcijah. S kom jih imaš? Kako potekajo inštrukcije? Povej mi vse … Koliko časa trajajo?

Podobno iztočnico nam lahko poda tema o stanovanju. Metko vprašamo, kje živi, in ko nam pove, da v bloku, jo spodbudimo: *Opiši mi … Povej mi, kakšno je vaše stanovanje.*

Ko zaključi, lahko nadaljujemo: *Kdo od sošolk/sošolcev živi v tvojem bloku? Kateri od prijateljev živi v istem bloku kot ti? Poznate koga v bloku? Imate kakšne znance v bloku? Se s kom družite?* (Postavite več različnih vprašanj o isti tematiki.) *Kdo pa so oni? Povej mi vse o Saši. Povej mi vse o Marku. Kdo je ona? Kdo je on? Opiši mi …* Zdaj prehajamo na osebe, ki nas posebej zanimajo.

Tematika, ki je spodbujajoča, je na primer Metkin rojstni dan, saj je prejela darilo, ki ji je posebej ljubo: *Kdaj imaš rojstni dan? Opiši mi praznovanje, vse podrobnosti me zanimajo. Kdo vse je bil tam? Kdo pa so te osebe? Kdo je Saša? Kakšna darila si dobila? Kdo ti je podaril to, kdo to? Ti je bilo kakšno darilo še posebej všeč? Katero? Od koga je bilo? Kdo je Mark? Kaj počne? Kjer živi? Kako dobro ga poznaš?*

Če ima Metka domačo žival, na primer psa, je pogovor o njem zanjo prijetna tema. Zanimati nas mora vse o psu. Takoj ko izvemo njegovo ime, ga tudi ves čas naslavljamo z imenom. Ker je to Metkin ljubljenček, o njem govori sproščeno, mi pa jo pri tem dodatno spodbujamo, da prosto govori: *Opiši mi Luxa, povej, kaj rad počne, kako se crklja, razloži mi, kako nagaja.*

Metka podrobno opisuje in prav na ta način opisovanja jo bomo pozneje spomnili, ko bomo prešli na tematiko, pri kateri bo odgovarjala kratko in ji bo lahko težko. Takrat ji bomo dejali: *Se spomniš, kako si mi prej opisovala Luxa? Podrobno in natančno, vse sem si lahko predstavljala. Zdaj mi, prosim, tako podrobno in natančno opiši tudi avto, v katerem si se peljala, sobo, v kateri sta bila …*

Na več načinov se vedno znova vračamo k predmetu našega intervjuja. Zunanjemu opazovalcu se zdi, da je vse to predolgo, in se sprašuje, zakaj ne vprašamo neposredno. Tako bi vprašali šele in zgolj v situacijah, če se Metka na nobeno našo pobudo ne bi odzvala oziroma bi menjala temo pogovora. Metka je mladostnica, ve, zaradi česa in koga je pred nami, zato jo v takšnih situacijah vprašamo: *Kaj se je zgodilo, da sva danes tu? Povej mi vse, zanima me, kako ti vidiš vse skupaj …*

Podala sem nekaj primerov iztočnic. Kadar je dogodkov več in je treba vsakega natančno preveriti, je intervju posledično daljši. Ko vidimo, da je Metka utrujena, ali ko utrujenost začutimo sami, naredimo odmor. Ta naj traja zgolj nekaj minut (maksimalno pet minut) in je namenjen temu, da se prostor prezrači, da se popije kozarec vode in da obiščemo toaleto.

Intervju vedno zaključimo s prijetno temo. Če je bil taka tema pes Lux, naj bo zdaj predmet zaključka. Metki se zahvalimo za pogovor z nami. Vprašamo jo, ali jo karkoli zanima in ali bi nas želela karkoli vprašati. Nato se od nje poslovimo.

Ko se umirimo in ko imamo čas, evalviramo svoje delo. Posnetki pogovora so odličen učni pripomoček za izboljšavo, saj kažejo našo mimiko, tempo, vprašanja.

5. Sklep

Izvedba kakovostnega intervjuja z mladostnikom je svojevrsten izziv. Terja nenehno izobraževanje, vseživljenjsko učenje in je hkrati obrt, ki se je človek lahko nauči ter jo izpili do skrajnih podrobnosti.

S pomočjo primera sem skušala razložiti, kako pomembna je priprava, kako pomembna sta širina in poglobljeno pridobivanje celostnih informacij o osebi, v našem primeru o Metki, o vsem, kar se tiče njenega življenja.

S primeri in iztočnicami sem prikazala, kako si pomagati in postavljati vprašanja z začetnico *K* ter se povsem izogniti vprašalnici *zakaj*, ki sproža občutek krivde, in vprašalnici *si (ste)* oziroma *ali*, saj s tem že usmerjamo k temu, kar želimo slišati in z odgovorom zgolj potrditi svoje prepričanje.

Petja Plauštajner
odvetnica v Ljubljani

Čezmejno dedovanje v praksi

Mineva že več kot 12 let, odkar je začela veljati *Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju (Uredba o dedovanju oziroma UD).*[1] V slovenski pravni red je bila prenesena z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-C);[2] dodano je bilo novo tretje poglavje z naslovom *Določbe za izvajanje Uredbe 650/2012/EU,* ki ureja vprašanje določitve organov, pristojnih za izvajanje Uredbe o dedovanju.

Namen Uredbe o dedovanju je torej olajšati postopke dedovanja v primeru čezmejnega elementa. Razlogi za sprejem uredbe, ki bi naslavljala vprašanje nasledstva oziroma dedovanja, so bili že ob njenem sprejemu jasni. S širitvijo EU postaja njeno območje večje, veča se število držav članic in s tem tudi območje, znotraj katerega je s pravno ureditvijo treba zagotoviti eno temeljnih svoboščin EU: prost pretok oseb. Na področju dednega prava se ta svoboščina tesno prepleta tudi z ostalimi svoboščinami EU, kot je prost pretok kapitala in storitev, saj se prebivalstvo giba znotraj meja EU tudi iz gospodarskih razlogov.

Z Uredbo o dedovanju se torej zlasti omogoča pravilno delovanje notranjega trga na področju prostega pretoka oseb, kar je tudi cilj uredbe. Evropske svoboščine prebivalstvu omogočajo zaposlitve v drugih državah članicah, nakupovanje nepremičnin v državah članicah, ki niso njihove domače države članice, odprtje bančnega računa v drugi državi članici. To so okoliščine, o katerih je treba razmišljati tudi pri dedovanju, saj se ob smrti osebe, ki je živela v (vsaj) eni državi članici in imela premoženje v, na primer, več državah članicah, pojavi vprašanje, v kateri državi se bo izvedel dedni postopek in katero pravo se bo uporabilo.

Vprašanje čezmejnega dedovanja je bilo v reviji Odvetnik podrobno obravnavano in predstavljeno[3] že pred nekaj leti, vendar se v praksi še vedno srečujemo s tem, da poznavanje rešitev, ki jih nudi Uredba o dedovanju, ni dobro znano.

V tem prispevku se ne osredotočam na teoretično obravnavo tematike, temveč želim področje približati s praktičnimi primeri, tudi s primeri slovenske sodne prakse, pri tem pa obravnavam vprašanje obstoja čezmejnega elementa in druga najpogostejša vprašanja, s katerimi se soočamo v praksi v primeru čezmejnega dedovanja, kot so vprašanje običajnega prebivališča in zapleti z izdajo evropskega potrdila o dedovanju (EPD).

Področje uporabe uredbe

Uredba o dedovanju ureja vsa civilnopravna vprašanja glede dedovanja zapuščine po zapustniku, torej vse oblike prehoda premoženja, pravic in obveznosti zaradi smrti, ne glede na to, ali gre za prehod po volji zapustnika na podlagi razpolaganja za primer smrti ali za prehod z dedovanjem na podlagi zakona.[4]

Kot je zapisano že v uvodni izjavi uredbe[5] in nato tudi v njenem 1. členu, se UD uporablja samo za dedovanje, ne pa tudi za druga področja civilnega prava. Uvodna izjava uredbe pravi, da naj se uredba ne uporablja za davčne in upravne zadeve (točka 10), kot tudi, da naj se ne uporabi za vprašanja glede premoženjskopravnih razmerij med zakoncema (točka 12). Uredba usmeritvam iz uvodne besede sledi tako, da taksativno našteva področja, ki so izključena iz uporabe uredbe,[6] na primer status fizičnih oseb ter družinska razmerja in razmerja, ki imajo primerljive učinke po pravu, ki se uporablja za takšna razmerja.

Uredba je začela veljati 17. avgusta 2012, vendar se ob upoštevanju njenega 83. člena uporablja za dedovanje oseb, ki so umrle na dan 17. avgust 2015 ali po njem. Uredba je uporabljiva v državah članicah EU, razen na Irskem in Danskem.

Ugotavljanje čezmejnega elementa in običajnega prebivališča

Uredba o dedovanju se uporablja v zapuščinskih postopkih s čezmejnim elementom, pri čemer pa izraza čezmejni element ne opredeljuje. Tipičen primer čezmejnega dedovanja bi bil primer zapustnika, ki je državljan države članice, v kateri ima hkrati tudi stalno prebivališče in katere državljani so tudi dediči, vendar je zapustnik poleg premoženja v svoji državi članici zapustil tudi premoženje v drugi državi članici EU.

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

[1] Uredba (EU) št. 650/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 4. julija 2012 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju odločb in sprejemljivosti in izvrševanju javnih listin v dednih zadevah ter uvedbi evropskega potrdila o dedovanju, SL EU, L 201, 27. 7. 2012.

[2] Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-C), Ur. l. RS, št. 63/2016 z dne 7. 10. 2016.

[3] **Rijavec V.**: Čezmejno dedovanje – glavni poudarki za odvetnike, Odvetnik, št. 4 (97) – jesen 2020, str. 8–19.

[4] Glej 9. točko uvodnih določb UD.

[5] Glej 11. točko uvodnih določb UD.

[6] Glej člen 1(2) UD.

Možno je tudi, da je zapustnik iz razloga zaposlitve živel v eni od držav članic, večino svojega premoženja pa je imel v svoji domači državi članici, kamor se je (ali pa tudi ne) redno vračal. Kadar se v dednem postopku pojavi čezmejni element – bodisi da je zapustnik imel dve državljanstvi ali je v eni od držav članic EU delal, v drugi pa imel stalno bivališče,[7] ali da ima zapustnik premoženje v eni do držav članic, v drugi državi članici pa stalno bivališče – mora sodišče najprej ugotoviti, ali je podana pristojnost za uvedbo postopka o dedovanju z mednarodnim elementom. **Splošna navezna okoliščina za določitev pristojnosti** je ob upoštevanju 23. točke uvodnih določb in 4. člena UD **običajno bivališče zapustnika v trenutku njegove smrti**, ki pa ga sodišča prepogosto enačijo s stalnim bivališčem. Običajno bivališče je namreč tista okoliščina, ki zagotavlja obstoj resnične povezave med posameznikom (zapustnikom) in državo članico, v kateri se izvaja pristojnost.[8] Uredba torej kot splošno pristojna za odločanje o dedovanju zapustnika določa sodišča tiste države članice, kjer je imel zapustnik ob smrti običajno prebivališče. S tem se tudi sledi cilju UD preprečiti več zapuščinskih postopkov v več državah članicah.

Uredba o dedovanju ne ponuja definicije običajnega bivališča, daje pa uporabnikom (sodiščem) navodila, s tem ko določa kriterije, kako ugotavljati zapustnikovo običajno bivališče. Sodišča si lahko pri tem pomagajo s sodno prakso Sodišča EU[9] in Smernicami Evropske komisije za uporabo običajnega bivališča.[10] Kot izhaja iz 23. točke uvodnih določb UD, je pri ugotavljanju zapustnikovega običajnega bivališča naloga sodišča, da oceni vse okoliščine zapustnikovega življenja v letih pred njegovo smrtjo in ob njegovi smrti. Pri tem uvodna določila uredbe sodiščem dajejo napotek, naj sodišče upošteva vsa pomembna dejstva, zlasti kako dolgo in kako pogosto je zapustnik bival v zadevni državi, pod kakšnimi pogoji in s kakšnim namenom. Življenje pa lahko prinese tudi zapletene situacije, zaradi katerih določitev običajnega bivališča ni preprosta. Navodila, kako ravnati, kadar je določitev običajnega prebivališča zapletena, vsebuje 24. točka uvodnih določb uredbe. Kot primer zapletene določitve običajnega bivališča uvodne določbe omenjajo primer, kadar bi zapustnik iz ekonomskih ali poklicnih razlogov odšel delat v tujino (lahko tudi za dlje časa), a bi še vedno ohranil tesno povezavo z državo članico izvora. V takem primeru bo moralo sodišče skrbno proučiti vse okoliščine in verjetno izvesti tudi dokaze z zasliševanjem sorodnikov.[11] Določitev pristojnosti sodišča je pomembna tudi zato, ker bo pristojno sodišče odločalo o celotnem zapustnikovem premoženju.

Analiza prakse slovenskih sodišč kaže, da sodišča vprašanju ugotavljanja običajnega bivališča še vedno ne posvečajo dovolj pozornosti in se ob nezadostno raziskanih okoliščinah prehitro izrečejo bodisi za pristojna bodisi za nepristojna. V prej omenjenem primeru (opomba 11) **Višjega sodišča v Ljubljani, sklep I Cp 1862/2022,** se je slovensko sodišče izreklo za pristojno v primeru, ko je zapustnik, ki je umrl v Sloveniji, poleg slovenskega imel tudi nemško državljanstvo in v Nemčiji prijavljeno bivališče, premoženje pa prav tako v obeh državah članicah. Do takšne odločitve je sodišče prišlo, ne da bi ugotavljalo vse ostale okoliščine, torej kako dolgo in s kakšnim namenom je zapustnik živel v zadevnih državah.

Pri določanju običajnega bivališča mora sodišče ugotavljati okoliščine, ki izkazujejo posebej tesno in trdno povezavo z zadevno državo. Na to je **Višje sodišče v Ljubljani** opozorilo tudi v **sklepu II Cp 64/2023,**[12] kjer pa se je prvostopenjsko sodišče nasprotno od prejšnjega primera izreklo za nepristojno zgolj na podlagi podatka, da naj bi zapustnik živel v Nemčiji. Iz obrazložitve sklepa izhaja, da naj bi zapustnik živel v Nemčiji zgolj iz ekonomskega razloga, a je s svojo izvorno članico (Slovenijo) ohranil tesne stike, tako da je redno obiskoval sorodnike in prijatelje. Sodišče v tej zadevi opozarja, da je določitev običajnega prebivališča dejansko vprašanje, ki ga sodišče mora rešiti ob upoštevanju vseh kriterijev iz 23. in 24. točke uvodnih določb UD.

Da pojem običajnega bivališča v smislu UD presega zgolj ugotavljanje kraja, kjer je imel zapustnik prijavljeno prebivališče v letih pred smrtjo in v času smrti, je **Višje sodišče v Ljubljani** opozorilo tudi v zadevi **II Cp 132/2023.**[13] Tudi v tem primeru se je slovensko sodišče izreklo za nepristojno, ker je ugotovilo, da je imel zapustnik ob smrti običajno bivališče v drugi državi članici, ne v tisti, v kateri je imel prijavljeno stalno bivališče, a tam dejansko ni bival.

Pravilna določitev običajnega bivališča in s tem tudi pristojnosti sodišča, ki bo odločalo, je pomembna tudi zato, ker UD sledi **načelu enotnosti zapuščine**. To pomeni, da o celotnem dedovanju in celotni zapuščini zapustnika, ki jo je ta imel ob smrti, odloča eno sodišče v enem zapuščinskem postopku, četudi se zapuščina nahaja v več državah članicah. S tem se sledi enemu od ciljev UD, ki je preprečiti razdrobljenost zapuščinskih postopkov.

Uporaba prava

UD se torej uporablja za dedovanje po osebah, ki so umrle na 17. avgust 2015 ali po njem. Tudi izbira prava, ki se uporablja v dednem postopku, je veljavna, če je zapustnik pravo izbral na dan 17. avgusta 2015 ali po njem. Če je zapustnik pravo, ki se uporablja za dedovanje po njem, izbral pred 17. avgustom 2015, je določitev veljavna, če izpolnjuje pogoje iz III. poglavja UD (Pravo, ki se uporablja) ali je usklajena s pravili mednarodnega zasebnega prava, ki so veljala v času izbire v državi, v kateri je imel zapustnik običajno prebivališče, ali v katerikoli drugi državi, katere državljanstvo je imel.[14] Sicer pa kot splošna navezna okoliščina za uporabo prava velja – tako kot pri določitvi pristojnosti – zapustnikovo zadnje običajno prebivališče.

[7] Stalnega bivališča ne smemo enačiti z običajnim bivališčem (več v nadaljevanju članka).
[8] Glej 23. točko uvodnih določb UD.
[9] Glej zadevo C 523/07 in C 497/10.
[10] <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_14_13> (23. 2. 2025).
[11] Glej sklep Višjega sodišča v Ljubljani I Cp 1862/2022 z dne 23. novembra 2022.
[12] Glej sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 64/2023 z dne 17. januarja 2023.
[13] Glej sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Cp 132/2023 z dne 28. februarja 2023.
[14] Glej člen 83(2) UD.

Uredba načelu enotnosti zapuščine sledi tudi pri uporabi prava, tako da se merodajno pravo uporabi za celoten zapuščinski postopek, torej za vse premoženje, ki sestavlja zapuščino, ne glede na to, ali gre za premično ali za nepremično premoženje. Ni pa nujno, da bo sodišče pri odločanju uporabilo pravo katere od držav članic. Člen 20 UD namreč pravi, da se uporabi vsako pravo, na katero napotuje uredba, ne glede na to, ali gre za pravo ene od držav članic.[15] To pomeni, da sodišče lahko uporabi tudi pravo tretje države.

Da bi se izognili zapletom glede uporabe prava, zlasti v primerih, kadar ima zapustnik dve državljanstvi, ima zapustnik možnost, da za postopek dedovanja po njem izbere pravo države, katere državljanstvo ima v času izbire ali ob smrti.[16] **Izbira prava** mora biti izrecno navedena v izjavi, ki ima obliko razpolaganja za primer smrti.[17] Izbira prava je torej omejena zgolj na pravo države, katere državljan je zapustnik. Zapustnik za pravo dedovanja po njem ne more izbrati prava katere druge države. S tem se zagotavlja povezava med zapustnikom in izbranim pravom, hkrati je namen takšne ureditve v tem, da se prepreči izbira prava, zaradi katere se ne bi uresničila legitimna pričakovanja oseb, ki so upravičene do nujnega deleža.[18]

Izbira prava lahko privede do tega, da bi pristojni organ moral uporabiti pravo druge države članice. Kot izraža vsebina 27. točke UD, je njen namen vzpostaviti mehanizme, ki bi omogočili, da organ, ki obravnava dedovanje, v večini primerov uporabi svoje pravo. Povezava prava in pristojnosti je v takšnem primeru torej možna z dogovorom med dediči, da je za odločanje o dedovanju pristojno sodišče tiste države članice, katere pravo je zapustnik izbral,19 seveda ob predpostavki, da je zapustnik v ustrezni obliki izbral pravo, ki naj se uporabi pri dedovanju po njem.

Evropsko potrdilo o dedovanju

V primerih čezmejnega dedovanja se pojavi tudi vprašanje, s kakšnim dokumentom bodo dediči v drugi državi članici dokazovali svoj status in pravice. Uredba o dedovanju to tematiko ureja z uvedbo evropskega potrdila o dedovanju (EPD).

Z evropskim potrdilom o dedovanju se uresničuje namen UD olajšati položaj dedičev, volilojemnika, izvršitelja oporoke ali skrbnika zapuščine, opredeljen v 67. točki uvodnih določb. Ta namreč pravi, da bi za hitro, nemoteno in učinkovito uveljavljanje dedovanja s čezmejnimi posledicami v EU dediči, volilojemniki, upravitelji zapuščine morali imeti možnost, da zlahka dokažejo svoj status.

EPD se uporabi takrat, kadar se zapuščina nahaja v dveh ali več državah članicah, vendar njegova uporaba ni obvezna.[20] Uvodne določbe (69. točka) namreč navajajo, da se lahko uporabi tudi druge instrumente. Tej zavezi sledi tekst UD, ko v členu 62(3) določa, da EPD ne nadomešča nacionalnih dokumentov, ki se za podobne namene uporabljajo v državah članicah, torej tudi ne slovenskega sklepa o dedovanju. To pomeni, da se status dediča, volilojemnika, izvršitelja oporoke ali skrbnika zapuščine še vedno lahko dokazuje z nacionalno listino, na primer s sklepom o dedovanju, ki ga pozna slovensko pravo. EPD tudi ne predstavlja odločitve o dedovanju, za dediča je to dokaz o njegovem statusu dediča,[21] njegova narava je torej le deklaratorna. Namenjeno je dokazovanju statusa ali uveljavljanju svoje pravice kot dediča ali volilojemnika in/ali dokazovanju pooblastila za izvršitelja oporoke ali upravitelja zapuščine (člen 63 UD) v drugi državi članici. Potrdilo ni izvršilni naslov, imeti pa mora dokazno moč (71. točka uvodnih določb).

EPD so pristojna izdajati sodišča, kot je opredeljeno v členu 3(2), ali drug organ, ki je po nacionalnem pravu pristojen za obravnavanje dednih zadev.[22] Zakon o dedovanju v 227.b členu sodišče, ki je izdalo sklep o dedovanju, določa kot pristojno za izdajo EPD. Vendar pa sodišče (oziroma organ izdajatelj) EPD ne izda po uradni dolžnosti, temveč zgolj na podlagi zahteve, ki jo lahko vložijo dediči, volilojemnik, izvršitelj oporoke in/ali upravitelj zapuščine.[23] Čeprav poznamo obrazec za zahtevo za izdajo EPD, njegova uporaba ni obvezna. Uredba namreč pravi, da prosilec za vložitev zahteve *lahko* uporabi obrazec. Po prejemu zahteve za izdajo EPD mora organ izdajatelj preveriti podatke v zahtevi, po uradni dolžnosti lahko tudi opravi poizvedbe, potrebne za preverjanje podatkov. Uredba organu izdajatelju nalaga, da stori vse potrebno, da upravičence obvesti o vložitvi zahteve za izdajo potrdila (člen 66). Če je za EPD torej zaprosil eden od dedičev, bi sodišče s tem moralo seznaniti tudi druge dediče. Ko so ugotovljeni elementi, ki jih je treba potrditi na za to predpisanem obrazcu, mora organ izdajatelj EPD nemudoma izdati. Organ izdajatelj potrdila ne izda, če se elementi, ki jih je treba potrditi, izpodbijajo ali če potrdilo ne bi bilo skladno z odločbo, ki zadeva iste elemente.[24]

Original potrdila hrani organ izdajatelj, prosilci pa prejmejo kopijo potrdila, ki je veljavna šest mesecev. V tem roku morajo dediči poskrbeti za ureditev razmerij, torej na primer za vpis v zemljiško knjigo. Če ima potrdilo napake ali organ ni izdal celotnega potrdila (potrdilo je namreč sestavljeno iz več delov, prilog), lahko organ izdajatelj na zahtevo vsake osebe, ki izkaže upravičen interes, ali po uradni dolžnosti potrdilo popravi (člen 71).

Z EPD dediči dokazujejo svoj status, zato noben organ, ki se mu potrdilo predloži, ne bi smel zahtevati, da se namesto (ali poleg) potrdila predloži odločba, javna listina in sodna poravnava.

[15] Glej člen 20 UD.
[16] Glej člen 22 UD.
[17] Glej člen 22(2) UD.
[18] Glej 38. točko uvodnih določb UD.
[19] Glej člen 7(1b) UD.
[20] Glej člen 62(2) UD.
[21] Glej 67. točko uvodnih določb UD.
[22] Glej člen 64 UD.
[23] Glej člen 65 UD.
[24] Glej člen 67 UD.

V praksi se je v preteklosti pri uporabi EPD največ problemov pokazalo pri označevanju nepremičnin. Te zaplete je predvidela tudi UD, zato je v njej zapisano, naj pristojni organ države članice organu izdajatelju druge države članice na njegovo zahtevo zagotovi informacije, zlasti iz zemljiške knjige, matičnih knjig in registrov, v katere se vpišejo listine in dejstva, pomembna za dedovanje (člen 66(5)). Namesto tega se priporoča, da navodila za vpis podatkov o nepremičninah organu izdajatelju prenesejo že prosilci za izdajo potrdila oziroma je priporočljivo te podatke napisati že v zahtevi za izdajo potrdila. Največji izziv v praksi so tako povzročala nemška potrdila, ki (identifikacijskih) podatkov o nepremičnini niso vsebovala.

V zadevi **Višjega sodišča v Kopru, sklep CDn 196/208,** je predlagateljica predlogu za vpis v zemljiško knjigo priložila EPD, ki ga je izdalo nemško sodišče, v EPD pa so bili navedeni le podatki o dedinji in njenem deležu zapuščine. Prvostopenjsko sodišče je vpis zavrnilo, ker v EPD nepremičnina ni bila navedena. V postopku odločanja o pritožbi je višje sodišče zapisalo, da bi razlaga, za katero se zavzema sodišče prve stopnje, pomenila, da na podlagi EPD, ki jih izdajajo nemška sodišča, nikoli ne bi mogli izvesti vpisa v zemljiško knjigo. To pa je, kot pravi pritožbeno sodišče, v nasprotju z UD, pa tudi v nasprotju z javnim interesom. Po mnenju sodišča bi bilo v nasprotju z načeli, na katerih temeljijo UD, ZD in ZZK-1, če bi na predlagatelja (dediča) prevalili posledice razlik med pravnimi sistemi oziroma če zaradi razlik v teh sistemih vpisa ne bi mogli opraviti. Sodišče se opira tudi na 81. točko uvodnih določb UD in pojasni, da bi prvostopenjsko sodišče lahko od predlagateljice zahtevalo, naj predloži dodatne informacije, na primer, naj predloži še zemljiškoknjižni izpisek, iz katerega bo razviden identifikacijski znak nepremičnine in dejstvo, da je v zemljiški knjigi kot lastnica vpisana zapustnica. Gre za prelomno odločitev v slovenski sodni praksi na področju EPD, ki je bistveno olajšala položaje dedičev v podobnih primerih in začrtala tirnice za poenotenje prakse.

Sklep

Uredba o dedovanju brez dvoma pomeni bogat prispevek na področju civilnega evropskega prava in pripomore k boljšemu delovanju notranjega trga. Zlasti pa bistveno olajša položaje dedičev v primeru, ko se zapustnikovo premoženje nahaja v več državah članicah EU.

Čeprav je v uporabi že skoraj desetletje, izkušnje iz prakse kažejo na to, da med uporabniki še vedno ni dobro znana. Rešitve, ki jih UD ponuja, ne zadevajo le olajšanja izkazovanja statusa in pravic s pomočjo evropskega potrdila o dedovanju, ampak tudi možnost izbire prava, ki naj se uporabi v postopku dedovanja.

Zavedanje o uporabnosti UD bomo morali med stranke prenesti tudi odvetniki, saj so ravno naši klienti, državljani EU, tisti, ki jim je UD namenjena. Kot je stroka izpostavila[25] že pred leti in kot še vedno velja, bi v prihodnosti kazalo bolj izkoristiti možnosti, ki jih UD daje glede izbire prava.

[25] **Plauštajner Metelko, K.**: Prva leta uporabe Uredbe EU, št. 650/2012, Pravna praksa, št. 24–25/2019, str. 18.

Jože Hribernik
upokojeni odvetnik v Ljubljani

V razmislek

Z zanimanjem sem se lotil branja članka odvetnika dr. Luigija Varanellija Manipulativne strategije in psihološke tehnike zastonjkarskega izkoriščanja odvetniških storitev.[1]

Po prebranem so mi najprej prišli na misel verzi našega velikega pesnika **dr. Franceta Prešerna** iz

Elegije svojim rojakom:

Krajnc, ti le dobička išeš,
bratov svojih ni ti mar,
kar ti bereš, kar ti pišeš,
more dati gótov d'nar!

Dovoli si dati manjši brezplačni pravni nasvet.
Če srečaš znanca, prijatelja, ki te vabi na kavo, pojdi.
Če te na kavo povabi sošolec, ki ga nisi videl najmanj deset let, pojdi z veseljem.
Če te študent ali študentka na predavanju prosi za pravni nasvet, ga daj.
Če se po srečanju jeziš zaradi brezplačnega pravnega nasveta ali drugega pravnega dejanja, ki ti ga med pogovorom izvabijo znanec, prijatelj ali sošolec, če celo razmišljaš, da bi jim naknadno izstavil račun – preden se za to odločiš, pomisli na Prešernove stihe.
Zapisal jih je velik pesnik in odličen odvetnik, ki mu je bila pravica vedno nad denarjem!

[1] **Varanelli, L.:** Manipulativne strategije in psihološke tehnike zastonjkarskega izkoriščanja odvetniških storitev, Odvetnik, št. 5 (118) - zima 2024, str. 22.

mag. Andreja Dajčman
odvetnica v Mariboru in članica Upravnega odbora OZS

O brezplačnosti brezplačne pravne pomoči

Ideja brezplačne pravne pomoči vsekakor ni nova in tudi bitke, ki jih na tem področju bijemo odvetniki, so zelo stare. Brezplačno pravno pomoč so namreč prvi uvedli v Franciji leta 1851, ko so odvetniki nudili pravno pomoč najrevnejšim in za to sprva niso prejemali nobenega honorarja. Kasneje so začeli prejemati zgolj simbolično plačilo. Zaradi tega so odločno in upravičeno protestirali, saj so prejemali smešno nizke honorarje, ki jim jih je izplačevala država in ki so največkrat zadostovali zgolj za pokritje stroškov vodenja spisa. To stanje je okoli leta 1989 v Franciji izzvalo več stavk odvetnikov, ki so zahtevali, naj država čim prej ponovno spremeni predpise.
Danes, ko smo v letu 2025, se spet ali pa še vedno pogajamo z državo glede plačila brezplačnega ...

Z ureditvijo področja brezplačne pravne pomoči je Slovenija uresničila več ustavnih načel, in sicer načelo pravne in socialne države, ki izhaja iz 2. člena Ustave, načelo enakosti pred zakonom, ki izhaja iz 14. člena Ustave, in določbo o pravici do sodnega varstva, ki izhaja iz 23. člena Ustave. Prav iz slednje ustavne pravice neposredno izhaja tudi pravica do brezplačne pravne pomoči (BPP).

Po 6. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP)[1] ima vsakdo pravico, da o njegovih civilnih pravicah in obveznostih ali v kakršnihkoli kazenskih obsodbah zoper njega odloča neodvisno in nepristransko, z zakonom ustanovljeno sodišče. V zvezi s pravico do sodnega varstva se postavlja kar nekaj vprašanj, ki zadevajo dejansko »dostopnost do sodnega varstva«. Po EKČP mora država omogočiti dostop do sodišča tako, da ne postavlja ovir za uveljavljanje te pravice. S tem v zvezi se pojavlja predvsem problem stroškov postopka in kvalificiranega zastopanja pred sodiščem.

Po mnenju Evropske komisije za človekove pravice lahko pomeni oviro za uveljavljanje sodnega varstva med drugim tudi višina stroškov, ki jih zaradi slabega gmotnega stanja ne morejo plačati tisti, katerih osebni dohodki zadostujejo komaj za preživetje. Čeprav konvencija ne uvaja kar avtomatično pravice do brezplačne pravne pomoči, pa vendar vključuje dolžnost države pogodbenice, da naredi sodno varstvo mogoče in učinkovito. To pa pomeni, da mora država stranki zagotoviti strokovno pomoč, kadar je to nujno za učinkovit dostop do sodišča.

Področje brezplačne pravne pomoči v Sloveniji ureja Zakon o brezplačni pravni pomoči (ZBPP). Od sprejema v letu 2001 je bil trikrat spremenjen in dopolnjen, in sicer v letih 2004, 2008 in 2015. Dvakrat je vanj poseglo Ustavno sodišče.[2] Pravkar je v pripravi nova sprememba in odvetniki smo del delovne skupine za pripravo sprememb ZBPP na Ministrstvu za pravosodje.

Področje prinaša veliko izzivov tako izvajalcem kot tudi uporabnikom in po več kot dveh desetletjih izvajanja ter treh novelah je vsekakor mogoče zaključiti, da brezplačna pravna pomoč za uporabnika velikokrat ni brezplačna in vsekakor ni brezplačna za državo.

1. Cena brezplačnosti

V bistvu je poimenovanje zgrešeno, saj pomoč ni brezplačna za državo, ki zanjo plačuje, v prenekaterih primerih pa tudi ne za prosilce, ki morajo v določenih primerih prejeto pomoč vrniti iz tistega, kar so prejeli v sodnih postopkih, najsi gre za redno, izredno, izjemno ali nujno brezplačno pravno pomoč.[3]

Že v letu 2007, ko se je pripravljala novela, ki velja od 7. marca 2008,[4] je bilo ugotovljeno, da se je med dotedanjim izvajanjem zakona izkazalo, da sta postopek dodeljevanja brezplačne pravne pomoči in izvajanje celotnega sistema precej zapletena ter vsebujeta nekatere pomanjkljivosti, hkrati pa tudi precej obremenjujeta delo sodišč. Vprašljiva naj bi bila tudi pravna pomoč pri dajanju prvega pravnega nasveta, ki ni vezana na ugotavljanje pogojev za dodelitev pravne pomoči. Pogoji za odobritev brezplačne pravne pomoči omogočajo tudi zlorabe. Predsedniki okrožnih sodišč so se opredelili za rešitev, da bi se ZBPP najprej le noveliral in bi z novelo odstranili nekatere pomanjkljivosti ter nejasnosti, nato pa naj bi se pripravil celovit nov pristop k urejanju brezplačne pravne pomoči. Na podlagi razprave o takem celovitem urejanju brezplačne pravne pomoči bi se sprejelo stališče, ali naj Vlada RS predlaga nov zakon o brezplačni pravni pomoči.[5]

Od takrat pa do naslednje novele je preteklo sedem let. Zdaj, v letu 2025, je po desetletju od zadnje novele mogoče reči, da so ugotovitve delovne skupine pravzaprav enake in da se dileme niso rešile.

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

[1] Ur. l. RS, št. 33/94 – MP, št. 7/94.

[2] Ur. l. RS, št. 15/14.

[3] Drugi odstavek 2. člena ZBPP (Ur. l. RS, št. 48/01).

[4] ZBPP-B (Ur. l. RS, št. 23/08).

[5] Predlog ZBPP-B, EVA: 2007-2011-0003, številka: 00720-32/2007/13, Ljubljana, 20. december 2007.

Finančna sredstva iz naslova BPP po letih

	2020	2021	2022	2023
Izplačana	3.874.130,42	4.090.438,75	4.850.333,68	8.797.901,63
Odobrena	3.848.621,57	4.413.672,89	5.232.823,14	9.902.579,86
Vrnjena	668.145,25	639.658,62	628.059,82	690.043,56

Večina težav pravzaprav izvira iz prevelike porabe sredstev, četudi gre po imenu sodeč za brezplačno zadevo. Število zadev je bilo namreč ves čas od uvedbe v porastu in posledično tudi stroški.

Tako je bila od leta 2022 do leta 2023 zaznana rast izplačanih sredstev za BPP za okoli 80 odstotkov.

Na izjemno povečanje rasti stroškov, povezanih s sodnimi postopki, v zadnjih dveh letih tako poleg nepredvidenih izdatkov zaradi nezakonitih migracij vplivajo tudi v preteklem obdobju sprejete spremembe zakonov, in sicer zlasti:

– novela Zakona o odvetništvu (ZOdv-G), s katero se je od 26. aprila 2023 dalje odvetniška tarifa za zadeve *ex offo* in zadeve brezplačne pravne pomoči s 50 odstotkov dvignila na 100 odstotkov, ter

– Pravilnik o sodnih izvedencih, cenilcih in tolmačih (Pravilnik SICT), ki v 51. členu določa usklajevanje višine nagrad za sodne izvedence, cenilce in tolmače, ko rast cen življenjskih potrebščin v času od uveljavitve zadnjega zvišanja preseže 10 odstotkov; hkrati so se s spremembami pravilnika dvigovale nagrade za nekatera področja, za katera je izvedence težko dobiti, in za posamezne jezike, za katere manjka tolmačev.

Število zadev se je povečalo tudi zaradi zvišanja cenzusa, ki je precej visok zaradi rasti minimalne plače, in vedno več udeležencev postopkov izpolnjuje pogoje za dodelitev brezplačne pravne pomoči.

Odvetniški stroški, ki so se izplačevali med letom 2015 in 26. aprilom 2023, so za izplačevalca pomenili 50-odstotni prihranek, saj so se s sprejemom novele Zakona o odvetništvu (ZOdv-D)[6] stroški prepolovili, in to se je gotovo poznalo, ker je bila polovica za izplačevalca brezplačna. Pa vendar ni bila, saj smo jo odvetniki, postavljeni v postopkih po uradni dolžnosti, in odvetniki, ki smo izvajali storitve brezplačne pravne pomoči, zagotovili brezplačno. Od tod velika razlika med izplačanimi sredstvi v letih 2022 in 2023. Seveda so še vedno prisotne težnje nekaterih, da bi se stroški, ki se odvetnikom izplačujejo iz tega naslova, ponovno prepolovili ali vsaj znižali.

Argumentov za to je več, glavni je ta, da odvetniki opravljamo dejavnost na trgu in nam v primeru postavitve po uradni dolžnosti ali po seznamu o brezplačni pravni pomoči sodišče najde stranko. Drugi je ta, da imamo na račun brezplačne pravne pomoči več dela oziroma strank in posledično dohodka, ker ob brezplačni pravni pomoči do sodišča dostopa več ljudi in jih več potrebuje pomoč odvetnika.

Veliko pa je tudi argumentov proti temu, denimo ta, da v primeru brezplačne pravne pomoči največkrat odvetnik napoti stranko po brezplačno pravno pomoč, ko oceni, da izpolnjuje pogoje za to, in ne gre za stranko, ki bi jo k odvetniku napotilo sodišče. Nadalje ni prav nobenega razloga, da se v istem postopku uvaja razlikovanje med plačili, ki gredo odvetnikom, tolmačem in izvedencem, saj vsi trije opravljajo dejavnost na trgu. Pa vendar nihče ni predlagal, da bi tolmači in izvedenci prejemali nižje plačilo.

Res pa je, da imajo države to zelo različno urejeno in nekatere so odločanje o upravičenosti do brezplačne pravne pomoči prenesle na odvetniško zbornico. Ta odvetnikom iz sredstev, ki jih letno dobi od države, izplačuje tudi honorarje, nekatere celo v pokojninski sklad odvetnikov. Druge so širitev kroga upravičencev, da bi se izognile povišanju porabe sredstev, omejile z delno participacijo upravičencev, ki morajo prispevati tudi do 50 odstotkov stroškov. Rešitev za znižanje porabe sredstev ali omejitev kroga upravičencev je več in treba bo najti takšne, ki bodo precej drugačne od te, da se enostavno prepolovi plačilo za delo odvetnikov, ki se izvajanju brezplačne pravne pomoči ne moremo izogniti. Člen 5 ZOdv namreč določa, da kadar predsednik pristojnega sodišča ugotovi, da seznam odvetnikov ne zadošča za izvajanje BPP, odvetnika določi sodišče po abecednem vrstnem redu izmed vseh odvetnikov, vpisanih v imenik odvetnikov območnega zbora, organiziranega na območju posameznega okrožnega sodišča. Odvetnik lahko v takem primeru zastopanje odkloni le, če obstajajo razlogi, zaradi katerih je dolžan odkloniti zastopanje, ne pa tudi iz drugih upravičenih razlogov.

2. Upravičenci

Pri presoji dodelitve brezplačne pravne pomoči se poleg materialnega položaja prosilca kot pogoji upoštevajo okoliščine in dejstva o zadevi, v zvezi s katero prosilec vlaga prošnjo za dodelitev BPP, predvsem da:

– zadeva ni očitno nerazumna oziroma da ima prosilec v zadevi verjetne izglede za uspeh, tako da je razumno začeti postopek oziroma se ga udeleževati ali vlagati v postopku pravna sredstva oziroma nanje odgovarjati in

– je zadeva pomembna za prosilčev osebni in socialno-ekonomski položaj oziroma je pričakovani izid zadeve za prosilca ali njegovo družino življenjskega pomena.

Ugotavljanje teh okoliščin v praksi povzroča nemalo težav.

[6] Ur. l. RS, št. 97/14.

Subjektivni pogoj – materialni položaj

Po podatkih Vrhovnega sodišča se je leta 2023 zelo povečalo število prejetih zadev BPP in pripornih zadev zaradi kaznivega dejanja prepovedanega prehajanja meje ali ozemlja države po 308. členu Kazenskega zakonika (KZ-1), kar posledično vpliva na rast števila zastopanj po uradni dolžnosti.

Ves čas se zvišuje tudi cenzus, ki omogoča upravičenost do BPP (dvakratnik minimalnega dohodka). V letu 2024 je bilo tako na Vrhovnem sodišču ocenjeno, da bo za pokrivanje izdatkov za BPP potrebnih dodatnih 10 milijonov evrov, za zastopanje po uradni dolžnosti pa še dodatnih 16,5 milijona evrov. Na višino teh stroškov pomembno vpliva povečano število ilegalnih pribežnikov, zaradi česar so se bistveno povečali tudi stroški za sodne tolmače.

Glede izpolnjevanja pogojev za dodelitev brezplačne pravne pomoči je upravičencev vse več, saj je cenzus precej visok, še posebej zato, ker se kot družinski člani upoštevajo tudi otroci. Tako neredki prosilci izpolnjujejo pogoje za dodelitev brezplačne pravne pomoči, kot je **razvidno iz naslednjega primera:**

Do brezplačne pravne pomoči je upravičena družina, če povprečni dohodek na člana ne presega 969,76 EUR (2 x 484,88 EUR), kar pomeni, da mora biti dohodek dveh odraslih oseb iz družine nižji od 2909 EUR.

V Sloveniji je povprečna mesečna neto plača v letu 2024 znašala 1526,02 evra, po regijah pa je ta precej različna,[7] vse od 1344,04 evra v primorsko-notranjski regiji do 1654,89 evra v osrednjeslovenski regiji.

V želji, da bi se ustavilo naraščanje stroškov oziroma da bi se ti znižali, se pripravlja nov zakon o brezplačni pravni pomoči, kjer se veliko pozornosti posveča prav delu, ki določa materialne pogoje za uveljavljanje brezplačne pravne pomoči.

Pod drobnogledom so tudi določbe specialnih predpisov, na primer Zakona o preprečevanju nasilja v družini, ki žrtvam nasilja ob predložitvi potrdila o ogroženosti, ki ga pridobijo pri centrih za socialno delo, omogoča pridobitev brezplačne pravne pomoči ne glede na materialno stanje.

Objektivni pogoj – očitno razumna prošnja (z verjetnimi izgledi za uspeh)

Ta pogoj je izpolnjen, če je mogoče v zadevi s stopnjo verjetnosti pričakovati pozitivni izid za prosilca, kar pomeni, da zadeva ne sme biti očitno nerazumna.

Verjetno smo si edini, da je velikokrat nemogoče napovedati izid postopka, še posebej na začetku, ko je mogoč vpogled le v dokumentacijo ene stranke postopka in ko so informacije še precej skope. In takšno je stanje ob podaji prošnje za brezplačno pravno pomoč.

Kako organ ugotavlja te okoliščine, je vprašanje, saj je nemogoče oceniti, ali bi prosilec uspel na primer s predlogom za dopustitev revizije ali z izpodbijanjem odpovedi pogodbe o zaposlitvi ali v številnih drugih primerih.

V zadnjem času je bilo zaznano tudi povpraševanje Službe za brezplačno pravno pomoč o tem, kako se bo v kazenskem postopku zagovarjal obtoženec, ki je prosil za brezplačno pravno pomoč, kar je nedopustno.

Ocenjevanje verjetnosti za uspeh v postopku ne more biti sito za zmanjševanje stroškov, ki se izplačajo za brezplačno pravno pomoč, in ni mogoče iti dlje od splošne ocene smiselnosti zadeve, saj je ob vložitvi prošnje še povsem negotovo, kakšen zahtevek bo sploh vložen, kakšno je stališče nasprotne stranke, pri tem pa je dokumentacija, s katero razpolaga prosilec, velikokrat nezadostna za zaključek, kakšen bo njen uspeh v postopku.

3. Odločanje o stroških

Odločanje o stroških postopka na podlagi 46. člena ZBPP

Z novelo ZBPP-C[8] je bil s 46. členom ZBPP bistveno spremenjen način, na katerega nasprotna stranka upravičenca do brezplačne pravne pomoči vrne stroške. Določilo 46. člena ZBPP sodišču, ki vodi postopek, nalaga, da po uradni dolžnosti upošteva vse stroške, ki so bili izplačani iz sredstev brezplačne pravne pomoči, tako stroške zastopanja stranke po pooblaščencu kakor tudi stroške oprostitve plačila stroškov postopka, in odloči o njihovi povrnitvi ne glede na zahtevek stranke. Obseg stroškov sodišče ugotovi iz odločbe o dodeljeni brezplačni pravni pomoči, višino plačanih stroškov pa iz podatkov v spisu. Stroški postopka, ki niso stroški zastopanja stranke po pooblaščencu, so sodišču znani, saj jih je samo odmerilo. Dobra praksa nekaterih strokovnih služb za brezplačno pravno pomoč je tudi, da sodišče, ki vodi postopek, sprotno obveščajo o izvršenem plačilu stroškov sodnega postopka. Težava pa lahko nastane, ko sodišče ugotavlja višino stroškov zastopanja stranke po pooblaščencu, ta pa stroškov v postopku ne priglasi. V takem primeru ima sodišče možnost, da za stroškovnik dodeljenega pooblaščenca zaprosi pri organu, pristojnem za brezplačno pravno pomoč, ki mu mora dodeljeni odvetnik po opravljeni storitvi predložiti napotnico, s katero zahteva odmero ter plačilo nagrade in potrebnih stroškov iz sredstev brezplačne pravne pomoči.

Pri odločitvah sodišč moramo biti posebej pozorni na to, ali je sodišče ločilo stroške, ki so bili izplačani iz sredstev brezplačne pravne pomoči, in stroške, ki jih je stranka plačala sama.

Če sodišče, ki vodi postopek, na podlagi procesnih pravil pri odločanju o povrnitvi stroškov ugotovi, da bi nasprotna stranka morala stranki, ki je upravičena do brezplačne pravne pomoči, povrniti njene stroške, odloči, da mora nasprotna stranka te stroške povrniti v korist proračuna Republike Slovenije. Drugačna odločitev bi privedla do tega, da bi upravičenec do brezplačne pravne pomoči neutemeljeno pridobil pravico do povrnitve stroškov, ki jih sam ni plačal. S pravilno odločitvijo sodišča Republika Slovenija pridobi izvršilni naslov, na podlagi katerega lahko od nasprotne stranke zahteva povrnitev stroškov, izplačanih iz sredstev brezplačne pravne pomoči, v korist proračuna Republike

[7] Vir SiStat, Statistični urad RS, <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl/Podrocja/Index/98/place-in-stroski-dela>.

[8] Ur. l. RS, št. 19/15.

Slovenije na račun tistega sodišča, ki je izdalo odločbo o brezplačni pravni pomoči. Če nasprotna stranka stroškov v korist proračuna Republike Slovenije ne povrne prostovoljno, ZBPP za njihovo izterjavo predvideva postopek davčne izvršbe.

V praksi se še vedno pojavljajo težave, predvsem v primerih, ko prosilec vlaga zahtevek na drugo krajevno pristojno sodišče, ki ni enako sodišču, ki je izdalo odločbo o brezplačni pravni pomoči, odvetnik pa ob vložitvi sodišča ne seznani, da ima njegova stranka odobreno brezplačno pravno pomoč. Tako se dejansko lahko zgodi, da je odvetnik upravičen do plačila po pravnomočnem sklepu o stroških v postopku BPP in po sodni odločbi, kar sta dva različna izvršilna naslova za iste stroške, odvetnik pa seveda ni upravičen do dvojnih stroškov zastopanja, četudi bi uspel (bi uspela stranka) pridobiti dva izvršilna naslova.

Odvetniki bi seveda v takšnem primeru morali ob odločitvi opozoriti na to, da so plačani iz naslova brezplačne pravne pomoči, in prejetje dvojnega plačila bi bilo vsekakor treba obravnavati kot disciplinsko kršitev ter takšno ravnanje sankcionirati.

Posebnosti v kazenskih postopkih

Če je v konkretnem kazenskem postopku upravičeni tožilec državno tožilstvo in je obdolženi edini, ki mu je v tem kazenskem postopku dodeljena brezplačna pravna pomoč, ne more priti do situacije, da bi kazensko sodišče odločalo o povrnitvi stroškov njegovega zagovornika na podlagi 46. člena ZBPP. Zagovornik zato stroškov zastopanja obdolženega ne priglasi v kazenskem postopku, temveč le pri organu, pristojnem za brezplačno pravno pomoč, ki mu stroške izvajanja brezplačne pravne pomoči tudi odmeri in plača. Če zagovornik predlog za odmero nagrade in potrebnih stroškov vloži v kazenskem postopku, mora kazensko sodišče njegov predlog odstopiti v pristojno odločanje organu za brezplačno pravno pomoč. V nasprotnem primeru lahko zagovornik pridobi dva izvršilna naslova za plačilo stroškov za opravljeno delo.

Če pa je v konkretnem kazenskem postopku upravičeni tožilec oškodovanec kot tožilec ali zasebni tožilec in je izid za obdolženca ugoden, mora kazensko sodišče pri odločanju o povrnitvi stroškov upoštevati določbo 46. člena ZBPP in odločiti, da mora upravičeni tožilec stroške obdolženega povrniti v korist proračuna Republike Slovenije. V tem primeru zagovornik stroške zastopanja obdolženega prav tako priglasi pri organu, pristojnem za brezplačno pravno pomoč, ki mu stroške izvajanja brezplačne pravne pomoči tudi odmeri in plača. Če pa zagovornik stroške zagovarjanja obdolženega priglasi v kazenskem postopku, kazensko sodišče njegov stroškovnik uporabi pri odločanju o povrnitvi stroškov na podlagi 46. člena ZBPP, stroškovnik pa odstopi pristojnemu organu za brezplačno pravno pomoč, da ta lahko zagovorniku odmeri nagrado in potrebne stroške.

4. Vloga državnega odvetništva

Na podlagi 34. člena ZBPP je državnemu odvetništvu podeljena pristojnost za vložitev tožbe zoper odločbo, s katero pristojni organ odloči o prošnji za brezplačno pravno pomoč. Zoper odločbe oziroma sklepe organa za brezplačno pravno pomoč ni pritožbe, mogoč pa je upravni spor, ki ga lahko sproži tudi državni pravobranilec.[9] Odločbe, s katerimi se odloča o brezplačni pravni pomoči, se vročajo tudi državnemu pravobranilcu.

Na podlagi 11. člena Zakona o državnem odvetništvu je državni pravobranilec tudi pristojen za vložitev tožbe v upravnem sporu v okviru varovanja javnega interesa in na ta način skrbi za premoženjske interese Republike Slovenije. Tako državno odvetništvo sproža tudi upravne spore v primerih, ko izpodbija sklepe, s katerimi so odvetnikom odmerjeni stroški.[10]

V praksi se dogaja tudi to, da državno odvetništvo poseže v odločitev sodišča še pred iztekom roka za sprožitev upravnega spora, ko sodišče na podlagi opozorila državnega odvetništva spremeni svojo odločitev o odmeri stroškov odvetniku in mu te zniža s popravo že izdanega sklepa. Najbolj sporne za državno odvetništvo so odločitve sodišč, s katerimi po njegovem mnenju nekritično sledijo prosilcem pri izbiri odvetnika izven okrožja sodišča, kjer poteka sodni postopek, ali v primeru zamenjav odvetnikov po uradni dolžnosti z odvetniki po sistemu brezplačne pravne pomoči. V slednjem primeru si namreč prosilec lahko sam izbere odvetnika, medtem ko si tistega po uradni dolžnosti ne more. Državno odvetništvo v teh primerih ni bilo uspešno, saj je sodišče odločilo, da gre za uresničitev načela enakopravnosti in pravice do proste izbire odvetnika na podlagi 30. člena ZBPP ter da izbira odvetnika ne sme biti omejena na kraj sojenja.

5. Prihodnost BPP

Področje brezplačne pravne pomoči naj bi bilo v prihodnje deležno prenove in posodobitve, pri tem pa moramo odvetniki še vedno stati na okopih in braniti svoj položaj, ker se vedno najde kdo, ki vidi rešitev za finančno preobremenjen sistem te pomoči v znižanju stroškov v delu, ki odpade na odvetnike. To seveda ni ustrezen način in treba bo najti druge, saj ni pričakovati, da bomo še kdaj z zakonom prisiljeni delati za polovično plačilo, drugo polovico pa bomo nosili sami, in to v nekaterih primerih celo neprostovoljno.[11] Znižanje plačila odvetnikom bi pomenilo hud poseg oblasti v samostojnost in neodvisnost odvetnikov in v preteklosti se je že izkazalo za nezakonit ukrep. Treba je iskati boljše, učinkovite rešitve sistema brezplačne pravne pomoči, zato odvetniki aktivno sodelujemo pri prenovi sistema s predlogi, ki ne pomenijo kršitve pravic ne prosilcev in ne izvajalcev.

V iskanju rešitev za finančno preobremenjenost sistema in optimizacijo postopka pridobivanja brezplačne pravne pomoči se sedaj ob prenovi sistema pojavlja več idej:

[9] Četrti odstavek 34. člena ZBPP.
[10] Tako na primer UPRS opr. št. III U 166/2020, opr. št. III U 147/2022.
[11] Člen 5 ZOdv.

– znižanje cenzusa za pridobitev brezplačne pravne pomoči z dvakratnika osnovnega zneska minimalnega dohodka in različna obravnava odraslih ter otrok glede dohodka;
– možnost bolj natančnega vpogleda v premoženje prosilcev – povezovanje državnih organov (centri za socialno delo, Furs, zemljiška knjiga, banka …) in iskanje možnosti elektronskega povezovanja državnih organov;
– možnost uporabe obrazložitve odločb centrov za socialno delo o denarni socialni pomoči, ki že vsebuje podatke o premoženju;
– ponovna uvedba pravila, da se iz brezplačne pravne pomoči ne plačujejo potni stroški odvetnika z drugega območja in je to strošek prosilca;
– upoštevanje dejanske vrednosti kmetijskih in gozdnih zemljišč, in ne zgolj katastrskega dohodka;
– upoštevanje tržne vrednosti nepremičnin, in ne zgolj vrednosti po Gurs;
– pridobivanje podatkov o lastništvu nepremičnin v tujini;
– možnost preverjanja lastništva vrednih kovin, kriptovalut in računov izven Evropske unije;
– ugotavljanje fiktivnega dohodka;
– ugotavljanje dejanskega dohodka pri normiranih davčnih zavezancih;
– uvedba delne participacije upravičencev po posameznih razredih glede na premoženje;
– ukinitev možnosti zamenjave odvetnika po uradni dolžnosti z odvetnikom po sistemu brezplačne pravne pomoči, razen v primeru specialnih znanj odvetnika …

Vsekakor je mogoče pričakovati prenovo sistema brezplačne pravne pomoči, vendar je pot do dejanskih sprememb še dolga, saj je po oblikovanju rešitev treba najti še politično voljo in zakon sprejeti.

6. Sklep

Odvetniki lahko za učinkovit sistem brezplačne pravne pomoči in lasten ugled udeleženca v tem sistemu največ storimo tako, da svoje delo korektno, strokovno in dobro opravljamo ter ne iščemo načinov, kako bi iz naslova brezplačne pravne pomoči dobili več samo zato, ker plačnik ni naša stranka.

Največ očitkov, ki smo jih deležni, izhaja prav iz tega, da je v primerih, ko je dodeljena brezplačna pravna pomoč, velikokrat ugotovljeno, da se pred postopkom ne pretehta dovolj možnosti za uspeh, da se v želji po čim višjih stroških postavi previsoka vrednost spora, da se postopki podaljšujejo in zapletajo z namenom višanja stroškov. Slednje v premoženjskih sporih privede do neposrednega oškodovanja lastnih strank, ki morajo po tem, ko v postopku uspejo in prejmejo kakšno izplačilo, večji del prejetega vrniti sodišču na račun izplačane brezplačne pravne pomoči.

Ocena dela velike večine odvetnikov pa je dobra, saj so upravičenci deležni dobre pravne pomoči. Odvetniki si moramo prizadevati, da bomo ne zgolj v veliki večini, temveč vedno svoje delo korektno, strokovno in pošteno opravili ter za to prejeli tudi pošteno plačilo.

Odvetnik potuje

Če se boste fotografirali na zanimivem kraju – doma ali po svetu – z našo revijo v roki, bomo fotografije objavili. Ob koncu leto bomo izbrali najbolj duhovito in atraktivno …

Fotografije pošljite na e-naslov: **andrej.razdrih@odvetnik-razdrih.si**

Na ESČP v Strasbourgu.

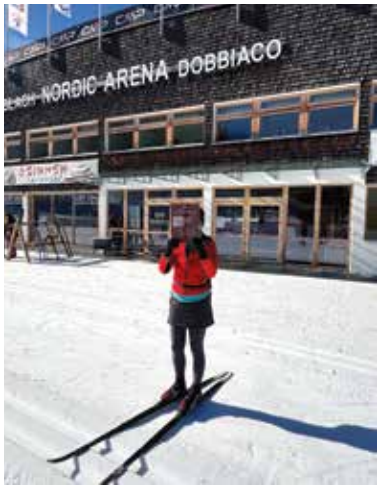

V Toblachu (Dobbiaco).

V knjižnici ESČP v Strasbourgu.

dr. Žiga Škorjanc[**]

postdoktorski raziskovalec na Oddelku za inovacije in digitalizacijo v pravu Univerze na Dunaju, direktor svetovalnega podjetja lexICT GmbH (Avstrija), član skupine pravnih strokovnjakov Observatorija Urada Evropske unije za intelektualno lastnino (EUIPO) in član Svetovalnega odbora združenja Digital Asset Association Austria (DAAA

Ana Pipinič

strokovna sodelavka v Odvetniški pisarni Dušan Korošec in odvetniki v Ljubljani

Evropska uredba o umetni inteligenci kot instrument varstva temeljnih pravic

Nova evropska uredba o umetni inteligenci je veliko več kot le poseben predpis o varnosti proizvodov

Uporaba umetne inteligence (UI) pomeni precejšnje tveganje za temeljne pravice, saj takšni sistemi vse bolj vplivajo na ključna področja življenja, kot je dostop do dela, izobraževanja, zdravstvenega varstva in pravosodja. Zlasti obstaja tveganje, da bi uporaba sistemov umetne inteligence (sistemov UI) povzročila diskriminatorne, nepravične ali preprosto objektivno neutemeljene učinke in v končni fazi napačne odločitve. Napake lahko izvirajo iz nepopolnih ali neustreznih učnih podatkov ter iz napačnih ali nenatančnih parametrov za prepoznavanje vzorcev in modelov odločanja.[1] Poleg tega množična uporaba UI vodi v obdelavo (osebnih) podatkov v obsegu, kakršnemu do sedaj še nismo bili priča, kar pomeni izziv za varovanje pravice do zasebnosti in varstva osebnih podatkov.

Povečano potrebo po zaščiti je seveda prepoznal tudi evropski zakonodajalec in jo upošteval – oziroma vsaj poskušal upoštevati – pri oblikovanju evropske Uredbe o umetni inteligenci. V nekaterih, a še zdaleč ne vseh uradnih jezikih Evropske unije (EU) je ta uredba skrajšano poimenovana tudi *Akt o UI* (Uredba o UI).[2]

1. Povezava z obstoječim varstvom temeljnih pravic

Nesporno je, da lahko uporaba UI vpliva na celo vrsto temeljnih pravic ali jih celo krši. Vendar v nasprotju s tem, kar se včasih zahteva (tudi v literaturi), Uredba o UI **ne uvaja nobenih novih posebnih temeljnih pravic v zvezi z umetno inteligenco**,[3] temveč se opira na obstoječ nabor instrumentov za varstvo temeljnih pravic in se izrecno sklicuje na temeljne pravice iz Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (Listina).[4]

V preambuli uredbe je opredeljenih več potencialno ogroženih temeljnih pravic. Mednje spadajo človekovo dostojanstvo, spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, varstvo osebnih podatkov, svoboda izražanja in obveščanja, svoboda zbiranja in združevanja, pravica do nediskriminacije, pravica do izobraževanja, varstvo potrošnikov, pravice delavcev, pravice invalidov, enakost spolov, pravice intelektualne lastnine, pravica do učinkovitega pravnega sredstva in nepristranskega sodišča, pravica do obrambe, domneva nedolžnosti in pravica do dobrega upravljanja.[5]

2. Cilji nove Uredbe o UI

Uredba o UI je bila objavljena v Uradnem listu 12. julija 2024. Neposredno se uporablja v vseh državah članicah EU. Zaradi svojega **horizontalnega** pristopa ni omejena na posamezne sektorje, ampak načeloma velja za vse aplikacije UI.

Namen uredbe je zagotoviti, da se v EU dajejo na trg **in v uporabo samo na človeka osredotočeni in zaupanja vredni sistemi UI.** Njen cilj je zagotoviti visoko raven zaščite pred škodljivimi učinki, zlasti v zvezi z zdravjem, varnostjo in **temeljnimi pravicami iz Listine**, vključno z demokracijo, pravno državo in varstvom okolja.[6]

---

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

** Diplomiral in doktoriral je na Univerzi na Dunaju (Universität Wien). Deloval je tudi v odvetniški pisarni na Dunaju (odvetniški izpit, Dunajsko prizivno sodišče). Specializiran je za pravo informacijske tehnologije in intelektualne lastnine, varstvo podatkov ter pravne vidike uporabe tehnoloških inovacij v finančnem sektorju.

[1] Glej na primer **Bitkom**: Rechtsfragen der digitalisierten Wirtschaft: Haftung für Systeme Künstlicher Intelligenz, september (2020), str. 12.

[2] Uredba (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci ter spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (Akt o umetni inteligenci). Pri skrajšanem naslovu izraz »akt«, ki ni pravni termin evropskega prava, uporabljajo na primer angleška, slovenska in hrvaška jezikovna verzija, medtem ko nemška, nizozemska in francoska jezikovna verzija uporabljajo termin »uredba«.

[3] Glej na primer peticijo »KI-Grundrechte einführen« (»Uvedba temeljnih pravic v zvezi z UI«) v Avstriji, dostopno pod <https://ki-grundrechte.at/>; **Gschwindt, D., Potocnik-Manzouri, C.**: Artikel 3 – Künstliche Intelligenz, juridikum 2022, str. 502 (str. 508 in naslednje).

[4] Člen 1(1) in uvodna izjava 1 Uredbe o UI.

[5] Uvodna izjava 48 Uredbe o UI.

[6] Člen 1(1) Uredbe o UI.

Po viziji normodajalca Uredba o UI ni namenjena zaviranju inovacij, temveč njihovemu spodbujanju. To naj bi med drugim dosegla s pomočjo regulativnih peskovnikov (angl. regulatory sandboxes) ter izjemami za mala in srednja podjetja (MSP), vključno z zagonskimi podjetji oziroma start-upi.[7]

Pojem **sistem UI** je opredeljen na tehnološko nevtralen način in v svojem bistvu zajema programsko opremo, ki je sposobna »sklepati« in tako ustvariti napovedi, vsebine, priporočila ali odločitve. To pomeni, da mora sistem omogočati procese učenja, ustvarjanja zaključkov in modeliranja, kar je mogoče zlasti z uporabo strojnega učenja (angl. machine learning) ali konceptov, ki temeljijo na logiki in znanju ter izhajajo iz kodiranega znanja ali simbolične predstavitve naloge, ki jo je treba rešiti.[8] Da bi olajšala uporabo pravil iz Uredbe o UI, je Evropska komisija 6. februarja 2025 objavila smernice za opredelitev sistema umetne inteligence. Te smernice zagotavljajo dodatna pojasnila in praktične napotke za pravilno razlago in uporabo pojma sistem UI.[9]

Področje uporabe zajema predvsem ponudnike in uvajalce sistemov UI, katerih dejavnost je usmerjena v EU, ter **osebe, ki jih zadeva uporaba sistemov UI** (angl. affected persons, nem. betroffene Personen) in se nahajajo v Uniji.[10] Ponudnik je vsaka fizična ali pravna oseba, ki razvije ali pridobi razvit sistem UI ali model UI za splošne namene in ga da na trg ali v uporabo pod svojim imenom ali blagovno znamko. Po drugi strani se za uvajalca šteje, kdor sistem UI uporablja na lastno odgovornost, razen kadar ga uporablja izključno za osebne nepoklicne dejavnosti.[11] Ponudnik je hkrati uvajalec svojega sistema UI, če ga uporablja sam.[12]

Kdaj uporaba UI zadeva določeno osebo, v uredbi ni pojasnjeno. To razširitev področja uporabe je treba razumeti kot mehanizem, ki prizadetim osebam omogoča uveljavljanje pravic posameznikov v skladu z Uredbo o UI (glej točko 3.3 spodaj).[13]

3. Varstvo temeljnih pravic z Uredbo o UI

Obseg negativnih učinkov sistema UI na temeljne pravice ni enak pri vseh sistemih UI, zato je potreben **pristop, ki temelji na oceni tveganja** in sorazmernosti ukrepov (angl. risk based approach).[14]

Prakse UI, ki niso združljive s temeljnimi vrednotami EU in pomenijo nesprejemljivo tveganje za temeljne pravice, so prepovedane (glej točko 3.1 spodaj). Na nekaterih drugih področjih so sistemi UI opredeljeni kot visokotvegani sistemi in zanje veljajo ustrezno visoke zahteve glede skladnosti (glej točko 3.2 spodaj). Poleg tega morajo sistemi UI, namenjeni neposredni interakciji s fizičnimi osebami, sistemi za prepoznavanje čustev, sistemi za biometrično kategorizacijo in sistemi UI za splošne namene izpolnjevati specifične zahteve glede preglednosti. Po drugi strani Uredba o UI ne ureja sistemov UI, ki pomenijo nizko tveganje.[15]

3.1. Katalog prepovedanih praks na področju UI

Uredba o UI v 5. členu vsebuje zaključen seznam ***per se* prepovedi** (nem. Per se-Verbote), ki je bolj rezultat zapletenega političnega kompromisa kot celovite, znanstveno utemeljene ocene tveganja.[16] Te prepovedi se večinoma, vendar ne izključno, nanašajo na uporabo s strani javnega sektorja (na primer organov kazenskega pregona). Uporabljajo se **od 2. februarja 2025**.

Med drugim je prepovedano tako imenovano družbeno točkovanje (angl. social scoring), tj. ocenjevanje oseb na podlagi njihovega družbenega vedenja, pa tudi ustvarjanje podatkovnih zbirk za prepoznavanje obrazov z neposrednim pridobivanjem slik obrazov z interneta (angl. web scraping) in prepoznavanje čustev na delovnem mestu ali v izobraževalnih ustanovah, razen če se to izvaja iz zdravstvenih ali varnostnih razlogov. Prepovedano je tudi biometrično nadzorovanje v realnem času z uporabo biometrične identifikacije na javnih mestih.

V praksi se na primer postavlja vprašanje, ali ocena tveganja pranja denarja (angl. AML score) ali goljufije (angl. fraud score), ki se uporablja predvsem v finančnem sektorju, predstavlja obliko ocenjevanja posameznikov na podlagi njihovega družbenega vedenja. Razpravlja se tudi o tem, ali je avtomatizirano preverjanje finančnih transakcij zaradi preprečevanja goljufij ali pranja denarja mogoče šteti za prepovedano prakso ocenjevanja tveganja, da bo fizična oseba v prihodnosti storila kaznivo dejanje. V primeru standardnih rešitev, ki se uporabljajo v finančnem sektorju, je verjetno mogoče oboje zanikati.[17]

Celovit pregled prepovedanih praks, opredeljenih v Uredbi o UI, zagotavljajo smernice, ki jih je Evropska komisija objavila 4. februarja 2025.[18]

3.2. Visokotvegani sistemi UI

Opredelitev sistemov UI kot visokotveganih je odvisna od tega, ali gre za specifične proizvode, ki so že predmet urejanja druge harmonizirane sektorske zakonodaje EU na področju varnosti produktov (na primer medicinski pripomočki in radijska oprema),[19] ali za tako imenovane samostojne visokotvegane sisteme UI (angl. stand alone) v kritičnih primerih uporabe,

[7] Člen 1(1) Uredbe o UI.
[8] **Feiler, L., Forgó, N.:** EU-Verordnung über künstliche Intelligenz (2024), str. 1; Uvodna izjava 12 Uredbe o UI.
[9] Commission, Guidelines on the definition of an artificial intelligence system established by Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act), C(2025) 924 final.
[10] Člen 2 Uredbe o UI.
[11] Člen 3 Uredbe o UI.
[12] **Voigt, P., Hullen, N.:** Handbuch KI-Verordnung (2024), str. 19.
[13] **Voigt, P., Hullen, N.**: naved. delo, str. 20.
[14] Preambula 48 Uredbe o UI.
[15] Glej BfDI, Die KI-Verordnung der EU, <https://www.bfdi.bund.de/DE/Fachthemen/Inhalte/Technik/KI-Verordnung.html>.
[16] **Feiler, L., Forgó**, **N.**: naved. delo, str. 14.
[17] Člen 5(1)(d) Uredbe o UI; **Feiler, L., Forgó, N.**: naved. delo, člen 5, odstavka 23 in 28.
[18] Commission, Guidelines on prohibited artificial intelligence practices established by Regulation (EU) 2024/1689 (AI Act), C(2025) 884 final.
[19] Člen 6(1) Uredbe o UI v povezavi s Prilogo I; **Feiler, L., Forgó, N.**: naved. delo, str. 1.

definiranih v Prilogi III.[20] **Zaradi tega lahko do uvrstitve v kategorijo visokotveganih sistemov UI vodijo tako tveganja, povezana s proizvodom, kot tveganja, povezana s kontekstom uporabe.**[21]

Evropska komisija bo vzpostavila osrednjo podatkovno zbirko EU za vse **samostojne visokotvegane sisteme UI**.[22] Za te sisteme UI uredba določa obsežen katalog obveznosti (na primer sistem za obvladovanje tveganja, preglednost za uvajalce in omogočanje človeškega nadzora), ki segajo veliko dlje od varovanja zdravja in osebne varnosti ter se ujemajo s konceptom »novega zakonodajnega okvira« (angl. New Legislative Framework) evropske regulative o proizvodih.[23]

Zahteve za samostojne visokotvegane sisteme UI se bodo uporabljale od **2. avgusta 2026,** medtem ko se bodo zahteve za druge, že regulirane proizvode, ki se štejejo za visokotvegane sisteme UI, uporabljale šele od 2. avgusta 2027.

Z vidika varstva temeljnih pravic so pomembni zlasti samostojni visokotvegani sistemi UI, ki se uporabljajo na naslednjih področjih:

- **Kazenski pregon:** Sistemi UI, ki so razvrščeni med visokotvegane, vključujejo sisteme, ki jih organi za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj uporabljajo (i) za oceno osebnih značilnosti in lastnosti ali preteklega kriminalnega vedenja fizičnih oseb ali skupin ali (ii) za oblikovanje profilov med odkrivanjem, preiskovanjem ali pregonom kaznivih dejanj.[24]
- **Migracije, azil in nadzor meja:** Visokotvegani primeri uporabe na tem področju vključujejo zlasti sisteme UI, ki so namenjeni (i) uporabi za oceno tveganja, vključno z varnostnim tveganjem, tveganjem nezakonitega priseljevanja ali zdravstvenim tveganjem, ki ga predstavlja fizična oseba, ki namerava vstopiti ali je vstopila na ozemlje države članice, ali (ii) uporabi za podporo pristojnim organom pri obravnavi vlog za azil, vizume ali dovoljenja za prebivanje in s tem povezanih pritožb, kadar je namen obravnave ugotoviti upravičenost prosilca, vključno z oceno zanesljivosti dokazov.[25]
- **Pravosodje in demokratični procesi:** Na področju pravosodja so kot visokotvegani opredeljeni sistemi UI, namenjeni uporabi s strani sodnega organa ali v njegovem imenu in za pomoč sodnemu organu pri raziskovanju in razlagi dejstev in prava ter pri uporabi prava za konkreten sklop dejstev ali podobni uporabi pri alternativnem reševanju sporov.[26]

Sistem UI se šteje za visokotveganega, če je bil, na primer, na podlagi pravne podatkovne baze naučen razlage zakonov in sodniku pri odločanju v pravnem sporu pripravi celovit osnutek sodbe. Po drugi strani se sistemi UI, ki sodnikom pomagajo pri podajanju pripomb in primerjanju pisnih vlog, iskanju relevantnih sodnih odločb in ciljno usmerjenih informacij ter njihovi strukturirani predstavitvi ali prepoznavanju odstopanj od preteklih sodnih odločb, ne štejejo za visokotvegane, saj ne vplivajo na neodvisnost sodnika.[27]

Na področju demokratičnih procesov se sistemi UI štejejo za visokotvegane, če so namenjeni uporabi za vplivanje na izid volitev ali referenduma ali na volilno vedenje fizičnih oseb pri uveljavljanju njihove volilne pravice na volitvah ali referendumih. Takšni so na primer sistemi UI, ki analizirajo skupine prebivalstva, določajo njihove preference in na podlagi tega ciljajo na volilno oglaševanje s specifično vsebino. To ne vključuje sistemov UI, izhodnim podatkom katerih fizične osebe niso neposredno izpostavljene, kot so orodja, ki se uporabljajo za organizacijo, optimizacijo ali strukturiranje političnih kampanj z upravnega in logističnega vidika.[28]

Evropska komisija lahko v prihodnosti dopolni seznam kritičnih primerov uporabe.[29] Konkreten povod za razpravo o morebitni dopolnitvi – na kar je opozorilo Evropsko združenje sodnih tolmačev in prevajalcev (European Legal Interpreters and Translators Association – EULITA) – je predlog za spremembo češkega zakona o tujcih, ki predvideva možnost, da upravni organ v azilnem postopku namesto zapriseženega tolmača, vpisanega na seznam sodnih tolmačev, uporabi tehnično napravo za prevajanje.[30]

3.3. Pravno varstvo za posameznike na podlagi Uredbe o UI?

Posamezniki se pogosto soočajo z velikimi ovirami pri razumevanju in izpodbijanju avtomatiziranih odločitev, kar lahko ogrozi njihovo pravico do učinkovitega pravnega varstva. Spričo tega Uredba o UI poleg izjemno visokih kazni[31] – ki so v zakonodaji na področju informacijske tehnologije postale stalnica – zagotavlja tudi **pravico do pritožbe** pri pristojnem organu za nadzor trga za vsako fizično ali pravno osebo, ki utemeljeno domneva, da je bila Uredba o UI kršena.[32]

Poleg tega ima prizadeta oseba, za katero velja odločitev – vzporedno z 22. členom Splošne uredbe o varstvu podatkov (SUVP)[33] – pravico, da od uvajalca sistema UI zahteva **pojasnilo odločitve**, ki temelji na visokotveganem sistemu UI in ima pravne učinke ali podobno

[20] Člen 6(2) Uredbe o UI v povezavi s Prilogo III; **Voigt, P., Hullen, N.**: naved. delo, str. 47.
[21] *Anderl, A., Ciarnau, A.* v: **Zankl, W.** (ur.): KI-VO (2025), člen 6(1).
[22] Člen 71 Uredbe o UI.
[23] **Feiler, L., Forgó, N.**: naved. delo, str. 7 in naslednje.
[24] Priloga III, točka 6, Uredba o UI; **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 63.
[25] Priloga III, točka 7, Uredba o UI; **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 65.
[26] Priloga III, točka 8, Uredba o UI.
[27] **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 66; glej tudi **Mayrhofer, M.**: Rechtliche Herausforderungen und Grenzen des Einsatzes von Assistenzsystemen in der Gerichtsbarkeit, Österreichische Richterzeitung 2024, str. 27.
[28] Priloga III, točka 8; **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 65.
[29] Člen 7 Uredbe o UI.
[30] Glej <https://www.jtpunion.org/2024/05/czech-ministry-of-the-interior-seeks-to-replace-interpreters-with-a-a-vaguely-defined-device/>.
[31] Do 7 odstotkov svetovnega letnega prometa; člen 99 Uredbe o UI.
[32] Člen 85 Uredbe o UI.
[33] Podobno pravico ima potrošnik na podlagi 18. člena Direktive (EU) 2023/2225 o potrošniških kreditnih pogodbah, kadar ocena kreditne sposobnosti vključuje uporabo avtomatizirane obdelave osebnih podatkov. Rok za prenos te direktive v nacionalno zakonodajo je 20. november 2025.

znatno vpliva nanjo na način, ki ima po njenem mnenju negativne učinke na njeno zdravje, varnost in temeljne pravice.[34] Pojasnila morajo biti jasna in smiselna ter se morajo nanašati na vlogo sistema UI v postopku odločanja in ključne elemente sprejete odločitve.[35]

Prizadete osebe bodo to pravico morale uveljavljati v pravdnem postopku, pri čemer se lahko pridobljene informacije uporabijo tudi kot podlaga za morebitne nadaljnje sodne postopke za uveljavljanje odškodninskih zahtevkov, ki temeljijo na kršitvah Uredbe o UI.[36] Pravice potrošnikov je mogoče uveljavljati tudi s kolektivno tožbo.[37]

4. Sklep in obeti

Uvedba *per se* prepovedi nekaterih praks, povezanih s sistemi UI, je dobrodošla, kljub pomanjkanju sistematičnosti in (legitimni) kritiki glede legistične kakovosti zakonodaje.[38]

Pozitivna je tudi možnost prilagoditve seznama kritičnih primerov uporabe, pri katerih se uporabljeni sistemi UI uvrstijo med samostojne visokotvegane sisteme, z dodajanjem ali spreminjanjem takih primerov uporabe. Vendar bo odločilno, ali in v kakšnih časovnih intervalih bo ta možnost dejansko uporabljena.

Ključen dejavnik pri oceni učinkovitosti Uredbe o UI kot instrumenta za varstvo temeljnih pravic bo predvsem vprašanje, ali bodo predvidena pravna sredstva dejansko prispevala k učinkovitemu pravnemu varstvu – kar se bo pokazalo šele v praksi.

[34] Člen 86 Uredbe o UI; **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 33.
[35] Člen 86 Uredbe o UI; v zvezi z avtomatiziranim oblikovanjem profila plačilne sposobnosti fizične osebe je Sodišče EU sprejelo podoben pristop v sodbi z dne 27. 2. 2025 v zadevi C-203/22 (Dun & Bradstreet Austria), glej zlasti točko 57.
[36] **Feiler, L., Forgó, N.:** naved. delo, str. 50 in naslednje; **Voigt, P., Hullen, N.:** naved. delo, str. 33.
[37] Člen 110 Uredbe o UI.
[38] **Kresbach, G., Wrabetz, P.,** v: **Zankl, W.** (ur.): naved. delo, člen 5(1).

7. Koncert ljubljanske Pravne fakultete

V Festivalni dvorani Ljubljana je 12. marca 2025 potekal že tradicionalni glasbeni dogodek – 7. Koncert Pravne fakultete Univerze v Ljubljani.

Koncert vsako leto organizirajo študentje Pravne fakultete (PF) pod vodstvom odlične violinistke **Flore Hawlina** ter s podporo in sodelovanjem vodstva fakultete in nekaterih profesorjev. Z donacijami, ki so omogočile visoko raven dogodka, so sodelovale tudi Odvetniška zbornica Slovenije in nekatere odvetniške pisarne.

Mladi študentje prava so prikazali izredno nadarjenost za glasbo in umetelno ravnanje z inštrumenti, prav nič pa niso zaostajali profesorji, in sicer **dr. Dragan Petrovec** na klavirju, **dr. Peter Grilc** s flavto, **dr. Miha Haffner** z rogom in **dr. Matjaž Ambrož** s svojim ansamblom ter besedili.

Koncert je z duhovitim nagovorom odprl dekan ljubljanske PF **dr. Miro Cerar**, navdihujoč pozdravni govor pa je imel zaslužni profesor **dr. Janez Kranjc**, ki je opozoril na pomen prava in glasbe.

Po lepem glasbenem večeru je bilo na vrsti druženje zbranih pravnikov iz vseh vej pravosodja.

Andrej Razdrih

PEGIUS, pevski zbor Pravne fakultete.

Ansambel dr. Matjaža Ambroža.

Borut S. Pogačnik
sodni izvedenec za forenzične kriminalistično-tehnične preiskave rokopisov in podpisov

Pomen in vloga kakovosti spornih in nespornih listin pri forenzičnem preiskovanju pisav

V stari Grčiji in Rimu so na veliko uporabljali pisane dokumente in v prepisovalnicah so izurjeni pisarji pisali ter prepisovali sporočila, pogodbe in različne druge listine. Že takrat so se številna ponarejanja dogajala v večjem obsegu, kar je pripeljalo do nastanka znamenitega Kvintilijanovega Institutio oratoria (leta 88 pr. n. št.). Ta mojster govorništva se je sicer v svojem delu lotil tudi problematike pisanja.

V antičnem Rimu je nasploh krožilo veliko dokumentov in literarnih del, na temelju katerih so želeli nekateri posamezniki pridobiti lastništva nad materialnimi in duhovnimi dobrinami. Tega je bilo toliko, da so bili potrebni ukrepi. Pravni akt, ki omenja načine in možnosti preverjanja istovetnosti rokopisov, je zakonik rimskega cesarja Konstantina iz leta 300 po n. št., kjer piše: »Če se pojavi dvom o originalnosti kakšnega dokumenta, je treba takoj začeti ostro preiskavo, v kateri je treba dokazati istovetnost rokopisa s pričami, primerjanjem rokopisa in drugimi dokaznimi sredstvi.« Današnje metode v bistvu niso kaj veliko drugačne od tistega, kar je predlagal antični Rim.

Skozi vso zgodovino pisanja se je do današnjih dni ohranila namera, da se skuša ponarejati prav vse, kar je bilo napisanega, vštevši menice, oporoke, pogodbe, potrdila in seveda tudi literarna dela. Sam sem imel že nekajkrat priložnost pomagati antikvarjem, ki so jim neznanci za velike denarje ponujali »nove« Prešernove in Gregorčičeve pesmi.

Sporno gradivo naj bo v izvirniku

Samo izvirnik nam lahko ponudi predmet našega proučevanja pri forenzičnem preiskovanju pisav. V dobi absolutne digitalizacije je izvirnik težko ločiti od odlične preslikave. Obstajajo namreč kvalitetni tiskalniki, ki skoraj dočarajo elemente izvirnika, a k sreči še vedno obstajajo optična sredstva, s katerimi lahko ugotovimo, da »izvirniki« niso izvirniki, ampak preslikave.

Ta optična sredstva so zlasti stereomikroskop, UV- in IR-svetilka. Za zdaj je še mogoče ugotoviti, kako so bile odtisnjene listine, ki so ponaredki. Gre namreč za to, da s temi optičnimi sredstvi zaznamo razpršenost tiska s pomočjo računalniških tehnik.

Vendar obstajajo primeri, ko izvirnika praktično ni ali nam ni in nam ne bo nikoli dostopen. To so zlasti primeri faksiranh sporočil, kjer iz faksov dobimo izključno preslikavo, saj je nekdo na drugem koncu sveta vstavil izvirnik v napravo. Faksi se danes skorajda ne uporabljajo več, vendar imamo še eno tako zelo obsežno težavo, in to je – skeniranje oziroma preslikovanje listin zaradi ekonomičnosti in hkratno uničevanje izvirnikov. Na to zlasti naletimo pri bankah, kjer imajo izjemno veliko število poslovnih dogodkov in ne morejo hraniti potrdil o vplačilih in izplačilih ter jih zato uničijo.

Toda večji problem so pogodbe o različnih vrstah denarnih transakcij, ki se nikakor ne bi smele uničevati, saj niso tako številne kot prej omenjeni zapisi. Vendar to redno počno v številnih bankah in zavarovalnicah, kar pri preiskavah povzroča takojšnje znižanje stopnje zanesljivosti, ker vedno pušča dvom, ali so bile zapisane vsebine resnično takšne, kot se pojavljajo na preslikavah. Tu mislim zlasti na podpise. V takšnih primerih se je treba zavedati, da gre za ireverzibilno dejanje, pri katerem ni mogoče povrniti izvirnika na noben način.

Organi pregona in sodišča se ne bi smeli kar apriorno in naivno zadovoljevati s preslikavami, saj osumljenim in obdolženim nikakor ni v interesu, da bi se preiskal izvirnik, ker bi lahko samo na njem našli morebitne metode in načine ponarejanja, ki jih spretno skenirana listina ne more izkazati in je potem tudi izvedenci ne moremo ugotoviti.

Nesporno spontano, nevplivano primerjalno gradivo

Gradivo, ki je lahko samo prve vrste, po svoji kvaliteti, je nesporno spontano, nevplivano primerjalno gradivo. Kaj to pomeni?

To so tiste vrste rokopisi, podpisi in/ali parafe, ki jih je nekdo zapisal v času pred spornim dejanjem in ni mogel vedeti, da bodo kdaj uporabljeni v forenzični preiskavi.

To so zlasti podpisi in/ali parafe na upravnih enotah, kjer se osebe v prisotnosti uslužbenca podpišejo na vloge za izdajo osebne izkaznice, vozniškega dovoljenja, potne listine ali drugih dokumentov.

Vendar imamo tu v zadnjih letih tudi velik kolaps. Gre namreč za to, da se podpisujemo na elektronsko ploščo z elektronskim pisalom. Tu nastaneta dve veliki težavi. Ena je ta, da je zapis s tem pisalom neenak pisanju na papir, ki nima elementa spodrsljivosti, druga težava pa je časovni zamik za nekaj stotink sekunde, ko naše oko ne zazna tistega, kar smo pravkar zapisali, in potem ta zakasneli impulz prenese v vidni center v možganih, kar ne omogoča adekvatnega načina podpisovanja, kot ga poznamo pri pisanju na papir. Zato se na upravnih enotah pritožujejo, da se želijo osebe, ki potrebujejo določene dokumente, podpisati večkrat, saj menijo, da njihov podpis ni avtentičen.

* Članek za Odvetniško šolo 2025, 4. in 5. april 2025 v Portorožu.

To velja tudi za banke, zavarovalnice, trgovino in gostinstvo in tako naprej. Kar zadeva upravne enote, pa tudi banke in zavarovalnice, kjer gre za zelo pomembne listine, bi bilo oportuno – tako kot je v razvitem svetu to že urejeno – da se osebe podpisujejo na papir, pod katerim pa je elektronska plošča, in se na ta način ohranijo kvalitete podpisanega. V naši državi smo pri tem popolnoma zaostali in pri nas takšni podpisi in/ali parafe ne odražajo resnične oblikovne, gibalne in prostorske slike zapisanega (po B. Wittlichu in R. Heissu), zato nam tudi v spornih zadevah osumljenci in obdolženi oporekajo, češ da to, kar se v zadevi obravnava, niti približno niso njihovi resnični podpisi in/ali parafe, ker ne predstavljajo njihovih zapisov.

Drugo spontano, nevplivano primerjalno gradivo so denimo podpisi in/ali parafe v sodnih spisih, na potrdilih in drugih listinah, kjer so se osebe podpisale še pred inkriminiranimi dejanji. Za nesporno spontano, nevplivano primerjano gradivo se štejejo tudi zapisi različnih dnevnikov, kuharskih receptov, čestitk in voščil.

Nesporno ad hoc vplivano primerjalno gradivo

V primerih, ko nimamo nesporno spontanega, nevplivanega primerjalnega gradiva ali ga nimamo dovolj, pa moramo od oseb pridobiti vplivano gradivo, ki ga poimenujemo *ad hoc*, saj je pisano za namen preiskave.

Običajno to počnemo na sodiščih, kjer je treba napisati tudi protokol, kako so bili ti zapisi odvzeti, in to, da so bili osumljenci, obdolženci ali stranke v postopkih opozorjeni, da lahko takšno in to pisanje odklonijo. Povprašani morajo biti tudi, ali uporabljajo očala in ali jih imajo s seboj. Prav tako jih je treba vprašati, ali so desnični ali levični ter ali so bili nedavno operirani ali kakorkoli nemobilni z roko, s katero običajno pišejo.

Vse to je treba vnesti v protokol pisanja. Običajno se opravita dva kroga pisanj. Če se odvzamejo samo podpisi in/ali parafe, je potrebno, da jih osebe izpišejo v enakem stilu pisanja, kot so bili zapisani sporni. Torej, če je bil podpis in/ali parafa izpisan/izpisana s pisano pisavo ali tiskano, morajo biti zapisi izvedeni z isto vrsto pisanja. Enako velja za različne tekste potrdil, menic in ostalega. Vedno moramo narekovati isti tekst, kot je sporni, saj imajo črke med seboj določena razmerja, odvisna od bližine in načina povezovanja ali nepovezovanja.

V starejših kriminalističnih šolah so bili mnenja, da je treba sporne črke, besede ali dele tekstov skriti med neki drug zapis, saj da bodo tako odkritja in preiskave lažji. Takšno stališče je zaradi prej omenjenega razmerja med črkami in slikami pisave popolnoma nasprotno današnjemu in neučinkovito. Vedno namreč lahko primerjamo le isto z istim!

Sklep

Od ugotovitev pri forenzičnem preiskovanju pisav nasploh in tudi podpisov in/ali paraf je odvisna presoja sodišč v kazenskih in civilnih zadevah. Zato je izjemnega pomena, da se izvedenci osredotočamo na kvaliteto spornih in nespornih listin. Sporne listine, če je le logično mogoče, vedno proučujemo v izvirniku, medtem ko so lahko nesporne listine tudi v preslikavah, če na noben način ni mogoče najti in pridobiti izvirnikov.

Pri preiskavi tretje dimenzije pisave, to je tornega pritiska, so ugotovitve seveda zanesljive le, če imamo tudi nesporno primerjalno gradivo v izvirniku, saj se lahko le tam meri torni pritisk, ki ga na kopijah oziroma preslikavah ni mogoče zaznati.

To je le kratek povzetek načinov ugotavljanja istovetnosti na temelju kvalitete spornih in nespornih listin, saj bomo o postopkih, časovnicah in morebitnih bolezenskih spremembah rokopisov ter s tem podpisov in/ali paraf več govorili na predavanju, ki bo pripomoglo k širitvi znanj o teh vidikih forenzičnega preiskovanja pisav.

Viri:

- **Čopič, Venceslav**: Pisanje, DZS, Ljubljana 1965.
- **Derrida, Jacques**: Pisava in transcendentalno, »Geneza in struktura« ter fenomenologija, revija Problemi 1-2/1998, Ljubljana 1998.
- **Derrida, Jacques**: O gramatologiji, Analecta, Ljubljana 1998.
- **Grah, Matija**: Pisava je izraz identitete, a razpoloženjska kot glas, Sodni izvedenec za forenzično preiskovanje pisav Borut Pogačnik, Delo, 21. 3. 2012.
- **Grilc, Uroš**: O filozofiji pisave, Na poti k Derridaju, revija Problemi, zbirka Analecta, Ljubljana 2001.
- **Hecker, Manfred R.**: Forensische Handschriftenuntersuchung, Kriminalistik Verlag, Heidelberg 1993.
- **Heiss, Robert:** Die Deutung der Handschrift, H. Govers Verlag, Hamburg 1943.
- **Husserl, Edmund**, in drugi: Pisava in transcendentalno, Problemi, 1-2/1998, Ljubljana 1998.
- **Michel, Lothar**: Mannheimer Hefte für Schriftvergleichung, Universität Mannheim, Schmidt Römhild, Lübeck, 2/83, 9. Jahrgang.
- **Michel, Lothar**: Gerichtliche Schriftvergleichung, Walter de Gruyter, Berlin 1982.
- **Milenković, Marija**: Najprej je bila slika, Delo, 26. 10. 1996, str. 45, 46.
- **Müller, Marielouise**: Schriftpsychologie, N. P. Verlag, Kehl am Rhein 1984.
- **Pfanne, Heinrich**: Handschriftenvergleichung, Verlag Max Schmidt-Römhild, Lübeck 1971.
- **Pfanne, Heinrich**: Handschriftenverstellung, Bouvier Verlag Herbert Grundmann, Bonn 1971.
- **Pogačnik, Borut**: Kakovost in vprašljivost nespornega primerjalnega gradiva pri forenzičnem preiskovanju pisav, Pravosodni bilten, št. 2, letnik XXXII, Ljubljana 2011.
- **Pogačnik, Borut**: Stopnje zanesljivosti pri forenzičnem preiskovanju pisav, Pravosodni bilten, št. 2, letnik XXXV, Ljubljana 2014.
- **Pogačnik, Borut**: Trdne in manj trdne meje med grafologijo in forenzičnim preiskovanjem pisav, Pravosodni bilten, št. 3, letnik XXIX, Ljubljana 2008.
- **Pogačnik, Borut:** Izgon grafologije iz sodne prakse, Pravna praksa, št. 38, Ljubljana 2005.
- **Pogačnik, Borut**: Grafologija in forenzično preiskovanje pisav, Pravna praksa, št. 34, Ljubljana 2003.
- **Pogačnik, Borut**: Forenzično preiskovanje pisav že dolgo ni grafologija, Pravna praksa, št. 5, Ljubljana 2023.
- **Pogačnik, Borut:** Izgon grafologije iz forenzičnega preiskovanja pisav, Odvetnik, revija Odvetniške zbornice Slovenije, št. 4 (117), leto XXVI, jesen 2024.
- **Salecl, Renata** in soavtorji: Možgani na zatožni klopi, Inštitut za kriminologijo Pravne fakultete v Ljubljani in drugi, Ljubljana 2015.
- **Seibt, Angelika**: Unterschriften und Testamente, Verlag C. H. Beck, München 2008.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, Založba DZS, Ljubljana 2008.
- **Šugman G., dr. Katja**: Dokazne prepovedi v kazenskem postopku, Bonex, Ljubljana 2000.
- **Wittlich, Bernhard**: Konfliktzeichen in der Handschrift, Verlag E. Reinhardt, München 1971.

»Vsakdo, ki mu je skupnost, v kateri živi, nekaj dala, bi moral tej tudi nekaj vrniti«

Ivan Gorjup,
upokojeni odvetnik in nekdanji sodnik ter častni občan Mestne občine Maribor

Ivan Gorjup, letnik 1948, je diplomiral na Pravni fakulteti v Ljubljani in se pozneje zaposlil kot sodnik na takratnem Temeljnem sodišču v Mariboru. Od leta 1984 do 1991 je bil predsednik Temeljnega sodišča v Mariboru, od leta 1991 do 2012 pa odvetnik v Mariboru.
Ko je bil odvetnik, je opravljal več pomembnih funkcij, in sicer je bil soustanovitelj družbe Pro Plus, d. o. o., in predsednik skupščine te družbe, član Upravnega odbora Evropskega združenja odvetniških pisarn Avrio Advocati, član Upravnega odbora Univerze v Mariboru, predsednik Teniškega kluba Branik, podpredsednik Zveze borcev Maribor.
Je častni član Zveze mariborskih športnih društev Branik. Lani je postal častni občan Mestne občine Maribor.

Zakaj ste se ob uspešni sodniški karieri – bili ste predsednik Temeljnega sodišča v Mariboru – po osamosvojitvi odločili za odvetniško kariero in ustvarili pomembno odvetniško pisarno?
Funkcijo predsednika Temeljnega sodišča v Mariboru sem opravljal z veseljem, čeprav sem bil po mojem skromnem mnenju relativno mlad, star komaj 36 let. V času mojega mandata smo se lotili številnih problemov, pri tem pa sem imel veliko srečo, da sem si lahko izbral odlične sodelavce, ki so soglašali s predlaganim programom prenove dela na Temeljnem sodišču v Mariboru.

Ob podelitvi mandata za predsednika Temeljnega sodišča v Mariboru sem namreč ugotovil, da so spremembe nujne. Ob nastopu funkcije je bilo Temeljno sodišče v Mariboru na zadnjem mestu sedmih temeljnih sodišč v Sloveniji, po spremljanju Vrhovnega sodišča in Republiškega sekretariata za pravosodje, torej so bile spremembe nujno potrebne. Na mojo pobudo so se vodje oddelkov in enot dogovorili s sodniki, ki so imeli težave z doseganjem sodniških norm, kaj mora storiti vodstvo sodišča in kaj bodo storili oni. Po tem so vsi sodniki izpolnjevali sodno normo in imeli na razpolago sodne sodelavce ter ustrezne tehnične pogoje. V drugem letu mojega mandata smo zapustili zadnje mesto med temeljnimi sodišči v Sloveniji. V nadaljnjih treh letih so vsi sodniki – na podlagi pogovorov in želje po vzpostavitvi učinkovitega sodnega sistema – norme ne samo dosegli, temveč mnogi med njimi tudi presegli. Vzporedno smo si prizadevali tudi za zagotavljanje rednega financiranja sodišča in uspelo nam je doseči dogovor, da je financiranje temeljnih sodišč v Sloveniji prevzela Republika Slovenija – vsaka občina je namreč tedaj imela kot ustanoviteljica sodišča v svojem proračunu sredstva za financiranje sodišč, ki pa so bila v večini primerov nezadostna in nepravočasno izplačana, rezultat česar so bila prepozna izplačila plač sodnemu osebju. Lotili smo se tudi reševanja sodnih zaostankov in obnove delovnih prostorov na enotah ter sodne palače v Mariboru.

Ob vsem povedanem in delu, ki je bilo takrat opravljeno, pa vseeno nisem imel možnosti govoriti s takratnim pravosodnim ministrom, in to je bila kaplja čez rob, zato sem se odločil svoje znanje in izkušnje nameniti sebi in svojim bližnjim (obe hčeri sta pravnici). Glede na to, da država prej opravljenega dela ni spoštovala, te svoje odločitve nikdar nisem obžaloval, kot je tudi dandanes še ne.

Odvetništvo je v samostojni Sloveniji doživelo velik razvoj – kje vidite izzive in probleme modernega odvetništva?
Glede odvetništva v samostojni Sloveniji, njegovega razvoja, izzivov in problemov lahko povem, da je bila v času osamosvojitve države (to je bil namreč tudi čas, v katerem sem se podal na samostojno odvetniško pot) Slovenija zelo prijazen prostor za odpiranje odvetniških pisarn. Država je samostojnim odvetnikom ob začetku dela omogočala davčne ugodnosti. Zagotovo se je s samostojnostjo Slovenije zgodil velik razvoj odvetništva, seveda tudi zaradi možnosti povezovanja s pisarnami v okviru mednarodnih združenj.

> “Odvetniki se moramo zavzemati za ugled svojega poklica in z družbeno aktivnostjo pomagati okolju, v katerem živimo, saj nam okolje tisto, kar mu dajemo, tudi vrača.”

Zdaj sem sicer že 13 let upokojen, pisarno vodi moja hči, s katero pa izmenjujeva izkušnje in mnenja ter govoriva o današnjih problemih in izzivih. Morda bi kot izziv izpostavil potrebo po specializaciji odvetnikov, k čemur sem sam stremel od začetka odprtja pisarne. Mlajše odvetnike iz naše pisarne smo pošiljali na specializacije v tujino, v odvetniške pisarne, s katerimi smo bili skupaj v mednarodnem združenju, povezovali smo se s Pravno fakulteto Univerze v Mariboru in njenimi profesorji.

Kako vidite razvoj sodstva v Republiki Sloveniji in kako rešiti njegov velik problem, to je problem slabše učinkovitosti, ki se je pojavil po tem, ko je bila ukinjena sodniška norma?
Načeloma bi soglašal s stališčem, da je ukinitev sodniške norme povzročila slabšo učinkovitost. Iz lastnih

izkušenj v času mojega dela lahko povem, da so sodniška norma, zadostna pomoč in redne plače (že redne plače sodnikov so bile privilegij, ki smo ga šele morali doseči) sodnike stimulirale. Kako je danes, v času, odkar sem upokojen, in zakaj, bi težko ocenil.

Norma je bila namreč ukinjena, ko sem bil že v odvetniških vodah, zato ne poznam vseh argumentov, ki so narekovali takšen ukrep. Lahko pa vam opišem stanje, kakršno je bilo na Temeljnem sodišču v Mariboru v času veljavnosti sodniške norme. Tedaj so se posamezni sodniki res pritoževali, da so sodniške norme previsoke, vendar po nekaj pojasnilih in zamenjavi vodje oddelka nismo imeli ob koncu leta nobenega sodnika, ki ne bi norme izpolnjeval 100-odstotno ali celo več. Pogosto smo na oddelčnih sestankih ugotavljali, da je sodniška norma tudi sodnikovo varovalo.

Morda bi kazalo ponovno pretehtati razloge za sodniško normo in proti njej, pri čemer bi bilo nujno treba oceniti tehtnost pripomb sodnikov in preveriti, ali imata vodja oddelka in predsednik sodišča dovolj pristojnosti za zagotavljanje podpore. Zagotovo pa zaradi lastnih izkušenj iz obdobja pred samostojno Slovenijo menim, da je stimulacija za dobro delo učinkovito orodje tako v gospodarstvu kot v javnem sektorju.

Ves čas svoje poklicne pravniške kariere ste bili tudi družbeno aktivni na različnih področjih, od športa do lokalne samouprave. Zakaj je potrebno, da se odvetniki poleg rednega dela ukvarjajo tudi z delovanjem v korist skupnosti?

Morda se v nekaterih okoljih delovanje v korist skupnosti še vedno šteje za nekaj manjvrednega, »aktivističnega«. Moje stališče pa je, da bi moral vsakdo, ki mu je skupnost, v kateri živi, nekaj dala, tej tudi nekaj vrniti, če le lahko. Tega načela se držim še danes. Pri našem poklicu, ki je prepleten z nastopi v javnosti, imamo odvetniki možnost izpostaviti pereča vprašanja. V svojem poklicu se srečujemo z mnogimi tegobami posameznikov in ti se dostikrat znajdejo v velikih težavah. Če imajo ob sebi poleg družine še odgovornega odvetnika – človeka, do konca življenja čutijo hvaležnost. Podporo jim lahko nudimo s svojo socialno čuječnostjo, najbolje s prostovoljnim delom.

Glede športa pa moram povedati, da sem že kot osnovnošolec vihtel lopar in bil atlet in da me navdušenje nad športom ni zapustilo vse do moje bolezni. Šport v ljudeh sprošča hormon sreče in to je glavno vodilo za dobro počutje. Zanimivo bi bilo vedeti, koliko odvetnikov je od osamosvojitve Slovenije opravljalo odgovorne funkcije v lokalni samoupravi – morda bi bilo zadosti že pregledati podatke o tem, koliko odvetnic in odvetnikov je v preteklosti opravljalo funkcijo županje oziroma župana in koliko jih to funkcijo opravlja zdaj.

Delal sem na različnih področjih in v različnih družbenih sistemih ter na različnih položajih. Sodeloval sem na primer pri ustanovitvi družbe Pro Plus (Pop TV, Kanal A), kjer je delo dobilo veliko Mariborčanov. Sodeloval sem tudi v volilnem štabu dr. Danila Türka, Mariborčana, na volitvah za predsednika države. Leta 1991 sem odprl svojo odvetniško pisarno, v kateri se mi je zelo hitro pridružilo več odvetnikov in sodelavcev, ter jo leta 2012 predal hčerki Vesni. Bil sem predsednik Teniškega klub Branik, ki je bil ob nastopu mojega mandata pred stečajem, danes pa je zagotovo eden najbolje urejenih teniških klubov v Sloveniji. Leta 2021 sem kot predsednik Odbora za postavitev spomenika Josipu Primožiču - Tošu sodeloval pri odkritju tega spomenika. S tem sem naštel kar veliko dejavnosti, težko pa izberem najpomembnejše.

V letu 2024 ste prejeli najvišje priznanje Mestne občine Maribor in postali častni občan mesta Maribor. Kaj vam pomeni to priznanje?

Komisija je v obrazložitvi svoje odločitve, da mi podeli naziv častnega občana mesta Maribor, zapisala: *»Častni občan v letu 2024 je Ivan Gorjup. Naziv prejme v znak zahvale in spoštovanja do dolgotrajnega izjemno vplivnega delovanja na različnih področjih družbenega življenja v Mariboru.«*

Tega priznanja nisem pričakoval, saj gre za najvišjo nagrado mesta, ki jo to podeljuje zaslužnim občankam in občanom ter institucijam. Ko mi je soseda v bloku, dr. Emilija Stojmenova Duh, povedala, da bi me rada predlagala za naziv častnega občana Mestne občine Maribor, je bilo to zame veliko in prijetno presenečenje.

Naj bo to odgovor na prejšnje vprašanje, ali odvetniki poleg svoje kariere resnično potrebujemo družbeno aktivnost na različnih področjih, od športa do lokalne samouprave. Odvetniki se moramo zavzemati za ugled svojega poklica in z družbeno aktivnostjo pomagati okolju, v katerem živimo, saj nam okolje tisto, kar mu dajemo, tudi vrača.

Andrej Razdrih

Seveda so plače pomembne, a sodnikom se zdi večja težava pomanjkanje kadra

Christophe Soulard,
prvi predsednik Kasacijskega sodišča Francije

Na Vrhovnem sodišču je 13. februarja 2025 potekalo delovno srečanje vrhovnih sodnikov s prvim predsednikom Kasacijskega sodišča Francije Christophom Soulardom, ki je bil dan pred tem tudi častni gost in slavnostni govornik na prireditvi ob odprtju sodnega leta 2025. Srečanja s predsednikom Soulardom se je udeležilo devet vrhovnih sodnic in sodnikov s kazenskega in civilnega oddelka, poleg njih pa tudi predsednik Vrhovnega sodišča RS dr. Miodrag Đorđević. Na pogovor s Soulardom sta bili povabljeni uredništvi revije Odvetnik in TFL Glasnik.

V Sloveniji ima sodstvo precejšnje težave z učinkovitostjo in posledičnimi sodnimi zaostanki. Kako te probleme rešuje sodstvo v Franciji?
Težave z delom so dejstvo. Očitno je, da nimamo dovolj sodnikov. Število sodnikov je premajhno. Če nas primerjate z drugimi evropskimi državami, smo pod povprečjem. V Franciji imamo polovico števila sodnikov na prebivalca v primerjavi z Nemčijo, Avstrijo ali morda Slovenijo. Imamo pa le tretjino števila sodnikov v primerjavi s Švico. Čeprav se število sodnikov trenutno povečuje, vseeno ne želimo čakati in iščemo tudi druge rešitve. Poskušamo biti učinkovitejši.

Žal to včasih pomeni, da tam, kjer bi morali biti trije sodniki, sodi sodnik posameznik. To ni dobro, saj je bolje imeti tri sodnike zaradi razprave in posvetovanja. A poskušamo preprečiti zamude, saj se zavedamo, kako pomembno je za ljudi, da pravočasno prejmejo svojo sodbo. Zato si prizadevamo za večjo učinkovitost, zlasti pri kazenskih zadevah, kjer težke primere obravnavamo na drugačen način kot lažje, da povečamo hitrost postopkov.

> “Po eni strani umetna inteligenca vzbuja skrb, po drugi strani ponuja priložnosti. Ključna so zagotovo vprašanja na področju etike – ali moramo razkriti, da smo pri pisanju sodbe ali povzetku pravnih argumentov uporabili umetno inteligenco?”

Kakšne vzvode imajo francoski predsedniki sodišč, da sodnike spodbudijo k večji učinkovitosti, ne da bi posegali v njihovo notranjo neodvisnost? Predsedniki sodišč v Sloveniji pravijo, da nimajo orodij za motiviranje sodnikov. Ne morejo jih sankcionirati ali jim zvišati plač.
Seveda predsednik sodišča ne more posegati v odločitve sodnikov, vendar lahko opozori na zamude pri reševanju primerov. Če sodnik zelo zamuja in ne opravlja svojih dolžnosti, se lahko proti njemu sproži disciplinski postopek. Seveda se to zgodi precej redko, a vendarle se nekateri sodniki znajdejo pred disciplinskim organom. V večini primerov težave rešujemo s pogovorom. Predsednik sodišča se pogovori s sodnikom in poskuša ugotoviti, v čem je težava, ter predlaga rešitve. Če sodnik denimo porabi preveč časa za enostavne primere, mu lahko svetuje, naj jih rešuje hitreje. In to je za večino sodnikov dovolj.

Kakšen je materialni položaj sodstva v Franciji in ali so francoski sodniki že kdaj stavkali zaradi plač?
Ne, stavka sodnikov je prepovedana. Poleg tega plače niso glavna skrb sodnikov. Ne protestirajo zaradi plač. Seveda so plače pomembne, a sodnikom se zdijo večje težave pomanjkanje kadra, slaba oprema, slaba internetna povezava, delovni pogoji in dostop do dokumentacije. Plače sodnikov so zdaj boljše kot pred 40 ali 50 leti, ko so bile zelo nizke. Še vedno so nižje kot v Nemčiji, a sprejemljive.

Kako v Franciji izbirate kandidate za sodnike? Ali uporabljate tudi testiranje? Se najboljši študentje prava usmerijo v pravosodje ali odvetništvo?
Za sodnika je treba opraviti izpit, pri katerem je vnaprej določeno število sprejetih kandidatov (*numerus clausus*; 200 kandidatov). V zadnjem času postaja vse bolj običajno, da sodniki prihajajo iz drugih poklicev, denimo odvetniškega ali akademskega. Potem so tu še sodni asistenti, ki lahko po nekaj letih opravijo poseben izpit za sodnike. Vsi ti kandidati nato študirajo na posebni sodni šoli, edina razlika je trajanje študija: redni študenti se izobražujejo 30 mesecev, odvetniki pa le eno leto.

Kar zadeva vprašanje, ali najboljši študentje postanejo sodniki ali odvetniki, je to stvar študentove osebne izbire. Ni pravila, da bi najboljši študentje nujno postali sodniki.

Kako je z digitalizacijo sodstva v Franciji? V Sloveniji na tem področju še zelo zaostajamo.
Napredujemo, a še vedno imamo veliko prostora za izboljšave. Zlasti na kazenskih sodiščih. Na sodiščih imamo posebne oddelke (laboratorije), ki na primerih proučujejo uporabo umetne inteligence. Z umetno inteligenco zdaj denimo določamo, kateri civilni senat sodišča bo obravnaval določen primer. To je pogosto težka naloga, saj je treba razumeti glavno pravno vprašanje primera. Imamo pet civilnih senatov in včasih je zelo težko vedeti, kam zadeva sodi, ker je vse odvisno od glavnega

Andrej Razdrih in Christophe Soulard

Kot častni gost in slavnostni govornik se je Otvoritve sodnega leta 2025 na Vrhovnem sodišču RS udeležil tudi prvi predsednik Kasacijskega sodišča Francije Christophe Soulard.

vprašanja, ki ga zadeva postavlja. In to glavno vprašanje morate določiti. To zdaj delamo z umetno inteligenco. Trudimo se tudi za anonimizacijo sodnih odločb, saj v Franciji sledimo načelu odprtih podatkov. Vse sodbe so javne, vendar brez imen strank. V zvezi s tem razvijamo tudi posebno programsko opremo, ki deluje zelo dobro.

Ali menite, da bo umetna inteligenca odločilno posegla v delo vseh pravnikov v pravosodju? Je pravniški poklic, kot ga poznamo, zaradi tega ogrožen?

Prepričan sem, da bo umetna inteligenca imela velik vpliv, in prav tako, da se bo zelo hitro razvijala. Po eni strani umetna inteligenca vzbuja skrb, po drugi strani ponuja priložnosti. Ključna so zagotovo vprašanja na področju etike – ali moramo razkriti, da smo pri pisanju sodbe ali povzetku pravnih argumentov uporabili umetno inteligenco? Pri teh vprašanjih delamo skupaj z odvetniki, ki se srečujejo s podobnimi dilemami. Prepričan sem, da nekateri sodniki uporabljajo umetno inteligenco, a tega ne povejo. Posebno je treba biti previden pri tem, katere podatke vnašamo v sistem, saj so nekateri podatki zaupni. Vse to so zelo zahtevna vprašanja, na katera še nimamo vseh odgovorov.

> “Pravni izobraževalni sistem se bo moral prilagoditi, saj bodo pravniki prihodnosti morali imeti tudi tehnično znanje.”

Vprašali ste tudi, ali bodo nekateri ljudje izgubili službo. Ne, ni nujno, ampak nekatera delovna mesta bodo izginila. Pravni izobraževalni sistem se bo moral prilagoditi, saj bodo pravniki prihodnosti morali imeti tudi tehnično znanje.

Ali je v Franciji sodišču pridružena mediacija pomembna oblika reševanja sporov, poleg sojenja, seveda?

Nekateri pravniki menijo, da je mediacija prihodnost, a jaz sem bolj previden. Nisem proti temu, a iz lastnih izkušenj vem, kako težko je prepričati stranke, da se odločijo za mediacijo. Ko sem bil civilni sodnik na prvi stopnji, sem to vedno poskušal. Dobro deluje v primerih, v katerih bodo stranke ohranile dolgoročno razmerje – na primer v sporu med sosedi ali družinskih sporih. V teh primerih ne rešujemo le enega problema, temveč tudi odnos.

V poslovnih razmerjih pa je tako: če ena izmed strank meni, da ni bila plačana v skladu s pogodbo, ne bo želela popustiti. Želela bo na sodišče, da spor razreši.

Andrej Razdrih

ZAUPANJE JE PRVI KORAK V LEPŠO PRIHODNOST

ZAUPAJTE NAM SVOJE SKRBI.

WIENER STÄDTISCHE
VIENNA INSURANCE GROUP

Andrej Razdrih
odvetnik v Ljubljani, odgovorni urednik revije Odvetnik in član Sodnega sveta RS

Ali je Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* še potreben?

Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* je Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) prvič izvedla leta 2011. Na njem je sodelovalo več kot 600 odvetnic in odvetnikov, obisk strank je bil zelo velik.

Z leti je število strank in sodelujočih odvetnikov začelo upadati; letos je bilo slednjih le še 161. Upravni odbor OZS je večkrat analiziral izvedbo tega dogodka in razmišljal, da bi ga premaknili na kakšen drug datum, oziroma iskal razloge, zakaj prihaja od upada zanimanja pri odvetnikih in strankah.

Naj spomnimo, da je Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* nastal v času hude ekonomske in socialne krize v Sloveniji, danes pa imamo dobro delujoče gospodarstvo z najnižjo stopnjo brezposelnosti. Predvsem – in to je zame najpomembnejši razlog – pa imajo stranke zelo enostavne možnosti dobiti brezplačno pravno pomoč prek sistema BPP, zato so manj zainteresirane za brezplačen posvet enkrat na leto.

Upravni odbor bo moral v bližnji prihodnosti skrbno proučiti vse razloge *za in proti* pri tem projektu OZS, ki še vedno dosega precejšnjo pozornost javnih občil in je dobra promocija odvetniškega stanu.

Kako je potekal Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* v letu 2024

Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* (brezplačne pomoči) se je odvijal 19. decembra 2024, ko je 161 odvetnic in odvetnikov iz različnih krajev Slovenije organizirano nudilo strankam brezplačno pravno pomoč.[1]

Pravno pomoč so nudili odvetniki iz naslednjih območnih zborov odvetnikov (OZO):

– 18 OZO Celje,
– 11 OZO Koper,
– 10 OZO Kranj,
– 5 OZO Krško,
– 67 OZO Ljubljana,
– 17 OZO Maribor,
– 5 OZO Nova Gorica,
– 5 OZO Novo mesto,
– 10 OZO Pomurje,
– 6 OZO Ptuj,
– 7 OZO Slovenj Gradec.

Brezplačno pravno pomoč so nekateri odvetniki nudili tudi v prostorih lokalnih skupnosti, in sicer:

– 16 odvetnikov v Mestni občini Ljubljana,
– 7 odvetnikov v Mestni občini Koper,
– odvetniki v Mestni občini Nova Gorica.

Rezultati spletne ankete

OZS je med sodelujočimi odvetniki opravila spletno anketo. Zbiranje podatkov je potekalo od 19. decembra 2024 do 6. januarja 2025. Na anketo je odgovorilo 98 sodelujočih odvetnikov, ki skoraj vsako leto sodelujejo (77 odstotkov odvetnikov) na Dnevu odvetniške pravne pomoči *pro bono*.

Odvetnik je v povprečju sprejel 4 do 6 strank. Komunikacija je v večini potekala prek elektronske pošte, po telefonu in v odvetniških pisarnah, kjer so se stranke oglasile. Največ vprašanj strank je bilo s področja obligacijskega prava, sledila sta stvarno in dedno pravo, nato družinsko, delovno, izvršilno pravo, kazensko pravo, upravno pravo, nekoliko manj je bilo vprašanj s področja prekrškovnega prava, najmanj pa s področij gospodarskega prava, prava intelektualne lastnine in mednarodnega prava. Vprašanj s področja davčnega in medijskega prava ter prava EU ni bilo.

Poročanje javnih občil o dnevu *pro bono*

Dan odvetniške pravne pomoči *pro bono* je tudi v letu 2024 zelo dobro uspel, taki so bili tudi odzivi javnosti.

O dogodku je bilo na 17 različnih radijskih postajah predvajanih 32 prispevkov, o njem so poročali tudi tiskani mediji (Primorske novice in Gorenjski glas), spletne strani ter tri televizije, ki so pripravile prispevek o tem dnevu in intervju s predsednikom OZS Janezom Starmanom, njegova izjava pa je bila predvajana tudi v drugih prispevkih. Objavljenih je bilo kar sedem intervjujev in izjav za javnost.

Pripravile strokovne službe OZS.

[1] Besedilo so pripravili v strokovni službi OZS.

Okrogla miza o ureditvi nujnih dedičev in nujnih deležev

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o dedovanju (ZD-D) je bil objavljen decembra lani.[1] Njegov cilj je doseči učinkovitejše vodenje zapuščinskih postopkov, v katerih so dediči neznani, ko dedičev ni ali se odpovedo dedovanju in se zapuščina prenese na Republiko Slovenijo.

V ta namen se skrajšujejo roki, ki jih imajo po objavi oklica na voljo neznani dediči, da se javijo sodišču, oklici se tudi več ne objavljajo v Uradnem listu RS, ampak le na spletni strani sodišča in njegovi oglasni deski, v nekaterih primerih pa tudi še na drug primeren način. ZD-D vsebuje še nekatere manjše spremembe, katerih namen je prav tako pospešitev zapuščinskih postopkov.

Med pripravo novele ZD-D so Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) in sodišča izpostavili vprašanje primernosti veljavne ureditve nujnih dedičev in nujnih deležev, kar se ni odrazilo v navedeni spremembi zakona.

Zanimivo predavanje prof. dr. Viktorije Žnidaršič Skubic.

Zato je OZS skupaj z Ministrstvom za pravosodje organizirala okroglo mizo o ureditvi nujnih dedičev in nujnih deležev, ki je 31. januarja 2025 potekala na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani.

V uvodnem nagovoru je predsednik OZS **Janez Starman** med drugim opozoril, da bi bilo v kontekstu družbenih sprememb treba prevetriti določbe, *»ki na eni strani varujejo nujne in zakonite dediče, na drugi pa omejujejo svobodo testiranja, obdarovanja in razpolaganja«*. Nadalje je poudaril, da razgovori o prehodu premoženja zaradi smrti niso enostavni, saj asociirajo na končnost in minljivost. Vendar *»odlaganje teh pogovorov v negotovo prihodnost velikokrat povzroči slabo voljo in skrhane odnose, krivice, izgubljene priložnosti ter propadanje premoženja«*.

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic je v svojem zelo zanimivem predavanju izpostavila, da je v Zahodni Evropi zakonsko urejen ožji krog nujnih dedičev kot pri nas in da sedaj stopa na prvo mesto svoboda testiranja. Duhovito je opredelila pojma »nasmejanih dedičev« in zmeraj bolj pogoste »dediščinske nestrpnosti«. Svojo razpravo je strnila v članek, ki ga bomo objavili v prihodnji številki revije Odvetnik.

Andrej Razdrih

[1] Ur. l. RS, št. 102/24.

Slavko Fartelj
odvetnik v Murski Soboti in predsednik OZO Pomurje

Poročilo o delu OZO Pomurje v letu 2024

Pomurski območni zbor odvetnikov je obravnaval različno vsebino, vezano na delo odvetnikov, med drugim predloge za vpis kandidatov v imenik odvetnikov in odvetniških kandidatov ter obvestila o izbrisih iz imenika odvetnikov.

Zlasti je treba poudariti, da območni zbor tudi v preteklem letu ni prejel pritožb v zvezi z delom odvetnikov, odvetniških kandidatov ali odvetniških pripravnikov.

Kakor že v letih prej je precejšnje število kolegov in kolegic tudi v letu 2024 sodelovalo pri nudenju brezplačnih pravnih nasvetov v okviru Dneva odvetniške pravne pomoči *pro bono* v decembru. V našem odvetniškem zboru je med odvetniki tudi sicer uveljavljena praksa, da prvega pravnega nasveta ne zaračunavamo.

Lepo število kolegov in kolegic se je udeležilo tudi Odvetniške šole v Portorožu, med letom pa tudi drugih izobraževanj, pomembnih za delo odvetnikov. Prav tako se udeležujejo dogodkov v okviru Pravniškega društva Pomurja.

Kolegice in kolegi so večkrat prosili za tolmačenje tarife, zlasti so opozarjali na neupoštevanje odvetniške tarife pri odmeri stroškov v zadevah *ex offo* in zadevah brezplačne pravne pomoči.

Iz dela Upravnega odbora OZS

Seja, 12. november 2024

Vprašanje problematike dedičev odvetnika – družbenika odvetniške družbe

Odvetnik je na Odvetniško zbornico Slovenije (OZS) naslovil vprašanje, kako ravnati v situaciji, ko dediči pokojnega odvetnika – družbenika v njihovi odvetniški družbi niso odvetniki in zato odvetniška družba ne izpolnjuje več zahteve iz tretjega odstavka 37. člena Zakona o odvetništvu (ZOdv), ki določa, da so lahko družbeniki odvetniške družbe zgolj odvetniki.

OZS je na vprašanja odvetnika odgovorila upoštevaje možnosti, ki jih dopušča veljavna zakonodaja. Iz razloga, ker vse odvetniške družbe tega vprašanja nimajo urejenega, bo vprašanje dediča družbenika, ki ni odvetnik, urejeno v novem Zakonu o odvetništvu. Do takrat pa je smiselno, da odvetniške družbe to vprašanje uredijo v družbeni pogodbi.

Seja, 10. december 2024

1. Predlog novega Zakona o odvetništvu (ZOdv-1)

Člani Upravnega odbora OZS so se seznanili s končnim besedilom predloga novega Zakona o odvetništvu (ZOdv-1). Predlog je pripravila OZS; 15. novembra 2024 ga je posredovala Ministrstvu za pravosodje v nadaljnji postopek.

2. Uskladitev vrednosti odvetniške točke

OZS se je 6. novembra 2024 vnovič sestala z Ministrstvom za pravosodje glede podaje soglasja ministrice za pravosodje k spremembi vrednosti odvetniške točke. Tudi tokrat pravosodno ministrstvo odločitve ni sprejelo, predlagalo pa je, da se vprašanje spremembe vrednosti odvetniške točke obravnava skupaj s problematiko brezplačne pravne pomoči in porabljenih finančnih sredstev za ta namen.

Ker ministrstvo tudi v dodatno določnem roku za odgovor na predlog za podajo soglasja ni odgovorilo, je Upravni odbor OZS sprejel sklep, da se zoper Ministrstvo za pravosodje vloži tožba zaradi molka organa v postopku podaje soglasja ministrice za pravosodje k uskladitvi vrednosti odvetniške točke na vrednost 0,74 evrov.

Tožba je bila vložena 18. decembra 2024.

3. Sodelovanje OZS v Delovni skupini za sistemske rešitve na področju stroškov sodnih postopkov

OZS je Ministrstvu za pravosodje predlagala, da jo kot ključnega deležnika in predstavnika izvajalcev brezplačne pravne pomoči vključi v Delovno skupino za pripravo sistemskih rešitev glede stroškov sodnih postopkov. Ministrstvo za pravosodje je predlog sprejelo; v delovni skupini redno sodelujeta dve članici Upravnega obora OZS.

Članici Upravnega odbora OZS sta delovni skupini že predstavili predloge OZS za izboljšanje sistema brezplačne pravne pomoči in stališča upravnega odbora do odprtih vprašanj, ki jih obravnava delovna skupina. Delovna skupina pospešeno dela na reformi sistema brezplačne pravne pomoči, zato upravni odbor zadevo redno spremlja in oblikuje stališča zbornice do konkretnih vprašanj, ki jih na posameznem srečanju obravnava delovana skupina.

Seja, 14. januar 2025

1. Oblikovanje Delovne skupine OZS za svetovalce za begunce

Na podlagi sklepa Upravnega odbora OZS z dne 13. septembra 2024 so območni zbori odvetnikov posredovali predloge za člane nove Delovne skupine OZS za svetovalce za begunce. Upravni odbor je prejete predloge obravnaval in sprejel sklep o ustanovitvi skupine, v katero so imenovani odvetnica **Tanit Vovk**, odvetnica **Lea Florjančič** in odvetnik **Gregor Mramor.**

2. Problematika obravnavanja odvetnikov pri vstopu v virtualno podatkovno sobo

Odvetniška pisarna je OZS opozorila na težave pri vstopu odvetnikov v virtualno podatkovno sobo, ki jo zahteva Zakon o postopku sodnega varstva nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank. Po njihovem mnenju je obravnava odvetnikov nezakonita in protiustavna, saj stranka ne more pooblastiti odvetniške družbe ali v njej zaposlenih odvetnikov, temveč le posameznega odvetnika, pri čemer se zahteva razkritje njegove davčne številke in rojstnega datuma.

OZS je 15. marca 2025 s problematiko seznanila Ministrstvo za finance ter ga pozvala k sistemski ureditvi dostopa do virtualne podatkovne sobe tako, da se zagotovi učinkovito zastopanje in varstvo pravic nekdanjih imetnikov kvalificiranih obveznosti bank.

3. Onemogočanje posvetovanja s priporniki

Predsednik Območnega zbora odvetnikov Celje je v skladu s sklepom Upravnega odbora OZS, ki je bil opozorjen na težave pri izvajanju posvetovanj odvetnikov s priporniki zaradi pomanjkanja primernih prostorov za posvet, opravil razgovor z vodstvom Zavoda za prestajanje mladoletniškega zapora in kazni zapora v Celju.

Vodstvo Zavoda je zagotovilo, da bodo od 1. februarja 2025 odvetnikom na voljo dve sobi za posvetovanje, poleg tega pa naj bi spomladi pridobili še tretjo sobo.

Seja, 11. februar 2025

1. Imenovanje dveh nadomestnih članov Komisije za etiko

Predsednica Komisije za etiko, odvetnica **Alenka Košorok Humar**, je Upravni odbor OZS zaprosila za imenovanje dveh nadomestnih članov komisije. Namen imenovanja je zagotoviti nemoteno delovanje komisije v primerih, ko bi se kateri od članov moral izločiti iz odločanja.

Upravni odbor je prošnjo obravnaval in sklenil, da se za nadomestna člana Komisije za etiko imenujeta odvetnik **Giani Flego** in odvetnik **mag. Andrej Janežič**, oba člana Upravnega odbora OZS.

Pripravila: **Jana Huč Uršič**, strokovna sodelavka OZS

mag. Nataša Mlakar Sukič
predsednica Sklada OZS za humanitarno pomoč

Podpora tistim, ki jo najbolj potrebujejo

V letu 2024 je Skrbniški odbor Sklada OZS za humanitarno pomoč priskočil na pomoč več kot 20 družinam iz socialno ogroženih okolij.

Odobrena denarna sredstva so bila namenjena predvsem za nakup osnovnih življenjskih potrebščin ter pripomočkov, ki olajšajo življenje invalidnim in bolnim otrokom. Sklad tako ostaja pomemben steber podpore tistim, ki pomoč najbolj potrebujejo.

S plemenitim namenom Sklad OZS za humanitarno pomoč izkazuje, kako pomembno je pomagati sočloveku v stiski, še posebej v današnjem času.

Zveza prijateljev mladine Slovenije

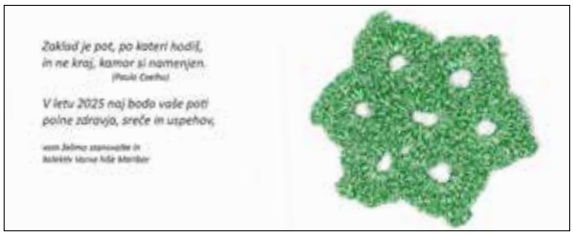

Varna hiša Maribor

Center za socialno delo Ljubljana – enota Ljubljana Šiška

Izdaja: **Odvetniška zbornica Slovenije** • Predsednik: **Janez Starman**
Odgovorni urednik: **Andrej Razdrih,** e-pošta: **andrej.razdrih@siol.net**
Uredniški odbor: **mag. Igor Karlovšek, Timon Hren, Alenka Košorok Humar, Rija Krivograd, Tanja Sedušak, Petja Plaušatjner**
Izvršna urednica: **Irena Vovk** • Zasnova oblikovanja revije: **Ranko Novak** • Računalniški prelom: **Tanja Pirnat** • Tisk: **Florjančič tisk d.o.o.**
Oglasno trženje: **Jelka Arko**, tel.: 01/30 91 816, e-pošta: **jelka.arko@gvzalozba.si.**

Naslov uredništva: **Odvetniška zbornica Slovenije, Slovenska cesta 58, Ljubljana**
tel.: **01/300 34 20,** faks: **01/300 34 32,** e-pošta: **info@odv-zb.si**
Naročnina za leto 2025: 33,38 EUR (posamezna številka: 8,34 EUR; za študente: 2,08 EUR).
Revija izhaja petkrat na leto. Naklada: 4,350 izvodov
Copyright (c) 2025 Odvetniška zbornica Slovenije. Vse pravice pridržane.
Izdajatelj Odvetniška zbornica Slovenije, založnik LEXPERA d.o.o.
Stališča in mnenja, izražena v člankih, niso nujno tudi stališča in menja uredniškega odbora revije Odvetnik oziroma Odvetniške zbornice Slovenije.

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 860.

Odvetniška stanovska revija je začela izhajati leta 1978 kot Glasilo slovenskih odvetnikov, od leta 1998 izhaja pod imenom Odvetnik.

17. Dnevi stvarnega in zemljiškoknjižnega prava

19. in 20. maj 2025 / Hotel Slovenija, Portorož

PROGRAM

Ponedeljek, 19. maj

9.30–10.00 sprejem udeležencev

10.00–12.30 **1. sekcija: Lastniki nepremičnin v javnih nepremičninskih evidencah** vodja: *mag. Marijana Vugrin*

- Razumevanje vpisa pravic v zemljiško knjigo s strani lastnikov – izkušnje notarja, *Polona Pavlin Bohinc*
- Povezava zemljiške knjige s katastrom nepremičnin in stranke v katastrskih postopkih, *mag. Marijana Vugrin*
- Vrednotenje nepremičnin po postopkih množičnega vrednotenja, *Alenka Marjetič*
- Podatki, vpisani v kataster nepremičnin, ki vplivajo na vrednost, *Suzana Jurič*

12.30–13.30 kosilo

13.30–15.30 **2. sekcija: Posegi v prostor in prostorske evidence** vodja: *mag. Tomaž Černe*

- Povezava med prostorskimi in nepremičninskimi evidencami, *mag. Marijana Vugrin*
- Stavbna zemljišča, *mag. Tomaž Černe*
- eGraditev danes in jutri, *Jan Brezec*

15.30–16.00 odmor

16.00–18.00 **3. sekcija: Vodnik po preveritvi in ureditvi nepremičnin zemljišč in obstoječih objektov** vodja: *Aleksandra Velkovrh*

Torek, 20. maj

9.00–11.00 **4. sekcija: Aktualna vprašanja ZVEtL-1** vodja: *mag. Barbara Jan Bufon*

- Razmejitev med individualnimi in skupnimi pripadajočimi zemljišči, *dr. Manca Plazar*
- Dinamični princip – dileme v praksi, *mag. Barbara Jan Bufon, Jure Debevec*
- Aktualna procesna vprašanja v postopkih po ZVEtL-1, *Matjaž Voglar*

11.00–11.30 odmor

11.30–13.30 **5. sekcija: Aktualna vprašanja stvarnega in zemljiškoknjižnega prava** vodja: *dr. Matjaž Tratnik*

- Stvarnopravni vidiki sončnih in vetrnih elektrarn, *dr. Matjaž Tratnik*
- Položaj sončnih, vetrnih elektrarn ter drugih naprav in infrastrukture v izvršilnem in stečajnem postopku, *Miha Verčko*
- Med teorijo in prakso instituta povezanih nepremičnin – izzivi na področju ugotavljanja vzajemnosti, *Monika Naumovski*
- Aktualne odločbe Ustavnega sodišča na temo prostorskega načrtovanja in zasebne lastnine, *Luka Ivanič*

Pridržujemo si pravico do spremembe programa.

Kotizacija vključuje gradivo in znaša **560,00 EUR** + DDV. Udeleženci prejmete zbornik referatov, v katerem bodo objavljeni pravočasno oddani referati. Kotizacija vključuje kosilo in osvežilne pijače med odmori. Potrdilo o udeležbi boste lahko prevzeli na recepciji dogodka. *Dogodek je vključen v ponudbo paketov družbe Lexpera, ki vsebujejo izobraževanja.*

GV ZALOŽBA 67 let

Informacije in prijave
LEXPERA d. o. o. (GV Založba), Tivolska cesta 50, Ljubljana
telefon: **01 30 91 816**, e-pošta: **seminar@gvzalozba.si**

www.gvzalozba.si

18. decembra 2024 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Petra Brvar
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Davčna ulica 1, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški Družbi Ilić & Partnerji o.p.d.o.o.)

Iva Černezel
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Dalmatinova ulica 10, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški družbi Završek & Šnajder o.p., d.o.o.)

Manca Gostič
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
(zaposlena pri odvetniku Damijanu Gregorcu)

Nataša Matijašević
odobren vpis: 1. 1. 2025
sedež: Koroška cesta 21, 4000 Kranj

Tjaša Jenko Goršek
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Nazorjeva ulica 3, 4000 Kranj
(zaposlena v Odvetniški pisarni Jereb d.o.o.)

Roberta Osmićević
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Tavčarjeva ulica 4, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški pisarni Kosmač d.o.o.)

Maja Pucelj Krajnc
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Tavčarjeva ulica 4, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški pisarni Kosmač d.o.o.)

Špela Recko
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Koprska 91, 1000 Ljubljana
(zaposlena pri odvetniku mag. Damjanu Merharju)

Jakob Ahačič
odobren vpis: 1. 1. 2025
sedež: Miklošičeva cesta 5, 1000 Ljubljana
(zaposlen pri odvetniku Stojanu Zdolšku)

Anže Planinšek
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Stanetova ulica 2, 3000 Celje
(zaposlen pri odvetniku Urošu Pavlini)

Luka Rejc
odobren vpis: 18. 12. 2024
sedež: Cesta Staneta Žagarja 14, 4000 Kranj
(zaposlen pri odvetnici dr. Mateji Likozar Rogelj)

Milan Stanković
odobren vpis: 1. 1. 2025
sedež: Gosposvetska cesta 11, 1000 Ljubljana

31. januarja 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Betty Časar Časl
odobren vpis: 1. 2. 2025
sedež: Slovenska ulica 39, 9000 Murska Sobota

Tjaša Konjar
odobren vpis: 1. 2. 2025
sedež: Gasilska ulica 10, 1292 Ig

Luka Škrinjar
odobren vpis: 31. 1. 2025
sedež: Cesta Valentina Orožna 8
(zaposlen v Odvetniški družbi Gregorovič, Dobrajc, Mlinarič o.p. – d.o.o.)

Bojana Volk
odobren vpis: 1. 2. 2025
sedež: Rogaška cesta 29, 3240 Šmarje pri Jelšah
(zaposlena v Odvetniška pisarna Robert Preininger, d.o.o.)

Matej Leljak
odobren vpis: 31. 1. 2025
sedež: Partizanska cesta 20, 2000 Maribor
(zaposlen v Odvetniški družbi Leljak, o.p. d.o.o.)

Kristian Schulz
odobren vpis: 31. 1. 2025
Miklošičeva cesta 20, 1000 Ljubljana

4. marca 2025 so pred predsednikom OZS Janezom Starmanom prisegli

Meta Čebokli
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Beethovnova ulica 12, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški pisarni Toš in partnerji, d.o.o.)

Nina Marin
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Piranska cesta 2, 6000 Koper
(zaposlena v Odvetniški družbi Matoz o.p., d.o.o.)

Urša Penko
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Dunajska cesta 159, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški družbi Pirc, o.p., d.o.o.)

Nejc Romih
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Partizanska 11, 2000 Maribor
(zaposlen v Odvetniški družbi Kac in odvetniki o.p. d.o.o.)

Luka Kastelic
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Resljeva cesta 25, 1000 Ljubljana
(zaposlen Odvetniški pisarni Peter Mele d.o.o.)

Graden Kjuder
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški družbi Fatur Menard, o.p., d.o.o.)

Tadej Skok
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Dunajska cesta 51, 1000 Ljubljana
(zaposlen v Odvetniški družbi Čuk Orel o.p. d.o.o.)

Žan Šporn Krajnc
odobren vpis: 4. 3. 2025
sedež: Tavčarjeva ulica 6, 1000 Ljubljana

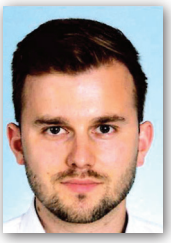

Pia Novak
odobren vpis: 31. 1. 2025
sedež: Barjanska cesta 3, 1000 Ljubljana
(zaposlena v Odvetniški pisarni Senica & partnerji, d.o.o.)
(Pred predsednikom OZS je prisegla 31. 1. 2025.)

Iz odvetniškega imenika – 17. marec 2025

1915 odvetnikov, 124 kandidatov, 190 pripravnikov, 296 odvetniških družb in 27 civilnih odvetniških družb

Odvetnice/ki
– vpisanih 1915 – med njimi 993 odvetnikov in 922 odvetnic
– največ jih je v Območnem zboru odvetnikov Ljubljana (1111 odvetnikov), najmanj pa v OZO Ptuj (24 odvetnikov)
– od 5. 12. 2024 do 17. 3. 2025 se jih je vpisalo 28 – 12 odvetnikov in 6 odvetnic
– izbrisalo se jih je 24 – 15 odvetnikov in 9 odvetnic.

Odvetniške/i kandidatke/ti
– vpisanih 124 – med njimi 42 kandidatov in 82 kandidatk
– največ jih v OZO Ljubljana (79 odvetniških kandidatov), najmanj pa v OZO Ptuj (ni odvetniških kandidatov)
– od 5. 12. 2024 do 17. 3. 2025 se jih je vpisalo 16 – 7 kandidatov in 9 kandidatk
– izbrisalo se jih je 26 – 12 kandidatov in 14 kandidatk
– z odvetniško prakso je prenehalo 6 kandidatov.

Odvetniške/i pripravnice/ki
– vpisanih 190 – med njimi 76 pripravnikov in 114 pripravnic
– največ jih je v OZO Ljubljana (120 odvetniških pripravnikov), najmanj pa v OZO Ptuj (2 odvetniška pripravnika)
– od 5. 12. 2024 do 17. 3. 2025 se jih je vpisalo 10 – 2 pripravnika in 8 pripravnic
– izbrisalo se jih je 26 – 10 pripravnikov in 16 pripravnic
– z odvetniško prakso je prenehalo 20 pripravnikov.

Odvetniške družbe
– aktivno posluje 296 odvetniških družb in 27 civilnih odvetniških družb
– od 5. 12. 2024 do 17. 3. 2025 je bila iz sodnega registra izbrisana ena odvetniška družba.

Imenik tujih odvetnikov
– na podlagi 34. b členu ZOdv jih je bilo vpisanih 11 – 7 odvetnikov in 4 odvetnice
– na podlagi 34. č členu ZOdv jih je bilo vpisanih 6 – 4 odvetniki in 2 odvetnice
– na podlagi priglasitve po 34. d členu ZOdv je vpisan 1 odvetnika.

Poslovil se je

Martin Hebar (10. 1. 2025), odvetnik iz Maribora.

Izbrisi odvetnikov iz odvetniškega imenika OZS

- 12. 12. 2024: **Andrej Borštnar**, odvetnik v Sežani, Partizanska cesta 71 D (zaposlen v Odvetniški pisarni Ozbič d.o.o.), ker se je oodrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.
- 20. 12. 2024: **Velena Lokar Škerget**, odvetnica v Domžalah, Slamnikarska 18, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: **Jure Snoj**, odvetnik v Ljubljani, Vodnikova c. 163/b.

- 26. 12. 2024: **Dragutin Mikša**, odvetnik v Celju, Gledališki trg 2 (družbenik Odvetniške pisarne Mikša in Drobne d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.
- 30. 12. 2024: **Miran Pogačar**, odvetnik v Novem mestu, Dalmatinova 1, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Jasna Simčič** iz Odvetniške družbe Simčič in Panjan, o.p., d.o.o., Dalmatinova ulica 1, Novo mesto

- 31. 12. 2024: **Samo Mirt Kavšek**, odvetnik v Kranju, Cankarjeva ulica 3, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Aljaž Kavšek, odvetnik v Kranju, Cankarjeva ulica 3.

- 30. 12. 2024: **Vojka Lampič Božič**, odvetnica v Ljubljani, Jazbečeva pot 20, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Alja Šiška**, odvetnica v Ljubljani, Beethovnova ulica 5.

- 30. 12. 2024: **Alojz Osojnik**, odvetnik v Velenju, Trg mladosti 6, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Maja Šerc**, odvetnica v Velenju, Trg mladosti 6.

- 30. 12. 2024: **Ivan Rutar**, odvetnik v Solkanu, Cesta IX Korpusa 10, ker

se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: **Andrej Rutar**, odvetnik v Solkanu, Cesta IX Korpusa 10.

- 30. 12. 2024: **Bojan Franko**, odvetnik na Škofljici, Gradišče I/99, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: **Andrej Crček**, odvetnik v Ljubljani, Kolodvorska ulica 7/Čufarjeva ulica 5.

- 31. 12. 2024: **Bogdana Žigon**, odvetnica v Ljubljani, Trdinova ulica 5, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Saša Šolar**, odvetnica v Ljubljani, Trdinova ulica 5.

- 31. 12. 2024: **Monika Mežan**, odvetnica v Trebnjem, Baragov trg 1, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: **Mirko Bilbija**, odvetnik v Novem mestu, Novi trg 11.

- 31. 12. 2024: **Anja Jelovšek Keblič**, odvetnica v Slovenskih Konjicah, Stari trg 15, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: **Primož Poklič**, odvetnik v Slovenskih Konjicah, Celjska cesta 2.

- 31. 12. 2024: **Erna Mokorel**, družbenica odvetniške družbe HOČEVAR MOKOREL PRETNAR, odvetniška družba, o.p. d.o.o., Nazorjeva ulica 1, 4000 Kranj, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.
- 10. 1. 2025: **Martin Hebar**, odvetnik v Mariboru, Partizanska 12, zaradi smrti.

Prevzemnica: **Maja Praviček**, odvetnica v Mariboru, Partizanska cesta 30.

- 28. 1. 2025: **Marko Čabraja**, odvetnik v Ljubljani, Derčeva ulica 35 (zaposlen v Odvetniški pisarni Sedmak d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 1. 2025: **Branko Derstvenšek**, odvetnik v Sevnici, Glavni trg 27, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnica: **Alenka Mirt**, odvetnica v Sevnici, Glavni trg 27.

- 31. 1. 2025: **Katarina Medved**, odvetnica v Grosupljem, Taborska cesta 13 (zaposlen v Odvetniški družbi Čeferin, Pogačnik, Novak, Koščak in partnerji, o.p., d.o.o.), ker je prenehala opravljati odvetniški poklic.
- 31. 1. 2025: **Jure Švigelj**, odvetnik v Ljubljani, Gosposvetska cesta 11 (zaposlen v Odvetniški Družbi Ilić & Partnerji o.p.d.o.o.), ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.
- 31. 1. 2025: **Ljiljana Besedić Leštan**, odvetnica v Ljubljani, Savlje 89, ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: Bojan Lakožič, odvetnik v Mariboru, Titova 2a.

- 31. 1. 2025: **Urban Hladnik**, odvetnik v Ljubljani, Železna cesta 12, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: **Tine Makovec**, odvetnik v Domžalah, Ulica Ivana Pengova 22.

- 28. 2. 2025: Sergej Šadl, odvetnik v Murski Soboti, Lendavska ulica 11, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.

Prevzemnik: **Slavko Fartelj**, odvetnik v Murski Soboti, Ulica arhitekta Novaka 9.

- 28. 2. 2025: **Rok Kavčič**, odvetnik v Ljubljani, Dunajska cesta 51 zaposlen pri odvetniku Roku Petriču, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica.
- 28. 2. 2025: **Mojca Mauhler**, odvetnica v Ljubljani, Tivolska 48 (zaposlena v Odvetniški družbi Rojs, Peljhan, Prelesnik & partnerji o.p., d.o.o.), ker se je odrekla opravljanju odvetniškega poklica.
- 8. 3. 2025: **Izet Hodžić**, odvetnik v Brežicah, Cesta prvih borcev 40, ker se je odrekel opravljanju odvetniškega poklica zaradi upokojitve.

Prevzemnik: **Ognjen Paunović**, odvetnik v Brežicah, Cesta prvih borcev 28.

- 18. 2. 2025: **Ondřej Peterka** – advokát (tuji odvetniki), Ljubljana, Trdinova ulica 4, ker se je odrekel opravljanju odvetniške dejavnosti v Republiki Sloveniji.

TFL AI

Pravna umetna inteligenca na portalu Tax-Fin-Lex

Pravna umetna inteligenca je nepogrešljiva za pravnike, kadrovike, računovodje, finančnike ter za vse, ki pri svoje delu potrebujejo celovite odgovore na enostavna ali kompleksna pravna vprašanja.

Pravno umetno inteligenco TFL AI smo razvili v družbi Tax-Fin-Lex v sodelovanju z vrhunskimi strokovnjaki, deluje v varnem internem okolju na preverjenih podatkih portala Tax-Fin-Lex. Model stalno izboljšujemo in dodajamo novosti. Sedaj so na voljo tri funkcionalnosti.

1. TFL AI Chat - prvi pravni chat v Sloveniji

- zastavljate vprašanja in podvprašanja
- išče po celotni veljavni in neveljavni slovenski zakonodaji
- išče po sodni praksi vseh sodišč
- išče po vseh strokovnih člankih in literaturi
- pregled zgodovine vaših vprašanj

2. TFL AI Analiza sodb

- ponuja najcelovitejšo analizo sodbe
- njen pomemben del, utemeljitev, izvor jedra,
- povezane predpise
- izvleček sodbe
- povzetek (tri vrste: splošen, procesni, stanje stvari)

3. Novost – TFL AI Analiza vaših dokumentov

- analizira vaše dokumente (PDF, DOC/DOCX, TXT, ODT in RTF)
- 20 dokumentov/mesec, velikost dokumenta do 5 MB
- v pogovoru zastavljate vprašanja, lahko naredi povzetek, itd.
- varnost: do naloženih dokumentov lahko dostopa samo uporabnik

Tax-Fin-Lex®

www.tax-fin-lex.si info@tax-fin-lex.si 01 432 42 43

Več o TFL AI:

Alenka Košorok Humar
odvetnica v Ljubljani in direktorica Odvetniške akademije OZS

Odvetniška akademija OZS v letu 2024

Izobraževanja in usposabljanja članov Odvetniške zbornice Slovenije

Odvetniška akademija OZS si je v letu 2024 (kot že vrsto let doslej) zadala obširne cilje in naloge, ki jih je v veliki meri dosegla in opravila. Izvedeni dogodki precej presegajo načrtovane aktivnosti, saj so se kot vsako preteklo izobraževalno »akademijsko« leto že med letom pokazale potrebe in tudi priložnosti za še drugačna poglabljanja znanj, usvajanja novih ter tudi nove priložnosti za sodelovanja, domača in čezmejna, mednarodna.

Lani smo izvedli veliko novih aktivnosti in s tem obogatili delovanje Odvetniške akademije OZS ter seveda znanje članov Odvetniške zbornice Slovenije (OZS). Poudarek je bil na vlaganju v znanje in spretnosti, veščine mladih odvetnikov, kandidatov in pripravnikov. Naše aktivnosti so se razširile tudi na čezmejno območje.

Tudi v letu 2024 smo nadaljevali prakso zadnjih let in nekatera naša usposabljanja digitalizirali oziroma so le-ta potekala kombinirano. Tradicionalna spomladanska dvodnevna Odvetniška šola v aprilu 2024 v Kongresnem centru Bernardin v Portorožu je bila vnovič zelo obiskana in je ponudila veliko različnih sekcij z vseh področij prava, tudi s tujimi predavatelji in temami iz evropskega prava.

Poglobilo se je tudi čezmejno sodelovanje, predvsem z institucijami EU in v tem okviru zlasti z Evropsko komisijo ter našo stanovsko organizacijo CCBE. Plodne povezave smo vzpostavili s Svetom Evrope, saj so za nas med drugim zelo pomembni njegovi programi in tečaji HELP (*Human Rights Education for Legal Professionals*), ki jih je cela vrsta in obsegajo različne veje prava (več kot 40). V juliju sem se udeležila letne konference Sveta Evrope za programe HELP v Strasbourgu.

Naši mladi odvetniki so se poleti in pozimi 2024 udeležili usposabljanj iz evropskega prava in poznavanja evropskih institucij v sklopu projekta *Young European Lawyers Academy*, ki ga skupaj izvajajo ustanova ERA in nekatere zbornice (Trier in Strasbourg). Projekt v tekočem letu še traja in izvedli bomo še dve usposabljanji (vsako bo trajalo dva tedna). Tudi med predavatelji te šole imamo svojega člana, odvetnika (za področje kazenskega prava).

Naš skupen predstavnik (Odvetniška akademija OZS in OZS) sodeluje tudi v svetovalni skupini za izboljšanje sistema mladoletniškega kazenskega prava in učvrstitev izobraževanja ter usposabljanja kadrov, ki se ukvarjajo z mladoletnimi prestopniki.

Sodelovali smo tudi z drugimi izobraževalci in institucijami, zlasti uspešno s Centrom za izobraževanje v pravosodju (CIP), pravnima fakultetama Univerze v Ljubljani in Mariboru, Pravniškim društvom, Zvezo pravniških društev v gospodarstvu (s predlogom različnih tem za Dneve slovenskih pravnikov), Mirovnim inštitutom, Uradom za intelektualno lastnino, različnimi društvi in nevladnimi organizacijami, pa tudi z drugimi domačimi in tujimi institucijami. Skupaj smo pripravili kar nekaj predvsem spletnih izobraževalnih dogodkov z aktualnimi temami in temami o pravu EU.

Nenazadnje sem ponovno zelo vesela, da smo tudi v preteklem letu učvrstili sodelovanje s Centrom za izobraževanje v pravosodju. Dogovorili smo se za nekatera skupna izobraževanja, v maju pa smo skupaj izvedli Družinskopravno šolo.

Izobraževalni sistem, ki bo fleksibilen, a stalen

Naš cilj je še vedno postaviti izobraževalni sistem, ki je fleksibilen, a stalen, ki je dizajniran sproti po meri odvetnikov in naravnan k ažurnemu spremljanju tako zakonodaje, ki se spreminja, kot tudi sodne prakse in vsakodnevnih profesionalnih potreb odvetnikov. Pri tem smo imeli za svoj cilj tudi zastopanost različnih vej prava. Prizadevali smo si zagotoviti temeljna in specialistična znanja s paleto najboljših domačih in tujih predavateljev ter praktikov, tako iz akademske sfere kot iz sodnih vrst ter seveda tudi iz drugih poklicev in strok.

Poleg izobraževanja o pravnih vsebinah je bila naša skrb tudi v letu 2024 namenjena odvetniškemu podmladku. Naša usposabljanja za pravniški državni izpit (PDI) so bila med letom kar dobro obiskana (čeprav je naš cilj v prihodnje večja odmevnost tega izobraževanja med mladimi), naši pripravniki pa vsi zelo uspešni na PDI.

Navsezadnje je prav tako treba poudariti – saj smo se s tem v zvezi v preteklem letu tudi mi zelo trudili – da smo izvedli tridnevna osnovna in enodnevna redna usposabljanja za zagovornike mladoletnih storilcev kaznivih dejanj, ki so postala z novelo ZKP-O obvezna za vse *ex offo* zagovornike mladoletnikov. Izvedli smo niz štirih usposabljanj čez celo leto, s številnimi predavatelji (program obsega 21 ur).

Aktiven je bil tudi Svet Odvetniške akademije OZS. Predsednica tega sveta je **Bojana Potočan**, člani in članice pa so **dr. Vida Mayr, Ljuba Zupančič Čokert, Andrej Razdrih, Aleksander Cmok** in **Blanka Javorac Završek**, direktorica CIP.

Prav tako je bil dejaven Strokovni svet Odvetniške akademije OZS v sestavi **Maša Kociper, Martina Žaucer Hrovatin** in **Zoran Stankić Rupnik,** ki je obravnaval vsebinsko plat usposabljanj in mediacije.

Pri tem, da smo uspeli izvesti kakovostna izobraževanja in usposabljanja, nam je s prostori, opremo in strokovno pomočjo ter administracijo znatno pomagala naša ustanoviteljica, tj. OZS, in njene strokovne ter administrativne službe, za kar se ji prijazno zahvaljujem.

V preteklem letu je deloval tudi Mediacijski center OZS. Uspešno je bilo izvedenih nekaj novih mediacij, pripravili so tudi tradicionalno osnovno usposabljanje mediatorjev.

Slavko Trstenjak
odvetnik v Ljubljani

Izobraževanje pri Law Society of Ireland

Tudi letos bo med 30. junijem in 4. julijem v Dublinu potekalo mednarodno izobraževanje Legal Skills Through English.[1] Namenjeno je najširši strokovni javnosti, ki želi izpopolniti znanje in praktične spretnosti, uporabne pri vsakdanjem delu. Izobraževanja sem se udeležil lani in izkušnja je več kot pozitivna.

V 19. stoletju je v Evropi na področju poklicnega pravnega zastopanja prišlo do velikih sprememb, ponekod sploh do prve regulacije tega poklica. Skozi ta proces so nastale stanovske organizacije pravnih zastopnikov, kot jih poznamo danes.

Na Irskem je bila zaradi izobraževanja in predstavljanja interesov poklica pravnih zastopnikov leta 1830 ustanovljena Law Society of Ireland (*Dlí-Chumann na hÉireann*). Pravno subjektiviteto je pridobila s patentom kraljice Viktorije leta 1853, ki jo opredeli kot ustanovo za razvoj pravnega znanja ter za zagotavljanje kvalitetnega in učinkovitega pravnega zastopanja. Skozi čas je pridobila neodvisnost ter pristojnosti nadzora, regulacije in zagotavljanja pogojev za opravljanje poklica pravnega zastopanja.

Udeleženci izobraževanja v Dublinu v letu 2024.

Položaj sodobne Law Society of Ireland in njenih članov kot ponudnikov storitev pravnega zastopanja ureja Solicitors Act 1954–2015. Poleg določb o inkorporaciji med drugim opredeljuje pogoje za opravljanje dejavnosti, pripravništvo in sprejem v članstvo, izobraževanje, vodenje evidenc, disciplinska pravila, organe in postopke za obravnavo disciplinskih kršitev, zavarovanje in odškodninsko odgovornost do uporabnikov. Za pravne storitve je pomemben še Legal Services Regulation Act 2015, ki na splošni ravni za različne vrste izvajalcev ureja nudenje pravnih storitev, upravni nadzor, pogoje in način nadzora, varstvo uporabnikov, oblike in načine opravljanja dejavnosti, tarifo in drugo.

Udejanjanje nalog Law Society of Ireland s sedežem v Dublinu (Blackhall Place), zlasti izobraževanje, vodenje zadev iz njene pristojnosti in zastopanje interesov članov, terja razvejeno organizacijsko strukturo. Organ upravljanja je svet, ki ima 48 članov. Sestavljajo ga štirje voljeni predstavniki lokalnega članstva, po eden iz vsake od irskih provinc, 31 predstavnikov članstva, izvoljenih na državni ravni, in 13 delegatov drugih stanovskih pravniških organizacij. Svet vodi predsednik z enoletnim mandatom.

Konkretne naloge iz svojih pristojnosti Law Society of Ireland opravlja preko izvršnih odborov, ki so stalni ali *ad hoc*. Stalni so odbor za izobraževanje, odbor za finance, odbor za zavarovanje profesionalne odgovornosti in odbor za zakonodajo. *Ad hoc* odbori pa so odbori za kazensko pravo, za civilno pravo, za davke in še več drugih. Hkrati Law Society of Ireland članom zagotavlja vsestransko podporo pri vsakodnevnem delu, od pomoči na čisto tehnični ravni preko opozarjanja na novosti in spremembe ter svetovanja o vprašanjih iz prakse, do psihološke pomoči.

Poglavitna dejavnost Law Society of Ireland je izobraževanje članov, bodočih članov in zunanjih deležnikov. Njeno jedro predstavlja permanentno izobraževanje

[1] Legal Skills Through English 2025, Law Society of Ireland, Diploma Centre, Dublin. Več na: <https://www.lawsociety.ie/productdetails?pid=3436>.

obstoječih članov, katerega poudarek je na utrjevanju in širjenju pravnih znanj ter pridobivanju praktičnih veščin za učinkovito vsakdanje delo. Konkretno gre za specialistična izobraževanja z različnih strokovnih pravnih področij ter razvijanje praktičnih znanj o pisnem in ustnem izražanju in nastopanju, vodenju pisarne, pristopu do strank, etiki in profesionalizmu ipd. Aktivna udeležba je pogoj za vsakoletno obnovo licence. Na voljo so še šolanja in pomoč pripravnikom ter kandidatom za sprejem v članstvo.

Diploma Centre je eden od dveh oddelkov Law Society of Ireland, zadolženih za izobraževanje. Deluje zlasti na področju poglabljanja teoretičnih in praktičnih znanj članov, pripravlja pa tudi tečaje za širšo mednarodno strokovno javnost.

Mednarodno izobraževanje v Dublinu

Med 30. junijem in 4. julijem 2025 bo v Dublinu organizirano mednarodno izobraževanje Legal Skills Through English. Potekalo bo v angleščini, namenjeno je sodnikom, odvetnikom, tožilcem, pravnikom v javnih ustanovah ali gospodarstvu, skratka vsem, ki se pri svojem delu srečujejo s komunikacijo in delom s strankami.

Cilj izobraževanja je izpopolnjevanje znanj in praktičnih spretnosti nastopanja in izražanja, kar zajema zlasti spretnosti pisanja, govornega nastopanja, vodenja razgovorov s strankami in pogajanj. Temelji na praktičnem delu in se, ob klasičnem podajanju teorije, pretežno izvaja v obliki delavnic s skupinskimi ali individualnimi vajami. Posebna prednost je, da na delavnicah vloge strank igrajo profesionalni igralci. Delavnice se snemajo, nastop udeležencev ocenijo strokovnjaki in ga analizirajo skupaj z udeleženci v individualnem ali skupinskem razgovoru.

Izobraževanje vodijo strokovni delavci Law Society of Ireland ob sodelovanju zunanjih mednarodno priznanih strokovnjakov – sodnikov, odvetnikov, drugih uglednih pravnih praktikov in članov Akademije za dramo pri Trinity College.

Tovrstni trening udeležencem nudi neprecenljive izkušnje, poglobljeno razumevanje in dodatna znanja za spoprijemanje z izzivi iz prakse. Hkrati je zelo dobrodošla sprememba okolja, saj lahko iz nove perspektive odpre drugačen pogled na ista vprašanja in pokaže pot za morda nekoliko drugačne rešitve, kot smo jih vajeni. In vedno je užitek delati z visokokvalificiranimi profesionalci ter kolegi iz mednarodnega okolja.

mag. David Pogorevc
odvetnik v Slovenj Gradcu in predsednik OZO Slovenj Gradec

Poročilo o delu OZO Slovenj Gradec v letu 2024

Območni zbor odvetnikov Slovenj Gradec deluje, zaradi svoje maloštevilnosti, v glavnem na neformalnih sestankih, korespondenčnih sejah in prek obvestil.

V živo se sestajamo po potrebi, če za to obstaja interes članov oziroma če člani dajo pobudo za obravnavanje kakršnihkoli vprašanj, pomembnih za ureditev odnosov znotraj odvetniškega ceha.

Na sestankih, ki so bili sklicani v letu 2024, je bila obravnavana tudi širša problematika, ki nam jo je predstavil član Upravnega odbora OZS, odvetnik **Blaž Štumpfl**. Slednji se namreč redno udeležuje sestankov Upravnega odbora in posreduje informacije, potrebne za nemoteno delovanje in izvajanje odvetniškega poklica na našem območju.

Iris Pensa
odvetnica v Ljubljani in vodja Mediacijskega centra OZS

Mediacijski center OZS v letu 2024

S 1. januarjem 2017 je pod okriljem Odvetniške akademije zaživel Mediacijski center. Prvi mediatorji so bili na listo mediatorjev vpisani junija 2017.
Mediacija je v zadnjih letih postala prepoznavna kot eden od možnih načinov reševanja sporov in pogosto jo uporabljamo tudi odvetniki. Mediacijski center pomeni dodatno možnost reševanja sporov in je zamišljen kot nevtralen posrednik med sprtima stranema ter ponudnik mediacijske storitve v sporih pred sodiščem in na sodišču.

O mediaciji med Vlado RS in Fidesom

Mediacija med Vlado RS in Fidesom je bila eden od osrednjih projektov Mediacijskega centra OZS v letu 2024. Dogajanje je bilo široko spremljano v javnih občilih, saj je stavka zdravnikov, ki se je začela 15. januarja 2024, že veljala za najdaljšo zdravniško stavko v zgodovini Slovenije.

Postopek mediacije je trajal skupno dva tedna, z več sestanki, ki so skupaj vključevali 24 ur intenzivnih pogajanj. Mediacija je potekala profesionalno in transparentno, kar so predstavniki Vlade RS in vodstvo Fidesa javno pohvalili. Vladni pogajalec **Denis Kordež** je na novinarski konferenci posebej izpostavil strokovnost in konstruktivnost postopka mediacije, čeprav dogovor med stranema ni bil dosežen. Podobno je predsednik Fidesa **Damjan Polh** izjavil, da je mediacija potekala na izredno visoki profesionalni ravni, in pohvalil delo mediatorjev Mediacijskega centra.

Kljub temu, da mediacija ni privedla do končnega dogovora, je postopek prinesel pomembne premike v dialogu med stranema. Mediacija je razjasnila ključne točke nesoglasij in omogočila boljše razumevanje izhodišč obeh strani. Poleg tega je poudarila pomen profesionalnega in nevtralnega posredovanja pri reševanju konfliktov na najvišjih ravneh.

Javna podpora mediacijskemu procesu, izražena z obeh strani, je dodatno utrdila ugled Mediacijskega centra kot kompetentne in zanesljive institucije za reševanje kompleksnih konfliktov. Mediji so mediacijo predstavili kot svetel trenutek v sicer zaostrenih pogajanjih, kar je prispevalo k pozitivni percepciji mediacije v očeh javnosti.

Mediacijo so vodili odvetniki – mediatorji **Janez Starman, Andrej Razdrih** in **Iris Pensa**.

Različna izobraževanja in promocijski dogodki

V aprili smo v okviru Odvetniške šole 2024 v Portorožu organizirali okroglo mizo, ki je prejela zelo veliko pohval. Na njej so sodelovali: **mag. Zoran Hajtnik, mag. Anka Kenda Oražem, Luka Vižintin, Andrej Razdrih** in **Iris Pensa**.

Na osrednjem dogodku Slovenske kadrovske zveze, Kadrovskem stičišču, smo v novembru izvedli predavanje o mediaciji in reševanju konfliktov pri delodajalcih. Obe izobraževalni aktivnosti sta prispevali k širjenju znanja in prepoznavnosti mediacijskih postopkov v različnih kontekstih. Poleg tega je bil za promocijo Mediacijskega centra OZS in mediacije v reviji Odvetnik objavljen članek z naslovom *Mediacija, odvetništvo in odvetniki*,[1] ki sva ga napisali Iris Pensa in mag. Anka Kenda Oražem. V članku sva izpostavili vlogo mediatorjev v pravnem sistemu in pomembnost mediacijskih postopkov kot sodobnega načina reševanja konfliktov.

V okviru Mediacijskega centra smo izvedli tudi vsakoletno nadaljevalno izobraževanje za mediatorje in osnovni tečaj za mediatorje.

Prav tako smo pripravili predstavitveno brošuro Mediacijskega centra, v kateri so objavljeni kratki življenjepisi (*curriculum vitae*) mediatorjev.

Mediacijski center na družbenem omrežju LinkedIn

Za širjenje prepoznavnosti in ozaveščanje o mediaciji smo aktivno uporabili družbeno omrežje LinkedIn. V letu 2024 smo dosegli naslednje rezultate:

– 11.051 prikazov objav in 223 odzivov.

Skupno število sledilcev naše strani je 316; v zadnjih 365 dneh smo pridobili 131 novih sledilcev.

Ti rezultati kažejo na vedno večje zanimanje za mediacijo in vedno večje zavedanje, da je to pomembno orodje reševanja konfliktov.

[1] **Pensa, I.,** in **mag. Kenda Oražem, A.**: Mediacija, odvetništvo in odvetniki, Odvetnik, št. 2 /115 – april 2024, Posebna številka za Odvetniško šolo 2025, str. 7–11.

Zoran Stankić Rupnik
odvetnik v Ljubljani

Študijski obisk na ESČP v Strasbourgu

Na povabilo predsednika Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) dr. Marka Bošnjaka je Odvetniška akademija OZS med 24. in 27. februarjem 2025 organizirala študijski obisk tega sodišča, ki ima sedež v Strasbourgu. Program je pripravila in obisk vodila direktorica Odvetniške akademije OZS Alenka Košorok Humar. V Strasbourg nas je odpotovalo 16 odvetnikov, največ iz Območnega zbora odvetnikov Novo mesto; dolenjski kolegi so s svojo energijo in humorjem poskrbeli, da obisk ni bil zgolj študijski.

ESČP je mednarodno sodišče, ki je bilo ustanovljeno leta 1959. Odloča o individualnih in državnih pritožbah glede domnevnih kršitev državljanskih in političnih pravic, določenih z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP ali Konvencija). Izdalo je že več kot 10.000 sodb, ki so za države zavezujoče. Nadzoruje spoštovanje človekovih pravic 800 milijonov Evropejcev v 47 državah članicah Sveta Evrope, ki so ratificirale Konvencijo.

Naša študijska delegacija je sodišče obiskala 26. februarja. Za vse nas je bilo to prvo srečanje s tem sodiščem v živo in omogočen nam je bil zelo širok pogled na delovanje ESČP. Sprejela nas je **Ana Vilfan Vospernik,** ki je na sodišču koordinatorica v Direktoratu za pravosodje. Razložila nam je, da je sodnikov 47, iz vsake države eden, da so razdeljeni v pet sekcij, približno po deset sodnikov na sekcijo, pri čemer pazijo tudi na uravnoteženost spolov in na to, iz katerega dela Evrope sodnik prihaja. Upoštevata se tudi strokovni profil sodnika in njegova specializacija. Slovenija je v prvi sekciji, ki ji predseduje sodnica iz Črne gore. O skoraj 95 odstotkih pritožb odloči sodnik posameznik, pri čemer sodišče strogo upošteva načelo dopustnosti, to je izčrpanje domačih pravnih sredstev. Zelo malo je obravnav velikega senata, do največ deset na leto.

Vilfan-Vospernikova nam je pojasnila delo prve stalne pravnice in delo s sodnikom poročevalcem. Od leta 2011 dela v raziskovalnem oddelku, prej je bila zaposlena v slovenski enoti, kjer zdaj dela Katarina Zidar. Njeno delo obsega raziskovalna poročila o primerjalnem pravu, pravu EU in ostalih konvencijah, in sicer na prošnjo sodnika poročevalca v posamezni zadevi. Pokazala nam je, kako se na spletni strani ESČP poiščejo sodbe glede na posamezne kršitve, ustrezna literatura in drugi pomembni podatki.

Vodja slovenske enote in slovenska pravnica **Katarina Zidar** nam je predstavila postopek pred ESČP. Predvsem je opozorila, da je treba tudi vsebinsko izčrpati pravna sredstva pred domačimi sodišči, kar pomeni, da je treba že v postopkih pred domačimi sodišči opozarjati na kršitev Konvencije. Poudarila je tudi, da mora biti pritožba oblikovana v skladu s poslovnikom sodišča, da mora vsebovati vse zahtevane elemente in da morajo biti priložene vse kopije tudi pravnih sredstev. Pogosto te niso priložene in ko sodišče pritožnika pozove, naj jih predloži, se zgodi, da do predložitve kopij poteče rok za vložitev pritožbe in se pritožba ne obravnava. Natančno je razložila ves postopek in izpostavila, da je možna stranska intervencija v postopku. Na spletni strani ESČP je objavljen Praktični vodnik po merilih dopustnosti iz avgusta 2023.

Po kosilu smo se srečali s predsednikom sodišča **dr. Markom Bošnjakom**, ki nam je razložil postopek iz perspektive sodnika in pojasnil, na kaj je treba biti pozoren pri sestavi pritožbe, ter odgovarjal na vprašanja udeležencev. Sledila je predstavitev primera *Tsava in ostali proti Gruziji* (pritožbe št. 13186/20, 16757/20, 20129/21, 20175/21 in 39382/21), ki je bil naslednji dan obravnavan na javni obravnavi.

Pred zgradbo Evropskega parlamenta.

Predsednik ESČP dr. Marko Bošnjak in direktorica Odvetniške akademije OZS Alenka Košorok Humar.

Čakajoč na obravnavo na ESČP.

Polomljeni stoli v sodni dvorani ESČP.

Gre za pritožbo 26 gruzijskih državljanov, ki se nanaša na protest iz leta 2019 pred parlamentom v Tbilisiju. Protest je izzval predstavnik ruske dume, ki je imel v gruzijskem parlamentu govor v ruščini. Pritožniki so udeleženci demonstracij in novinarji, ki so poročali o protestu. Večina naj bi jih bila poškodovana zaradi uporabe gumijastih nabojev s strani policije, uporabljena sta bila tudi solzivec in vodni top. Pritožniki so zatrjevali zlasti čezmerno uporabo sile s strani policije, ki jim je povzročila poškodbe, poseg v njihove pravice do svobode zbiranja oziroma svobode izražanja, pa tudi to, da v zvezi s tem ni bilo učinkovite preiskave. Sklicevali so se na 3. člen (prepoved mučenja), 10. člen (svoboda izražanja), 11. člen (svoboda zbiranja in združevanja) in tudi 38. člen (obravnava zadeve) Konvencije. Pomembno dejstvo je, da je 7. maja 2024 senat ESČP izdal sodbo, v kateri so bile ugotovljene kršitve 3. člena Konvencije v zvezi s 24 pritožniki. Ni pa sprejel odločitve o dopustnosti in utemeljenosti pritožb glede 10. in 11. člena Konvencije. Zato so pritožniki avgusta 2024 zahtevali, da se zadeva predloži velikemu senatu, v skladu s 43. členom Konvencije. To zahtevo je senat meseca septembra 2024 sprejel.

Na koncu sta nam predstavnika Sveta Evrope z Oddelka za izvrševanje sodb pojasnila izvrševanje sodb ESČP, s poudarkom na izvrševanju sodb proti Sloveniji. Gre za zadeve *Pintar in drugi, Dolenc, Bavčar in Škoberne*. Vsaka država ima po izdaji sodbe šest mesecev časa, da sporoči načrt oziroma da sporoči, katere dejavnosti bo izvedla za izvršitev sodbe. Predstavnika, eden iz Srbije in drugi iz Bosne in Hercegovine, sta prav tako povedala, da se v to lahko vključi tudi Odvetniška zbornica Slovenije, da lahko pridobi podatke glede izvrševanja sodbe in sodeluje pri izvedbi.

Obravnava velikega senata ESČP

Na povabilo predsednika sodišča, dr. Bošnjaka, smo lahko naslednji dan prisostvovali obravnavi velikega senata, ki ga je sestavljalo 17 sodnikov in 5 nadomestnih sodnikov. Najprej so svojo pritožbo predstavili pritožniki, sledila je predstavitev stališč gruzijske vlade. Nekaj sodnikov in predsednik sodišča so imeli dodatna vprašanja za obe strani, zato je sledil polurni odmor, da so lahko pripravili odgovore. Po predstavitvi odgovorov ni bilo več vprašanj in obravnava je bila po treh urah končana. Pozneje smo izvedeli, da se lahko odločitev sodišča pričakuje v šestih mesecih.

Predstavitvi stališč obeh strani sta se nam zdeli predolgi, mogoče tudi zato, ker smo bili s primerom seznanjeni že pred obravnavo. Morda monotonost govornikov, morda govor v angleščini ali morda pretopla dvorana so marsikoga spravili do meje budnosti. Ko pa so sodniki začeli postavljati vprašanja, se je zaiskrilo in vsi smo komaj čakali na odgovore obeh strani. Sedeli smo v prvi in drugi vrsti, saj smo bili gostje predsednika, in tako smo imeli dober pogled na dogajanje v dvorani. Kljub temu se je za nekatere izkazalo, da sedeži v prvih dveh vrstah niso bili dobra izbira, bodisi zaradi snemanja obravnave bodisi zaradi njihove kakovosti. Verjetno se je prvič v zgodovini sodišča zgodilo, da je med obravnavo prišlo do zloma treh stolov. Naši kolegi, ki so sedeli na njih, so se na to odzvali na način, kot da se ni nič zgodilo, saj je šlo za javno obravnavo na ESČP. Po odmoru so jih presedli na trpežne sedeže.

Po obravnavi smo si ogledali mesto, ki je znano po štorkljah. Na eni od ulic smo videli več kot 20 gnezd s štorkljami. Prostega časa smo imeli dovolj, tako da smo se boljše spoznali in povezali; smeha, tudi na lasten račun, ni manjkalo.

Veselim se novih študijskih obiskov, saj je bil ta zelo dobro organiziran; če bi ga ocenjeval, bi mu podelil maksimalno število točk. Hvala **Alenki Košorok Humar** in vsem drugim, ki so sodelovali pri pripravi tega obiska. Študijski obisk (ki je bil samoplačniški) sta popestrili pisateljica **Ifigenija Zagoričnik Simonović**, ki skupaj z Alenko vodi Knjižni salon ljubljanskega območnega zbora odvetnikov, in tajnica Odvetniške akademije OZS **Dijana Benedičič Žibrat**.

Klavdija Kerin
odvetnica v Krškem in vodja delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

mag. Aleš Velkaverh
odvetnik v Kopru in član delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

Seja Stalnega odbora CCBE v Bruslju

Na oktobrski seji Stalnega odbora CCBE v Bruslju se je uvodoma predstavila estonska odvetnica Imbi Jürgen, ki kandidira za položaj tretje podpredsednice CCBE. Kandidatka je izpostavila zlasti lastno izkušnjo in izkušnjo njene države (Estonije), ki je v zadnjih 30 letih doživela korenito preobrazbo iz države Sovjetske zveze s komunistično ureditvijo v sodobno demokratično družbo z izrazito digitaliziranim pravosodjem.

Dve izjemno pomembni odločitvi

Sledila je predstavitev dveh nedavnih izjemno pomembnih odločitev evropskih sodišč, v katerih je bil (vsaj posredno) vpleten tudi CCBE.

Sodišče EU je 26. septembra 2024 razsodilo v zadevi C-432/23, *F SCS, Ordre des avocats du barreau de Luxembourg proti Administration des contributions directes,* z razlago Direktive Sveta 2011/16/EU z dne 15. februarja 2011 o upravnem sodelovanju na področju obdavčenja. Obravnavalo je naslednje ključne točke:

1. Obseg zaščite komunikacij med odvetniki in strankami (člen 7 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, v nadaljevanju: Listina): Glavno vprašanje je bilo, ali odvetnikovo pravno svetovanje glede korporacijskega prava spada pod okrepljeno zaščito komunikacij med odvetnikom in stranko po členu 7 Listine. Sodišče je razsodilo, da pravno svetovanje ne glede na področje prava uživa okrepljeno zaščito po členu 7, kar pomeni, da zahteva za posredovanje informacij pomeni poseg v to pravico.
2. Veljavnost direktive v luči člena 52 Listine (vsaka omejitev mora biti predvidena z zakonom): Sodišče je razsodilo, da dejstvo, da Direktiva 2011/16 ne vsebuje posebnih določb o zaščiti zaupnosti komunikacij med odvetniki in strankami, ne pomeni kršitve člena 7 ali 52 Listine. Vsaka država članica mora zagotoviti, da so omejitve te pravice predvidene z zakonom.
3. Nacionalni zakon, ki področje davčnega prava izključuje iz zaščite: Sodišče je razsodilo, da zakon, ki celotno področje davčnega prava izključuje iz zaščite po členu 7, pomeni kršitev tega člena in je neupravičen.

Druga zadeva (Sodba splošnega sodišča T-797/22 *Ordre néerlandais des avocats du barreau de Bruxelles in drugi proti Svetu EU*) se z vidika varstva pravic stranke, ki išče odvetniško pomoč (storitev), ni končala tako ugodno. Splošno sodišče EU namreč ni sledilo argumentaciji odvetniških zbornic o neveljavnosti ukrepov, ki omejujejo možnost nudenja pravnih svetovalnih storitev.

Leta 2022 je Svet Evropske unije, kot odziv na okrepitev ruske agresije proti Ukrajini, sprejel vrsto omejevalnih ukrepov za pritisk na Rusijo, da preneha z vojno agresijo. Med temi ukrepi je bila tudi prepoved opravljanja pravnih svetovalnih storitev. Z nekaj izjemami in omejitvami posamezni akti osebam, ki so sposobne nuditi pravne svetovalne storitve (zlasti v EU), prepovedujejo, da bi te storitve nudile ruski vladi ali pravnim osebam, subjektom ali organom s sedežem v Rusiji. Namen prepovedi je povečati pritisk na Rusijo.

Več belgijskih odvetniških zbornic je pred Splošnim sodiščem EU vložilo tožbo za razveljavitev te prepovedi. Odvetniki so trdili, da prepoved nima ustrezne podlage in krši temeljno pravico do dostopa do pravnega nasveta odvetnika, zaupnost razmerja med stranko in odvetnikom, neodvisnost odvetnikov, vrednote pravne države ter načelo sorazmernosti in pravne gotovosti.

Splošno sodišče je vse tožbe zavrnilo. Poudarilo je, da ima vsaka oseba, skladno z Listino EU o temeljnih pravicah, pravico do učinkovitega sodnega varstva, kar vključuje tudi pravico do pravnega svetovanja in zastopanja v okviru obstoječih ali verjetnih sodnih postopkov. Presodilo je, da ta pravica z obravnavano prepovedjo ni ogrožena. Pojasnilo je, da splošna prepoved opravljanja pravnih svetovalnih storitev za rusko vlado ali pravne osebe, subjekte ali organe s sedežem v Rusiji ne vključuje pravnih storitev, povezanih s sodnimi, upravnimi ali arbitražnimi postopki. Prepoved se torej nanaša le na pravne nasvete, ki niso povezani s sodnimi postopki. Prav tako je dodalo, da pravno svetovanje fizičnim osebam ne spada v obseg te prepovedi. Kar zadeva izjeme od prepovedi, je sodišče razsodilo, da te same po sebi ne posegajo v zaščito poklicne zaupnosti odvetnikov, vendar morajo države članice pri opredeljevanju postopkov za izvajanje izjem zagotoviti spoštovanje Listine EU o temeljnih pravicah. Sodišče je poudarilo pomen neodvisnosti odvetnikov pri zagotavljanju pravice oseb do učinkovitega pravnega sredstva, kadar je ta pravica povezana s sodnimi postopki. Presodilo je, da prepoved ne posega v neodvisnost odvetnikov, ker ne velja za pravne storitve, povezane s sodnimi postopki.

Dodalo je tudi, da je vlogo odvetnikov pri zagotavljanju in zaščiti pravne države mogoče omejiti, če so te omejitve upravičene z interesi, ki jim sledi EU, in če ne pomenijo nesorazmernega posega v temeljno vlogo odvetnikov v demokratični družbi. Sodišče je zaključilo, da prepoved skupaj z izjemami sledi cilju splošnega

interesa, ne da bi ogrozila temeljno vlogo odvetnikov v demokratični družbi.

Priprava osnutka Evropske konvencije o zaščiti poklica odvetnika

Naslednja tema na odboru se je nanašala tudi na proces priprave osnutka Evropske konvencije o zaščiti poklica odvetnika. Odbor je potrdil aktivnosti, ki bi vodile v sprejem konvencije v maju 2025. Konvencija bo pomembno okrepila varstvo odvetnikov in odvetniških združenj.

Odvetniki imajo v pravnem sistemu ključno vlogo za učinkovito delovanje pravosodja, saj zagotavljajo pravično in dosledno uporabo zakonov, zastopajo pravice posameznikov in pravnih oseb ter olajšajo dostop do sodišč, tudi za tiste, ki si sicer ne bi mogli privoščiti pravne pomoči. Strokovna združenja odvetnikov imajo prav tako ključno vlogo pri zaščiti svojih članov pred preganjanjem in neupravičenimi omejitvami, zagotavljajo enak dostop do poklica ter zagovarjajo pravne reforme za izboljšanje pravosodnega sistema. Poleg tega vzdržujejo in uveljavljajo poklicne standarde odvetniškega dela ter izobražujejo javnost o njenih pravicah in obveznostih.

S ciljem okrepiti zaščito odvetnikov in odvetniških združenj konvencija odgovarja tudi na okrepljene posege v dejavnost odvetnikov, kar ogroža pravno državo in dostop do sodnega varstva.

Odziv CCBE na poročilo posebne poročevalke ZN o neodvisnosti sodnikov in odvetnikov

Odbor je v nadaljevanju potrdil besedilo odziva CCBE na poročilo posebne poročevalke Združenih narodov (ZN) o neodvisnosti sodnikov in odvetnikov z naslovom »Varovanje neodvisnosti pravosodnih sistemov pred sodobnimi izzivi za demokracijo«, ki je bilo 24. junija 2024 predstavljeno Svetu ZN za človekove pravice.

V odzivu je CCBE pozdravil zavzemanje poročevalke za zaščito odvetniškega poklica in sodniške neodvisnosti ter priznanje ključne vloge odvetnikov pri ohranjanju pravne države in varovanju človekovih pravic. Poročilo pravilno izpostavlja pomen neodvisnih odvetniških zbornic in poudarja, da mora biti ta neodvisnost zaščitena. Pri tem je ključno omeniti, da vloga odvetnikov temelji na določenih osrednjih vrednotah, kot so neodvisnost, zaupnost med odvetnikom in stranko, spoštovanje pravne države ter pošteno delovanje pravosodja, pa tudi na samoregulaciji odvetniškega poklica. Vendar ima poročilo tudi očitne pomanjkljivosti.

CCBE opozarja zlasti na razlikovanje med odvetniki in t. i. »community justice workers« (CJW), ki so v poročilu definirani kot drugi pomembni akterji (neodvetniki), ki naj bi zagotavljali pravosodno zaščito. Poročilo se zavzema za njihovo enakovredno zaščito. CCBE priznava, da imajo CJW v primerih, ko je dostop do odvetnikov omejen, pomembno vlogo pri zagotavljanju dostopa do sodišč vendar njihov status ne zagotavlja enake stopnje neodvisnosti kot članstvo v neodvisnih strokovnih zbornicah. Odvetniki so strokovno usposobljeni na vseh pravnih področjih in delujejo v skladu s poklicnimi pravili ter zavezami glede zaupnosti, kar zagotavlja kakovostno pravno pomoč. Poleg tega CCBE poudarja, da so v številnih državah dejavnosti, ki so pridržane odvetnikom, jasno opredeljene, kar zagotavlja visoko raven pravnih storitev. Zato je ključno, da so pravne storitve, ki jih zagotavljajo neodvetniki, jasno ločene in jih države regulirajo.

CCBE se strinja, da je delo civilnodružbenih organizacij na področju pravne pomoči pomembno finančno podpreti, vendar opozarja, da to ne sme ogroziti ustreznega financiranja sistemov brezplačne pravne pomoči. Države morajo za vse, ki potrebujejo pravno pomoč, zagotoviti dostop do nje prek kvalificiranih odvetnikov. S tem se prepreči, da bi financiranje CJW nadomestilo ustrezno financiranje brezplačne pravne pomoči. Na koncu CCBE poudarja, da je pri pripravi poročil treba upoštevati raznolikost pravnih sistemov, pri čemer naj bodo priporočila prilagojena regionalnim okoliščinam in specifičnostim držav. Prav tako CCBE pri pripravi poročil priporoča večji poudarek na posvetovanju s ključnimi deležniki in regionalnimi strokovnjaki, da bi bila priporočila čim bolj relevantna in uresničljiva.

Prizadevanja za reformo Sodišča EU

Odbor je obravnaval tudi razvoj prizadevanj za reformo Sodišča EU. Reforma Protokola št. 3 o Statutu Sodišča Evropske unije (Sodišča EU) je začela veljati 1. septembra 2024.[1] Zaradi reforme sta bila prilagojena poslovnika obeh sodišč (zadnja posodobitev je bila izvedena maja 2024), Sodišče EU in Splošno sodišče pa sta revidirali svoja pravila o izvajanju (Praktična navodila in Praktična pravila). Gre za obsežno reformo sodne strukture EU, ki se je začela leta 2022 na formalno zahtevo Sodišča EU. Reforma je bila uvedena zaradi stalnega povečevanja števila primerov na Sodišču EU in vključuje dve ključni točki:

1. Pristojnost Splošnega sodišča za predhodna vprašanja na šestih posebnih področjih (od 1. oktobra 2024):

– skupni sistem davka na dodano vrednost (DDV),

– trošarine,

– Carinski zakonik,

– tarifna klasifikacija blaga pod kombinirano nomenklaturo,

– odškodnine in pomoč potnikom (zaradi zavrnitve vkrcanja, zamud ali odpovedi letov),

– sistem trgovanja z emisijskimi kuponi toplogrednih plinov.

Teh šest področij je jasno opredeljenih in ločenih od drugih področij, Splošno sodišče pa bo lahko gradilo na dosedanji sodni praksi Sodišča EU. Sodišče EU bo obdržalo pristojnost za obravnavo primerov, ki vklju-

[1] Uredba (EU, Euratom) 2024/2019 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o spremembi Protokola št. 3 o Statutu Sodišča Evropske unije, UL L, 2024/2019, objavljena 12. avgusta 2024, začela veljati 1. septembra 2024.

čujejo vprašanja iz primarnega prava, mednarodnega prava ali splošnih načel prava EU. Splošno sodišče lahko zadevo vrne Sodišču EU, če zahteva odločitev o načelu, ki bi lahko vplivala na enotnost prava Unije.

Proces obravnave predhodnih vprašanj: vsa predhodna vprašanja se bodo najprej predložila Sodišču EU, ki bo nato odločilo, ali jih prenese na Splošno sodišče. V prid pravni gotovosti bosta sodišči zagotovili kratko obrazložitev pristojnosti za obravnavo vprašanj.

Spremembe za vse primere predhodnih vprašanj:

– obvestilo ključnim institucijam EU (Evropskemu parlamentu, Svetu in ECB), kar jim omogoča, da podajo stališča;
– povečana preglednost: vse vloge ali pisna stališča bodo objavljena na spletni strani Sodišča EU, razen če stranke temu nasprotujejo.

Pomembno za odvetnike: odvetniki, ki nasprotujejo objavi svojih vlog, morajo o tem vnaprej obvestiti sodno tajništvo.

2. Razširitev mehanizma za določanje dopustnosti pritožb (od 1. septembra 2024): ta mehanizem omogoča filtriranje pritožb in zagotavlja, da se pritožbe, ki ne postavljajo pomembnih pravnih vprašanj, ne obravnavajo na Sodišču EU. Mehanizem se zdaj širi na šest dodatnih agencij EU.

Zasedanje Odbora PECO

Predsednica Odbora PECO **Klavdija Kerin**, sicer tudi vodja slovenske delegacije, je odboru predstavila predlog Gruzije za podelitev statusa kandidatke za članstvo. Zahtevo za spremembo statusa članstva je gruzijska odvetniška zbornica predložila marca 2024. Po več razpravah v Odboru PECO so člani sprejeli odločitev, da plenarnemu zasedanju priporočijo sprejem sklepa o spremembi statusa članstva gruzijske odvetniške zbornice iz statusa opazovalke v pridruženo članstvo. Na plenarnem zasedanju novembra 2024 je bil na glasovanje predan predlog za spremembo statusa gruzijske odvetniške zbornice iz opazovalke v pridruženo članico.

Odbor je obravnaval tudi osnutek proračuna za leto 2025. Smisel obravnave na odboru je rešitev morebitnih spornih vprašanj na širšem zasedanju (ne le znotraj Odbora za finance) pred razpravo o sprejemu na plenarnem zasedanju. Pričakuje se, da članarina za Ukrajino v letu 2025 ne bo zaračunana. Prav tako se ne pričakuje, da bo plačana članarina iz Rusije. Odbor za finance je Stalnemu odboru predložil dve možnosti:

– možnost 1: proračun za leto 2025 z 0-odstotnim povečanjem prispevkov, kar bi prineslo negativen rezultat v višini –39.185 evrov ;
– možnost 2: proračun za leto 2025 z 2-odstotnim povečanjem prispevkov, kar bi prineslo pozitiven rezultat v višini 1282 evrov za pokritje inflacije in naložbe v IT-orodja.
– Velika večina delegacij, vključno s slovensko, je podprla drugo možnost (povečanje prispevkov), saj mora CCBE, tako kot vsaka druga organizacija, poslovati pozitivno, če želi ohraniti sedanjo raven dejavnosti.

Osrednja razprava na odboru se je osredotočila na osnutek predstavitve strategije delovne skupine, ki pripravlja prihodnjo strategijo razvoja CCBE. Gre za izjemno občutljivo temo, glede katere delegacije nimajo enakih pogledov.

Druge aktivnosti v okviru CCBE

Predsednica Odbora PECO **Klavdija Kerin** je 24. septembra 2024 vodila sejo Odbora PECO, ki je potekala online in na kateri so med drugim obravnavali zahtevo Odvetniške zbornice Gruzije. Odvetniška zbornica Gruzije je predstavila poročilo o situaciji v svoji državi. Člani so razpravljali o možnih naslednjih korakih, pri čemer so upoštevali sklepe Evropskega sveta iz junija 2024. Odbor PECO je priporočil, da se status Odvetniške zbornice Gruzije iz članice opazovalke spremeni v pridruženo članico.

Obravnavali so tudi zahtevo za podporo iz Bosne in Hercegovine. Odvetniški zbornici Federacije BiH in Republike Srbske sta zaprosili za podporo zaradi težav z zamudami plačil odvetnikom in nezadostnimi honorarji. CCBE je pripravil podporno pismo za pristojne organe, v katerem je pozval k hitri rešitvi teh težav in prilagoditvi strukture honorarjev.

Člani Odbora PECO so bili obveščeni o poročilih (Rule of Law) Evropske komisije o Albaniji, Črni gori, Srbiji in Severni Makedoniji.

Predstavnik ukrajinske odvetniške zbornice (UNBA) je poročal o situaciji v Ukrajini, poudaril je aktivno sodelovanje UNBA v evropski integraciji. Kritiziral je poročilo Evropske komisije o pravosodju in temeljnih pravicah, dejal je, da ga je pripravila nekompetentna javna organizacija, ki nima zanesljivih informacij. Poročilo naj bi temeljilo na subjektivnih ocenah in netočnih podatkih, njegovi zaključki pa naj bi bili usmerjeni v dosego osebnih ciljev avtorjev in oslabitev institucije odvetništva.

Klavdija Kerin
odvetnica v Krškem in vodja delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

mag. Aleš Velkaverh
odvetnik v Kopru in član delegacije OZS pri CCBE v Bruslju

Plenarno zasedanje CCBE v Bruslju

Plenarna seja CCBE, ki je potekala 22. novembra 2024 v Bruslju, se je začela s slovesno podelitvijo nagrade CCBE za človekove pravice za leto 2024.
Prejeli so jo odvetniki Pravne klinike Fundacije Panzi za njihovo izjemno predanost in pogum pri zaščiti človekovih pravic, zagotavljanju dostopa do pravnega varstva in krepitvi vladavine prava v Demokratični republiki Kongo.

Fundacija Panzi, ki jo je ustanovil Nobelov nagrajenec za mir dr. Denis Mukwege, nudi celostno oskrbo žrtvam spolnega nasilja, vključno z zdravstveno obravnavo, psihosocialno podporo, pravno pomočjo in ekonomskim opolnomočenjem.

Pravna klinika je ključen del tega modela, saj zagotavlja brezplačne pravne storitve, kot so pravno svetovanje, pomoč pri vlaganju pritožb in zastopanje na sodišču, kar žrtvam omogoča, da dosežejo pravico. Poleg tega izobražuje ženske o njihovih pravicah in pomenu pravne dokumentacije. Inovativen pristop Fundacije Panzi, znan kot »One Stop Centre«, omogoča celovito obravnavo žrtev na enem mestu in prispeva k družbenim spremembam, odmiku od kulture nekaznovanosti in spodbujanju enakosti spolov. Fundacija Panzi ne nudi le podpore posameznim žrtvam, temveč z zagovorništvom in sodelovanjem z lokalnimi in mednarodnimi partnerji obravnava tudi vzroke spolnega nasilja ter krepi pravice žensk.

Povišanje članarine za dva odstotka

Po slovesnem uvodnem delu je sledilo glasovanje o proračunu za leto 2025; izglasovano je bilo povišanje članarine za 2 odstotka. Povišanje bo omogočilo skoraj uravnotežen pozitiven rezultat v višini 3856,84 evra ter pokrilo splošno inflacijo in pričakovano indeksacijo plač za leto 2025, ki jo je Zvezni urad za načrtovanje ocenil na 3,5 odstotka. Brez povišanja bi bil rezultat negativen. Odločitvi za povišanje članarine je sicer nasprotovalo več delegacij, soglasno pa je bila izglasovana odpoved članarine za Ukrajino.

V nadaljevanju je potekalo glasovanje o spremembi statusa Gruzije iz članice opazovalke v pridruženo članico. Pristojen odbor, pod vodstvom vodje slovenske delegacije Klavdije Kerin, je priporočil sprejem sklepa o spremembi statusa gruzijske zbornice, predsednik zbornice pa je predstavil njeno delovanje. Delegacije so spremembo statusa soglasno podprle.

Sledila je predstavitev delovnega načrta za posamezne odbore za leto 2025. Gre za podrobne načrte predvidenih aktivnosti v posameznih odborih, ki jih je v CCBE res veliko. Predstavljene so bile tudi komunikacijske aktivnosti CCBE v zvezi z različnimi organi.

V nadaljevanju je plenarno zasedanje potrdilo več izjav CCBE, ki so bile pripravljene v posameznih odborih.

Volitve tretje podpredsednice CCBE

Po tem so brez posebnosti potekale volitve tretje podpredsednice.

Mesto je zasedla **Imbi Jürgen**, vodja estonske delegacije, v skladu s pravili pa so se ostali podpredsedniki premaknili na »višje mesto«.

Slovenski odvetnik **mag. Roman Završek** je tako za leto 2025 postal prvi podpredsednik CCBE.

- **Izjava**, s katero CCBE podpira študijo Odbora za človekove pravice (CDDH) s predlogom za sprejetje novega protokola k Evropski konvenciji o človekovih pravicah (EKČP). Ta bi jamčil pravico do zdravega okolja. CCBE zagovarja t. i. model III, ki vključuje opredelitev sestavnih elementov pravice do zdravega okolja, postopkovne zahteve, pravila glede dokazov in zaščito okoljskih zagovornikov človekovih pravic. Model bi zagotovil pravno varnost, bolj dostopno pravosodje in učinkovitejše preprečevanje nepopravljivih okoljskih škod. CCBE poudarja, da bi dodaten protokol moral vključevati smernice za obravnavo znanstvenih dokazov, upoštevati dolgoročne učinke in črpati iz sodbe v primeru Verein KlimaSeniorinnen Schweiz proti Švici, zlasti glede dokaznega bremena in pravnega položaja strank. Protokol ne bi smel ustvarjati neomejenih pravic, temveč bi moral uravnotežiti javne in individualne interese. CCBE z izjavo Svet Evrope poziva k oblikovanju celovitega pravnega okvira za zaščito človekovih pravic v povezavi z okoljem, ki bi bil učinkovit in bi temeljil na sodni praksi ter nacionalnih zakonodajah.
- **Izjava**, s katero je CCBE podprl akcijski načrt za izboljšanje izvajanja sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) pri obravnavi vodilnih primerov z okrepljenim nadzorom. Predlagana je uvedba sistema zgodnjega opozarjanja, ki bi nacionalne odvetniške zbornice pravočasno obveščal o končnih sodbah in akcijskih načrtih, da bi spodbudil njihovo proaktivno sodelovanje pri pripravi in izvajanju splošnih ukrepov. Trenutni

postopek je tak, da po prejemu neugodne sodbe ESČP vlada pripravi akcijske načrte in poročila o izvajanju. Odvetniki prosilcev lahko obravnavajo zgolj individualne ukrepe, medtem ko lahko splošne ukrepe naslovijo le nacionalne zbornice ali nevladne organizacije (po pravilu 9(2) Odbora ministrov). Splošni ukrepi pogosto zahtevajo zakonodajne spremembe, kjer bi nacionalne zbornice lahko pomagale z oblikovanjem predlogov za nacionalne oblasti. Predlagan je nov ukrep, da se vzpostavi mailing lista, ki bi nacionalni zborniki vsake države zagotavljala informacije o sodbah ESČP v vodilnih primerih z okrepljenim nadzorom. Zbornice bi potem preko svojih članov (na primer odvetnikov prosilcev) ali odborov za človekove pravice pripravile predloge za zakonodajne spremembe. Sistem zgodnjega opozarjanja bo nacionalnim zbornicam omogočil, da začnejo pravočasno sodelovati pri pripravi in pregledu akcijskih načrtov ter poročil. To bo prispevalo k učinkovitejšemu izvajanju splošnih ukrepov, ki bodo pregledani na nacionalni in evropski ravni. CCBE in nacionalne zbornice bi morali sodelovati z organizacijami za izmenjavo podatkov o sodbah, akcijskih načrtih in poročilih. Z uporabo orodij, kot sta HUDOC in platforma za nadzor izvajanja, lahko zagotovijo boljše izvajanje sodb, še posebej na področju splošnih ukrepov. Sistem zgodnjega opozarjanja bo okrepil vlogo nacionalnih zbornic pri zagotavljanju zakonodajnih sprememb in celovitem izvajanju sodb ESČP.

- **Izjava** glede programa izobraževanja mladih odvetnikov. Na sestanku z ESČP je bilo izraženo odprto zanimanje za predlog CCBE glede širitve priložnosti za mlade odvetnike pri delu na ESČP. Predlagan je pilotni projekt programa napotitev mladih odvetnikov, ki bi izboljšal njihovo praktično znanje in hkrati olajšal delo preobremenjenega sodišča. Projekt bi se financiral iz evropskega programa Justice Programme (JUST-JTRA), pri čemer bi CCBE in Fundacija evropskih odvetnikov (ELF) odgovorila na razpis za sredstva. Kandidati morajo biti stari do 40 let, registrirani kot odvetniki z izkušnjami v sodnih postopkih, imeti znanje angleščine ali francoščine (stopnja B2/C1) in tekoče govoriti jezik svoje države. Napotitev na ESČP bi trajala šest mesecev, z uvodno orientacijo pri drugih telesih Sveta Evrope in podpisom sporazuma o zaupnosti. EU bi pokrila 90 odstotkov stroškov, nacionalne zbornice pa preostalih 10 odstotkov (približno 1650 evrov na odvetnika za 6-mesečno napotitev). Stroški vključujejo potne stroške in dnevnice (150 evrov na dan). Delegacije so podprle predlog izjave in nadaljevanje tega projekta, pri čemer je končna verzija besedila vsebovala bolj splošno določilo, da bo preostalih 10 odstotkov stroškov krila nacionalna zbornica, če bo privolila v financiranje tega projekta.
- **Izjava** o priporočilih za izvajanje Uredbe EU o e-dokazih (Uredba (EU) 2023/1543), katere cilj je zagotoviti, da se uredba implementira na način, ki spoštuje nacionalne zakonodaje, zlasti v zvezi z odvetniško zaupnostjo in pravico odvetnikov do zahteve za izdajo odredb o pridobitvi ali ohranitvi dokazov. Uredba omogoča, da pristojni organi izdajo evropske odredbe za pridobitev ali ohranitev elektronskih dokazov neposredno ponudnikom storitev v drugi državi članici. Novost za odvetnike je pravica, da v imenu strank zaprosijo za takšne odredbe. Nacionalne razlike v pravnih pravilih lahko vplivajo na implementacijo, zato morajo zbornice sodelovati z nacionalnimi organi, da zagotovijo ustrezno uskladitev pravil z uredbo. Glavno priporočilo za zbornice je, da vzpostavijo dialog z nacionalnimi organi in sodelujejo z ustreznimi oblastmi za reševanje vprašanj glede implementacije, zlasti v zvezi s postopki za odvetnike in zaščito odvetniške zaupnosti. Zbornice morajo stremeti k temu, da zagotovijo jasen in učinkovit postopek, prilagojen nacionalnim zakonodajam. Prav tako je treba vzpostaviti jasen postopek za odvetnike, vključno z možnostjo identifikacije legitimiranih odvetnikov. Zbornice morajo zagotoviti, da so vsi pristojni organi in ponudniki storitev obveščeni o obsegu zaupnosti v posameznih državah članicah. Sodelovati morajo s pristojnimi organi, da zagotovijo pravilno ravnanje s podatki, ki so zaščiteni s statusom odvetniške zaupnosti. Priporočila so namenjena pomoči zbornicam pri obravnavi ključnih vprašanj med nacionalnim procesom implementacije uredbe. Zbornice so pozvane k takojšnjemu ukrepanju, da zagotovijo zaščito odvetniške zaupnosti in učinkovito izvajanje postopkov za pridobivanje ter ohranjanje dokazov.
- **Izjava**, s katero CCBE izraža skrb zaradi nazadovanja pri spoštovanju temeljnih pravic v azilni politiki EU. Posebej opozarja na »inovativne rešitve«, kot so »centri za vračanje«, v zvezi s katerimi EU razmišlja, da bi jih vzpostavila zunaj ozemlja držav članic. CCBE dvomi o njihovi skladnosti z Listino EU o temeljnih pravicah, EKČP in mednarodnim pravom. Poudarja, da bi taki centri lahko ogrozili dostop do pravnega svetovanja in zastopanja ter kršili pravico do učinkovitega pravnega sredstva. Prav tako opozarja na obveznost držav članic, da spoštujejo mednarodno in evropsko pravo, vključno s sodno prakso Sodišča EU in ESČP. CCBE poudarja, da sta pravica do azila in načelo nevračanja (non-refoulement) temeljni pravici, ki ju države članice ne smejo suspendirati niti v kriznih razmerah. Dostop do pravnega svetovanja in učinkovite zaščite mora biti zagotovljen vsem prosilcem za azil, tudi na mejah EU. Sistemsko preprečevanje vložitve prošenj za azil bi spodkopalo Ženevsko konvencijo in onemogočilo uresničevanje pravice do azila. CCBE tudi izraža zaskrbljenost zaradi pritiskov in groženj, s katerimi se soočajo odvetniki, ki pomagajo migrantom, in ki prihajajo zlasti s strani skrajnih desničarskih skupin. Opozarja na načela Združenih narodov, ki zahtevajo, da države odvetnikom zagotovijo svobodno in neodvisno opravljanje njihovega dela.
- CCBE sklepno z izjavo poziva Evropsko komisijo, Evropski parlament in države članice k:

(1) uvedbi varoval za zagotavljanje dostopa do kakovostnega pravnega svetovanja in pomoči,

(2) posvetovanju z odvetniškimi zbornicami pri pripravi načrtov za izvajanje novega azilnega pakta,

(3) ohranitvi visokih standardov zaščite pri prenovi direktiv o vračanju in boju proti tihotapljenju ljudi ter

(4) zagotavljanju ustreznih človeških in materialnih virov za zaščito pravic prosilcev za azil.

Zasedanje se je zaključilo z razpravo o bodoči strategiji CCBE, o čemer bo zakrožil podroben vprašalnik, s katerim se bodo delegacije opredelile o prioritetah bodočega delovanja CCBE.

Posvet o ohranjanju pravičnosti v spreminjajoči se Evropi

Drugi dan je bil v celoti namenjen plenarnemu dogodku v Evropskem parlamentu, v katerem je CCBE organiziral posvet z naslovom »Ohranjanje pravičnosti v spreminjajoči se Evropi« (Maintaining justice in a changing Europe). Na dogodku je nastopilo več visokih govornikov, vključno s podpredsednico Evropske komisije Vero Jourovo.

Na posvetu »Pravosodje kot ključna infrastruktura: zagotavljanje dolgoročnih naložb v sodišča in pravne sisteme« so sodelovali Clare Ovey, direktorica za človekove pravice pri Generalnem direktoratu za človekove pravice in vladavino prava Sveta Evrope, Ana Gallego Torres, generalna direktorica za pravosodje pri Evropski komisiji, in Róbert Répássy, državni sekretar za parlamentarne zadeve ter namestnik ministra na Ministrstvu za pravosodje kot predstavnik madžarskega predsedstva v Svetu Evropske unije. Govorniki so se soočili s temo investicij v pravosodje in vprašanjem, kakšen pomen imajo za učinkovitost pravosodja. Nesporno obstaja povezava med višino investicij v pravosodje in učinkovitostjo pravosodja, zaradi česar sta nujna spremljanje in zagotavljanje ustreznega financiranja infrastrukture ter pravosodja nasploh.

Druga okrogla miza je naslovila vprašanje skupne odgovornosti za obrambo demokracije in vlogo evropskih institucij ter pravnih strokovnjakov pri preprečevanju nazadovanja demokracije in varovanju temeljnih pravic. Na njej so sodelovali Marc van der Woude, predsednik Splošnega sodišča EU, Andreas Accardo, vodja enote za mednarodno sodelovanje v Agenciji Evropske unije za temeljne pravice (FRA), in Ioannis Ktistakis, sodnik ESČP. Nazadovanje demokracije in populistična gibanja ogrožajo temeljna načela pravičnosti v Evropi. Poleg tega se evropske institucije soočajo z izzivi, kot so nezakonito nadzorovanje, omejevanje svobode izražanja, širjenje dezinformacij, poslabšanje vladavine prava in kršitve pravic do zasebnosti. Glede na različne nacionalne interese in pravne tradicije je ključno vprašanje, kako lahko evropske institucije in drugi akterji zagotovijo, da pravosodni sistemi ohranijo demokratične standarde, vladavino prava in temeljne pravice. Prav tako je pomembno zagotavljanje sodnega sodelovanja in zaupanja med državami članicami.

Po okroglih mizah sta sledila še povzetek nekaterih aktivnosti v odborih in nato poslovilni govor odhajajočega predsednika (Dominique Pierre Schupp), ki je po mnenju prisotnih odlično opravil svoje delo vodenja organizacije v letu 2024. Z novim letom vodenje predaja francoskemu predstavniku (Thierry Wickers).

Druge aktivnosti v okviru CCBE

- Dan pred plenarno sejo je **Klavdija Kerin** v prostorih CCBE vodila sejo Odbora PECO. Na sestanku smo gostili predstavnika Evropske komisije za razširitev. Gosta sta bila T. Hagleitner, vodja enote (NEAR D.1.) za politiko Zahodnega Balkana in regionalno strategijo DG Near, ter A. Colombani, namestnik vodje (NEAR A.2.), zadolžen za tematsko podporo v enoti za pravno državo, upravljanje in varnost DG Near. Njuna predstavitev je obravnavala paket širitev EU in postopek pridružitve EU, ki se nanaša na različne države, zlasti v kontekstu sektorja pravosodja.
- Evropska komisija je 30. oktobra 2024 sprejela svoj letni paket o širitvi. Ta vsebuje podrobno oceno trenutnega stanja in napredka, ki so ga na svojih poteh k pridružitvi EU dosegli Albanija, Bosna in Hercegovina, Kosovo, Črna gora, Severna Makedonija, Srbija, Gruzija, Moldavija, Ukrajina in Turčija. Ocenam so priložena priporočila in usmeritve glede prioritetnih reform. Po navedbah Evropske komisije se postopek širitve nadaljuje na podlagi zaslug in je odvisen od objektivnega napredka vsake od držav. To zahteva odločnost glede izvajanja nepovratnih reform na vseh področjih prava EU, s posebnim poudarkom na temeljih procesa širitve. Po predstavitvi so sledila številna vprašanja, saj ravno Odbor PECO pokriva vse zgoraj naštete države. Člani so zlasti želeli, da bi predstavniki Komisije države pozvali, naj pri tem sodelujejo tudi odvetniki. Prav tako so želeli, da bi jim posredovali priporočila glede pristopa. Tudi predstavnika Komisije sta izrazila zadovoljstvo nad srečanjem.
- **Klavdija Kerin** se je 8. novembra 2024 udeležila online sestanka Odbora za okolje in klimatske spremembe, katerega člani smo tudi predstavniki iz Slovenije. Govorili smo predvsem o osnutku dokumenta oziroma oblikovali njegovo končno verzijo. Osnutek je bil pripravljen ob upoštevanju študije Usmerjevalnega odbora Sveta Evrope za človekove pravice (CDDH) o potrebi in izvedljivosti dodatnega instrumenta ali instrumentov za človekove pravice in okolje. Dokument je bil kasneje na plenarni seji tudi sprejet.

Novoletno voščilo Palestinske odvetniške zbornice

V imenu Palestinske odvetniške zbornice vam želim srečno novo leto, polno miru in blagoslova.

Ob tej priložnosti bi vas rad opozoril na nenehno agresijo nad palestinskim narodom, ki traja že več kot 450 dni, predvsem na območju Gaze. Ta položaj zajema nediskriminatorna nasilna dejanja nad Palestinci, vključno z dojenčki, mladimi, starejšimi in ženskami. Poleg tega smo priča sistematičnim napadom na zdravstvene ustanove in bolnišnice, med drugim tudi na bolnišnico Kamal Advan, ključno zatočišče za zdravstveno oskrbo v severnem delu Gaze. Pojavljajo se tudi zaskrbljujoča poročila o prisilnih izginotjih več zdravstvenih delavcev, med njimi dr. Hussam Abu Safiya, čigar trenutni položaj in dobrobit ostajata neznana.

Agresija se nadaljuje neprekinjeno, kar vodi v nadaljnje ubijanje odvetnikov v vse hujših napadih. Število odvetnikov in odvetnic, ki so padli kot mučeniki, že presega 130. Hkrati je porušenih na tisoče odvetniških pisarn v Gazi, pred tem pa je bil uničen tudi sedež Palestinske odvetniške zbornice.

Palestinian Bar Association
The main center - Jerusalem
Albireh – Al Mobadeen St.
P.O Box:2203
Tel: 02-2402240, fax: 02-2402250
Email : info@palestinebar.ps
www.palestinebar.ps
Gaza - Al - Khortoom St.
Tel: 08-2641960, Fax: 08-2641783

نقابة المحامين الفلسطينيين
القدس - المركز الرئيسي
البيرة - شارع المبعدين
ص.ب 2203
تلفون: 02-2402240 فاكس: 02-2402250
بريد الكتروني: info@palestinebar.ps
www.palestinebar.ps
غزة – شارع الخرطوم
تلفون: 08-2641960 فاكس: 08-2641783

Date: 01/01/2025
Ref No: 297/2025

Esteemed Colleagues in the Bar Associations and Law Societies Worldwide,

Greetings,

Subject: New Year's Greetings

On behalf of the Palestinian Bar Association, I would like to extend my heartfelt wishes for a prosperous New Year filled with peace and blessings. I would also like to take this opportunity to bring to your attention the ongoing aggression against the Palestinian people, which has persisted for over 450 days, particularly in the Gaza Strip. This situation has involved indiscriminate acts of violence against Palestinian people, including infants, youth, the elderly, and women. Furthermore, there has been a systematic attack on healthcare facilities and hospitals, including the recent targeting of Kamal Adwan Hospital, which serves as a crucial refuge for healthcare in the northern region of the Gaza Strip. Additionally, there have been alarming reports of the enforced disappearance of several medical professionals, including **Dr. Hussam Abu Safiya**, whose current status and well-being remain unknown.

The aggression continues unabated, resulting in the ongoing killing of lawyers in a series of escalating attacks. The number of lawyers, both males and females, who have become martyrs has exceeded 130, accompanied by the relentless destruction of thousands of law offices in Gaza, as well as the prior devastation of the lawyers' Bar of Association HQ.

Concurrently, the West Bank and Jerusalem are witnessing actions of land confiscation, construction, and settlement expansion at the expense of Palestinian land and the properties of Palestinian citizens. In 2024 alone, the confiscation operations have reached nearly 50,000 dunams,

Nablus:09-2342145/ Jenin:04-2430061/ Tulkarm:09-2687775/ Qalqulya:09-2943977/ Salfit:09-2519559/ Tubas:09-2579917
Hebron:02-2253790/ Bethlehem:02-2746744/ Halhul: 02-2225032/ Dura:02-2282631/ Yatta:02-2270066

Medtem na Zahodnem bregu in v Jeruzalemu potekajo odvzemi zemlje, gradnja in širjenje nezakonitih naselbin na račun palestinske zemlje in premoženja. Samo v letu 2024 so zasedbene oblasti zasegle skoraj 50.000 dunamov [5.000 hektarjev, op. p.] zemlje, poleg okrepljenega priseljevanja naseljencev. Gre za skrajno desničarsko politiko, ki jo uveljavljajo izraelska vlada in njeni radikalni ministri, z glavnim ciljem dodatne razselitve palestinskega prebivalstva s preostalih okupiranih območij na Zahodnem bregu.

Poleg tega je na tisoče palestinskih zapornikov izpostavljenih sistematičnim kršitvam njihove temeljne človekove dostojnosti, kar je v hudem nasprotju z mednarodnim humanitarnim pravom. V letu 2024 je zaradi tega v zaporih okupacijskih sil umrlo že na desetine zapornikov.

Spoštovani kolegi,
kot odvetniki in zagovorniki človekovih pravic si skupaj prizadevamo za uveljavljanje načel vladavine prava in človekovega dostojanstva. Na podlagi skupnih vrednot in načel, ki nas povezujejo, smo dolžni zavzeti trdno stališče v podporo človekovim pravicam, združeno s plemenitimi ideali, ki nas vodijo k pravičnosti za vse v tem letu.

Vsem vam želim vse najboljše v prihajajočem letu.

Fadi Abbas,
predsednik Palestinske odvetniške zbornice
Jerusalem, 1. 1. 2025

Alenka Košorok Humar
odvetnica v Ljubljani in predsednica OZO Ljubljana

Poročilo o delu OZO Ljubljana v letu 2024

V ljubljanskem območnem zboru odvetnikov so se lani zvrstili številni dogodki in druženja, na rednih mesečnih sestankih zbora in tudi izven naših ustaljenih zborov. Naša predavanja so vedno povezana z aktualnimi pravnimi in drugimi življenjskimi temami, ki jih predlagajo naši člani. Po predavanjih se ponavadi razvijejo še plodna diskusija, klepet in prijetno koktajl druženje članov zbora, kjer se prižigajo tudi inspiracije za nadaljnje delo zbora.

V **januarju** smo na zboru poslušali zelo zanimivo predavanje **dr. Leva Krefta** z naslovom *Dr. Ivan Tavčar in avantgarda (apropos Tavčarjevo leto 2023 – odvetnik ter literat Tavčar malo drugače)*.

V **februarja** smo kot predavateljico na našem zboru gostili psihologinjo in psihoterapevtko **dr. Bernardo Dobnik Renko** ter poslušali njeno predavanje *Kako družinam v stiski pomaga družinska psihoterapija.*

V **marcu** smo na rednem zboru našega območnega zbora imeli izvrstno predavanje, tokrat nas je obiskala **Natalie Lisac**, italijanistka, jezikoslovka in strokovnjakinja za premagovanje škodljivega stresa. Na nazoren način nam je prikazala vzgibe in delovanje stresorjev ter kako lahko dejansko naslovimo stres in ga pretvorimo v neškodljiv in pozitiven dejavnik. Na tem zboru smo opravili tudi volitve članov v Upravni odbor OZS (v njem imamo 11 članov).

Zbor v **aprilu** smo zaokrožili s predavanjem psihologinje **Kim Majoranc**, nosilke Inštituta Body&Mind, in vadili umetnost sprostitve, ki je marsikateri odvetnici in marsikateremu odvetniku žal tuja. Pred tem smo imeli ogled razstave v Narodni galeriji pod vodstvom Francija Novaka (Umetniška zbirka Kroples).

Na **majskem zboru** smo prisluhnili predavanju priznanega nevrologa **dr. Davida B. Voduška** z naslovom *Meje možganov so meje mojega sveta – tudi sveta odvetnikov*. V tem mesecu smo imeli tudi ekskurzijo našega Knjižnega kluba v Prekmurje, kjer nas je med drugim pričakal priznan literat **Feri Lainšček**.

Junijski zbor je popestril odvetniški kolega **Zoran Stankić Rupik** s predavanjem *Predstavitev aktualnih dogajanj – Hiša za otroke*. Zoran Stankić Rupnik je namreč član sveta javnega zavoda Varna hiša (Hiša za otroke).

Tega meseca smo podprli mednarodno **konferenco o športnem pravu**, ki jo je v Ljubljani organiziralo Društvo športnih odvetnikov Slovenije (Women in Sport).

V poletnih mesecih je bilo poleg rednega zbora v **juliju** (predavanje sodne izvedenke **Sonje Dine Dobovičnik** z naslovom *Sodno izvedenstvo v družinskih zadevah – predstavitev izvedenstva socialne stroke*) tudi nekaj družabnosti, zlasti tradicionalni julijski »piknik« na terasi City hotela.

Zato pa smo jesen začeli z resnejšimi temami, **septembra** je imel na zboru **prof. dr. Marko Pavliha** predavanje z naslovom *Osnove holistične retorike in spoštljiva komunikacija*.

Oktobra smo na zboru organizirali praktično delavnico o tem, kako nam lahko preprosta orodja *coachinga* po metodi telesne prisotnosti omogočajo boljše branje in prepoznavanje telesne govorice naših klientov (in drugih) ter kako lahko skozi lastno osredotočenje dosežemo boljše rezultate v komunikaciji s strankami, kar se je izkazalo za zelo zanimivo in koristno.

Na **novembrskem zboru** nam je odvetniški kolega **Zoran Stankić Rupnik**, tudi član Strokovnega sveta Odvetniške akademije OZS, predstavil skupni projekt Evropske unije in Sveta Evrope o zagotavljanju največje koristi otrok v civilnih sodnih postopkih v Sloveniji. Predstavil je tudi institut kolizijskega skrbnika, z vidika koristi otroka v postopkih.

Ob koncu leta, v začetku **decembra**, smo tradicionalno obeležili naš *Dan odvetniške pravne pomoči pro bono*, in sicer z brezplačnim svetovanjem strankam – tudi v prostorih ljubljanske mestne hiše, kjer smo pridno »dežurali«.

Decembra smo imeli tudi novoletno zabavo, tokrat v lokalu Casa del Papa, z DJ-jem in veliko udeležbo (zelo veliko mladih). Prav tako smo zbrali zelo veliko igrač, knjig, sladkarij, oblačil in različnih otroških pripomočkov za otroke in mladostnike, z našo skupno ljubljansko akcijo, ki smo jo izvedli na prošnjo Centra za socialno delo Ljubljana Šiška in za svetega Miklavža osrečili zelo veliko otrok! Hvala vsem, ki ste prispevali z darili in dobro voljo!

Tudi v letu 2024 je potekala vadba joge za vse člane našega zbora in zaposlene v odvetniških pisarnah. In tako je že 14 let.

Še vedno vabljeni, da se nam pridružite, brez najave, »drop in class«, in sicer vsako sredo ob 19. uri v City hotelu na Dalmatinovi 15 v Ljubljani.

To je kratek opis dogajanja (vnovič se je nabralo dogodkov za debelo mapo). Hvala vsem članicam in članom, ki predano delujete v naših organih in komisijah, vsem, ki pišete, sprašujete, dajete pobude in predloge, opozarjate s konstruktivno kritiko in ste dejavni. Ker vsi štejete in je zato naš zbor lahko vzor »globalnega« delovanja lokalnega zbora. Srčno kolegialno hvala vsem! Hvala seveda tudi vsem zborničnim organom in zaposlenim v naši zbornici za pomoč in podporo!

mag. Boštjan Štrasner
odvetnik v Kopru in predsednik OZO Koper

Poročilo o delu OZO Koper v letu 2024

Območni zbor odvetnikov Koper se je v preteklem letu redno sestajal, a vsakič na drugi lokaciji, saj smo si zadali nalogo spodbujanja trajnostnega in lokalnega gospodarstva.

Sestanki našega zbora so imeli lani posebno obširno in bogato vsebino, obdelali smo številne aktualne teme in pereča vprašanja, med katerimi so izstopali zvišanje vrednosti odvetniške točke in aktivnosti Odvetniške zbornice Slovenije (OZS) v zvezi s tem ter podajanje mnenj k predlogom za vpis v imenik odvetniških kandidatov in odvetnikov.

Junija smo se sestali na Turistični kmetiji Medljan nad Izolo, kjer je v prijetnem in sproščenem vzdušju nastala tudi fotografija. V oktobru pa smo se srečali v Hotelu Triglav v Kopru.

Ob pomoči Odvetniške akademije OZS smo 4. oktobra 2024 organizirati dogodek *Poslovni in osebni protokol za odvetnike*, na katerega smo povabili **Ksenijo Benedetti** in **dr. Marka Pavliho**. Ksenija Benedetti nam je z zanimivimi primeri iz prakse predstavila pravila poslovnega bontona ob sprejemih in obedih ter pravila primernega oblačenja. Pridobili smo nova znanja in uporabne nasvete, ki jih bomo zagotovo uporabljali v praksi tako ob našem odvetniškem delu kot tudi v zasebnem življenju.

Dr. Pavliha je spregovoril o osnovah holistične retorike in spoštljive komunikacija. Poleg pravil obnašanja smo se tako naučili tudi pravil lepe besede. Na dogodek smo z veseljem povabili tudi člane drugih zborov, ki so

Avtor Boštjan Štrasner

se odzvali v velikem številu, na kar smo zelo ponosni. Pripeljali so se iz OZO Kranj, OZO Ljubljana in OZO Novo mesto. Ta dogodek nam daje zagon za organizacijo nadaljnjih podobnih srečanj. Ob tej priložnosti se za pomoč pri organizaciji izobraževalnega dogodka iskreno zahvaljujemo direktorici Odvetniške akademije OZS **Alenki Košorok Humar**.

Novoletno druženje je potekalo v začetku decembra na Turistični kmetiji Štok v Marezigah, kjer smo se ob odlični hrani v sproščenem vzdušju pogovorili o iztekajočem se poslovnem letu, o težavah in izzivih odvetniškega dela ter o aktivnostih OZS za izboljšanje našega položaja.

Med aktivnostmi našega zbora bi rad izpostavil še sodelovanje našega zbora pri predstavitvi pravosodnih poklicev, ki jo je za srednješolce koprskih šol organiziralo Okrožno sodišče v Kopru. Predsednica sodišča **Samanta Nusdorfer** je k sodelovanju povabila tudi odvetnike, tako da se je predstavitve udeležila naša kolegica odvetnica in sodna tolmačka **Ljiljana Matošič**. Skupaj s preostalimi pravosodnimi delavci je učencem osnovne šole z italijanskim učnim jezikom *Scuola elementare Pier Paolo il Vecchio* v Kopru prikazala, kako na sodišču poteka delo odvetnika in sodnega tolmača.

Klavdija Kerin
odvetnica v Krškem in predsednica OZO Krško

Poročilo o delu OZO Krško v letu 2024

V letu 2024 smo se člani krškega območnega zbora odvetnikov srečevali na sejah zbora, na katerih smo obravnavali različne aktualne teme, predvsem seveda tiste, ki se dotikajo dela odvetnikov in položaja odvetništva v družbi ter stanja v pravosodju na splošno. V vsakem pogledu je bilo leto pestro.

Preteklo leto smo imeli štiri redne seje, sicer pa sem predsednica člane obveščala po elektronski poti o aktualnih in včasih nujnih zadevah. Naš zbor je obravnaval redno, tekočo problematiko in zadeve, za katere je pristojen po Zakonu o odvetništvu, Statutu Odvetniške zbornice Slovenije in internih pravilih. Seznanjal se je z novimi kandidati za odvetniške kandidate in odvetnike z območja tega zbora ter po pristojni komisiji poskrbel za pregled poslovnih prostorov novih odvetnikov in opravljal ostala dejanja v okviru svoje pristojnosti. Izvršilni odbor je izdelal mnenja za kandidate in odvetnike.

Člani smo se sproti seznanjali s tekočo problematiko in razpravljali o njej, tako o položaju odvetništva, tarifi, neodmerjenih stroških, spremembah zakonodaje in ostalem, kar se nanaša neposredno na naše delo, kot tudi o strokovni problematiki, saj smo na vseh sejah poleg dnevnega reda, ki je bil predviden, razpravljali o strokovnih zadevah in si izmenjevali izkušnje.

Kot predstavnica Območnega zbora odvetnikov Krško v UO OZS sem odvetnica Klavdija Kerin in avtorica tega prispevka tudi redno poročala o delu v UO in OZS. Vsako sejo smo člani izkoristili tudi za prijetno druženje, saj smo, ne glede na to, da smo v sodnih dvoranah na nasprotnih bregovih, stanovski kolegi in moramo krepiti naš ceh.

Člani našega območnega zbora so se med letom pogosto udeleževali izobraževanj, ki jih je organizirala Odvetniška akademija OZS. Podobno kot v prejšnjih letih smo tudi lani 19. decembra sodelovali pri nudenju brezplačnih pravnih nasvetov v okviru *Dneva odvetniške pravne pomoči pro bono*. Prepričani smo, da tudi tovrstno udejstvovanje pripomore k ustvarjanju pozitivne podobe odvetnikov v družbi.

Kot se za konec leta spodobi, smo slednjega prijetno sklenili decembra na novoletnem srečanju, kjer ob krasni hrani, izbrani kapljici in dobri družbi ni manjkalo tudi nadvse zanimivih in veselih debat.

Vesna Bajec
odvetnica v Novem mestu in predsednica OZO Novo mesto

Poročilo o delu OZO Novo mesto v letu 2024

Dolenjski območni zbor odvetnikov je v letu 2024 štel 42 odvetnic in odvetnikov.

Člani zbora smo se v letu 2024 sestali na štirih rednih sejah, na katerih je o delu Upravnega odbora zbornice redno in izčrpno poročala članica tega odbora, odvetnica **Tatjana Sitar**.

Nekajkrat se je sestal izvršilni odbor območnega zbora, ki je obravnaval tekočo problematiko in podajal mnenja za vpis v imenik kandidatov in odvetnikov.

V marcu je bilo organizirano strokovno predavanje s temo preprečevanja pranja denarja in financiranja terorizma, kjer je bil gost in predavatelj kolega **Luka Gaberščik**.

Strokovna ekskurzija zbora je bila izvedena v marcu, in sicer smo odpotovali v Apulijo.

Udeležili smo se skupnega predavanja in druženja s kolegi območnega zbora iz Posavja, kjer je potekala tudi predstavitev dela in življenja dr. Janeza Mencingerja.

Zadnje srečanje je bilo organizirano v decembru, ob izteku leta.

mag. Andrej Janežič
odvetnik v Celju in predsednik OZO Celje

Poročilo o delu OZO Celje v letu 2024

Območni zbor odvetnikov Celje je leto 2024 začel z izobraževanji, nato pa zaradi vremenskih razmer ni bilo izpeljano tradicionalno smučanje zbora.

V času Odvetniške šole smo organizirali tradicionalno skupno kosilo in druženje, ki se ju je udeležilo več kot 50 odvetnikov našega zbora. Redno se je sestajal izvršilni odbor, občasno smo imeli seje območnega zbora, člani našega zbora so bili seznanjeni z aktualnimi vsebinami preko elektronske pošte.

V maju je OZO Celje organiziral izlet v Severno Makedonijo, kjer so nas kolegi iz Severne Makedonije izjemno lepo sprejeli in upravičili sloves odličnih gostiteljev.

Jesen je ponujala kar nekaj možnosti za skupno druženje: septembrski piknik zbora, dan slovenskih odvetnikov v Mariboru in nato tradicionalno novoletno druženje, ki se po množičnosti vnovič začenja približevati predkoronskim časom.

Poročila o delu zbora v nekem letu so vedno suhoparna in ne odražajo pristnih stikov, druženj, povezanosti, ki jih poznamo v našem zboru. Negovanje tega je naša naloga tudi v prihodnje, da svoje mlajše kolege (in tudi starejše) vedno znova spomnimo, kaj v življenju zares šteje.

Na vseh naših dogodkih želimo povezovati celotno pravosodje, kar nam v nekem delu, kljub drugačni klimi, tudi uspeva.

mag. Andreja Dajčman
odvetnica v Mariboru in predsednica OZO Maribor

Poročilo o delu OZO Maribor v letu 2024

Območni zbor odvetnikov v Mariboru se je v letu 2023 redno srečeval na sestankih zbora. Zaradi pomanjkanja povezanosti in angažiranosti članov pa je bil še večji poudarek na druženju in povezovanju članov na manj formalnih dogodkih.

Zbor aktivno deluje s podajanjem predlogov in pripomb, ki jih članici Upravnega odbora Odvetniške zbornice Slovenije redno prenašata organom zbornice v obravnavo. Člani so redno prejemali poročila o delu Upravnega odbora. Odzvali smo se tudi na poziv za udeležbo na Dnevu odvetniške pravne pomoči pro bono 19. decembra lani in na druge pozive zbornice.

Poleg rednih sestankov, na katerih so se osebno predstavljali novi člani in kjer smo obravnavali aktualna vprašanja, smo se na Odvetniški šoli zbrali tudi na skupnem kosilu.

Zbor je tudi v letu 2024 vzdrževal tradicijo druženja zborov odvetnikov oziroma izvršnih odborov zborov iz Varaždina, Zagreba in Maribora, ki poteka že vrsto let. Predstavniki našega zbora smo se udeležili srečanja, ki je bilo tokrat v Varaždinu, saj vsako leto poteka v organizaciji drugega zbora.

Že tradicionalno smo se srečali tudi pred začetkom sodnih počitnic, ko smo se vnovič odločili za piknik v naravi. Septembra smo uspešno organizirali in izvedli dvodnevni izlet zbora, ki smo ga poimenovali »Vinski safari po Goriških brdih, ščepec Krasa in Vipavske doline«. Na izletu so se nam pridružili tudi upokojeni odvetniki, v Novi Gorici pa sta nas prijazno sprejeli predsednica in članica OZO Nova Gorica. Izleti zbora so stara tradicija, ki je bila vmes sicer kar nekaj let prekinjena, potem pa smo se jo odločili obuditi, kar se je izkazalo za dobro, saj je bil izlet res krasno druženje v sproščenem vzdušju.

Koledarsko leto srečanj našega zbora smo zaključili na prvi dan decembra, ko smo organizirali prav tako že tradicionalno novoletno druženje, ki je bilo zelo dobro obiskano.

Ob koncu leta smo naredili tudi načrte za naslednje leto.

Lara Savnik
odvetnica v Radovljici in predsednica OZO Kranj

Poročilo o delu OZO Kranj v letu 2024

Izvršilni odbor kranjskega območnega zbora odvetnikov se je v letu 2024 sestajal na rednih mesečnih sejah, na katerih smo pretežno obravnavali tekočo problematiko ter izdajali mnenja o kandidatih za odvetnike in odvetniške kandidate. Nekaj sej smo opravili tudi korespondenčno.

Izvršilni odbor kranjskega območnega zbora odvetnikov sestavljajo: namestnik predsednice **Samo Ošabnik**, odvetnice iz **Kranja Anka Kozamernik**, **Nina Globočnik**, **Jasna Štucin** in **Petra Jereb** ter odvetnik iz Radovljice **Matej Gašperšič**.

Obravnavali smo tudi predloge novih zakonov in predpisov oziroma njihovih sprememb ter spremljali položaj odvetništva v družbi. V začetku julija smo organizirali tradicionalno druženje – piknik, ki se ga vsako leto udeleži veliko kolegic in kolegov. Decembra smo se odločili, da leto sklenemo družabno – skupaj smo si ogledali francoski film *Nekaj malenkost drugačnega*. Organizirali smo tudi strokovno predavanje.

Gregor Resnik
odvetnik na Ptuju in predsednik OZO Ptuj

Poročilo o delu OZO Ptuj v letu 2024

Preteklo leto je bilo v znamenju volitev v organe ptujskega območnega zbora odvetnikov in organe Odvetniške zbornice Slovenije (OZS). Potekali so tudi redni sestanki, izobraževanja članov in tradicionalna zabava ob koncu leta.

Izvedli smo že drugi posvet in delavnico s temo oblikovanja tožbenih zahtevkov v sporih zaradi ugotovitve obsega in deležev pri skupnem premoženju. Predaval je sodnik Okrožnega sodišča na Ptuju **Jernej Praznik**. To kaže na odlično sodelovanje našega zbora odvetnikov z vsemi deležniki v pravosodju.

Prav tako smo pripravili posvet z davčnim svetovalcem **mag. Dejanom Petkovičem** o aktualnih spremembah davčne in pokojninske zakonodaje.

Imeli smo tri sestanke območnega zbora; prvi je bil namenjen predvsem volitvam organov območnega zbora in kandidatov za organe zbornice. Po izvedbi volitev organov zbora je večina funkcionarjev zbora ostala na svojih funkcijah. Enako je bilo na volitvah v organe zbornice: izvoljeni članici disciplinskih komisij I. in II. stopnje nadaljujeta svoje dosedanje delo.

Ob tem smo imeli tudi tri redne sestanke, kjer smo obravnavali aktualna vprašanja, ki se nanašajo na opravljanje našega poklica. Kot predsednik zbora sem člane redno seznanjal z delom Upravnega odbora OZS. Prav tako smo sklenili, da bomo v letu 2025 vnovič organizirali izlet za člane zbora.

Oblikovali smo tudi že organizacijski odbor, ki bo v letu 2025 organiziral dan slovenskih odvetnikov na Ptuju.

Kot vsako leto smo decembra pripravili tradicionalno zabavo ob koncu leta in druženja se je udeležila velika večina članov. Potekalo je v sproščenem okolju Okrepčevalnice Jugo na Ptuju, kjer so se nam pridružili tudi gostje iz sosednjega zbora. Zabavo so nam nenadejano popestrili še tamburaši.

5. FinD-INFO dnevi

davki • finance • računovodstvo

12. in 13. maj 2025 / Hotel Slovenija, Portorož

v sodelovanju z ANDERSEN

Programska vodja: *mag. Janja Ovsenik*

Ponedeljek, 12. maj

9.30–10.00 sprejem udeležencev

10.00–11.30 **okrogla miza:**

Obdavčitev nepremičnin – iskanje ravnotežja med pravičnostjo in učinkovitostjo
vodja: *mag. Janja Ovsenik*

razpravljavci: *Boštjan Udovič, mag. Ivan Simič, mag. Janja Ovsenik, Matija Urankar, Ivna Medić*

11.30–12.30 kosilo

12.30–14.00 **1. sekcija:**

Davčne spremembe v letu 2025 in izzivi, ki jih prinaša nova davčna zakonodaja
vodja: *Lucijan Klemenčič*

- Izzivi glede sprememb na davčnem področju, *Lucijan Klemenčič*
- Aktualne spremembe na davčnem področju, *Katja Božič*
- Luksemburško davčno okolje: učinkovitost postopkov in ključni trendi obdavčitve, *Philip Christ*

14.00–14.30 odmor

14.30–16.30 **2. sekcija:**

Zakonite meje obdavčitve in davčnega nadzora
vodja: *dr. Erik Kerševan*

- Nova sodna praksa Upravnega sodišča glede zakonitosti davčnega nadzora, *Alenka Dolinšek*
- Spreminjanje pravnih podlag v času davčnega inšpekcijskega nadzora, *Uroš Čop*
- Bistvene kršitve v postopkih davčnega nadzora, *dr. Jernej Podlipnik*
- Obdavčitev glede na ekonomsko in/ali pravno podlago v postopkih davčnega inšpekcijskega nadzora, *dr. Erik Kerševan*

16.30 **sprejem s koktajli**

Torek, 13. maj

9.00–11.00 **3. sekcija:**

Digitalizacija v financah in pri poročanju
vodja: *mag. Mojca Kunšek*

- Na pragu obvezne uporabe e-računa, *mag. Barbara Miklič*
- Poročanje o plačilni vrzeli med spoloma, *mag. Mojca Kunšek*
- Sodobni izzivi uveljavljanja finančno-računovodskih načel, *dr. Marko Hočevar*

11.00–11.30 odmor

11.30–13.30 **4. sekcija:**

Aktualna vprašanja in umetna inteligenca z računovodskega področja
vodja: *mag. Saša Jerman*

- Izzivi pri računovodski obravnavi statusnih preoblikovanj, *mag. Saša Jerman*
- Kaj zmore umetna inteligenca danes in praktični primeri rabe v poslovnem svetu, *dr. Klemen Podjed*
- Finančne naložbe po novem Slovenskem računovodskem standardu 3, *dr. Mojca Gornjak*

Pridržujemo si pravico do spremembe programa.

Kotizacija znaša **560,00 EUR** + DDV.

Posebna cena za naročnike portalov FinD-INFO in IUS-INFO: 280,00 EUR + DDV.

Udeleženci prejmete zbornik referatov, v katerem bodo objavljeni pravočasno oddani referati. Kotizacija vključuje kosilo in osvežilne pijače med odmori. Potrdilo o udeležbi boste lahko prevzeli na recepciji dogodka. *Dogodek je vključen v ponudbo paketov družbe Lexpera, ki vsebujejo izobraževanja.*

GV ZALOŽBA 67 let

FinD-INFO®

Informacije in prijave

LEXPERA d. o. o. (GV Založba), Tivolska cesta 50, Ljubljana
telefon: **01 30 91 816**, e-pošta: **seminar@gvzalozba.si**

www.gvzalozba.si

Martina Golob
odvetnica v Ljubljani

Juridicum

Juridicum je ime pravne fakultete na Dunaju. Gre za zelo moderno stavbo, ki je v letu 2024 praznovala svojo 40-letnico.[1] Pred 30 leti sem jo imela možnost spoznati, ko sem tam študirala pravo.

V letu 2024 je umrla tudi naša teta Inge, sestrična mojega očeta. Teta Inge mi je v bistvu omogočila spoznati Juridicum, ker v tistih časih, tj. v letu 1995, študirati v tujini ni bilo tako zelo enostavno, kot je danes. Študij prava na Dunaju terja tekoče znanje nemščine, pa tudi življenje tam ni prav poceni. Pravzaprav se spomnim, da je bilo življenje zelo drago.

Teta je pripadala zelo visokemu krogu dunajskega plemstva, tako da je bila moja izkušnja študija prava na Dunaju zares edinstvena. Nekakšna evropska verzija nanizanke Princ z Bel Aira. Ne vem, kako se mi je sploh uspelo vpisati v 1. letnik, saj je bil predpogoj za vpis znanje nemščine, priznali pa so mi tudi izpit iz latinščine, ker sem se jo na Osnovni šoli Prežihovega Voranca učila kar štiri leta. Bili smo t. i. »latinski razred« dvojezične osnovne šole v centru Ljubljane in že pri dvanajstih letih smo morali prevajati latinske stavke. Imela sem izredno srečo, da me je imela učiteljica očitno zelo rada, ker je vedno nekako zadoščalo, da sem prevedla v latinščino le svoj priimek. Rekla sem samo »columba, columbe femininum« in že sem lahko šla nazaj v klop.

Skratka, po posrečenem uspešnem vpisu na Juridicum se mi je zdelo, da zelo težko sledim predavanjem. Vseeno mi je uspelo opraviti nekatere obveznosti, ki so mi jih nato priznali v Ljubljani. Nekatere stvari so mi ostale v spominu. Na primer, predmet pravoznanstvo je bil razdeljen na tri dele in je zajemal Javno pravo (Teil I: Öffentliches Recht, predaval je profesor Rachauer), Civilno pravo (Teil II: Privatrecht, predaval je profesor Krejci) ter Pravno filozofijo (Teil III: Grundfragen der Rechtsphilosophie, predaval je profesor Gerhard). Vsak del je predaval drug profesor in za vsak del smo imeli svojo knjigo. S seboj sem imela ogromen slovar in za skoraj vsak stavek sem morala gledati v slovar. Predavanja za ta predmet so potekala v zelo stari predavalnici na Univerzi, ne na Juridicumu. Juridicum in Univerza sta oddaljena nekaj sto metrov, in sicer sta locirana vsak na drugi strani Ringa. Spomnim se, da je bila navada po koncu predavanj profesorjem zaploskati s trkanjem na mizo. Spomnim se tudi, da se ni zapisovalo izraza člen, ampak se je uporabljalo znak.

Najraje sem imela vožnjo na predavanja. Ta je potekala izključno po Ringu. Na tramvaj sem sedla na Prinz Eugen Strasse pri palači Belvedere oziroma pri francoski ambasadi na Dunaju, ki je ena najlepših francoskih ambasad na svetu, in se nato mimo opere, muzejev, palače Hofburg, parlamenta, mestne hiše ... peljala na faks. Prava zgodovinska vožnja. Sicer v panorami nisem mogla uživati tako kot ostali potniki, ker sem bila skoraj vedno brez vozovnice in sem ves čas trepetala, da ne bo kdo pristopil k meni in zahteval, da pokažem vozovnico. Spomnim se, da so se mi zdele vozovnice zelo drage, tako da sem se raje šla »vožnjo tombolo«.

Univerza na Dunaju (v latinščini: *Alma Mater Rudolphina Vindobonensis*), katere del je, poleg še 19 drugih fakultet, tudi Juridicum, je ena najstarejših in največjih univerz v Evropi. Ustanovljena je bila 12. marca leta 1365. Skrajšano se imenuje *Rudolphine,* po svojemu ustanovitelju, vojvodi Rudolfu IV. Na dunajski univerzi so študirali že naši predniki (dedek mojega očeta je na Dunaju doktoriral iz matematike), pa tudi dva najbolj slavna Slovenca, Prešeren in Trubar.

Spomnim se, da smo bili slovenski študentje na Dunaju med seboj zelo dobro povezani in prijatelji. Pravo sva takrat študirali le dve Slovenki. Spomnim se, da sem se vsakič, ko me je zeblo, ko sem bila brez denarja, ko sem se prebijala skozi neskončne nemške pravne povedi ali ko sem gledala nedosegljive izdelke v izložbah trgovin na Grabnu, spomnila ravno na naše literarne velikane. Slovenci smo se srečevali v univerzitetni knjižnici, ki je imela izredno lep park, poln spomenikov.

[1] 40 Jahre Juridicum, 10. november 2024, <https://juridicum.univie.ac.at/fakultaet/geschichte/40-jahre-juridicum/>.

Pri Juridicumu se mi je zdelo posebno to, da je kot stavba precej izstopal iz sicer zelo starinskega, avstroogrskega okolja. Gre namreč za izredno moderno, srebrno oziroma stekleno poslopje, ki me je s svojim videzom na tej lokaciji močno presenetilo. Celotna stavba je zrcalo oziroma odsev sosednjih starinskih stavb. Objekt je v celoti zgrajen iz stekla, jekla in betona ter je leta 1980 prejel evropsko nagrado za jekleno konstrukcijo. Pred stavbo je postavljena moderna bronasta skulptura, imenovana Razcepljena glava odvetnika (v velikosti 2,8 krat 2,8 krat 2,24 metra), delo Herberta Albrechta, ki sta ga izbrala gradbenik in arhitekt Juridicuma Günther Winkler[2] ter Ernst Hiesmayr. Iz objavljenih intervjujev je mogoče razbrati, da je stavba postavljena po zgledu ameriških univerz, in sicer Harvarda, Yala in Columbie. Poslopje daje občutek dostopnosti in enakovrednosti, poleg tega stoji čisto blizu glavnih dunajskih znamenitosti, zato je tudi za tiste, ki se mogoče ne boste odločili za študij prava na Dunaju, vredno ogleda.

[2] Intervju z em. O.Univ.-Prof. Dr. iur. Dr. h.c. phil. et iur., Senator h.c. Günther Winkler (15. 1. 1929-25. 10. 2024), 10. oktober 2024; <https://juridicum.univie.ac.at/fakultaet/geschichte/40-jahre-juridicum/interview-mit-guenther-winkler/>.

Ivan Šalinovič
odvetnik v Ljubljani

Utemeljevanje pravnih odločitev

V Zlati predavalnici Pravne fakultete (PF) Univerze v Ljubljani je 7. januarja 2025 potekala znanstvena konferenca »Utemeljevanje pravnih odločitev«, ki sta jo soorganizirali Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU) in PF Univerze v Ljubljani. Zbrane sta uvodoma nagovorila predsednik SAZU akad. prof. dr. Peter Štih in dekan ljubljanske PF prof. dr. Miro Cerar.

dr. Marijan Pavčnik

Čemu razprava o utemeljevanju pravnih odločitev?

Teorija argumentacije v pravu odklanja tako pravni decizionizem kot pravni determinizem: prvega zato, ker spregleduje zakon in absolutizira pomen življenjskega primera (pravna odločitev mu je čisti voljni akt), drugega pa zato, ker absolutizira pomen zakona in zanemarja pomen življenjskega primera kot dejanskega izhodišča odločanja (edino prava pravna odločitev mu je že vnaprej v celoti dana v zakonu). Teorija argumentacije sprejema »vmesno« stališče: pravna odločitev (npr. sodnikova odločitev) ni niti čista »uporaba« zakona niti uporabnikova (npr. sodnikova) samovolja, temveč gre za odločitev, ki je kljub – zdaj večji in zdaj manjši – vsebinski odprtosti zakona in življenjskega primera racionalno preverljiva in utemeljiva. Skratka: pravno odločanje v konkretnih primerih ni več »mehanično« dejanje ali pa čisti voljni akt, ki je predmet proučevanja šele *ex post facto*, ampak je odgovorno intelektualno opravilo, ki ga je treba tudi prepričljivo utemeljiti v obrazložitvi pravne odločitve in ga kot takšnega teoretično osmišljati.

Kakovostne odločbe so samo tiste, ki so tudi razlagalno (interpretativno) pretehtane, izbrušene in vrh tega še iskrive (če to le dopušča kontekst zadeve). Razlagalni argumenti, s katerimi sodišča utemeljujejo pravne odločitve, in njihovo medsebojno povezovanje niso poljubno početje. Idealno je, če so zakoni, ustava pa še posebej, razlagalno predvidljivi, ker njihov namen, njihova zgradba in sistem olajšujejo razumevanje. Stvar kakovostne razlagalne utemeljitve je, da je argumentacijsko odprta, formalno logično dosledna in vsebinsko prepričljiva, ko argumente medsebojno povezuje. Kakovostna utemeljitev ne zakriva razlagalnih dvomov; če jih prizna, ker v resnici obstajajo, je bistveno bolj prepričljiva kot utemeljitev, ki ustvarja videz enopomenskosti. Celo več: tedaj, ko tehtnica niha med dvema ali več rešitvami, ima ključno vlogo odločilni argument. Utemeljitev, ki to izrecno prizna, s tem samo pridobi še več teže.

Profesor Pavčnik je zlasti poudaril pomen prof. dr. Borisa Furlana za utemeljevanje pravnih odločitev.[1]

dr. Katja Šugman Stubbs

Pred utemeljevanjem: izbira ključnega pravnega vprašanja

Utemeljevanje lastnih odločitev je ključna veščina, ki sodniku omogoči, da strankam in javnosti razgrne svoje razmišljanje o zadevi. Predvsem pa je namenjeno prepričevanju sodniških kolegov (tudi instančnih) o tem, da je bila odločitev sprejeta na podlagi pravnih metod razmišljanja in uveljavljenih pravnih argumentov. Utemeljevanje sodnih odločitev zagotavlja razumnost, legitimnost in preverljivost sodnih odločb. Predavateljica je analizirala vprašanje, ki se nanaša na utemeljevanje v širšem smislu. Preden namreč sodnik sploh začne argumentirati, mora iz primera izluščiti ključna pravna vprašanja, na katera mora odgovoriti in do njih zavzeti stališče. Vendar različni sodniki v isti zadevi vidijo različna ključna vprašanja in tudi to

[1] Dr. Borisa Furlana so leta 1947 aretirali in mu sodili na tako imenovanem Nagodetovem procesu, skupaj s 13 drugimi liberalnodemokratskimi slovenskimi intelektualci. Novembra 1953 je bil žrtev javnega linča, ki so ga v Radovljici uprizorili mladinski aktivisti, agentje jugoslovanske tajne politične policije, pri čemer je utrpel resne, skoraj fatalne poškodbe. Umrl je zaradi popuščanja srca leta 1957.

je eden od razlogov, zakaj je utemeljevanje lahko zelo raznoliko. Kot ponazoritveni primer je analizirala nekaj odločb Ustavnega sodišča, vključno z ločenimi mnenji, iz katerih je razvidno, kako različno so sodniki v določeni zadevi sploh zaznavali ključna vprašanja. Razumljivo je, da so zato tudi utemeljevanja in razlogovanja usmerjena v povsem drugačne smeri. Predavateljica je torej poskušala pokazati, kako lahko različna percepcija dejstev in pravnih vprašanj vpliva na to, kaj je sploh predmet utemeljevanja v določeni zadevi. Dotaknila se je tudi vprašanja, zakaj različni sodniki v isti zadevi vidijo različne pravne poudarke.

Najprej je analizirala odločitev Ustavnega sodišča U-I-60/24-20 z dne 30. maja 2024, in sicer v postopku za oceno ustavnosti in zakonitosti Odloka o razpisu posvetovalnega referenduma o obravnavi ureditve pravice do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja,[2] začetem z zahtevo skupine poslank in poslancev državnega zbora. Sodišče je s petimi glasovi za in tremi proti odločilo, da odlok ni v neskladju z Ustavo.

Predlagatelji so navedli, da je referendumsko vprašanje nejasno in zavajajoče, ker ne opredeljuje, kaj pravica do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja obsega. Iz njega naj ne bi izhajalo, katere oblike pomoči pri končanju življenja naj bi uredil zakon, na katerega se nanaša posvetovalni referendum, oziroma naj bi bilo besedilo zavajajoče glede tega, ali poleg pomoči pri končanju življenja vsebuje tudi evtanazijo. Zato naj bi bil Odlok v neskladju z 2. členom Ustave (načelom pravne države, načelom jasnosti in pomenske določljivosti, načelom zaupanja v pravo in načelom sorazmernosti), pa tudi s samim bistvom referenduma kot oblike neposrednega odločanja državljank in državljanov, na katerem morajo biti volilke in volilci natančno seznanjeni z vsebino vprašanja, o katerem glasujejo.

dr. Maja Brkan

Pravica do razlage: Kam vodi utemeljevanje pravnih odločitev s pomočjo umetne inteligence?

Pravica do razlage avtomatiziranih odločitev ali odločitev, ki jih pomaga sprejeti umetna inteligenca, je bila v zadnjih letih predmet številnih akademskih člankov in razprav, tako pravnih kot tudi s področja informatike in računalništva. O vprašanjih, kot sta obseg pravice do razlage in njena izvedljivost v praksi, je bilo tako prelito že veliko črnila. Manj pa je bilo napisanega o pomenu pravice do razlage za uveljavljanje temeljnih človekovih pravic in svoboščin ter o utemeljevanju (u)pravnih in sodnih odločitev.

Predavateljica najprej na kratko predstavi pravico do razlage, kakor je urejena v Splošni uredbi o varstvu osebnih podatkov (Uredba (EU) 2016/679) in novem Aktu o umetni inteligenci (Uredba (EU) 2024/1689), nato pa razpravlja o pogojih za izvajanje in zagotavljanje pravice do razlage ter možnih vrstah razlage. Jedro obravnave je diskusija o tem, kakšno pravico do razlage potrebujemo, da lahko učinkovito uveljavljamo temeljne pravice, kot so prepoved diskriminacije, pravica do varstva osebnih podatkov in pravica do učinkovitega dostopa do sodišča. Predavateljica se dotakne tudi vprašanja, kakšen učinek ima lahko pravica do razlage na sodno odločanje oziroma kako lahko pravica do razlage spodbudi ali omeji uveljavljanje pravnih zahtevkov pred sodišči.

dr. Marko Bošnjak

Utemeljevanje pravnih odločitev – pogled z Evropskega sodišča za človekove pravice

Ustrezna utemeljitev pravnih odločitev je ključnega pomena za njihovo pravnost. Pomanjkljivosti v utemeljevanju lahko privedejo do kršitve človekovih pravic, predvsem pravice do poštenega sojenja, ki je zagotovljena s 6. členom Evropske konvencije o človekovih pravicah (EKČP), pa tudi drugih. V skladu z ustaljeno sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), ki odraža načelo, povezano s pravilnim delovanjem pravosodja, morajo sodbe sodišč ustrezno navesti razloge, na katerih temeljijo (*Moreira Ferreira proti Portugalski* (št. 2) [VS], 2017, § 84). Namen obrazloženih odločb je strankam pokazati, da so bile slišane, kar prispeva k temu, da stranke lažje sprejmejo odločitev (*Hadjianastassiou proti Grčiji*, 1992). Prvi odstavek 6. člena Konvencije sodiščem torej nalaga, da obrazložijo svoje odločitve, vendar ga ni mogoče razumeti tako, da zahteva podroben odgovor na vsak pravni argument (*García Ruiz proti Španiji* [VS], 1999, § 26). Kadar je strankina argumentacija odločilna za izid postopka, pa je potreben poseben in izrecen odgovor sodišč (*Ruiz Torija proti Španiji*, 1994, §§ 29 30).

Seveda pa je od kakovosti pravne obrazložitve na splošno odvisno tudi to, kako ESČP odloča o zadevi. V obdobju subsidiarnosti gre posebej izpostaviti t. i. postopkovno presojo domačih odločitev (angl. process based review), kar pomeni, da bo ESČP upoštevalo, koliko in kako so nacionalni organi v svojih postopkih odločanja pretehtali konkurenčne interese in skladnost s Konvencijo. Ob tem velja, da tudi ESČP ne more podrobneje obrazložiti številnih pravnih odločitev – gre predvsem za odločitve sodnika posameznika. Podrobnejša obrazložitev v takih zadevah bodisi ni (toliko) potrebna, saj so razlogi jasni, prav tako pa to ni mogoče zaradi vzdržnosti sistema varstva človekovih pravic.

V vseh odločitvah, kjer gre za razvoj pravne prakse (*novum*) oziroma odločitev nima jasnih razlogov ali je ni mogoče sprejeti na podlagi ustaljene pravne prakse, pa ESČP pravni utemeljitvi posveča velik pomen. Iz precedenčnih odločitev ESČP mora biti popolnoma jasno, zakaj je do kršitve prišlo in kaj morajo storiti domači organi, da bo kršitev odpravljena, oziroma kako preprečiti nadaljnje kršitve Konvencije. Po potrebi lahko ESČP uporabi tudi 46. člen Konvencije, zlasti pri sistemskih kršitvah. Za razliko od domačih organov ESČP nima na razpolago neposrednih izvršilnih mehanizmov za izvrševanje sodb. Prepričljivost utemeljitev je zato njegovo glavno orodje. Logična kompulzija sodb ESČP lahko nadomesti fizično prisilo, ki jo imajo nacionalna sodišča na voljo za izvršitev svojih odločitev. Pri utemeljevanju sodb ESČP je treba upoštevati

[2] Ur. l. RS, št. 35/24.

tudi to, da si države pogodbenice delijo odgovornost za varstvo človekovih pravic.

Tomaž Pavčnik

Civilistom pristen jezik in normativna goščava

Problem, kako naj sodnikovo sporočilo najde pot skozi goščavo normativnih zahtev, je v grobem skupen vsem zvrstem sodnega odločanja. Formula je v izhodišču preprosta. Na eni strani je sodnikova pravna rešitev problema, to je odločitev o sporu, ki se opira na nosilne razloge, na drugi strani sta naslovnika, udeleženca spora. Iz te sprva preproste formule, ki se prilega nezapletenemu komunikacijskemu položaju, rastejo sodna besedila. Pričakovali bi, da bodo kratka in da se bodo razlikovala predvsem po pravni prepričljivosti nosilnega stališča ter jezikovnem slogu, ki bo enkrat bolj in drugič manj izbrušen.

Predavatelj se je na podlagi izkušnje civilista vprašal, zakaj ni tako. Izhodišče odgovora je v spoznanju, da komunikacijska formula tu po naravi stvari v resnici ni tako preprosta. Vsi trije – ta, ki sporoča (sodnik), in tista dva, ki sta neposredna naslovnika (stranki postopka) – so namreč udeleženi tako v spoznavnem (dejanskem) kot v argumentacijskem (pravnem) procesu. Spoznavno-argumentacijski prostor, v katerem so, opredeljujejo procesna pravila, katerih ustavni vir tvorijo načela poštenega postopka. Spoštovanje teh, zlasti pravice do izjave in zahtev enakega varstva pravic v ožjem smislu, se v polni meri odraža tudi v obrazložitvi sodne odločbe. S tem, ko jo podaljša in zaplete, do neke mere zasenči osrednje sporočilo. Dodatna prvina, ki komunikacijsko formulo v obrazložitvi naredi še bolj kompleksno, je položaj posrednega, zunanjega naslovnika: tako strokovne kot splošne javnosti. V razmerju do prve gre za kreativen dialog med teorijo in prakso. Pri obeh pa gre za to, da sodišče izreka sodniško pravo in s tem soustvarja obstoječe pravo. Sodniško pravo se s svojo metodologijo pozunanja prek obrazložitve. Vse te normativne in pravnostrokovne prvine (zahteve) terjajo svoj davek. Obrazložitev je daljša in bolj kompleksna. Zato je nevarno, da se sodnikovo pristno sporočilo izgubi in da ga metodologija vmesnega prostora zasenči, zlasti če postaja vse bolj sama sebi namen. Resnična nevarnost obstaja, če se sodnik več sploh ne izraža s svojim individualnim, pristnim jezikom, marveč privzema izpraznjen kolektivni jezik, jezik videza. Od tod do prevlade generativne umetne inteligence ni več niti korak. Sodnik, ki privzema izpraznjen kolektivni jezik, je celo njen predhodnik.

dr. Bruna Žuber

Utemeljevanje upravnosodnih odločitev

Na področju upravnega prava se pravica do obrazložene odločitve kot eno temeljnih ustavnih procesnih jamstev uresničuje v upravnem postopku in upravnem sporu. Prvostopenjsko odločanje v upravnem sporu se od drugih oblik prvostopenjskega sojenja razlikuje po tem, da se v njem v večini primerov presojata zakonitost in pravilnost dokončnega upravnega akta, v katerem je bilo že ugotovljeno dejansko stanje in opravljena subsumpcija dejstev pod pravno normo. Način odločanja v upravnem sporu se nadalje razlikuje glede na to, ali sodišče odloča v sporu polne jurisdikcije ali v sporu o zakonitosti izpodbijanega upravnega akta. Če sodišče odloča v subsidiarnem upravnem sporu, je odločanje primerljivo z drugimi prvostopenjskimi sojenji. Raznolikost oblik odločanja v upravnem sporu se odraža tudi v utemeljevanju upravnosodnih odločitev. Utemeljitvam upravnosodnih odločitev je skupno, da se osredinjajo na vprašanja zagotavljanja varstva pravic in pravnih koristi posameznikov pred oblastnim delovanjem uprave, kar je tudi temeljni cilj pravne ureditve upravnega spora pri nas. Pogosto se zgodi, da odločitev, sprejeta v upravnem sporu, ne pomeni dokončne ureditve spornega upravnega razmerja, temveč se postopek nadaljuje v ponovljenem odločanju pred pristojnim upravnim organom. V teh primerih utemeljevanje upravnosodnih odločitev posebej zaznamujeta institut vezanosti uprave na odločitev sodišča in institut določitve načina izvršitve odločitve sodišča. Institutoma je skupno to, da v funkciji zagotavljanja zakonitosti delovanja uprave omejujeta samostojnost organov pri ponovljenem odločanju v upravnem postopku. Ker pri nas ne poznamo posebnih svetovalnih teles, ki bi upravnemu organu nudila pomoč in svetovanje pri izvršitvi upravnosodnih odločitev, s katero se izpodbijani upravni akt odpravi, je bistvenega pomena, da so utemeljitve sodnih odločb interpretativno jasne in določne. Sodišče lahko v upravnem sporu tudi sledi utemeljitvi upravnega akta in to v sodbi navede kot ugotovitev. V tem primeru je zakonodajalec predvidel procesno diskrecijo, po kateri sodišču ni treba navajati razlogov za odločitev. Četudi je bila ta možnost predvidena v dobri veri kot odraz zagotavljanja procesne ekonomičnosti in učinkovitosti, se lahko izkaže, da v posamičnih primerih učinkuje v škodo nekaterih drugih temeljnih pravnih načel. Končno je treba izpostaviti še utemeljevanje pritožbenih in revizijskih odločitev v upravnem sporu. Zlasti pri slednjih se v luči aktualnega približevanja pravil upravnega spora pravilom pravdnega postopka pojavljajo nekatera vprašanja določanja meje med utemeljevanjem odločitve, ki pomeni razlago prava, in utemeljevanjem odločitve, ki pomeni ustvarjanje prava.

dr. Matej Accetto

Zahteve in meje obveznosti obrazložitve sodnih odločitev v presoji Ustavnega sodišča

V skladu z ustaljeno presojo Ustavnega sodišča je ena bistvenih prvin poštenega sojenja, ki ga zagotavlja 22. člen Ustave, obrazložena sodna odločba. Obrazložitev mora praviloma vsebovati nosilne razloge za sprejeto odločitev, kar je pogoj za preizkus njene razumnosti. Z njo se prav tako udejanja pravica stranke do izjave kot sestavnega dela pravice do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave, pa tudi iz nje izhajajoča obveznost sodišča, da se s podanimi navedbami strank seznani ter se do njih, če so dopustne in upoštevne, v svoji odločitvi tudi opredeli. Predavatelj v prvem vsebinskem delu oriše poglavitne poudarke zahteve po obrazloženi sodni odločbi, pa tudi posebnosti, prilagoditve ali omejitve te obveznosti v posebnih primerih, denimo

pri odločitvah instančnih sodišč v primeru pritožbenih postopkov, posebej tudi pri odločanju Vrhovnega sodišča o dopustitvi revizije kot pravnega sredstva v pretežno javnem interesu. V drugem poglavitnem vsebinskem delu se osredotoči na obveznost obrazložitve v luči zahtev EKČP in prava EU. Ta obveznost naslavlja sodišča ob vsebinski obravnavi zadev in od njih terja ustrezno upoštevanje obeh pomembnih pravnih ureditev, vključno z vprašanjem morebitne dolžnosti predložitve vprašanja v predhodno odločanje Sodišču Evropske unije. Poleg tega lahko vpliva tudi na odločanje (Vrhovnega) sodišča o dopustitvi pravnega sredstva, kot je nazorno prikazal nedavni sodniški dialog oziroma trialog med Ustavnim sodiščem, Vrhovnim sodiščem in Sodiščem Evropske unije.

dr. Rajko Knez

O dveh posledicah odsotnosti vsebinskih odločitev o nedopuščenosti revizije in nesprejemu ustavnih pritožb

Za **odvetnike** je bilo zlasti zanimivo to, da je dr. Knez predstavil interno poročilo, ki ga je najbrž sestavil strokovni sodelavec. Poročilo ni javno, vendar postane sestavni del spisa. Na omenjenem poročilu temeljijo odločitve o nesprejemu ustavne pritožbe.

Predavatelj je izpostavil dve posledici odsotnosti vsebinske obrazložitve sklepov o nesprejemu ustavne pritožbe in o nedopuščenosti revizije. To sta dve odločitvi najvišjih sodišč, ki sta del t. i. filtriranja. Zakon o pravdnem postopku in Zakon o Ustavnem sodišču omogočata odločitev brez vsebinske obrazložitve. V literaturi je pojasnjenih veliko argumentov v prid potrebnosti filtriranja, da bi se najvišjim sodiščem omogočila učinkovito delovanje in precedenčna vloga. Na drugi strani istega kovanca pa je opaziti tudi slabe plati in dr. Knez je opozoril na dve. Prva se nanaša na negativno percepcijo sodišč v javnosti. Namreč, revident in ustavni pritožnik odločitve o nedopuščenosti revizije in nesprejemu ustavne pritožbe gotovo ne sprejmeta z navdušenjem. Grenkoba občutka je toliko večja, ker sploh ne vesta, zakaj nista uspela. Deliberacije sodnikov, ki so podlaga za odločitev, so zaupne in tudi morebiten vpogled v spis stranki ne bi pojasnil razlogov. V svoji praksi se je predavatelj srečal z ne tako redkimi zahtevami razočaranih ustavnih pritožnikov, naj (v rešeni zadevi) ustavni sodniki vendarle pojasnijo, zakaj ustavne pritožbe niso sprejeli. Druga posledica je povezana s prvo. Ker revident in ustavni pritožnik ne vesta za razloge, zaradi katerih nista uspela, bosta pri vložitvi pritožbe na ESČP ne le substancirano grajala očitke glede odločitev sodišč prve in druge stopnje, temveč se bosta tudi bolj kot zakonskemu in ustavnemu prava posvetila substanciranju kršitev EKČP. Pri teh navedbah ne bosta le natančnejša, temveč tudi ne bosta mogla vedeti, kaj o konvencijskih očitkih (zaradi materialnega izčrpanja) menita Vrhovno in Ustavno sodišče. To pa pomeni – kar je pomembno – da se bosta lahko osredinila tudi na vprašanja, ki jih Vrhovno in Ustavno sodišče nista tako vsebinsko zaznali (morda tudi zaradi pavšalnosti). Materialno izčrpanje je dovolj fleksibilno za takšno možnost. Tudi ESČP ne bo imelo na voljo stališč Vrhovnega in Ustavnega sodišča, prav tako ne Državno odvetništvo, ki Republiko Slovenijo zastopa pred ESČP. Tako lahko pritožba na ESČP odpre neko drugo pot in odločitev se bo nanašala na vprašanje, ki ga Vrhovno in Ustavno sodišče nista vsebinsko obravnavali. Seveda revidenta, ustavnega pritožnika in nato pritožnika pred ESČP ni prav nič mogoče kriviti za takšen zasuk, saj niti ni vedel, kako so sodniki dveh najvišjih sodišč razmišljali. Ko predavatelj sodbe ESČP v slovenskih zadevah primerja z internimi podatki (poročili) iz spisa Ustavnega sodišča (poročila niso javna), na katerih temeljijo odločitve o nesprejemu ustavne pritožbe, lahko (kdaj) prepozna opisano situacijo.

Na znanstveni konferenci so kot predavatelji sodelovali:

- → **akad. zasl. prof. dr. Marijan Pavčnik**: Čemu razprava o utemeljevanju pravnih odločitev?;
- → **prof. dr. Katja Šugman Stubbs**, sodnica Ustavnega sodišča RS: Pred utemeljevanjem: izbira ključnega pravnega vprašanja;
- → **prof. dr. Maja Brkan**, sodnica Splošnega sodišča EU: Pravica do razlage: Kam vodi utemeljevanje pravnih odločitev s pomočjo umetne inteligence?;
- → **dr. Marko Bošnjak**, sodnik in predsednik Evropskega sodišča za človekove pravice: Utemeljevanje pravnih odločitev – pogled z Evropskega sodišča za človekove pravice;
- → **Tomaž Pavčnik**, sodnik Vrhovnega sodišča RS: Civilistom pristen jezik in normativna goščava;
- → **izr. prof. dr. Bruna Žuber**, ljubljanska PF: Utemeljevanje upravnosodnih odločitev;
- → **izr. prof. dr. Matej Accetto**, sodnik Ustavnega sodišča RS: Zahteve in meje obveznosti obrazložitve sodnih odločitev v presoji Ustavnega sodišča;
- → **prof. dr. Rajko Knez**, sodnik Ustavnega sodišča RS: O dveh posledicah odsotnosti vsebinskih odločitev o nedopuščenosti revizije in nesprejemu ustavnih pritožb.

Šestjezični pravni slovar (41.)

SLOVENSKO	SRBSKO//HRVAŠKO	ANGLEŠKO// ~ ZDA	NEMŠKO	FRANCOSKO	ITALIJANSKO
svoboda	sloboda	freedom/ liberty	Freiheit, f (-)	liberté,f	libertà, f
svoboščine	slobode	basic rights	Grundrechte, npl /Grundfreiheiten, fpl	droits fondamentaux, mpl/ libertés publiques, fpl	libertà fondamentali, fpl
škoda	šteta	damage/ harm/tort	Schaden, m (s, ")	dommage, m (réel)/dégat, m (météorologique)	danno, m
škodni dogodek	štetni dogadjaj	damaging event	Schadenereignis, n (ses, se)	*événement dommageable, m/ fait générateur du dommage*	evento dannoso, m
špediterska pogodba	ugovor o špediciji	freight forwarding contract	Speditionsvertrag, m (e/s, "e)	contrat de commission de transport, m	contratto di spedizione, m
številka parcele	broj katastarske parcele	plot number	Grundstücksnummer, f (-, n)	numéro du lot de terrain, m/ ~ de la parcelle, m	numero di particella, m
tajno glasovanje	tajno glasanje	secret ballot	geheime Wahl, f (-, en)	*scrutin secret, m*	scrutinio segreto, m
tajnost	tajna	secret	Geheimnis, n (ses, se)	secret, m	segreto, m
tat	kradljivac	larcenist	Dieb, m (es, e)	voleur, m	ladro, m
tatvina	kradja	larceny/ theft	Diebstahl, m (s, "e)	vol, m	furto, m
teden	nedelja/ sedmica// tjedan	week	*Woche, f (-, n)*	semaine, f	settimana, f
tekoči račun/ žiro ~	tekući račun/ žiro ~	current account	Girokonto, n (s, en)	compte de virement, m	giroconto,m/ conto corrente di corrispondenza, m
telesna poškodba	telesna povreda//tjelesna ozlijeda	bodily injury/body wound	Körperverletzung, f (-, en)	lésions corporells, f/blessure corporelle, f	lesione personale, f
temelj / podlaga	osnov//podloga	ground/ basis/ base/ cause	Grund, m (e/s, "e)	raison, f/ motif, m/ cause, f	motivo, m/ ragione, f/ causa, f
temeljno načelo	osnovno načelo	fundamental principle	grundlegendes Prinzip, n (s, ien)	principe fondamental, m/~ mère, m	principio fondamentale, m
ténor obtožnega akta /izrek ~~	ténor akta optužbe	bill of indictment/charge sheet	Anklageschrift, f (-, en)/ Anklagesatz, m (es, "e)	en-tête de l'acte d'accusation, m	tenore dell'atto d'accusa, m
teritorialno morje	teritorijalno more	territorial waters	Hoheitsgewässer, npl	eaux territoriales, fpl	acque territoriali, fpl
terjatev	potraživanje//tražbina	claim/right	Forderung, f (-, en)	creance, f/ prétention, f/droit d'exiger, m/ titre, m	pretesa, f/ credito, m/diritto di credito, m
teroristični napad	teroristički napad	terrorist attack	Terroranschlag, m (e/s, "e)	attentat terroriste, m	attentato terroristico, m
tiha družba	tiho društvo	sleeping partnership	stille Gesellschaft, f (-, en)	société en participation, f	società tacita, f
tihotapstvo	kontrabanda	contraband	Schmuggel, m (s)	contrebande, f	contrabbando, m
tipska določba	tipska odredba	standard provision	Standardbestimmung, f (-, en), Standardklausel, f (-, n)	disposition-type,f/clause-type,f	clausola tipo, f
tiralica	poternica//potjernica	circular "wanted"	Steckbrief, m (e/s, e)	avis de recherche, m	mandato di cattura, m/ordinanza di custodia cautelare, f
tiskovina / obrazec	obrazac//tiskanica	form	Formular, n (s, e)/Vordruck, m (e/s, e)	formulaire, m	modulo, m
tolmačenje	tumačenje	explanation/ commentary/ interpretation	Erklärung, f (-, en)/Auslegung, f Interpretation, f (-, en)	explication, f/interprétation, f	spiegazione, f/interpretazione, f
tovarna	fabrika// tvornica	factory/works	Fabrik, f (-, en)	usine, f/fabrique, f	fabbrica, f/stabilimento industriale, m
tovor	teret	cargo/ freight/ load/	Ladung, f (-, en)/ Fracht, f (-, en)	cargaison, f/ poids,m	carico, m
tovorni list / vozni ~	tovarni list	consignment note// waybill	Frachtbrief, m (e/s, e)	lettre de voiture, f	lettera di vetura, f/~ di porto, f
tožba	tužba	action/ complaint/lawsuit	Klage, f (-, n)	action, f/plainte, f	querela, f/ azione legale, f/ causa, f
tožba za povračilo škode / odškodninska ~	tužba za naknadu štete	action for damages	Schadenersatzklage, f (-, n)	action en dommages et intérêts, f	azione di risarcimento di danni, f
tožba za razveljavitev	tužba za raskid	action for rescission/rescissory ~	Aufhebungsklage, f (-, n)	action résolutoire, f	azione d'annullamento, f
tožba za ugotovitev očetovstva	tužba na utvrđivanje očinstva	paternity suit/action for affiliation	Vaterschaftsklage, f (-, en)	action en recherche de paternité, f	azione di accertamento della paternità f
tožbeni zahtevek	tužbeni zahtev	pleadings/submissions	Klagebegehren, n (s, -)/ Klageantrag, m (e/s, "e)	objet de la demande, m/ conclusions, fpl	domanda giudiziale, f
toženec	tuženi//tuženik	defendant/ respondent	Beklagte, m (n, n)	défendeur, m	convenuto, m
tožnik	tužilac//tužitelj	plaintiff	Kläger, m (s, -)	plaignant,m/ demandeur, f	attore,m/ parte attrice, f
tožniška varščina	aktorska kaucija	security for legal costs (to be given by the plaintiff)	Sicherheitsleistung für die Prozesskosten, f (-, en)	caution judicatum solvi, f	cauzione, f
trajanje pogodbe	trajanje ugovora	duration of contract	Vertragsdauer,f(-)	durée du contrat, f	durata del contratto, m

Stanislav Fortuna, upokojeni odvetnik v Ljubljani
Avtorske pravice pridržane.

Javna predstavitev znanstvene monografije Martin Pegius

Na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je 7. marca 2025 potekala javna predstavitev znanstvene monografije Martin Pegius (1519–1592) – Življenje in delo kranjskega učenega pravnika. Knjiga je izšla pri Založbi Pravne fakultete.[1]

Zaslužni profesor **dr. Janez Kranjc** je v uvodnih besedah orisal historiat raziskav Pegijevega življenja, napisal je tudi predgovor k delu. Vsebino znanstvene monografije, ki zajema nove ugotovitve v zvezi z življenjem in delom Martina Pegija, je predstavil **doc. dr. Vid Žepič.**

Martin Pegius, ki je bil rojen v Polhovem Gradcu, je študiral v Avstriji in postal dvojni doktor ter tudi odvetnik. Kot prvi izmed najpomembnejših odvetnikov je predstavljen tudi v zborniku *Slavni slovenski pravdarji – slovenski odvetniki v umetnosti, znanosti in politiki,* ki je izšel ob 150-letnici organiziranega odvetništva na Slovenskem.[2] Spomenik Martinu Pegiusu stoji pred ljubljansko Pravno fakulteto.

Prikaz znanstvene monografije bomo objavili v naslednji številki revije Odvetnik.

Andrej Razdrih

[1] Knjigo je mogoče kupiti ali jo naročiti v Knjigarni Pravna.

[2] Umetniški kabinet Primož Premzl in Odvetniška zbornica Slovenije, Ljubljana 2018.

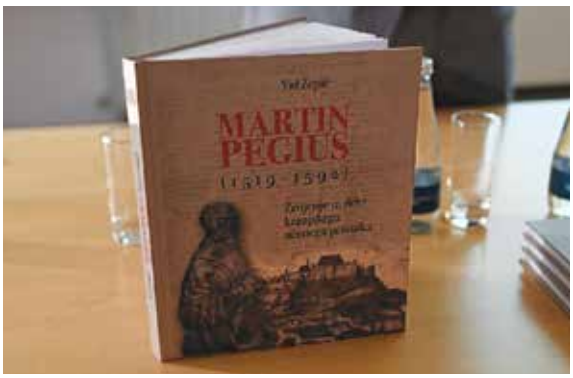

doc. dr. Vid Žepič

Odvetnikova avantura in Odvetnikovi grehi

V tiskani izdaji revije Odvetnik, št. 5 (118) – zima 2024, nam jo je zagodel tiskarski škrat; objavili smo namreč fotografijo prvega dela trilogije o ljubljanskem odvetniku Aleksandru Petanu. Kriminalni roman je napisal Vito Komac. V članku oziroma reviji, ki je dostopna tudi na spletni strani Odvetniške zbornice Slovenije ter na portalih Tax-Fin-Lex in IUS-INFO, smo napako popravili in objavili pravo naslovnico.

PRVI DEL TRILOGIJE

ODVETNIKOVA AVANTURA, s podnaslovom Kriminalni roman, smo predstavili v Odvetniku št. 3 (111) – poletje 2023.

avtor: **Vito Komac**
založba: Primus, Ljubljana 2023,
359 strani

DRUGI DEL TRILOGIJE

ODVETNIKOVI GREHI
s podnaslovom Kriminalni roman, pa smo predstavili v Odvetniku št. 5 (118) – zima 2024.

avtor: **Vito Komac**
založba: Primus, Ljubljana 2024,
378 strani

Andrej Razdrih

Stanislav Fortuna
upokojeni odvetnik v Ljubljani

Jonathan Swift o odvetnikih

Jonathan Swift (1667–1745) je v svojem klasičnem delu Guliverjeva potovanja neusmiljeno razgaljal in bičal angleško družbo 17. in 18. stoletja. Med drugim se je zapičil tudi v pravnike, zlasti v odvetnike in sodnike.

Odlomki, ki jih izpostavljam, da prikažem pisateljeve zamere do odvetniškega stanu, niso namenjeni temu, da bi v našo preteklo, sedanjo ali bodočo odvetniško srenjo usmerjal tako hude očitke, marveč želim z njimi zgolj opozoriti, kako zelo se lahko spridi naše služenje »pravu«. Tisti del, ki se nanaša na kadrovanje sodnikov, pa itak zadeva le angleško posebnost, ki se k sreči ni preveč razširila.

Navedek se nanaša na pogovor med gospodarjem (konjem) in človekom (jehujem), ki je zašel v deželo Hauihnhnmov:

»Gospodar je dejal, da kdor pozna naravo jehujev, bo lahko verjel, da je tako podla žival zmožna slehernega dejanja, ki sem ga omenil, če njihova moč in pretkanost dosezata njihovo zlobo. […] Čeprav sovraži jehuje svoje dežele, jim vendar njihovih odurnih lastnosti ne šteje bolj v zlo, kakor šteje v zlo gnnejhu (ptica roparica), da je krut. […]

Dostavil je, da je v tem in v nekaterih prejšnjih razgovorih že preveč slišal o vojnah. Še nekaj je, kar ga sedaj nekoliko moti. Rekel sem mu bil, da so nekateri iz našega moštva zapustili svojo deželo zaradi tega, ker jih je uničil zakon. Da sem mu sicer že razložil pomen te besede, da pa mu je nerazumljivo, kako se more zgoditi, da bi zakon, ki naj slehernega človeka čuva, mogel kogarkoli pogubiti. Zato je želel, naj mu natančneje povem, kaj v sedanjem stanju razumem pod zakonom in njegovimi zastopniki. On namreč misli, da sta razumni živali, kar baje smo, narava in razum zadostna vodnika, ker nam kažeta, kaj nam je treba storiti in kaj opustiti.

Zatrdil sem Njegovemu Gospodstvu, da je zakon znanost, s katero se nisem mnogo pečal, razen da sem zaman najemal odvetnike zaradi nekih krivic, ki so mi jih drugi prizadeli. Vendar mu hočem vseeno odgovoriti, kolikor morem.

Povedal sem mu, da imamo pri nas družbo mož, ki so od mladosti vzgajani v umetnosti, kako se da z besedami, v ta namen pomnoženimi, dokazati, da je belo črno in črno belo, za kar so pač plačani. Vsi ostali ljudje so sužnji te družbe.

Na primer. Če se mojemu sosedu zahoče moje krave, si najame odvetnika, ki naj dokaže, da bi moral dobiti od mene mojo kravo. Jaz moram potem najeti drugega, da brani mojo pravico, ker je proti pravilom zakona, da bi smel kdo sam govoriti zase. No, v tem primeru imam jaz, ki sem pravi lastnik, dve veliki slabosti. Prvič, ker je bil moj odvetnik navajen skoraj od zibelke, da brani neresnico in se počuti čisto na tujih tleh, kadar mu je treba braniti pravico; to mu je nenaraven opravek, ki se ga vedno loteva zelo nerodno, če ne nejevoljno. Druga slabost je ta, da mora moj odvetnik ravnati zelo previdno, ker ga bodo drugače sodniki ukorili in tovariši zaničevali kot človeka, ki je škodljiv pravnemu poklicu. In zato imam le dva načina, da si ohranim kravo. Prvi je ta, da si kupim nasprotnikovega zastopnika z dvojnim plačilom, ki bo potem izdal svojo stranko s tem, da bo namignil, da je pravica na njeni strani. Drugi način pa je, da moj zastopnik mojo zadevo predstavi kot čim bolj krivično in da prizna, da je krava last mojega nasprotnika; in če to izvrši premeteno, si bo gotovo pridobil naklonjenost sodnikov.

Vaše Gospodstvo mora vedeti, da so ti sodniki osebe, imenovane za to, da odločajo o lastninskih sporih in da sodijo zločincem: in da so izbrani med najbolj spretnimi odvetniki, ki so ostareli ali se polenili. In ker so bili vse življenje nenaklonjeni resnici in pravici, čutijo tako usodno potrebo pospeševati prevaro, krivo prisežništvo in zatiranje. […]

Med temi odvetniki velja načelo, da se sme pravno storiti vse, kar se je storilo kdaj prej. In zato posebno skrbno beležijo vse odločbe, ki so bile nekoč izdane zoper naravno pravičnost in zdravo človeško pamet. Te imenujejo precedence ter se sklicujejo nanje kot na avtoritete, da opravičijo najbolj krivična mnenja, in sodniki se nikoli ne spozabijo, da bi ne razsodili skladno z njimi.

Pri zagovorih se skrbno varujejo, da se ne dotaknejo bistva zadeve, ampak se glasno, razgreto in dolgočasno ukvarjajo z vsemi okoliščinami, ki se ne tičejo stvari. Na primer v že omenjeni zadevi: Oni se nikoli ne vprašajo, s kakšnim pravnim naslovom si moj nasprotnik lasti mojo kravo, ampak hočejo vedeti, ali je omenjena krava rdeča ali črna; ali so ji rogovi dolgi ali kratki; ali je polje, na katerem jo pasem, okroglo ali četverooglato. […]

Omeniti je tudi treba, da ima ta družba poseben strokovni jezik in lastno narečje, ki ga noben smrtnik ne more razumeti in v katerem so pisani vsi njihovi zakoni, ki jih posebno skrbno množijo: v njih so docela zmešali samo bit resnice in neresnice, pravice in krivice. […]«

Swiftovi pronicljivosti bi dodal še šok, ki sem ga doživel, ko sem v drugi polovici 20. stoletja našel traktate, ki so bičali iste deviacije angleškega odvetništva in sodstva. Zato menim, da je tudi pozitivne plati njihovega pravnega sistema treba jemati z zrnom soli.[1]

[1] Povsem drugačnega mnenja o razvoju, uporabnosti in dometu angleškega prava je zgodovinar G. M. Trevelyan. A Jonathanu Swiftu gre vendarle vse priznanje, da se je v tako strukturirani družbi upal dregniti v največje anomalije sistema.

mag. Andreja Sedej Grčar in Marko Balažic

Razpolaganje z obtožnico in pravice obrambe – v luči sodne prakse Sodišča EU

Avtorja obravnavata razmerje med pravico do obrambe in pristojnostjo sodišča posegati v obtožbo, zlasti v zvezi s spremembo pravne opredelitve kaznivega dejanja. V prvem delu se osredotočita na slovensko kazenskopravno ureditev glede identitete med obtožbo in sodbo ter opredelita meje dopustnih posegov sodišča v obtožni akt. Drugi del je namenjen predvsem pravu Evropske unije, s poudarkom na Direktivi 2012/13/EU o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku in primerjavi sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) ter Sodišča EU. V ospredju je stališče o obveznosti sodišča, da obdolženca pravočasno in izčrpno seznani s kakršnimkoli nameravanim posegom v obtožbo. Avtorja poudarita prelomnost absolutnega pristopa Sodišča EU v primerjavi s kazuistično naravnanim pristopom ESČP.
V sklepnem delu podata kritičen pregled aktualne judikature Vrhovnega sodišča RS, ki se nanaša na obravnavano problematiko.

mag. Andreja Sedej Grčar in Marko Balažic

Disposal of the Indictment and the Rights of the Defence: In Light of the Case Law of the Court of Justice of the EU

The authors examine the relationship between the right to a defence and the court's power to intervene in an indictment, particularly concerning changes to the legal classification of a criminal offence. In the first part, they focus on Slovenian criminal law provisions regarding the identity between the indictment and the judgment, as well as delineate the permissible limits of the court's interventions in the indictment.
The second part primarily addresses European Union law, with emphasis on Directive 2012/13/EU on the right to information in criminal proceedings, and includes a comparison of the case law of the European Court of Human Rights and that of the Court of Justice of the EU. At the heart of this discussion is the position that the court must promptly and thoroughly inform the accused of any intended alteration to the indictment. The authors highlight the watershed nature of the Court of Justice's absolute approach compared to the more case-specific approach of the European Court of Human Rights.
The authors conclude by providing a critical overview of recent Supreme Court of the Republic of Slovenia rulings that pertain to the issues under discussion.

Neža Miklič

Priprava in izvedba intervjuja z mladostnico, domnevno žrtvijo spolnega napada

Pridobivanje informacij, zlasti od otroka in mladostnika, je obrt, ki jo mojstrsko pilimo s permanentnim učenjem. V intervju z mladostnikom vstopamo preudarno in vedno pripravljeni. Mladostnik, ki je pred nami, nas zanima celostno: psihološko, sociološko, pravno, kriminalistično, kriminološko. Pomembno je razumevanje razvojnih intelektualnih kapacitet in posebnosti mladostnika. Kognitivnim enakovredno parirajo sociološki elementi: spol, starost, okolje, v katerem živi, odrašča, se šola, oblika družine, pomen vrstnikov in drugih ljudi ... Nikakor ne pozabimo na družbo in vrednote časa, v katerem živi.
Kadar gre za domnevo spolne zlorabe, je za izpraševalca ključno razumevanje spolne zlorabe, še posebej dinamike in zlorabe moči. Težko je spregovoriti, še težje je podrobno opisovati, in osebnost izpraševalca je tista, ki vpliva na zaupanje v odnosu – ali se to vzpostavi ali ne. Vprašanja naj bodo skrbno premišljena, ustrezna danemu trenutku in naj mladostnika spodbudijo, da spregovori in govori. Hkrati morajo biti tako strokovno spretna, da izpraševalec deluje zgolj kot moderator pri pridobivanju relevantnih informacij.

Neža Miklič

Preparation and Conduct of an Interview with a Teenage Girl, the Alleged Victim of Sexual Assault

Obtaining information – particularly from a child or adolescent – is a craft that we master through continual learning. We enter into an interview with an adolescent thoughtfully and always well-prepared. We take an interest in the adolescent before us in a holistic sense: psychologically, sociologically, legally, from a criminalistic perspective, and criminologically. Understanding the adolescent's developmental and intellectual capacities, as well as any specific individual traits, is crucial. Equally significant, alongside cognitive aspects, are the sociological elements – gender, age, the environment in which the adolescent lives, grows up, and is educated, the family structure, the importance of peers, and other factors. Nor should we forget the society and the values of the era in which they live.
When there is a suspicion of sexual abuse, it is vital for the interviewer to understand sexual abuse, particularly its dynamics and the misuse of power. Speaking about it is difficult; describing it in detail is even harder. It is the interviewer's personality that influences whether trust is established in the relationship. The questions posed must be carefully considered, suited to the moment at hand, and prompt the adolescent to speak – yet be so professionally skilful that the interviewer merely acts as a moderator in eliciting relevant information.

NOVI BMW SERIJE 2 GRAN COUPÉ. Z AVTOMATSKIM MENJALNIKOM IN PAKETOM M SPORT.

ŽE ZA 32.990 EUR IN DODATNIMI UGODNOSTMI.

Ob nakupu dodatno prejmete:

- Servisni paket BMW Repair Inclusive za 4 leta ali 100.000 km.
- Dodaten popust pri nadgradnji dodatne opreme.

Avto Aktiv Kranj
Mirka Vadnova 2a
SI-4000 Kranj
Tel. +386 4 28 11 405

BMW 216 Gran Coupé: Kombinirana poraba goriva (WLTP): 5,9 l/100 km. Kombinirane emisije CO_2 (WLTP): 133 g/km. Emisijska stopnja: Euro6e. Kombinirane emisije NOx (WLTP): 0,0068 g/km. Trdi delci: 0,00019 g/km, Število delcev: 0,298x10[11]. Ogljikov dioksid (CO_2) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije onesnaževal zunanjega zraka iz prometa pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanim koncentracijam prizemnega ozona, delcev PM_{10} in $PM_{2,5}$ ter dušikovih oksidov. Slika je simbolna. Pridržujemo si pravico do napak v vsebini. Naročnik oglasa je Avto Aktiv SLO d.o.o., Ljubljanska cesta 26, SI-1236 Trzin

Več na: **BMW-AVTO-AKTIV.si**